

**BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RADYO, TELEVİZYON VE SİNEMA ANABİLİM DALI
RADYO, TELEVİZYON VE SİNEMA DOKTORA PROGRAMI**

**SOSYAL MEDYA VE ÇOCUĞUN CİNSEL İSTİSMARI; ANKARA
ÖRNEĞİ**

HAZIRLAYAN

RABİA DEMİR GÜVENLİ

DOKTORA TEZİ

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. ÖZCAN YAĞCI

ANKARA – 2025

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Tarih: 02 / 06 / 2025

Öğrencinin Adı, Soyadı: Rabia DEMİR GÜVENLİ

Öğrencinin Numarası: 22110317

Anabilim Dalı: Radyo,Televizyon ve Sinema

Programı: Radyo,Televizyon ve Sinema Doktora

Danışmanın Unvanı/Adı,Soyadı: Prof. Dr. Özcan YAĞCI

Tez Başlığı: Sosyal Medya ve Çocuğun Cinsel İstismarı; Ankara Örneği

Yukarıda başlığı belirtilen Doktora tez çalışmamın; Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç Bölümünden oluşan, toplam 188 sayfalık kısmına ilişkin, 02 / 06 / 2025 tarihinde tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %14' dür. Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar hariç
3. Beş (5) kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

“Başkent Üniversitesi Enstitüleri Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Usul ve Esaslarını” inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Öğrenci İmzası:

ONAY

Tarih: 02 / 06 / 2025

Öğrenci Danışmanı Unvan, Ad, Soyad, İmza:

Prof. Dr. Özcan YAĞCI

*Bu çalışmayı; aklın ve bilimin yolunu rehber edinmiş, Cumhuriyet' in aydınlık mirasını
yüreğinde taşıyan, özgür düşünceli ve vicdan sahibi tüm evlatlara ve canımdan bir parça
olan sevgili oğlum Furkan Taha Güvenli' ye ithaf ediyorum.*

ÖZET

Rabia DEMİR GÜVENLİ, Sosyal Medya ve Çocuğun Cinsel İstismarı; Ankara Örneği, Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo, Televizyon ve Sinema Doktora Programı, 2025

Çocuğun cinsel istismarı, sadece ülkemizde değil dünya genelinde yaşanan ve uluslararası çözüm getirilmesi gereken bir problemdir. Yeni medya teknolojileri ile çeşitlenerek artan sosyal medya uygulamalarının bu istismarın gerçekleşmesine kapı araladığı ve cinsel istismar olaylarını artırdığı düşünülmektedir. Bu çalışmada sosyal medya uygulamalarının çocuğun cinsel istismarı olaylarında nasıl bir rol aldığı, bu suçun işlenmesinde etkin olup olmadığı, hangi yaş gruplarının daha çok mağduriyet yaşadığı, kimlerin şüpheli konumunda olduğu, aile içi ilişkilerin önemi, bu suçun nasıl seyrettiği gibi sorulara cevaplar aranmıştır.

Bu çalışmada, görev alanı Ankara’ da olan bir Cumhuriyet Başsavcılığı’ nda mevcut 2014-2023 yılları arasındaki on yıla ait Çocuğun Cinsel İstismarı olaylarına ilişkin 1257 adet dosya incelenerek 1078 adet dosya araştırma kapsamına dâhil edilmiş ve elde edilen bulgular Ki-Kare Bağımsızlık Testi analizi kullanılarak yorumlanmıştır. Ayrıca incelenen dosyalara ilişkin bulguları güçlendirmek amacıyla, oluşturulan kategoriler ile orantılı yarı yapılandırılmış sorular hazırlanarak alanlarında uzman 6 kişi ile derinlemesine görüşmeler yapılmış, elde edilen bulgular betimsel analiz tekniği ile yorumlanmıştır.

Bu çalışma ile sosyal medya uygulamalarını kullanırken karşımıza çıkabilecek tehlikelere karşı önlem almak, yetişkinlere oranla daha kırılgan ve hassas olan çocuklara verilmesi gereken medya okuryazarlığı eğitiminin önemini açıklamak, dijital ortamlarda çocuk bireyleri bekleyen istismar çeşitlerine karşı ailelerin farkındalığını artırmak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Medya, Çocuğun Cinsel İstismarı, Dijital Şiddet, Medya Okuryazarlığı, İletişim Kuramları

ABSTRACT

Rabia DEMİR GÜVENLİ, Social Media and Child Sexual Abuse; Ankara Example, Başkent University, Institute of Social Sciences, Radio, Television and Cinema Doctorate Program, 2025

Child sexual abuse is a problem that is experienced not only in our country but also worldwide and requires an international solution. It is thought that social media applications, which have diversified and increased with new media technologies, have opened the door to this abuse and increased sexual abuse cases. In this study, answers were sought to questions such as what role social media applications play in child sexual abuse cases, whether they are effective in committing this crime, which age groups are more victimized, who is a suspect, the importance of family relationships, and how this crime progresses.

In this study, 1257 files regarding Child Sexual Abuse cases belonging to the ten years between 2014-2023 in a Chief Public Prosecutor' s Office in Ankara were examined and 1078 files were included in the scope of the research and the findings obtained were interpreted using the chi-square test of independence analysis. In addition, in order to strengthen the findings regarding the examined files, semi-structured questions proportional to the created categories were prepared and in-depth interviews were conducted with 6 experts in their fields and the findings obtained were interpreted using the descriptive analysis technique.

The aim of this study is to take precautions against the dangers that we may encounter while using social media applications, to explain the importance of media literacy education that should be given to children who are more fragile and sensitive than adults, and to raise awareness of families about the types of abuse that await children in digital environments.

Keywords: Social Media, Child Sexual Abuse, Digital Violence, Media Literacy, Communication Theories

ÖNSÖZ

Mensubu olduğum Emniyet Teşkilatında hizmet verdiğim 19 yıl boyunca karşılaştığım tüm çocuk istismarı olayları zihnimi hep meşgul etmiştir. Son yıllarda karşılaştığım çocukların cinsel istismarı olaylarında Instagram, Whatsapp, Facebook ve TikTok gibi sosyal medya uygulamalarının isimlerinin geçtiğini gözlemledim. Mağdur çocukların dijital ortamlarda tanıştıkları kişiler tarafından cinsel istismara uğradıklarına ve istismar sonrası telafisi olmayan yaralar aldıklarına tanık oldum. Yeni medya teknolojilerinin sunmuş olduğu avantajlar dışında dezavantajlarının da olduğunu ve çocukların sosyal medya ortamlarında karşılaşabilecekleri tehlikelere karşı bilinçsiz ve savunmasız olduklarını gözlemledim. Sosyal medya aracılığıyla gerçekleşen çocuğun cinsel istismarı suç sayısının giderek arttığı ve bunun önlenmesi gerektiği düşüncesiyle hareket ederek bu doktora tez çalışmamı gerçekleştirdim.

Sosyal Medya ve Çocuğun Cinsel İstismarı: Ankara Örneği isimli doktora tezi araştırma süreci, karşılaştığım olaylar sebebi ile duygusal açıdan oldukça yıpratıcı ve ağır olduğu kadar görünmeyen bazı gerçeklerin açığa çıkması açısından değerliydi. Bu zorlu süreçte bana olan inancını yitirmeyen, ilgisi ve bilgisiyle her aşamada yanımda olan danışmanım Sayın Prof. Dr. Özcan YAĞCI hocama; yönlendirmeleri ve verdikleri tüm akademik katkılarıyla Prof. Dr. Mehmet TOPLU, Doç. Dr. Ceyda KULOĞLU, Prof. Dr. Yunus GÖKMEN hocalarıma, yol arkadaşım Ayşe Nur BÜYÜKYAVUZ DENİZ, desteklerini esirgemeyen dostlarım Merve DAĞLI ve Emine AĞAÇ ile emeklerime değer veren eşim Fatih GÜVENLİ, annem Sevim DEMİR ve babam Mehmet Duran DEMİR' e teşekkürlerimi sunuyorum.

Rabia DEMİR GÜVENLİ

ANKARA, 2025

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT	II
ÖNSÖZ	III
İÇİNDEKİLER.....	IV
TABLolar LİSTESİ	VII
ŞEKİLLER LİSTESİ	IX
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ	X
1. GİRİŞ.....	1
2. ŞİDDET, SUÇ VE ÇOCUK.....	8
2.1. Şiddete Etimolojik ve Kavramsal Bir Bakış	8
2.2. Şiddetin Görülme Biçimleri.....	9
2.2.1. Fiziksel şiddet	10
2.2.2. Psikolojik şiddet	11
2.2.3. Cinsel şiddet.....	12
2.2.4. Ekonomik şiddet	14
2.2.5. Dijital şiddet	15
2.3. Şiddetin Medyada Yer Edinmesi ve Medyanın Şiddet Üzerinde Etkisi.....	16
2.3.1. Medyada şiddetin etkilerine yönelik kuramlar	19
2.3.1.1. Sosyal öğrenme kuramı.....	19
2.3.1.2. Uyarma kuramı	20
2.3.1.3. Katharsis kuramı	21
2.3.1.4. Duyarsızlaştırma kuramı	22
2.3.1.5. Yetiştirme kuramı.....	23
2.3.1.6. Sosyal sapma kuramı	24
2.3.1.7. Dijital etik.....	26
2.4. Suç Kavramı ve Çocuğun Cinsel İstismarı Suçu.....	28
2.4.1. Uluslararası çocuk hakları.....	30
2.4.2. Türk yargı sisteminde çocuğun cinsel istismarı ve kavramlar	34
2.4.2.1. Çocuk suçları soruşturma bürosu.....	36

2.4.2.2. Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar soruşturma bürosu	39
2.4.2.3. Çocuk izlem merkezi	41
2.4.3. Çocuğun cinsel istismarı suçu ve adli süreci	43
2.4.3.1. Çocuğun cinsel istismarı suçunun adli mercilere intikali	43
2.4.3.2. Suça ilişkin tahkikat dosyaları ve soruşturma aşaması	44
2.4.3.3. Dava dosyaları ve kovuşturma aşaması	46
2.4.4. Dünyada ve Türkiye’ de çocuğa karşı işlenen istismar suçunun istatistikleri	48
3. YENİ MEDYA VE DİJİTAL ŞİDDET	51
3.1. Yeni Medyaya Kavramsal Bir Bakış	51
3.1.1. Yeni medya ve geleneksel medya ayrımı	52
3.1.1.1. Dijitallik.....	55
3.1.1.2. Etkileşimsellik	56
3.1.1.3. Hipermetinsellik	57
3.1.1.4. Kullanıcı türevli içerik	58
3.1.1.5. Yayılım ve sanallık	59
3.1.2. İnternetin gelişimi ve dijital medya ortamları	60
3.1.2.1. İnternet	61
3.1.2.2. Sosyal medya	62
3.1.3. Yeni medya ortamlarında avantajlar ve dezavantajlar	66
3.2. Yeni Medya Ortamlarında Çocuğun Cinsel İstismarı Suçu	68
3.2.1. Dijital medya okuryazarlıkta farkındalık	70
3.2.2. Dijital kamusal alan ve mahremiyet	73
3.2.3. Çocukların dijital mağduriyetleri	75
3.2.3.1. Zayıf halka yaş gruplarının odak grup olarak seçilmesi “siber takip”	76
3.2.3.2. Çocukların sanal ortamda mağdur konuma gelmesi “siber taciz”	77
3.2.3.3. Çevrim içi istismar suçu “siber sömürü/intikam pornosu”	78
3.2.4. Dijital ortamda işlenen çocuğun cinsel istismarı suçu ile mücadele kapsamında uluslararası alanda atılan adımlar	79
4. ÇOCUK ODAKLI DİJİTAL ŞİDDETİN ÇOCUĞUN CİNSEL İSTİSMARI SUÇU DAVA DOSYALARI ÜZERİNDEN İNCELENMESİ	82
4.1. Araştırmanın Yöntemi.....	82

4.2. Araştırmanın Sınırlılıkları	83
4.3. Araştırmanın Örneklemi	84
4.4. Araştırma Verilerinin Toplanması	85
4.5. Araştırma Verilerinin Analizi	86
4.6. Araştırmanın Bulguları	87
4.6.1. Betimletici tablolar.....	87
4.6.2. Ki-Kare bağımsızlık testi tabloları.....	92
4.6.3. Çocuğun cinsel istismarı suçunun sosyal medya kullanımının kategorilere göre dağılım grafikleri.....	102
4.6.4. Alanında uzman altı Savcının görüşleri.....	121
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	142
KAYNAKLAR.....	156
EKLER	

Ek-1 Başkent Üniversitesi Etik Kurul Onayı

Ek-2 Cumhuriyet Başsavcılığı Tez Çalışması İzin Onayı

TABLÖLAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 3. 1. Yeni Medya Ortamlarında Avantajlar ve Dezavantajlar.....	67
Tablo 3. 2. Yaygın Çevrim içi Cinsel İstismar Eylemleri (Finkelhor, Mitchell ve Wolak, 2000).	69
Tablo 3. 3. Dijital ve Medya Okuryazarlığının Temel Yeterlikleri.....	72
Tablo 4. 1. Cinsel İstismar Mağdurunun Cinsiyeti ve Mağdurun Sosyal Medya Kullanım Durumu	87
Tablo 4. 2. Cinsel İstismar Mağdurunun Yaşı ve Mağdurun Sosyal Medya Kullanım Durumu	87
Tablo 4. 3. Cinsel İstismar Mağdurunun Eğitimi ve Mağdurun Sosyal Medya Kullanım Durumu	88
Tablo 4. 4. Mağdur Ailenin Gelir Düzeyi ve Mağdurun Sosyal Medya Kullanım Durumu.....	89
Tablo 4. 5. Cinsel İstismar Mağdurunun Ailesinin Medeni Hali ve Mağdurun Sosyal Medya Kullanım Durumu	89
Tablo 4. 6. Cinsel İstismar Mağdurunun Ailesinin Eğitimi ve Mağdurun Sosyal Medya Kullanım Durumu	90
Tablo 4. 7. Şüpheli Şahsın Mağdura Yakınlığı ve Mağdurun Sosyal Medya Kullanım Durumu	90
Tablo 4. 8. Cinsel İstismar Şüphelisinin Yaşı ve Mağdurun Sosyal Medya Kullanım Durumu	91
Tablo 4. 9. Cinsel İstismar Şüphelisinin Eğitimi ve Mağdurun Sosyal Medya Kullanım Durumu	91
Tablo 4. 10. Cinsel İstismar Şüphelisinin Gelir Düzeyi ve Mağdurun Sosyal Medya Kullanım Durumu	92
Tablo 4. 11. Cinsel İstismar Olayında Şantajı Varlığı ve Mağdurun Sosyal Medya Kullanım Durumu	92
Tablo 4. 12. Mağdur Cinsiyet / Sosyal Medya Kullanımı Çapraz Tablosu.....	93
Tablo 4. 13. Mağdur Yaşı / Sosyal Medya Kullanımı Çapraz Tablosu.....	93
Tablo 4. 14. Mağdurun Eğitim Durumu / Sosyal Medya Kullanımı Çapraz Tablosu.....	94
Tablo 4. 15. Ailenin Medeni Durumu / Sosyal Medya Kullanımı Çapraz Tablosu.....	95
Tablo 4. 16. Ailenin Eğitim Durumu / Sosyal Medya Kullanımı Çapraz Tablosu	96

Tablo 4. 17. Ailenin Ekonomik Durumu / Sosyal Medya Kullanımı Çapraz Tablosu.....	97
Tablo 4. 18. Şüphelinin Mağdura Yakınlık Derecesi / Sosyal Medya Kullanımı Çapraz Tablosu.....	98
Tablo 4. 19. Şüphelinin Yaşı / Sosyal Medya Kullanımı Çapraz Tablosu.....	99
Tablo 4. 20. Şüphelinin Eğitim Durumu / Sosyal Medya Kullanımı Çapraz Tablosu.....	100
Tablo 4. 21. Şüphelinin Ekonomik Durumu / Sosyal Medya Kullanımı Çapraz Tablosu	101
Tablo 4. 22. Şantaj-Tehdit / Sosyal Medya Kullanımı Çapraz Tablosu.....	101
Tablo 4. 23. Görüşme Soruları ve Uzman Görüşlerinin Yorumlanması.....	140

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 2. 1. Türkiye’de Cinsel Suçlardan Mağdur Olarak Güvenlik Birimlerine Başvuran Çocuk Sayıları (2015-2023).....	50
Şekil 3. 1. Türkiye’de En Çok Kullanılan Sosyal Medya Platformları	63
Şekil 3. 2. Global Alanda En Çok Kullanılan Sosyal Medya Platformları	64
Şekil 4. 1. Sosyal Medya Kullanımı / Mağdur Cinsiyet Grupları	102
Şekil 4. 2. Sosyal Medya Kullanımı / Mağdur Yaş Grupları	103
Şekil 4. 3. Sosyal Medya Kullanımı / Mağdurun Eğitim Durumu	104
Şekil 4. 4. Sosyal Medya Kullanımı/ Ailenin Medeni Durumu	105
Şekil 4. 5. Sosyal Medya Kullanımı / Ailenin Eğitim Durumu.....	106
Şekil 4. 6. Sosyal Medya Kullanımı / Ailenin Ekonomik Durumu	107
Şekil 4. 7. Sosyal Medya Kullanımı / Şüphelinin Mağdura Yakınlık Derecesi	108
Şekil 4. 8. Sosyal Medya Kullanımı / Şüpheli Yaş Grupları	109
Şekil 4. 9. Sosyal Medya Kullanımı / Şüpheli Eğitim Durumu	110
Şekil 4. 10. Sosyal Medya Kullanımı / Şüpheli Ekonomik Durumu.....	111
Şekil 4. 11. Sosyal Medya Kullanımı / Şantaj-Tehdit Durumu	112
Şekil 4. 12. Sosyal Medya Platformları	113
Şekil 4. 13. Sosyal Medya Kullanım Durumunun Yıllara Göre Dağılımı	114
Şekil 4. 14. Sosyal Medya Kullanımı / Mağdurların Aile İçi İletişim Durumunun Yıllara Göre Dağılımı.....	115
Şekil 4. 15. Sosyal Medya Kullanımı / İstismarın Gerçekleşme Durumunun Yıllara Göre Dağılımı	118

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

CMK	Ceza Muhakemeleri Kanunu
ÇİM	Çocuk İzlem Merkezi
TCK	Türk Ceza Kanunu
TDK	Türk Dil Kurumu
TBD	Türkiye Bilişim Derneği
BM	Birleşmiş Milletler
UNESCO	United Nations Educational Scientific and Cultural Organization
WHO	World Health Organization
ASPB	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
ÇKK	Çocuk Koruma Kanunu
CMUK	Eski Ceza Muhakemeleri Usul Kanunu
UNICEF	United Nations Children' s Fund
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
KTİ	Kullanıcı Türevli İçerik
OECD	Organisation for Economic Co-Operation and Development

1. GİRİŞ

Şiddet insanlığın var olduğu günden bu yana vardır ve görülme biçimleri zamanın ruhuna göre değişmektedir. İnsanlar arasında şiddetin görülme biçimleri başta psikolojik, fiziki, ekonomik, cinsel şiddet olmak üzere sınıflandırılırken gelişen teknolojilerle beraber dijital şiddet de sınıflandırmalara eklenmiştir. İnternetin gelişmesi ve yeni medya teknolojilerinin çeşitlenmesiyle özellikle de Web 2.0 tabanlı ağların gelişmesiyle birlikte dijital ortamda işlenen şiddet, değişim ve dönüşüme uğramıştır. Milyonlarca insanın etkileşim halinde bulunduğu yeni medya teknolojileri; etkileşimsellik, hibermetinsellik, yayılım ve sanallık, kullanıcı türevli içerik ve dijitallik özellikleri sayesinde enformasyonun milyonlarca insan arasında hızlı ve etkin bir biçimde yayılmasına olanak sağlamıştır. Bireylerin sanal ortamda birbirleriyle etkin ve hızlı bir şekilde iletişime geçerek paylaşım yapabilmeleri yeryüzündeki sınırları ortadan kaldırmış, çok sayıda insanı bir araya getirmiştir.

Web 4.0 tabanlı internet ağları ile daha da gelişerek çeşitlenen sosyal medya ağlarından dünya çapında en çok kullanılan Facebook, Instagram, Twitter, TikTok, Whatsapp ve Snapchat gibi uygulamalar; metin, fotoğraf, video, sesli mesaj ve arama gibi özellikleri barındırmakta ve kişilerarası iletişimi kesintisiz kılmaktadır. Bu yönden insanın yaşam tarzına farklı açılardan kolaylık ve avantaj sağlayan yeni medya, şiddetin görülme biçimlerine kapı aralaması bakımından dezavantaj da oluşturmaktadır. Şiddetin görülme biçimlerinin medyada yer almasının izleyici veya kullanıcı konumunda olan birey üzerindeki etkisini farklı iletişim ve psikolojik kuramlar açıklamaya çalışmıştır. Sosyal Öğrenme Kuramı, Sosyal Sapma Kuramı, Uyarma Kuramı, Katharsis Kuramı, Duyarsızlaştırma Kuramı ve Yetiştirme Kuramı bu kuramların başlıcalarıdır.

Şiddetin görülme biçimleri geleneksel medya araçlarında sadece izlenerek veya duyularak insanlar tarafından tüketilirken; günümüzde bireyler yeni medya teknolojilerini kullanarak şiddet biçimlerini kullanıcı olarak da gerçekleştirebilmektedirler. Akıllı telefon bilgisayar tablet gibi iletişim aygıtları ve gelişen dijital ağ platformları üzerinden dolandırıcılık, tehdit, hakaret, rahatsız etme, cinsel taciz gibi birçok suç işlenebilmektedir. İşlenen suçun delillerinin yok edilebilmesi, suçu işleyen kişinin kimliğinin saklanabilmesi, sanal ortamlarda para ve bilgi akışının hızlı olması suç işleme potansiyeli olan kişiler için

bu ortamları ve aygıtları çekici hale getirmiştir. Yeni medya araçlarını suç işlemek için kullanan bireylerin sosyal medya ortamlarında istedikleri kadar ve farklı isimlerde hesap açabilmesi ve çok sayıda insana ulaşabilmesi, işlemek istedikleri suçu daha kolay işlenir hale getirmektedir. Bu durum çocuğun cinsel istismarı ve sosyal medya üzerinden çocuklara yönelik şiddet için de geçerlidir.

Çocuğun cinsel istismarı suçunun sosyal medya aracılığıyla işlenmesi bu araştırmanın temel konusudur. Çocuğun cinsel istismarı suçu, 18 yaş altı bireylere karşı başka şahıslarca cinsel amaçlı her türlü söz, temas veya eylemi içerir. Yeni medya ile birlikte bu suçun işleniş şekilleri değişim ve dönüşüme uğrayarak çeşitlenmiştir. Çocuk bireyler çeşitli sosyal medya uygulamaları üzerinden birçok farklı bireyle etkileşime girerek hem cinsel içerikli görsellere maruz kalabilmekte hem de iletişime geçtiği bireylerle yan yana gelerek cinsel istismarla mağdur edilebilmektedirler. Bahsi geçen suç, gerçekleşikten sonra mağdur çocuğun durumu ailesine veya arkadaşlarına aktarması, çocuk anlatmasa dahi ailenin fark etmesi veya çocuğun direkt emniyet güçlerine gelerek mağduriyetini anlatması gibi yollarla ortaya çıkmaktadır. Bu suçun gerçekleşmesiyle birlikte adli mercilere intikal etmesinden Cumhuriyet Başsavcılığına sevk edilmesi ve adli sürecin sonlanmasına kadar geçen süreçlere değinilmiştir.

Gelişen yeni medya teknolojileri, farklılık göstermeksizin her ekonomik ve sosyal düzeydeki eve kolaylıkla girebilmiştir. Çocuk bireyler de çok erken yaşlarda bu teknolojiler ile tanışmış ve etkin bir şekilde kullanıcı olmuşlardır. Çocuklar gelişimleri itibarıyla yeni medya teknolojileri üzerinden karşılaşılabilecekleri tehlikeleri algılayamayacak düzeyde oldukları için bu ortamlarda suç mağduru olma olasılıklarının daha yüksek olduğu değerlendirilmektedir. Aileler her ne kadar çocuklarıyla iletişim kurmak için çocuklarına akıllı telefon, tablet gibi iletişim araçları temin etse de bu aygıtlar artık tüm gelişmiş internet tabanlarıyla uyumlu oldukları için sadece iletişim aracı olmaktan çıkıp milyonlarca insanla iletişim kurabilecekleri çeşitli sosyal ağ platformlarına ulaşabilecekleri birer aygıt haline gelebilmektedir. Dolayısıyla çocuklar da yeni medya teknolojileri ile farklı sosyal medya ağlarında aktif bir şekilde bulunabilmektedir. Bu bağlamda bu platformları suç işlemek amacıyla kullanan bireyler için mağdur bulma açısından büyük bir mecra vardır ve çocuk bireyler de bu ortamda mağdur edilmesi en kolay gruptur.

Yeni medya üzerinden cinsel istismar suçu yalnızca ülkemizde değil tüm dünyada önüne geçilmesi gereken yıkıcı bir problemdir. Yeni medya teknolojilerine ve sosyal medya uygulamalarına her yaştaki çocuklar kolaylıkla ulaşabildikleri ve çocuklar çok uzun süre bu uygulamalarla baş başa kalabildikleri için ailelerin uygulamalar üzerinden gelebilecek tehlikelere karşı çocuklarını koruma olasılığı düşmektedir. Bu da bu uygulamalar üzerindeki kontrol mekanizmasının çok düşük olduğunu gösterir. Dolayısıyla dünya üzerinde var olan çocuklar yeni medya araçları ve sosyal medya uygulamaları üzerinden çocuğun cinsel istismarıyla birlikte birçok tehlikeyle karşı karşıya kalabilmektedirler. Bunun yanında eğitim kurumlarında öğrencilere ve ailelere yönelik medya okuryazarlığı hakkında eğitimler verilmesine karşılık yıllar itibarıyla yaşanan olumsuzluklara yönelik oransal artışlar bu eğitimlerin yeterliliğini de tartışmalı hale getirmektedir. Sosyal medya uygulamalarına kayıt olurken her ne kadar 18 yaş üstü birey olmak gerekse de çocuk bireyler yaşlarını büyük göstererek bu uygulamalara rahatlıkla kaydolabilmektedirler. Bu da bu uygulamalar üzerinde güvenlik açıklarına neden olabilmektedir.

Bu araştırmada sosyal medya platformları üzerinden gerçekleşen suçlardan çocuğa karşı cinsel istismar suçunun gerçekleşme biçimleri olan siber takip, siber sömürü ve intikam pornosu üzerinde durulmuştur. Çocuğa karşı işlenen cinsel istismar suçlarının yeni medya teknolojileri ile birlikte gün geçtikçe arttığı ve bunun engellenemediği değerlendirilmektedir. Bu araştırma, dijital medya üzerinden gerçekleşen çocuğun cinsel istismarı suçunu görünür hale getirebilmek, engelleyebilmek için öneriler sunmak açısından önemlidir. Her ne kadar çocuğun cinsel istismarı suçunun çeşitli sosyal medya uygulamaları üzerinden gerçekleşebildiği bilinse de bunu kanıtlayacak verilere ulaşılamadığından bu bilgi yüzeysel kalabilmektedir. Araştırma, gizlilik sebebiyle ulaşılmaması zor adli dosyalara erişerek gerçek olaylara ait bulguların elde edilmesi ve daha kapsamlı çalışmalara veri kaynağı teşkil etmesi açısından da önemlidir.

Tez çalışması, “Yeni medya teknolojileri ve sosyal medya kullanımının çocuklara yönelik cinsel istismar suçunda kolaylaştırıcı ve artırıcı rolü bulunmakta mıdır? Yıllar itibarıyla ve kullanım yoğunluğuna bağlı olarak bu konuda nasıl bir eğilim gözlenmektedir?” soruları üzerine tasarlanmıştır. Yapılan literatür taramasında araştırmaların, çocukların dijital ortamda duygusal istismarına, dijital ortamlarda geçirdikleri süreler ile zararlarına ve şiddetin çeşitli hallerine maruz kaldığına yönelik

olduğu gözlenmiştir. Çocuğun cinsel istismarı ile yeni medya teknolojileri ve sosyal medya uygulamaları arasındaki ilişkileri irdeleyen çalışmaların sayısı sınırlıdır. İfade edilenler ışığında bu çalışmanın amacı, yeni medya teknolojileri ile birlikte artan sosyal medya uygulamalarının çocuğun cinsel istismarlarında ne düzeyde etkide bulunduğunu adliyedeki resmi soruşturma dosyalarındaki ifadelerden hareketle irdelemek ve bu alanda veriler sunmaktır.

Çocuk ve medya üzerine yapılan literatür taramasında; Özünlü’ nün (2012), “Social Media As A Consumer Socialization Agent For Adolescents And Adolescents Purchase Intention Between The Ages Of 11-15” isimli araştırmasında; İstanbul’ daki 11-15 yaş aralığında bulunan çocukların, tüketici olarak sosyalleşmesi ile satın alma tutumları üzerindeki sosyal medya uygulamalarının rolü irdelenmiştir. Araştırmanın sonucunda, cinsiyet, ailenin demografik özellikleri, okul tipi, yaş ve sosyal medya üyeliklerinin, çocukların tüketici olarak sosyalleşmesi ve satın alma davranışları üzerinde etkilerinin olduğu anlaşılmıştır.

İnan’ ın (2013), “Medya Okuryazarlığı Sürecinde Medya, Çocuk ve Ebeveyn İlişkisi: Ortaokul Öğrencilerinin ve Ebeveynlerinin Televizyon ve İnternet Kullanımlarına İlişkin Tutum ve Davranışlarının İncelenmesi” isimli araştırmasında; ortaokul öğrencilerinin televizyon ve internet kullanmaları, medya araçları sebebiyle karşılaştıkları olumsuz durumlar ile ailelerinin bu konular karşısındaki farkındalıkları, çocukları üzerindeki denetim ve sınırlamaları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda, öğrencilerin çoğunluğunun geleneksel ve yeni medya iletişim araçlarına erişimlerinin çok fazla olduğu anlaşılmıştır. Ailelerin ve çocukların medya okuryazarlığı yetilerinin sınırlı olduğu ve çocukların televizyon, internet gibi kitle iletişim araçlarının olumsuz etkileri karşısında risk altında olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Özkan’ ın (2016), “Dijital Medya ve Çocuk: Sosyalleşmenin Yeni Boyutları” isimli araştırmasında: Dijital medyanın sunduğu yeni sosyal ortamlarının, çocukların sosyalleşmesindeki yeri incelenmiştir. Bu çalışmada dijital medyanın avantajları ve dezavantajlarını anlamının ve dezavantajları karşısında gerekli önlemleri almanın önemi üzerinde durulmuştur. Araştırmanın sonucunda, yaşanan bölgenin gelişmişlik düzeyi ve ailenin demografik yapısı gibi durumların, çocukların interneti kullanma biçimlerinde belirleyici bir faktör olmadığı, ailelerin medya okuryazarlık becerisinin bu durum üzerinde

etkili olduğu anlaşılmıştır. Bu çalışmada aileler ile çocukları arasında medya okuryazarlık seviyesi açısından farklılıkların olmasının, aile içi iletişimsizliğe neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanında dijital medyanın çocukların sosyalleşmesinde etkin bir rol aldığı anlaşılmıştır.

Kutlu' nun (2018), “Medya Okuryazarlığı Dersi Kapsamında Benimsenen Yaklaşımlar ve Uygulamalardaki Aksaklıklar: Kayseri Örneği” isimli araştırmasında; medya okuryazarlığı dersinin uygulanmasında yaşanan aksaklıklar, eğitimcilerin ders içeriğinde belirledikleri yaklaşımlar ve öğrencilerin derse bakış açıları incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda, bu dersi iletişim fakültesi mezunlarının vermesi, okullarda eleştirel ve öğrencinin aktif olduğu bir eğitim modelinin uygulanması, sınıflarda öğrencilerin medya okuryazarlık seviyesini artıracak gerekli alt donanımın (akıllı tahta, bilgisayar, televizyon, internet vb.) aktif olarak kullanılması ve dersin zorunlu ders olarak müfredata dahil edilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Ünver (2023), “Ortaokul Çağındaki 10-14 Yaş Arası Dezavantajlı Çocukların Dijital Medyaya Bakışı: Sosyal Medya Üzerine Bir Çalışma” isimli araştırmasında; ortaokul düzeyindeki çocukların yeni medya araçlarını ne amaçla kullandıklarını ve kullanım sürelerini incelemiştir. Bu araştırma ile çocuklar ve ailelerinin dijital medyayı daha verimli kullanabilmeleri yönündeki farkındalıklarını artırılması amaçlanmıştır. Araştırmanın sonucunda, sosyal medya ortamlarının öğrenciler tarafından eğitim, sosyal çevre edinme, eğlenceli vakit geçirme gibi amaçlar doğrultusunda kullanıldığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda ailelerin çocuklarının dijital medya ortamlarında karşılaşılabilecekleri tehlikeler karşısında bilinçlendirilmesi, medya okuryazarlık dersinin zorunlu ders olması, güvenli internet araçlarının aktif bir şekilde kullanılması, gerçek kimlik doğrulaması ile sahte profillerin engellenmesi gibi önlemlerin gerekliliği kanaatine varılmıştır.

Yıldırım (2019), “Medya ve Çocuğa Yönelik İstismar” isimli araştırmasında; istismar vakalarının aile ve sosyal çevrenin ihmalleri sonucunda gerçekleştiğini değerlendirerek bu vakaları önlemeyi amaçlamıştır. Bunun yanında bu çalışmada istismara neden olan ihmallerin ortaya çıkış şekillerini derleyerek medya, tüketim olgusu ve bağımlılık üzerine odaklanmıştır. Araştırmanın sonucunda; ebeveynlerin, çocukların medya kullanımı üzerindeki denetimin kısıtlı olması ve bu süreci kontrollü bir şekilde yönetemedikleri değerlendirilmiştir. Çocukluk döneminde aşırı medya kullanımı ve oyun

bağımlılığının, çocukların aile bağlarını olumsuz etkilediği tespit edilmiştir. Ebeveynler ve çocuklar arasında oluşan iletişimsizliğin çocukların ihmal ve istismara maruz kalma noktasında onları daha zayıf konuma getirdiği ve istismara uğradıklarında bu durumu aileleri ile paylaşmadıkları ortaya çıkmıştır.

Güngör (2021), “Sosyal Medyada Çocuk Hakları İhlali ve Çocuk İstismarı: Instagram Anneleri” isimli araştırmasında; sosyal medya ortamlarında gerçekleşen çocuk istismarı ve hak ihlalleri üzerinde durmuştur. Bu çalışmada, çocuk istismarı ve hak ihlallerinin sosyal medya üzerinden gerçekleşme şekilleri, pedofili ve sosyal medya paylaşımları arasındaki ilişki irdelenmiştir. Araştırmanın sonucunda, incelenen anne bireylerin hesaplarında çocuk haklarının çeşitli şekillerde ihlal edildiği ve çocuklarını fark etmeden istismar ettikleri veya istismara açık hale getirdikleri görülmektedir.

Duygulu (2019), “Sosyal Medyada Çocuk Fotoğrafları Paylaşmanın Mahremiyet İhlali ve Çocuk İstismarı Açısından Değerlendirilmesi” isimli araştırmasında; özellikle ailelerin çocuklarına ait bilgi ve görüntüleri sosyal medya üzerinden paylaşmaları, çocuk hakları ihlali kapsamında uzmanların, ebeveynlerin ve toplumun tutum ve davranışlarını ortaya koymayı hedeflemiştir. Araştırmanın sonucunda, sosyal medya uygulamalarında geniş kitlelere hitap eden anne ve babaların paylaşımlarında çocuklarına da sıklıkla yer verdiği ve kimi ailelerin reklam içerikli paylaşımlarında da çocuklarının görüntülerini kullandıkları saptanmıştır. Bu çalışma ile sosyal medya uygulamalarında paylaşılan çocuklara ait bilgi ve görüntülerin mahremiyet ihlali ve çocuk istismarı açısından tehlike oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Karahisar (2014), “İnternette Çocukları Bekleyen Riskler ve Medya Okuryazarlığı” isimli araştırmasında; ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin medya araçlarını kullanma amaçları ve kullandıklarında karşılaşılabilecekleri tehlikeler ile ailelerinin bu tehlikeler karşısında çocuklarını koruyabilecek seviyede medya okuryazarlığı olmasının önemini ortaya koymaya çalışmıştır. Bu çalışmada, çocukların sosyal medya uygulamalarında çok sayıda insanla etkileşim halinde olması, medya araçlarını kullanım süresi ve biçimleri üzerinde ailelerin denetiminin kısıtlı olması, çocukların şiddet, cinsellik içeren görüntü ve videoların sıklıkla karşısına çıkması durumlarının çocukları olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Bu çalışmada ise yeni medya araçları sosyal medya uygulamalarının çocuğun cinsel istismarı suçunda nasıl yer aldığının gerçek olaylar ışığında incelenebilmesi için Ankara’ da bir Cumhuriyet Başsavcılığının yetki bölgesindeki 2014-2023 yılları arasında meydana gelen çocuğun cinsel istismarı konulu ve iddianamesi yazılan 1257 adet dava dosyası incelenmiştir. İncelenen dosyalarda sosyal medya aracılığıyla meydana gelen çocuğun cinsel istismarı suç sayılarının on yıllık dağılımına bakılmıştır. Ele alınan 1257 dosyanın içerisinde bulunan mağdur ifade ve diğer delillerden elde edilen veriler mağdurun yaşı, eğitim durumu, mağdur ailesinin demografik yapısı, şüphelinin yaşı ve ekonomik durumu gibi kategorilere ayrılarak bu kategoriler sosyal medya kullanımı ile bağlantısını anlayabilmek için Ki-Kare Bağımsızlık Testi uygulanarak yorumlanmıştır. Bunun dışında yine incelenen mağdur ifadelerinden elde edilen ifade notları betimsel içerik analiz tekniğiyle yorumlanmıştır. Ayrıca sosyal medya uygulamaları ile çocuğun cinsel istismarı suçu arasındaki ilişkiyi anlayabilmek için konularında uzman olan altı farklı Cumhuriyet Savcısı ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılarak elde edilen veriler, yine betimsel içerik analizi tekniği ile yorumlanmıştır. Araştırmanın sonunda ocuk bireylerin sosyal medya aracılığıyla istismara maruz kalmaları ile mağdur yaşı, mağdurun eğitimi, mağdurun cinsiyeti, şüphelinin mağdura yakınlık derecesi, şüphelinin yaşı, şüphelinin eğitim durumu, şüphelinin ekonomik durumu ve bu suç işlenirken şantaj ve tehdidin varlığı arasında anlamlı ilişkilerin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Veriler ışığında mağdur olan çocukların aile içi ilişkilerinin de sosyal medya aracılığıyla istismara uğramalarında etkili olduğu değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonucunda elde edilen çıkarımlar bağlamında kontrol mekanizmasının düşük olduğu sebebiyle sosyal medya ağ platformları üzerinde devlet eliyle güvenlik sistemlerinin oluşturulması, çocuklar ve ailelerine sosyal medya üzerinden gelebilecek tehlikelere karşı farkındalığı arttıracak eğitimler verilmesi gibi birtakım öneriler getirilmiştir.

2. ŞİDDET, SUÇ VE ÇOCUK

2.1. Şiddete Etimolojik ve Kavramsal Bir Bakış

Şiddet insanın insana, insanın doğaya ya da doğanın insana karşı herhangi bir yıkımına, fiziki zararına ve duygusal yıpranmaya sebep olan olaylara karşılık gelir. Toplumsal hayatın içerisinde farklı türlerde ortaya çıkan şiddet birçok disiplinin araştırma konusu olmuştur. Michaud (1991: 11), herhangi bir karşılıklı ilişkiler ortamında taraflardan biri veya birkaçının doğrudan veya dolaylı, toplu veya dağınık olarak, diğerlerinin bir veya birkaçının bedensel veya törel (ahlaki/moral/manevi) bütünlüğüne, mallarına veya kültürel değerlerine, oranı ne olursa olsun zarar verecek şekilde davrandıklarında, ortaya çıkan durumun şiddet olduğunu ifade eder.

Şiddetin nedenleri, çeşitleri ve gösterme biçimleri insanlık tarihinin gelişim özelliklerine göre farklılıklar arz eder. Ünsal' a göre (1996: 6-7, 29-30), ana özellikleri aynı kalsa bile şiddet kavramı toplumların ve normların farklılaşması ile değişir. Bilim ve teknolojiye gelişmelerle başlayan endüstrileşme döneminde, gücü elinde bulundurmak isteyen ülkelerin ekonomik ve askeri gücü olmayan ülkelere baskı kurarak sömürmesiyle dönüşüme uğrayan şiddet, ilerleyen dönemlerde farklı boyutlara ulaşmıştır. İnsanları sindirme ya da sindirme girişimleri olarak tanımlanan şiddet (Ünsal, 1996), kişilerin veya grupların güç ve baskı kullanarak benimsediklerini, fikirlerini ve isteklerini diğerlerine dayatma şekli olarak değerlendirilebilir.

Toplum içerisinde görülen bireyler arası şiddet ise birinin bir başkasına verdiği, fiziki, duygusal, ekonomik gibi zararlar olarak tanımlanır. Dünya Sağlık Örgütü de şiddeti, fiziksel gücün ya da iktidarın kasıtlı bir tehdit veya gerçeklik şeklinde bir başkasına uygulanarak maruz kalan kişide yaralanma, ölüm ve psikolojik zarara yol açması ya da açma olasılığının bulunması olarak tanımlamaktadır (World Health Statistics, 2012: 12). Başkalarını tehdit ederek fiziksel ve zihinsel zarar vermeye yönelik davranışlardan oluştuğu kabul edilen şiddetin (Ünsal, 1996), bu eğilime sahip olan kişilerce farklı biçimlerde uygulandığı bilinmektedir.

Berger' e göre (1991) şiddet derin bir mahrumiyet duygusuna karşı ortaya konan tepkisel bir davranıştır. Taşdemir şiddeti, “izin verilmeyen, meşru olmayan, bu eyleme

maruz kalan kişinin bedeni, psikolojik dünyası, özgürlüğü, değerleri gibi alanlarda tahribat yaratan, insan haklarını ihlal eden bir eylem biçimi” şeklinde tanımlamaktadır (2015: 723). Kamuoyu anketleri, şiddet kavramının fiziksel ve psikolojik yaralanmalardan, yollarda ve sporda belirli suç biçimlerinden ve hukuksuz davranışlardan sosyopolitik ayrımcılığa uzanan son derece geniş bir yelpaze olduğunu göstermektedir (Gümüş, 2004). Bu bağlamda kişilere karşı gerçekleştirilen, taciz, istismar, öldürme, duygusal olarak yıpratma, tehdit, yağma gibi suçlar, onlara karşı gerçekleştirilen bir şiddetin sonucudur. TDK Sözlüğüne göre şiddetin “bir hareketin derecesi, hız, duygu ve davranışta aşırılık, bir hareketten doğan güç ve karşıt görüşte olan kişilere karşı kaba kuvvet kullanma ve kaba güç” olarak tanımlanması bu sebeptendir.

Farklı dönemlerde yapılan şiddet tanımlarının içeriğini oluşturan unsurların benzerlikler taşıdığı ve tanımın giderek genişlediği gözlenmektedir. Şiddet kavramının başta sosyoloji ve psikoloji olmak üzere birçok disiplin tarafından tartışılması ve araştırılması, çok katmanlı bir olgu olması gerçeğiyle birleştirildiğinde tanımının genişlemesi ve çeşitlenmesi kaçınılmaz olmaktadır. Şiddet günümüzde hem geçmişten geldiği şekliyle devam etmekte hem de teknolojinin ilerlemesiyle beraber farklı biçimlere bürünüp yeni şekli ile yaşanmaktadır (Özgür ve ark., 2011: 53-60). Literatürde şiddet görülme biçimlerinden hareketle fiziksel şiddet, psikolojik şiddet, cinsel şiddet, ekonomik şiddet ve dijital şiddet olarak tasnif edilmektedir. Domenach’ a göre şiddetin “psikolojik”, “ahlaksal” ve “siyasal” yönleri bulunmaktadır ve bunların hepsi şiddetin doğru anlaşılmasının zorunlu referanslarıdır (Domenach, 1978: 760).

2.2. Şiddetin Görülme Biçimleri

İletişim, psikoloji, hukuk, sosyoloji, fizik ve genetik gibi hem sosyal hem de fen bilimleri gibi alanlarda şiddet üzerinde durulmaktadır. Ancak her bilim dalında şiddet kavramı farklılık gösterebilmektedir. Pozitif bilimlerde bir maddenin başka bir madde ile olan etkileşimi sonucu ortaya çıkan güç şiddet olarak tanımlanırken sosyal bilimlerde daha çok bireyler arası ortaya çıkan güç aşımı şiddet olarak kabul edilir. Şiddet bu çalışmada bireyler arası boyutuyla ele alınarak değerlendirilecektir. Bu bağlamda literatürde ağırlıklı olarak yer alan şiddetin görülme biçimlerinden fiziksel, psikolojik, cinsel, ekonomik ve dijital şiddet konularına izleyen alt başlıklarda değinilmektedir.

2.2.1. Fiziksel şiddet

Fiziksel şiddet genel olarak bireye verilen zararın beden bütünlüğünde gerçekleşen ağrılı veya yaralanmalı durumudur. Fiziksel şiddet bireyin bir başka bireye çıplak el veya vücudunun herhangi bir uzvuyla vereceği zararı kapsamakla beraber bir sopa, silah veya benzeri gereçlerle de gerçekleştirilebilir. Fiziksel şiddet bireyin bedenine doğrudan zarar vermek amaçlı gösterilen her türlü eylemi içeren ve en çok görülen şiddet biçimidir. Tokatla başlayan dayak süreci etkisini yitirdiğinde tekme, sopa, yakma ve nihayetinde öldürmeye kadar gidebilen sonuçlara yol açabilmektedir (Polat, 2017: 46-47).

Türk Yargı Sisteminde fiziksel şiddet basit yaralama, kasten yaralama, taksirli yaralama şeklinde derecelendirilerek sınıflandırılmıştır. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 86. maddesinin birinci fıkrasında kasten yaralama suçunun temel şekli tanımlanmıştır. Bu maddeye göre kişinin vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan her davranış, yaralama olarak kabul edilmiştir (TCK Madde 86).

Şiddet bütün bireyler arasında yaşanabilecek bir olumsuzluk olmakla birlikte tez çalışmasının ana temasından hareketle yoğunluklu olarak çocuklar üzerinden irdelenecektir. Çocuklar beden ve duygusal olarak şiddete maruz bırakılma konusunda hedef olan bireylerdir. Çocuklar, fiziksel şiddete aile içerisinde veya sosyal çevresinde maruz kalabilecekleri gibi okul ortamında akranları ya da öğretmenleri tarafından da benzer olumsuzluklara maruz bırakılabilirler. Aynı zamanda çocuğun bilinen ve bilinmeyen tüm çevresi yine fiziksel şiddete zemin hazırlayabilir. Çocuğun ebeveynleri ya da bakımından sorumlu başka bir kişi tarafından sağlığına zarar verecek biçimde fiziksel hasara uğratılması, yaralanması ya da yaralanma riski taşınması çocuğun fiziksel istismarıdır (Pelendecioğlu-Bulut, 2009). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yayınlanan 2019 yılında Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri; güvenlik birimlerine mağdur sıfatıyla gelen veya getirilen çocukların mağdur olduğu suçlarda fiziksel şiddet niteliğinde olan yaralama suçunun açık ara farkla birinci sırada olduğunu ortaya koymaktadır (TÜİK, 2019). Bu şiddet türü dünya genelinde milyonlarca çocuğun hayatını olumsuz yönde etkilemektedir. Her yıl bir milyardan fazla çocuk şiddete maruz kalmaktadır (Hillis ve ark, 2016; UNICEF, 2021).

Çocuklara karşı gerçekleştirilen şiddetin normal görüldüğü ülkelerde mağduriyetin daha fazla olduğunu ifade etmek mümkündür. Fiziki anlamda kendini savunamayacak kadar güçsüz olan, kendisine karşı gösterilen şiddete karşılık veremeyen yaşı küçüklerin mağdur edilmesinin normalleşmesi şiddet olgusunu daha görünür hale getirmektedir. Okul çağındaki 6 ila 17 yaş arasındaki 732 milyon çocuk okulda fiziksel cezanın tamamen yasaklanmadığı ülkelerde yaşamaktadır (United Nations Children' s Fund, 2017). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından 21 Temmuz 2020 tarihinde yayınlanan Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri' na göre; güvenlik birimlerine 2019 yılında gelen veya getirilen çocukların karıştığı olay sayısı 511 bin 247' dir. Bu olaylarda çocukların %46,1' inin mağdur olarak, %32,9' unun kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiasıyla (suça sürüklenme), %15,1' inin bilgisine başvurma amacıyla, %3,4' ünün kayıp (hakkında kayıp müracaatı yapıp daha sonra bulunan), %2,5' inin ise bu nedenlerin dışındaki diğer nedenlerden dolayı güvenlik birimlerine getirilmiştir (TÜİK, 2019).

2.2.2. Psikolojik şiddet

Psikolojik şiddet, kişilere karşı uygulanan sözlü veya görsel tehdit, hakaret, baskıcı davranışlar gibi temas içermeyen ve bireylerin öz güvenine, ruh sağlığına, duygu durumlarına zarar verecek şekilde sindirmeye, korkutmaya, baskı kurmaya veya rencide etmeye yönelik eylem veya davranışları ifade eder. Psikolojik şiddet kavramı tanımlanırken fiziki bir temasa yer verilmemekle birlikte bu şiddet biçimi fiziki şiddet içerisinde de yer almaktadır. Sözel şiddeti de içerisinde barındıran ve fiziksel şiddet gibi görünür olmadığından daha az önemsenen bu şiddet türü tek başına ortaya çıkabileceği gibi fiziksel şiddet öncesinde ya da fiziksel şiddet esnasında da görülebilmektedir (Polat, 2017: 54-55). Çocuklar, aile bireyleri, akranları, okul içi veya yaşam alanı çevresindeki bireyler tarafından psikolojik şiddete maruz kalabilirler. Aşağılama, azarlanma, hakaret gibi psikolojik şiddete maruz kalan küçük bireyler, sosyalleşme konusunda sorun yaşarlar, öz güvenlerini kaybederler, çekingen ve korkak bireyler haline gelebilirler. Aile içinde çocukların dışlanması, yok sayılması, dinlenmemesi, suçlanması da psikolojik şiddettir ve çocukların gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir.

Aşırıya kaçan her hareket şiddet olarak nitelendirilemez. Bir edimin hukuki anlamda şiddet sayılabilmesi hangi saikle gerçekleştiğine bağlıdır. Öncelikli ve önemli olan şiddet

uygulayan kişinin hangi amaçla yaklaştığıdır. Çünkü şiddet her şeyden önce failin niyeti ile ilgilidir (Outwaite, 2008: 758). Bir çocuğu baskılamak, kontrol altına almak, korkutmak, sindirmek ve yıpratmak gibi amaçlarla uygulanan şiddet psikolojiktir. Bireylere karşı gerçekleştirilen psikolojik şiddet çeşitleri Türk Yargı Sisteminde hakaret, tehdit, şantaj gibi birtakım suçlar kapsamında değerlendirilmiş ve karşılıklarında ceza verilmesi TCK kapsamında uygun görülmüştür. Bu bağlamda örnek verilirse, Türk Ceza Kanunu m. 125/1 uyarınca, bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılacağına hükmedilmiştir (TCK madde 125). Psikolojik şiddet, en az fiziksel şiddet kadar yıkıcı bir şiddet biçimidir. Kişilerin duygusal sağlığını bozan ve tehdit eden bu şiddet türü, toplumsal yapılara da zarar verebilir ve kalıcı travmalara sebep olabilir. Bu psikolojik şiddetle mücadele etmek, toplumsal bir sorumluluk olmakla birlikte şiddet mağdurlarının destek alması ve psikolojik yardım hizmetlerine kolay erişilebilmesi de son derece önemlidir.

2.2.3. Cinsel şiddet

Cinsel şiddet kavramı; kim tarafından gerçekleştirildiği önem taşımaksızın, kişinin, istemi dışında, cinsel amaçlı olarak, kendisine yöneltilen her türlü cinsel davranış (söz veya eylem) cinsel şiddet olarak ifade edilmektedir (Karınca, 2011). Cinsel şiddet, bir kişinin bir başka kişiye karşı rızası olmadan gerçekleştirdiği cinsel içerikli tüm eylemleri ifade eder. Bu şiddet türü sadece kadınlara karşı değil, çocuklara, yaşlılara ve erkeklere de uygulanmaktadır. Cinsel şiddet, tecavüz, cinsel saldırı, cinsel taciz, zorla cinsel ilişkiye girme, cinsel içerikli tehditler ve cinsel sömürü gibi cinsel yönden zarar vermeyi amaçlayan bir şiddet türüdür. Kadın ve çocuklara yönelik gerçekleştirilen cinsel şiddet eylemi erkekler de dahil olmak üzere herkesi kapsamaktadır (Polat, 2016: 27-31). Dünya Sağlık Örgütü' ne göre cinsel şiddet, herhangi bir kişi tarafından cinsel tacize maruz kalma, cinsel ilişkiye zorlanma, istenmeyen cinsel sözler duyma veya kişiyi ticari amaçla cinsel olarak kullanmak olarak tanımlanmaktadır. Cinsel şiddet sadece bireyin fiziksel bedenine değil aynı zamanda mağdurun ruhsal durumuna, duygusal ve psikolojik sağlığı ile toplum içerisindeki durumuna kadar zarar verir.

Çocuklara yönelik cinsel istismar toplum tarafından tabu olarak görüldüğü için açığa çıkarılmayan en önemli şiddet türlerinden biri olma özelliğini taşır (Çakmut, 2016). Cinsel

şiddetin, çoğunlukla kapalı kapılar ardında uygulandığı düşünülse de bu şiddet türüyle her ortamda karşılaşmak olasıdır. Cinsel şiddet hem fiziksel hem de duygusal şiddeti içinde barındırır. Dolayısıyla cinsel şiddete maruz kalmış bir kişinin hem bedenen zarar gördüğünü hem de tehdit ve şantaj gibi durumlarla karşı karşıya kalmış olması nedeniyle psikolojik şiddete uğradığını ifade etmek mümkündür.

Dünya Sağlık Örgütü cinsel şiddet türlerini aşağıdaki biçimde sıralamaktadır (WHO, 2002: 147-148).

- Evlilik ilişkilerinde ya da tanınmayan insanlar tarafından tecavüz,
- Çocukların cinsel istismarı,
- Zihinsel ya da fiziksel engeli bulunan kişilerin istismarı,
- Çocuk yaşıta evlendirmeler dahil olmak üzere zorla evlendirilmeler,
- Cinsel yolla bulaşan hastalıklara karşı korunmak için önlem alma hakkının reddedilmesi,
- Zorla kürtaj, kadın sünneti,
- Cinsel sömürü amacıyla insanları fuhuş ve insan ticaretine zorlanması vb.

Cinsel şiddetin mağdur üzerinde bıraktığı psikolojik etkilerinin korku, kaygı, panik, fobiler, geri çekilme, suçluluk, sinirlilik hali, uyku ya da yeme bozuklukları gibi belirtiler olabileceği ifade edilmiştir (Jina ve Thomas, 2013: 19). Bu şiddet türünün görülme biçimlerinden herhangi birine maruz kalan bireyler, suçluluk, utanç, korku, saklanma ve güvensizlik gibi psikolojik etkileri ile mücadele etmek durumunda kalırlar. İyileşme süreci kolay olmayan ve zaman alan bu durum birey hayatında derin bir iz bıraktığından her zaman olumlu sonuç vermeyebilir. Cinsel şiddetin bu olumsuz etkileri ile mücadele eden birey, sosyal ilişkilerde pasif hale gelerek toplumdaki diğer bireylerle iletişim kurmada çekinceler yaşayabilir.

Her insanın cinsel dokunulmazlığı hakkı vardır ve bu hakka yönelik gerçekleşen her türlü eylem Türk Yargı Sisteminde cezalandırılması kanunlar ile uygun görülmüştür. Türk Ceza Kanunu' nun 102. maddesinde “*Cinsel davranışlarla bir kimsenin vücut dokunulmazlığını ihlâl eden kişi, mağdurun şikâyeti üzerine, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel davranışın sarkıntılık düzeyinde kalması hâlinde iki yıldan*

beş yıla kadar hapis cezası verilir.” şeklinde cinsel şiddetin türleri ve karşılığında verilecek cezalar düzenlenmiştir.

2.2.4. Ekonomik şiddet

Ekonomik şiddet Işık’ a göre (2007: 115), kişinin emek harcayarak kazandığı gelirlerin ya da yaşamak için gerekli olan maddi imkanların oluşturduğu ekonomik güvencelerini ortadan kaldıran ve bireyi güvencesiz bırakan bir şiddet türüdür. Bu bağlamda ekonomik şiddet türü kişiyi maddi yönden kısıtlamak, maddi yönden bağımlı hale getirmek ya da kişi üzerinden maddi kazanç elde etmek şeklinde tanımlanabilir. Bireyin aile içinde veya başka kişilerce zorla çalıştırılması, elde ettiği kazancın kendisinden zorla alınması, temel ihtiyaçlarını gideremeyecek kadar yoksullaşması ve birine bağımlı hale gelmesi ekonomik şiddet olarak görülür. Ekonomik şiddet, kadının aile içerisinde ücretsiz aile işçisi olarak çalışması ve değersiz görülmesi, çalışıyorsa çalışma gelirine el konulması (kadının banka/maaş kartını elinden alarak kullanma), kadınların takılarına, mal ve nakit paralarına el konularak mirastan yoksun bırakılması, kadın istediği halde çalışmasına engel olunması, başlık parası karşılığı satılarak fahişeliğe zorlanması, kendisine ailenin gelir ve giderleri hakkında, tasarrufu hakkında, bunların nerede tutulduğu, nasıl değerlendirildiği hakkında bilgi verilmemesi, eve yeterli para bırakılmaması, boşanmadan sonra kadın ve çocuk için nafaka ödenmemesi, kadının iş hayatına aktif olarak katılmasına engel olunarak, sosyal güvenceden yoksun bırakılması, işgücü piyasasında yaşanan eşitsizlikler, kadınları kötü, az gelirli ve statüsü düşük işlere mahkum bırakarak ekonomik anlamda güç elde etmelerini önlemek (Işık’ tan aktaran Gökkaya, 2011)’ tir. Bu bağlamda kadının veya çocuğun, erkeğe bağımlı hale gelmesi, toplum içerisinde güçsüzleşmesi, susturulması ve baskılanması bu şiddet türünü ortaya çıkarır.

Ekonomik şiddet genellikle toplumlarda kadınlar üzerinde uygulandığı düşünülse de çocuklar da bu şiddet türünün mağduru olabilmektedir. Bu şiddetin mağdur çocukları, kendisine bakmakla yükümlü aile bireyleri tarafından ekonomik şiddete maruz kalan yaşı küçükler, eğitim ve öğretim hayatında maddi anlamda sorunlar yaşayabilmekte, yaşaması için ihtiyaç duyduğu gereksinimlere ulaşamamakta veya aileleri tarafından zorla çalıştırılarak gelirlerine el konulabilmektedir. Ekonomik şiddet; “Emeğine, yarattığı/ürettiği değere, varlıklarına, kazanma gücüne kazancına, karar alma hakkına el

koymaktır’’ (Işık, 2007: 115). Kadına yönelik ekonomik şiddet daha çocukken büyüdüğü ailede başlamakta, evlendiğinde ve/veya boşandığında devam etmektedir. Bu şiddetin temelinde bireysel faktörler ve toplum yapısındaki kültürel öğeler sayılabileceği gibi devletin uygulamalarındaki eksikliklerde önemli yer tutmaktadır (Adaçay ve Güney, 2012: 312).

Ekonomik şiddet sadece kişiyi bağımlı hale getirmek veya kazancına el koymakla ilgili değildir. Bir kişinin bir başka kişiye ait mülkiyetine zarar vermesi de ekonomik şiddet sayılır. Kırsal kesimde hasım aileler arasında birbirinin hayvanını vurmak, ekinini ya da samanını yakmak, özellikle kan davaları bağlamında, karşı tarafı korkutmak ve sindirmek amacına dönük olduğu için basit bir mala zarar verme değil, insana yönelik dolaylı bir şiddet türünü de ortaya koyabilir (Ünsal, 1996: 33). Kişilerin malına zarar verme durumu Türk Ceza Kanunu’ nun 151. maddesinde “*Başkasının taşınır veya taşınmaz malını kısmen veya tamamen yıkan, tahrip eden, yok eden, bozan, kullanılamaz hale getiren veya kirleten kişi, mağdurun şikâyeti üzerine, dört aydan üç yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.*” şeklinde düzenlenmiştir. Ekonomik şiddet, bireye sadece finansal olarak zarar vermez bunun yanında kişilerin ruh sağlığına da zarar verir. Bu nedenle, ekonomik şiddetle mücadele etmek ve devlet kurumlarının bu aşamada bireyi ve toplumu koruyacak birtakım önlemler almak, toplumsal cinsiyet eşitliği, insan hakları ve bireysel özgürlüklerin sağlanması kapsamında önemli bir yere sahiptir.

2.2.5. Dijital şiddet

Dijital ağ platformlarında etkileşim içerisinde olan insanlar arası gerçekleşen, siber zorbalık, tehdit, hakaret, cinsel taciz gibi olayların meydana gelmesi bu şiddetin temelini oluşturur. Patchin ve Hinduja (2010: 615), siber zorbalığı bilgisayarların, cep telefonların ve diğer elektronik cihazların kullanımından kaynaklanan kasıtlı ve tekrarlanan davranışlar olarak tanımlarken başkasını taciz, tehdit etmek ya da başkasına zarar vermek için iletişim teknolojilerinin kullanıldığını ve siber zorbalığı geleneksel zorbalıktan ayıran en önemli özelliğin elektronik cihazlar yoluyla gerçekleştirilmesi olduğunu belirtmektedir.

Bu şiddet türü mesajlaşmayı mümkün kılan sosyal medya uygulamalarında, dijital oyun platformlarında yoğun bir şekilde görülmektedir. Çalınan e-posta adresinin dolandırıcılıkta kullanmasından, tehdit ve cinsel taciz içerikli mesajlara kadar akla

gelebilecek birçok suç artık dijital ortamda işlenebilmektedir. Her yaş grubunun aktif olarak kullanabildiği dijital ortamlarda yine en zayıf halka olarak yaşı küçükler görülmektedir. Kandırılmaya müsait ve bir yetişkin gibi düşünemeyen çocuklar dijital ortamlarda her türlü şiddete maruz kalabilmektedirler. Sosyal medya, %95 kullanım oranıyla en fazla 12-17 yaş grubundaki kişilerin kullandığı bir mecra (Lenhart vd., 2011) olduğundan, bu zorbalığa en çok maruz kalan da yine bu yaş grubundaki insanlar olduğu değerlendirilmektedir.

Çocuklar, dijital ortamda sadece mağdur olmamakta aynı zamanda bu şiddet türlerini tanıyarak uygulayan konuma da gelebilmektedir. Funk (1993)' un ilköğretim 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin bilgisayar oyun tercihlerini belirlemeye yönelik yapmış olduğu çalışmada; örneklemin %32' si şiddet içeren fantezi oyunları, %29' u şiddet içerikli olan spor kategorisindeki oyunları, %17' sinin ise insanlar tarafından uygulanan şiddeti ele alan oyunları tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla yaşı küçükler dijital ağ platformlarında hem mağdur hem suça sürüklenen çocuk olarak yer alabilmektedir.

Dijital ortamlarda gerçekleşen şiddet türleri, Türk Yargı Sisteminde Bilişim Suçları olarak isimlendirilmiş ve TCK' nın 243. maddesinde düzenlenmiştir. TCK' nın 243. maddesince, bilişim sistemine hukuka aykırı olarak girme suçu ile öncelikle toplum düzenini, özel hayatın gizliliğini, kamu güvenliğini, sırrın dokunulmazlığını, kullanıcı ve sistem sahibinin menfaatlerini, olası başka suçların işlenmesinin önlenmesini, haberleşme özgürlüğünü ve gizliliğini; aynı zamanda bilişim sisteminin güvenliğini korumaktadır. Kısacası, kişinin dijital ortamdaki özel alanı koruma altına alınmaktadır. Dijital şiddetin birey üzerindeki yıkıcı etkileri diğer şiddet türlerinin verdiği zararlardan daha aşağı değildir. Özellikle mağdur çocuklar, bu şiddet türünün neden olduğu kaygı, depresyon, travma sonrası stres bozukluğu gibi psikolojik sorunlarla mücadele etmek zorunda kalırlar. Dijital şiddetle etkili bir şekilde mücadele edebilmek için toplumdaki bireylerin farkındalık düzeylerinin artırılması, yasaların güçlendirilmesi ve mağdurlara ihtiyaç duydukları desteğin sağlanabilmesi gerektiği düşünülmektedir.

2.3. Şiddetin Medyada Yer Edinmesi ve Medyanın Şiddet Üzerinde Etkisi

Medyanın şiddet üzerindeki etkisi uzun yıllar boyunca bilimsel araştırmaların konusu olmuştur. Oysa medyanın doğuşu şiddetin varoluşu üzerine olmuştur. Radyo, telgraf,

gazete ve bilgisayar gibi teknolojik aletler, savaş dönemlerinde askerler ile iletişim kurabilmek, savaşın gidişatı üzerinde kontrol sağlayabilmek, propaganda yapabilmek için aktif olarak kullanılmış ancak modern hayata geçiş ile bu aygıtlar eğlence, vakit geçirme, gündemi takip etme gibi birtakım sosyal hayatın vazgeçilmez unsurları olmuştur. Whitton (1941) savaş yıllarında radyo yayınlarının etkisiyle ilgili şunları yazmıştır: *“Cephe gerisinde hem silahlı kuvvetler hem de halk birliğe çağrılıyor ve fedakârlığa teşvik ediliyor. Düşman haneler ve askerî kırlar kanıtlar, olgular ve morali zayıflatmak için hesaplanmış iddialar ile bombalanırken tarafsız ülkelere hiciv, belirli konularda söz programları ve haberler yayınlanıyor”* (<https://www.foreignaffairs.com/articles/1941-04-01/war-radio>). Dünya savaşlarında birçok ülke tarafından kullanılan haberleşme aygıtları her ne kadar zamanla kitlelerin sosyal yaşamlarında kullandıkları aygıtlar haline gelse de şiddet, medya içerisinde var olmaya hatta değişim ve dönüşüme uğrayarak küresel alanda yer almaya devam etmiştir.

Günümüzde şiddete dair ne varsa ölümlü olaylar, sıcak ve soğuk savaşlar, kişilere ve hayvanlara hatta doğaya karşı işlenen şiddet türleri medyada yoğun bir şekilde yer almakta ve gündemin en önemli konuları olmaktadır. Ayrıca şiddet konuları sadece gündemin konusu olarak kalmamış sinema, günlük dizi, çizgi film gibi üretilen içeriklerinde içerisinde de yer edinmiştir. Şiddet konusu ile ilgili yapılan araştırmalardan bu olaylara en çok televizyonlarda yer verildiği saptanmıştır (Erdoğan, Alemdar 1990). Teknolojik aygıtların gelişmesi ve yaygınlaşması ile internetin artık her yerde ulaşılabilir olması şiddet türlerini konu alan içeriklerin üretilip sunulması ve aynı anda milyonlarca insanın bu içerikleri tüketmesine ve üretmesine imkân sağlamıştır. Şiddet içerikli ürünlerin yaygınlaşmasıyla bu içeriklere maruz kalanlar ile şiddete meyilli insanların sayısının hızla arttığı gözlemlenmiştir. Freedman ve Sears (1993) televizyonda şiddet eylemlerini gözlemlenin saldırganlıkla ilgili düşüncelerin uyarılmasına yol açacağı bunun davranışsal eğilimlere yayılmasıyla gözleyenleri eyleme daha hazır hale getireceğini vurgulayarak medya-şiddet ilişkisini açıklamaktadır. Medyada işlenen şiddet içerikli konulardan sadece yetişkinler etkilenmemektedir. Çocuklar hem yetişkinler ile birlikte izledikleri film, dizi, haberlerden etkilenmekte hem de şiddet içeren çizgi film veya dijital oyunlardaki görüntülerden etkilenmektedir. Yetişkinler filmlerdeki saldırgan davranışların sonuçları üzerinde dururken, çocukların süreçten etkilendiği belirtilmektedir (Newson 1995).

Şiddetin medya sayesinde daha görünür hale gelerek yaygınlaşmasında sosyal medya uygulamalarının da etkisi bulunmaktadır. Dünyanın her yerinde milyonlarca insan özgürce kullandıkları sosyal medya uygulamaları ve dijital tüm ağ platformlarında çok daha fazla insanla etkileşime girebilmek için sayısız içerikler üretmektedir. Şiddetin türlerini barındıran içeriklerin ilgi çekici olması bu tür uygulamaları kullanan üre-tüketicilerin de içeriklerini şiddet unsurlarıyla oluşturmaya yöneltmektedir. Artan ilgiyle takip edilen içeriklerin şiddeti normalleştiren etkileri bulunmaktadır. Zira şiddet, bu olumluluğun ardına gizlice sinmiştir ve kendisi için yok edici olan her türlü tepkiden saklanmayı başarmıştır (Han, 2016: 10).

Son dönemlerde artan şiddet olaylarının hem geleneksel medyada hem de yeni medyada yoğun bir şekilde işlenmesi şiddete meyilli insanların yolunu açmıştır. Diyarbakır ilinde 21 Ağustos 2024 tarihinde gerçekleşen Narin cinayetinin günlerce hem televizyon programlarında gündem olması hem de sosyal medya da binlerce paylaşım yapılması insanlarda merak ve ilgi uyandırırken şiddete meyilli kişilerin de gündemde olma hevesi bir başka cinayet veya şiddet olaylarına kapı açmıştır. Yine İstanbul ilinde Semih Çelik' in 4 Ekim 2024 tarihinde iki kadını öldürmesi, bir tanesini parçalarına ayırarak başını Fatih' teki Edirnekapı surlarından atması ve kendi hayatına son vermesinin altında yine 'Discord' isimli uygulamanın etkilerinin olduğu ifade edilmiştir.

Şiddetin medyada yer edinmesi ve medyanın şiddet üzerindeki etkisi hem bireysel hem de toplumsal algıyı değişime uğrattığı düşünülmektedir. Medyada şiddet olgusunun işleniş şekilleri izleyicilerin ya da kullanıcıların şiddete olan bakış açılarını ve toplumun kurallarını etkileyebilir. Bu sebeple medyanın şiddet içerikli konularını işlerken hassas ve sonuçlarını hesap eden bir yaklaşım benimsemesi, şiddetin toplumdaki yerini azaltması ve normalleşmesinin önüne geçilmesi ve toplumsal duyarlılığın artırması açısından önemli bir rol oynamaktadır. Son yıllarda şiddet olgusunun değişime ve dönüşüme uğrayarak medyada yer alması yeni bilimsel araştırmaların yapılmasını gerekli kılmaktadır. Medya-şiddet arasındaki ilişkileri ve medyada işlenen şiddetin birey ile toplum üzerindeki etkilerini anlamak için iletişim sosyolojik ve psikolojik kuramlar yön gösterici özellikler taşımaktadır.

2.3.1. Medyada şiddetin etkilerine yönelik kuramlar

Medyada işlenen şiddet türlerinin etkilerine yönelik olarak iletişim, psikoloji ve sosyoloji gibi bilim alanlarında farklı kuramlar geliştirilmiş ve bu etkiler anlamlandırılmaya çalışılmıştır. Bu kuramlardan bazıları televizyonun öncesinde var olsa da pek çoğu televizyonda yer alan şiddeti açıklamaktadır (Özer, 2010: 385). Ancak günümüzde iletişim aygıtları çeşitlenmiş ve gelişmiştir. Gelişmiş medya araçlarıyla fiziksel, cinsel, duygusal, sözel, ekonomik ve siyasal olmak üzere birçok şiddet türünü ilişkilendirmek mümkündür (Yüksel, 2004: 36).

2.3.1.1. Sosyal öğrenme kuramı

Yeryüzündeki tüm canlılar öğrendiklerini kendilerinden sonra gelen nesillere aktararak soylarını devam ettirmişlerdir. Doğada hayvanlar hayatta kalabilmek için kendilerine yaklaşan tehlikelerden nasıl uzak durmaları gerektiğini öğrenmiş ve bu öğretiyi kendisinden sonra gelenlere aktarmıştır. İnsanlar ise doğdukları andan itibaren aile ve yakın çevrelerinden edindikleri yaşamsal öğretiler ve modellemelerle hayatlarına devam ederler. Sosyal Öğrenme Kuramı da tam da bu yaşam biçimini temel alarak ortaya atılan psikolojik bir kuramdır.

Sosyal öğrenme kavramı 1947 yılında ilk kez Rotter tarafından kullanılmış ve kuramın temelleri 1950' lerin ortalarında yine Rotter tarafından atılmıştır. Her ne kadar Sosyal Öğrenme Kuramının adı Rotter' e atfedilse de bu kuramın gelişmesinde Bandura ve Mischel' in de önemli katkıları olmuştur. Sosyal Öğrenme Kuramına göre bireyin hayatına etki eden deneyimler, kararlarını ve yaşam biçimini değiştirebilir. Rotter' e (1954) göre insan, hayatına etki eden yaşam deneyimlerini yönlendirebilme yeteneğine sahip bilinçli bir varlıktır ve dış uyarıcılar izin verdiği ölçüde kendi yaşamını denetleyebilir. Dolayısıyla insan, sosyal ve özel hayatında edindiği öğretileri kendi hayatına entegre edebilir, yaşam stilini değiştirebilir ve hareket tarzını etkileyebilir.

Sosyal Öğrenme Kuramını geliştirerek önemli katkıları olan ve bu kurama daha sistematik bakan Bandura' ya (1986) göre bireyin bir davranışı öğrenmesinde doğrudan kendisinin tecrübesine gerek yoktur. Kişiler başkalarının deneyimlerini gözleyerek de pek çok şeyi öğrenebilir. Bu bağlamda medyada işlenen şiddet olayları, şiddet içerikli film ve

diziler, video oyunları, sosyal medya uygulamalarındaki görsel, sözel, işitsel ve yazınsal tüm paylaşımlar bireyler üzerinde etkili olacaktır. Bu bağlamda medyada işlenen bir olay içerisindeki saldırgan karakter ile özdeşim kurmak saldırgan eylemlerin taklit edilme olasılığını artırmaktadır (Anderson ve Dill, 2000). Medya, özellikle televizyon, dijital oyunlar ve internet ortamları gibi araçlar vasıtasıyla bireylere şiddete yönelik davranışları model alacağı içerikler sunar. Çocuk bireyler de şiddet içeren medya içeriklerine maruz kaldıklarında, bu davranışları özümseyerek taklit edebilirler. Dolayısıyla Sosyal Öğrenme Kuramı, insanların sadece içsel bir dürtüyle hareket etmediği bunun yanında sosyal çevrelerinden ve bireysel gözlemlerinden öğrenerek de davranışlarını şekillendirdiğini ileri süren bir teorik yaklaşımdır. Bununla birlikte Bandura (1971) saldırganlığın gözlem, taklit, pekiştirme ve özdeşim ile öğrenildiğini öne sürer ve özdeşim kurmanın cinsiyete uygun davranış örüntüleri ve ahlâkî değerler kazanmada etkili bir yöntem olduğunu ifade eder.

2.3.1.2. Uyarma kuramı

Bireyler arasında süregelen ilişki ve iletişim karşılıklı olarak duygusal, psikolojik, düşünsel etkilenmelere neden olur. Bir grup içerisinde sözlü bir tartışma yaşanıyorsa bu gruptaki insanlarda öfke, kızgınlık, korku gibi duygu ve düşüncelerin oluşması olağandır. İşte bu tepkiler çevrelerinde gelişen uyarana bireyin bedensel olarak vermiş olduğu cevaptır. Yine aynı şekilde kişinin televizyon veya internet tabanlı sosyal medya uygulamaları üzerinden izledikleri şiddet içerikli görseller öfke, kızgınlık, üzüntü ve korku gibi duyguları uyatarak harekete geçirecektir. Özellikle çocuk ve gençler tarafından izlenen şiddet ve saldırganlık temalı medya programlar, agresyon, yüksek düzeyde uyarılma depersonalisasyon ve sosyal izolasyona neden olabilir. (Bushman ve Huesmann, 2006: 348). Dünyanın bireyler tarafından tehlikeli bir yer olarak algılanması ve özellikle toplumun duygularına yönelik dikkat çeken ve tepki oluşturan suç davranışlarının, olduğundan daha abartılı şekilde yayımlanması, bireylerde birtakım kaygıların oluşmasına sebep olmaktadır (Tulloch, 2000: 453).

Winkel ve Vrij (1990: 259)' e göre kadınlar başta olmak üzere bireyler, dünyada olup bitenleri aktaran medya araçlarında okudukları veya izledikleri suç içeren konuların etkisi ile kendilerini bu suçların kurbanlarıyla özdeşleştirerek başka bir suçun kurbanı olabilecekleri duygusuna kapılabilirler. Bu kurama göre, izleyiciler kendilerini yüksek derecede eğlendiren bir komediyi izlerlerse bu içerik onları eğlence yönlü uyarmakta, eğer

şiddet içeren bir programı izlerlerse de bu içerik onlarda öfke uyandırmaktadır (Gunter ve Mc Aleer, 1997: 102). Bu bağlamda Uyarma Kuramına göre medyada konu olan ve suç içeren davranışlara tanık olmak, izleyicilerin gerçek hayatta kendi problemleri ile baş etme yolu ve problem çözme davranışı olarak şiddet eylemlerine başvurmalarına sebep olabilir. Medyada işlenen şiddet içerikli görüntüler izleyiciler üzerinde heyecan duygusu yaratmakla birlikte bu görüntülerin uyarıcı etkisi de bulunduğundan bireyler maruz kaldıklarının etkisiyle şiddete meyilli hale gelebilir ya da şiddete maruz kalma korkusuyla yaşayabilir. Negatif uyarılara çok fazla maruz kalma, kişilerde bir süre sonra hiperaktivite belirtilerinin de oluşmasına sebep olmaktadır (Tannenbaum ve Zillmann, 1975: 156). Dolayısıyla medyada sunulan içeriklerin; bireylerin karşılaştıkları olaylar karşısında verdikleri tepkilerini, fikirlerini, duygularını ve davranışlarını şekillendirmede rolü olduğu değerlendirilebilir. Bu etkileşimin, medyada sunulan içeriklerin şekli, iletinin biçimi ve izleyicilerin bu iletilere karşı hassasiyeti ile yakından ilişkili olduğu düşünülmektedir.

2.3.1.3. Katharsis kuramı

Katharsis Kuramının temeli Aristoteles' in sanat felsefesine dayanmaktadır. Arınma anlamına gelen katharsis, bireyin izlediği bir görselde şiddet dahi olsa kötü yönde etkilenmeyeceğini aksine şiddeti izleyen kişinin bu duygusundan arınacağını savunur. Bu kurama göre sanat insanın öfke, saldırganlık veya duygusal anlamda ne yönde bir ağırlık hissediliyorsa onun hafıflemesine yardımcı olur. Sanat için üretilen içeriklerde şiddete yönelik görseller yer alsa da izleyici bunların kurgu olduğunu bilir şiddete başvurmaz, karakterlerle özdeşlik kurarak etik bakımdan iyileşmeyi ve arınmayı gerçekleştirir (Can 2006: 68). Bu kurama göre arınma ile kastedilen, izleyicinin kurgu içerisindeki karakterlerle kendi hayatı ve duygularıyla özdeşlik kurarak empati yapması ve bunun neticesinde kişiliğini yeniden değerlendirerek iyileşme yönünde yeni bir kişilik oluşturmasıdır.

Katharsis kavramı sosyolog Leonard Berkowitz tarafından çocukların “televizyondaki şiddeti seyrederek, saldırgan duygularından arınmaları süreci” şeklinde kullanılmıştır (Kebapçı 2001: 31). Katharsis Kuramı, bireylerin medya araçlarında üretilen şiddet içerikli görseller sayesinde, içinde barındırdığı saldırganlık gibi olumsuz duygularından kurtulmasına yardımcı olduğunu savunmaktadır. Çünkü bu tür gösterimler,

insanların şiddet içerikli anti sosyal davranışlarından arınmalarına neden olmaktadır (Mutlu 2005: 181). Bu anlamda James W. Potter (1999: 154-155) medyada şiddet temsiliinin meşrulaştırılmasını şu stratejilere dayandırmaktadır:

1. Şiddet yaşamın bir parçasıdır.
2. Tüm dramalar çatışma üzerine kuruludur ve şiddet çatışmanın bir aygıtıdır.
3. Şiddet, sorumluluk ölçütlerinde negatif yönünü göstererek kullanılmaktadır.
4. Şiddet üreticileri de en az onları eleştirenler kadar güçlü aile değerleriyle yoğrulmuş insanlardır.
5. Hayal ürünü olarak yaratılan şiddet, izleyicilere, hatta çocuklara bile zarar vermemektedir.

Bireylerin medya içerikleri vasıtasıyla duygusal arınma ve psikolojik rahatlama yaşadığını ileri süren Katharsis Kuramı, bireysel ve toplumsal düzeyde kişilerin duygu ve düşüncelerini olumlu yönde etkilediğini savunsa da bu kuramın etkileri, içeriklerin türüne ve bireylerin psikolojik durumuna göre farklılıklar gösterebilir. Dolayısıyla etkilenmeler her zaman olumlu bir şekilde sonuçlanmayabilir.

2.3.1.4. Duyarsızlaştırma kuramı

Duyarsızlaştırma Kuramının önde gelen araştırmacılarından olan Berkowiz' e göre (1993) medyada izleyicilere sunulan şiddet içerikli görüntüler bireylerin toplum içerisinde saldırgan davranışlarının artmasına neden olmaktadır. Bunun nedeni ise şiddet içerikli veya üzüntü duyulacak bir olaya tekrarlı bir şekilde maruz kalan bireyin, uyarana karşı verdiği tepkisinin giderek ortadan kaybolması ve sonrasında hayatın olağan akışına aykırı olayları normalleştirmesidir. Duyarsızlık, herhangi bir etkiye maruz kalındığında, verilen kognitif, davranışsal ve duygusal tepkilerin azalması ya da yok olması şeklinde açıklanmıştır (Funk vd. 2004: 27). Medyada şiddet ile ilgili uyarıların sıkça yayınlanması, bir süre sonra bireylerde duyarsızlaşma etkisine neden olabilmektedir (Fanti vd. 2009: 182). Tekrarlı bir şekilde bireyin uyarılması, şiddet içerikli görüntülere karşı tepkisizliğe neden olmakta, normal görülmeye devam ettikçe medya üreticileri dikkati çekebilmek amacıyla içeriklerdeki şiddet dozunu daha da artırmaktadırlar. Dizi filmlerde şiddete şiddetle karşılık verilmesi bu durumun en özgül örneklerindendir (Mutlu, 2005: 112).

Medyadaki şiddet gösterimlerine sürekli olarak maruz kalan bireylerin şiddet davranışlarına yönelik tepkilerinde azalmalar görülmekte, toplumsal yaşam içerisinde şiddet davranışlarının kabulü artmakta ve insanlar şiddeti yaşadıklarında daha az incinmektedir (Yıldırım, 2008: 19). Yemen' e göre (2021) de, şiddetin teşhirine fazla maruziyet; başta çocuklar ve adolesan çağıdaki gençler olmak üzere tüm bireyler üzerinde başlarda korku ve endişe oluştursa da sonrasında onları şiddete, kavgaya, felakete, acıya ve ölüme karşı duyarsızlaştırmaktadır. Bu bağlamda toplumda gerçekleşen elim olaylara karşı tepkisiz kalınması, şiddetin normalleşerek bireylerin korkmadan başka bireylere saldırgan tavırlar göstermesi toplum yapısını bozabilir ve bireyin kendisini güvende hissetmesini zorlaştırabilir.

2.3.1.5. Yetiştirme kuramı

Yetiştirme kavramı, ilk yetiştirme çalışmasında televizyon izleyicilerinin bilinçsizce, televizyon dünyasının demografik gerçeklerini edinmesi, rastlantısal ve kasıtlı olmaksızın öğrenmesi olarak tanımlanmıştır (Gerbner & Gross, 1976: 170). Başka bir deyişle kavram, televizyon izlemenin, izleyicinin sosyal gerçeklik kavramlaştırmasına katkısını açıklamaktadır (Morgan, 1984: 500). Yetiştirme Kuramı, George Gerbner ve arkadaşları tarafından 1960' ların sonunda televizyonun yaygınlaşmaya başlamasıyla başlatılan ve 1970' lerin başında ortaya atılan bir kuramdır. Bu kurama göre, medyanın birey üzerindeki etkileri, kısa vadede kendisini gösteren bir süreç olmayıp, yavaş ve eklenerek gelecekte bir bütün olarak bireyin hayatına entegre olarak ortaya çıkmaktadır. Yetiştirme Kuramının gelişmesine önemli katkılarda bulunan Gerbner' e göre bireyler yaşamları boyunca kendilerine anlatılan hikayelerden öğrendiklerini biriktirerek benliklerini oluştururlar. Bir bebek dünyaya geldiği evde ebeveynleri ve büyüdükçe genişleyen çevresindeki bireyler tarafından kendisine anlatılanları biriktirerek yaşamına devam eder. İnsanlar, bildikleri ve düşündüklerini kişisel ya da doğrudan deneyimle değil, anlattıkları ve duydukları hikayelerden edinirler (Gerbner & Gross, 1976: 173; Morgan & Shanahan, 1997: 5). Televizyon o yıllarda önemli bir teknolojik gelişmeydi ve artık hikayeler sadece aile içi ve sosyal alanda değil televizyonda da anlatılmaktaydı. Dolayısıyla insanlar için benliklerine katkı sağlayacak hikayeleri öğrenecekleri bir kapı daha açılmıştı.

Televizyonun her eve girmesiyle beraber bireyler medyada üretilen ve anlatılan hikayeleri izleyerek gördükleri ve duyduklarını ekleyerek kendilerini yetiştirmeye devam

ederler. Televizyonu erken çocukluktan başlayarak izlemenin etkisi yetiştirmeyi sürekli kılmaktadır (Gerbner, 1990: 254). Yetiştirme Kuramı, televizyonu toplumun uzun dönem maruz kaldığı bir mesaj sistemi olarak ele alırken, televizyonla büyümenin ve yaşamının sürekli sonuçlarına odaklanmıştır (Signorielli ve Morgan, 1996: 111-112). Yetiştirme Kuramına göre televizyonda üretilen içerikler ile izleyici arasında kuvvetli bir bağ vardır. İzleyiciler ilgilerini çeken programları günlük, haftalık veya sezonluk takip etmek isterler. Hikâyeler ise medya endüstrisi ve piyasanın yapısıyla dolayısıyla tüketime sürüp gitmesini devam ettiren koşulları yaratmanın kendisiyle doğrudan ilişkilidir (Morgan, 1995: 105-106). İçerik üreticileri de daha fazla izleyici edinebilmek için onların istedikleri hikâye anlatımını yapmak için çabalarlar. Televizyon programlarının çoğu, ticari gerekliliğe göre düzenlenmekte; izleme ise bu programlara göre değil, toplam türlere göre yapılmaktadır (Gerbner, 1990: 254).

Yetiştirme Kuramı, şiddet açısından çok önemli bir vurgusuyla, televizyonu çok izlemenin insanlarda korku duygusu yarattığını öngörmektedir (Morgan, 1995, s. 103). Bu bağlamda medyada işlenen bir konu, film, eğlence programı ve şiddet, izleyenler üzerinde korku, heyecan, mutluluk gibi etkiler bırakmaktadır. Gerbner' a göre, televizyonda sunulan şiddet içerikli ürünler izleyiciler tarafından her zaman ilgi görmüştür. Fakat, "Televizyonda sunulan şiddet, gerçek hayattaki şiddeti tetikliyor mu?" gibi yanlış sorularla yaklaşılmış ve gerekli sonuçlara ulaşılamamıştır (Gerbner, 1996: 27).

Günümüzde hikâye anlatımı sadece televizyon aracılığı ile değil çeşitlenen internet tabanlı tüm sosyal medya uygulamalarında yapılmaktadır. Buna ek olarak hikâye anlatımı sadece film yapımcıları, yönetmenler, senaryo yazarları tarafından değil, artık interneti kullanan herkes tarafından yapılabilmektedir. Dolayısıyla sosyal medya kullanıcıları istedikleri içerikleri üretebilmekte ve milyonlarca insanla paylaşabilmektedir. Bu bağlamda şiddet içerikli bir hikâyenin hızla yayılması ve çok sayıda her yaş grubundan insanın izlemesi şiddetin etki alanını artırmaktadır.

2.3.1.6. Sosyal sapma kuramı

Toplumun kaide ve kuralları zaman ve mekân içinde tekrarlana geldiği için kurumsallaşmış olan normlar, toplumun onayladığı davranış kuralları olarak sosyal yapı içinde yer alırlar ve insanların rol davranışlarını belirlerler (Korkmaz&Kocadaş, 2006:19).

Bu bağlamda gelenek ve göreneklere, devlet tarafından düzenlenmiş kanunlara aykırı davranan bireyin davranışı sosyal sapma olarak nitelendirilir. Sapma, bir topluluğun sosyal yapısını oluşturan unsurlara ve o topluluğun davranış biçimlerine aykırı davranmadır.

Sosyal Sapma Kuramının öncülerinden olan Durkheim' a göre tüm sosyal olgular toplumun uyumuna katkıda bulunmaya yönelirler ve sapmaya yönelik davranışlar belirli sınırlar içinde oluştukları takdirde normal toplumsal olgu olarak görülürler (Abrahamson 1990:77). Durkheim' e göre toplum içerisinde sapma kaçınılmazdır. Ona göre sapma, bütün toplumlarda var olmasından dolayı normaldir ve sağlıklı toplumların ortak yönünü teşkil eder (Jensen 1988:12). Durkheim' a göre, suç normaldir fakat anormal biçimlere dönüşebilir. Eğer suç ve şiddet oranlarında aşırı derecede artma oluyorsa bu hastalıklı bir yapının oluştuğunu gösterir. Normal olan şey sadece bir suçluluğun var olmasıdır (Durkheim 1985:91). Bu bağlamda toplum düzenini bozacak her türlü şiddet sosyal sapmayı işaret edecektir.

Son yıllarda medyada işlenen şiddet içerikli konular, filmler veya görsellerin ilgi çekerek yoğun bir şekilde izlenmesi, şiddet ve suç olgusunun sıradanlaşmasının sosyal sapmaya kapı açtığı düşünülmektedir. Günümüz modernitesinin gençlerin davranış ve karar mekanizmalarını genellikle olumsuz şekilde etkileyen medya ve iletişim teknolojileriyle kuşatılmaktadır (Arendt, 2014: 42). Gençlerin başta sosyal medya ve televizyon başında zaman geçirmeleri, yayınlanan şiddetin yaşam ortamlarında şiddetin uygun bir davranış olduğunu ve sorunların çözümünde kullanıldığını sanmaları gençleri daha saldırgan ve şiddet kullanan bireyler haline getirmektedir (Kocadaş, Özgür & Özbek, 2010: 109-110). Medya yolu ile insanlar gerçek hayatta görmedikleri ya da gördüklerinin daha fazlasını (kavga, darp, hırsızlık, işkence ve taciz gibi şiddetli olaylarını) televizyon programlarında görmektedir (Uysal, 2006: 123). Medyada yer alan bu tür olumsuz haberler isteyerek olmasa da öne çıkmak, adından söz ettirmek vb. sebeplerden ötürü bazı gençleri olumsuz davranışlara yönlendirmektedir (Önder, 2008: 189). Sosyal sapmanın çıkış sebeplerini ve toplumdaki bireyler üzerindeki etkilerini anlamak, toplumsal düzenin sağlanması ve bireylerin güvenli bir yaşam alanına sahip olması açısından gerekli ve önemlidir.

2.3.1.7. Dijital etik

Yunanca’ da “ethos” sözcüğünden gelen etik, kişilerin davranış ve karakterlerindeki iyi, doğru ve yanlış olma durumlarını belirleyen sosyal kuralları nitelendirmektedir (Shaw, 1999: 4). Bu doğrultuda, etiğin amacının, eylemlerin toplumsal hayata zarar vermemesi için iyi, kötü, doğru, yanlış, eşitlik, yarar, mutluluk gibi kavramları ortaya atarak nasıl davranmak gerekliliği üzerine olduğu ifade edilebilir ve etiğin insan davranışını ahlaki açıdan sorgulayan bir felsefe disiplini olduğu söylenebilir (Arslan, 2005: 1; Holmes, 2007: 12). Etik; insan hakları, politika, adalet, sağlık, eğitim, üretim gibi toplumsal refahın sağlanması için var olan tüm kurumlarda ahlaki değerlerin korunmasına yönelik çalışır. Dijital etik ise; bilgisayar, tablet ve akıllı telefonlar gibi dijital aygıtlar aracılığı ile internet tabanlı sosyal medya uygulamaları gibi mecralarda başkalarına zarar vermemek ve bu platformlarda üretilen içeriklerin ve kişiler arası iletişimin ahlaki değerlere uygun bir şekilde devamını sağlamak olarak tanımlanabilir. Ahlaki değerler arasında iyi ve kötü olanlar etik sayesinde ayırt edilebilmekte, toplumları oluşturan insanların bir arada yaşayabilmesi için belirli ahlaki kurallara uyulması gerekmektedir (Gürcan, 2005). Dijital etik, birey hayatında önemli bir yer teşkil eden dijital ortamda, kişilerin güven ve huzur içerisinde, herhangi bir dijital şiddete maruz kalmadan zaman geçirmesini hedeflemektedir. Bilişim etiği, bilişim teknolojilerini kullanırken uyulması gereken kurallar için ilkeler sağlayan ve amacı bilişim teknolojileri kullanıcılarının en çok fayda ve en az zararla elektronik ortamları kullanmasını güvence altına almak olan bir disiplindir (Kılıçer & Odabaşı, 2006; Sevindik, 2011).

Web sitelerinin ve kullanıcılarının sayısındaki artış, artan nüfusla birlikte insan hakları, yaşama saygı ve özgürlük kavramlarına verilen önem, küreselleşmenin bir sonucu olarak dünyanın açık bir pazar haline gelmesi ve bilgi güvenliği gibi nedenlerle etiğin uygulamalı bir alt dalı olan bilişim etiği önemli bir hale gelmiştir (Türkiye Bilişim Derneği [TBD] Raporu, 2010). Bilişim etiği; özel yaşamın gizliliği, fikri mülkiyet, bilginin doğruluğu, sayısal (dijital) uçurum, sahtecilik, müstehcen içerik, güvenlik, sanal ilişkiler ve siber güvenlik gibi etik sorunlarla ilgilenmeye başlamıştır (Dedeoğlu, 2006). Bireyler, sanal ortamda istedikleri kadar farklı kullanıcı isimleriyle hesaplar açabilmekte ve küresel alanda binlerce insanla iletişime geçebilmektedir. Bu sebeple bireylerin özgürce gezindiği sanal ortamlarda dijital etiğin sınırlarının çizilmesi önem kazanmaktadır. Bu sebeple artık etiğe ihtiyaç duyulmadığı, onun yerine estetik kavramının geçtiği ve aşkınlık yerine

içkinliğin, üretim yerine tüketicimin tercih edildiği, ahlaki temeli olmayan bir dönem olarak nitelenebilen postmodern dönemde (Hassan, 2008, s. 271) dijital ortamları aktif olarak kullanan bireyler için öncelikle ahlak felsefesinin yeri saptanmalıdır. İletişim özgürlüğü hakkı günümüzde yasalar nezdinde keskin hatlara sahip olmamakla birlikte, çoğu devletin koyduğu yasalarla çelişir vaziyettedir (Dijk, 2016: 212-213). Fakat yine de devletler dijital ortamlarda gerçekleşen her türlü saldırı, şiddet, zorbalık veya ahlak dışı davranışlara karşı hem dijital ortamlarda hem de sosyal hayatta eğitim, uyarı veya kanunlar ile etik dışı hareketlerin önüne geçmeye çalışmakta; yeni medya ortamı kamu ortamı (Fuchs, 2016: 256-259) olarak değerlendirilmekte ve etik açıdan önlemler almaktadırlar.

Mason (1986) tarafından bilişim etiğinin boyutları; gizlilik (Privacy), doğruluk (Accuracy), fikri mülkiyet (Property) ve erişebilirlik (Accessbility) olarak sınıflandırılmış ve kısaltması İngilizce isimlerinin baş harflerinden “PAPA” biçiminde oluşturulmuştur (Bozok, vd., 2020: 1641). Alan yazında, PAPA’ yla birlikte bilişim etiğinin boyutları bilişim teknolojilerinin kullanımına ilişkin etik sorunlar şeklinde ifade edilmiş ve bilişim etiğinin boyutları olarak; (i) mahremiyet, (ii) fikri mülkiyet, lisans anlaşması, telif hakları, patent, (iii) doğruluk, (iv) güvenlik ve kalite, (v) siber zorbalık, (vi) ifade özgürlüğü ve (vii) sayısal (dijital) uçuruma yer verilmiştir (Fidan, 2016). Bu ilkeleri Barquin şu şekilde sıralamaktadır:

1. Bilgisayarı başka insanlara zarar vermek için kullanmayın,
2. Başka insanların bilgisayar çalışmalarına karışmayın,
3. Başka insanların bilgisayar dosyalarına girmeyin,
4. Bilgisayarı hırsızlık yapmak için kullanmayın,
5. Bilgisayarı yalancı tanıklık yapmak için kullanmayın,
6. Bedelini ödemediğiniz bir yazılımı kopyalamayın ya da kullanmayın,
7. Uygun bedelini ödmeden ya da yetkiniz olmadan diğer insanların bilgisayar kaynaklarını kullanmayın,
8. Başka insanların entelektüel bilgilerini kendinize mal etmeyin,
9. Yazdığınız programın ya da tasarladığınız sistemin sosyal hayata etkilerini dikkat alın,
10. Bir bilgisayarı daima diğer insanları düşünerek ve onlara saygı göstererek kullanın (Aktaran: Fidan, 2016: 1644).

Dijital etik, sürekli değişen ve gelişen dijital dünyada, kişilerin, kurumların ve sosyal platformların etik yükümlölüklerini değerlendiren bir alandır. Çevrim içi gizlilik sorunları, siber zorbalık çeşitleri, internet ortamlarında bilginin doğruluğu, güvenlik problemleri ve yapay zekâ gibi konular dijital etiğin sınırlarını belirleyen öncelikli meselelerdir. Bu bağlamda dijital etik, dijital ortam kullanıcılarının haklarını gözeterek, eşit ve güvenli bir dijital toplum inşa edilmesine katkı sağlamayı amaçlar.

2.4. Suç Kavramı ve Çocukun Cinsel İstismarı Suçu

Suç kavramı, toplumda düzeni sağlamak amacıyla kanun koyucu tarafından düzenlenen norm, yasa, uluslararası antlaşmalar gibi toplum üyelerini bağlayan tüm kurallara aykırı davranışı temsil eder. Suç, toplumda doğru değerlendirilmeyen ve kişiler ile çevreye zarar veren ve yasaklanan tüm eylemlerdir. Hukuka aykırı bu davranışları gerçekleştiren kişi suçludur ve bu davranışların karşılığında cezaya tabidir. Suç, fiille ceza kanunu arasındaki çelişmedir (Centel, Zafer, Camkut, 2008). Nietzsche, suç ve ceza kavramlarının kaynağının sözleşme- borç sözleşmesi-olduğunu söyler: Cezanın, mağdurun gördüğü zararın tazmininden doğduğunu, borçlunun borcunu gerektiğinde bedeni, yaşamı, özgürlüğü ile ödediğini hatırlatır (Özgüden, 2014). “Kanunsuz suç ve ceza olmaz (nullum crimen, nulla poena sine lege)” ilkesi, suçun biçimsel anlayışına dayanmaktadır (Toroslu, 2009: 39). Genel anlamda suç, sosyolojik bakış açısına göre sosyal ortamın bir ürünüdür, başka bir deyişle hasta olan toplumdur (İçli, 2004, s.77).

Modern Alman Ceza Hukukunun temelini atan Franz von Liszt, 1882’ de “Marburger Programı” ile cezanın amacına yönelik yeni bir anlayış getirmiştir. Buna göre; cezanın amacı intikam veya bir bedel ödemek değildir. Ceza ile suçlunun profiline uygun olan ve başka suç veya suçlar işlemesini engelleyen önlemlerin alınması amaçlanır (Helmert, 2012: 41). Bu program ile ceza artık sadece işlenen suçun karşı tarafa verdiği zararın telafisi değil aynı zamanda gelecekte işlenmesi muhtemel suçların önlenmesi de amaçlanmıştır. Bir eylemin suç olarak sayılabilmesi ve eylemi gerçekleştiren bireyin cezalandırılabilmesi için birtakım unsurların gerçekleşmesi gerekmektedir. Alman hukukuna göre bu unsurlar şöyle sayılabilmektedir:

- bir fiil
- bu fiilin kanuni bir düzenlemede bulunan maddi unsurları karşılması

- tipiklik (objektif ve sübjektif unsurlar)
- hukuka aykırılık,
- suçluluk / kusur
- olası özel cezalandırma şartları (Roxin,2006).

Sıralanan unsurlar Türk Hukuku’ nda da geçerlidir. Bu unsurlara göre bir eylemin önce gerçekleşmesi gerekmektedir. Gerçekleşen eylemin kanunda yazılan suçun maddi unsurlarını karşılaması ve hukuka aykırı olması gerekmektedir. Bu eylemi gerçekleştiren kişinin kusurunun bulunması ve olası cezalandırma şartlarını taşıması gerekmektedir.

Suçun tanımı toplumdan topluma farklılık gösterebilir. Bir toplum için suç olarak nitelendirilen bir fiil başka bir toplumda suç olarak görülmeyebilir. Birinin kasten öldürülmesi birçok toplumda hapis cezası ile cezalandırılırken başka bir toplumda konuşularak halledilebilen bir eylem olabilmektedir. Mesela ilkel topluluklarda bir insanın öldürülmesi akraba gruplarının içinde görüşülmesi gereken bir sorun olarak ele alınabilir (Bozkurt, 2002: 185).

Bir toplumda suç olarak tanımlanan bir eylem zamanla değişime ve dönüşüme uğrayabilir. Bir zamanlar suç sayılan bir eylem bir zaman sonra suç olmaktan çıkarılabilir. Dolayısıyla suç teşkil eden bir eylem sabit değildir. Bugün suç olarak görülen bir davranış gelecekte doğal ve gerekli olabilir (Bal, 2003: 180). Değişim veya dönüşüme uğrayan veya yeni bir suç olarak değerlendirilen suçlara örnek olarak bilişim suçları gösterilebilir. Gelişen teknoloji sayesinde çeşitlenen iletişim aygıtları ile hakaret, tehdit, kişilerin huzur ve sükununu bozma, dolandırıcılık ve cinsel istismar gibi suçlar işlenebilmektedir. İlk olarak ABD’ de görülen bu suç türü 1970’ li yıllardan itibaren tüm dünyaya yayılmıştır (Bal, 2003: 215).

Türk Ceza Kanunu’ nda düzenlenen cinsel suçların işleniş biçimi de yine teknolojik gelişmeler ile bağlantılı olarak değişmiştir. Cinsel suçlar “ceza yasalarında kamu ahlakı, genel adap, aile düzeni gibi kavramlarla çeliştikleri öngörülüp, ihlal ettikleri çıkarlar açısından değerlendirilerek, kişinin cinsel özgürlüğüne veya insanlık özsaygısına ya da toplumsal düzenin varlığına zarar verdiği kabul olunan, dolayısıyla da o günün geçerli toplumsal değerleri ve ahlak kuralları doğrultusunda cezaları saptanan cinsel kökenli eylemler”, olarak tanımlanabilir (Can, 2002: 486, 487). Cinsel suçların en belirgin özelliği,

eylemi gerçekleştiren kişinin cinsel bir arzu, saik ve cinsel bir davranış ile gerçekleştirmesidir. Son yıllarda internet tabanlı uygulamalar üzerinden gerçekleştirilen cinsel suçlarda artış gözlemlenmektedir. Cinsel içerikli videoların bireylerin istekleri dışında paylaşılması, kişilere ait cinsel temalı görüntülerin başkalarına iletilmesi, sosyal medya üzerinden ikna yoluyla buluşma sağlanarak cinsel saldırının gerçekleşmesi gibi birtakım suçlar teknolojik aygıtlar ve internet üzerinden işlenmektedir. Bu suçun mağdurları arasında çocuklar da bulunmaktadır.

Türk Ceza Kanunu' na göre 18 yaşını doldurmamış her birey çocuk sayılır. Çocuğa yönelik fiziksel, duygusal, ekonomik, cinsel gibi uygulanan tüm şiddet tipleri çocuğun istismarı olarak değerlendirilir. 1989 yılında yapılan tanıma göre çocuk istismarı çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü kötü tutumdur (Polat ve Öztel, 2007: 5). Bir başka tanıma göre çocuk istismarı çocuğun fiziksel, psikososyal, duygusal her türlü gelişimini engelleyen ve durduran tavidir (Erkmen, 1995: 80). Çocuğa karşı gerçekleştirilen tüm cinsel eylemler de çocuğun cinsel istismarı olarak tanımlanır. Cinsel istismar için çocuğa doğrudan fiziksel temasta bulunulması gerekmez, çocuğun malzeme olarak kullanılması gibi durumlar da cinsel istismar olarak değerlendirilir (Polat, 1995: 78). Bu bağlamda çocuğa karşı dijital ortamlarda cinsel saikle yapılan her eylem çocuğun cinsel olarak istismar edilmesidir. Çocuklar bilişsel zekâ ve olayları kavrama yeteneği açısından yetişkinlerle aynı kategoride değildirler. Dolayısıyla çocuklar üzerinde baskı kurmak ve korku yaratmak kolaydır (Polat 2007a: 146-147). Hemen hemen her eve giren internet ve iletişim aygıtları çocuklarında rahatlıkla ve özgürce kullandığı araçlar haline gelmesi yaşı küçük bireyleri, milyonlarca insanın kullandığı sosyal ağlarda mağduriyet riskini artırdığı düşünülmektedir. Çocukların refahı ve mağdur edilmemelerine yönelik dünya genelinde çoğu ülke tarafından kabul gören ve uygulanması yönünde taraf ülkeler nezdinde yaptırım olan birtakım düzenlemeler mevcut olup bu düzenlemeler ile çocuklara karşı işlenebilecek her türlü istismar önlenmeye çalışılmaktadır.

2.4.1. Uluslararası çocuk hakları

Orta Çağ' da çocukların eğitimi veya korunması ile ilgili yasalar olsa da bu sadece soyluların, krallıkların, padişahların çocuklarını kapsamış ve halkın çocukları faydalanamamıştır. Üstelik soylu çocukları iyi eğitim alırken ve refah içerisinde yaşarken alt tabaka çocuklar yine iş gücü olarak kullanılarak sömürülmüştür. İlk kez İngiltere' de

1689 yılında tüm vatandaşların temel haklara sahip olduğuna ilişkin Temel Haklar Bildirisi kabul edilmiştir (Ünal, 2001: 18). Bu bildiride çocuklar ile ilgili kısım yüzeysel ve yetersiz kalmış çocuk bireyler gelecek nesil olarak görülmesinden daha çok yine sömürülen, istismar edilen zayıf halka olarak görülmeye devam etmiştir. Az gelişmiş ülkelerdeki hâkim anlayışa göre çocuk, “aile olgusunun ötesinde, ailenin ekonomik kalkınmasına katkıda bulunabilecek potansiyel işgücü, ailenin ilerleyen yaşlarında ise bir sosyal güvenlik aracı” olarak görülmektedir (Kulaksız, 2014: 97).

Çocuk haklarını uluslararası bir belge ile güvence altına alma yolundaki ilk girişim, Çocukları Koruma Uluslararası Birliği (Save the Children International Union) tarafından 1923’ te hazırlanan Çocuk Hakları Deklarasyonu’ nun, 1924’ de Milletler Cemiyeti’ nce benimsenmesi ile kaydedilmiştir (Osler ve Starkey, 1996). Bu belgede çocukların esenliği ile ilgili maddeler yer almıştır. Birinci dünya savaşı sırasında çocuk ölümlerinin sayıca fazla olması, büyük yıkımların içerisinde korunmasız ve savunmasız kalan çocukların varlığı, çocuk hakları alanında adımlar atılmasını gerekli kılmıştır. 1924 yılında imzalanan Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi bu yolda atılan ilk adım ve çocuk hakları alanında kabul edilmiş ilk uluslararası yasal belgedir. Çocukların yaşatılmaları, gelişmeleri ve korunmalarının uluslararası düzeyde temel ilke olarak ilk defa ele alındığı bu beş maddelik bildirgeyi imzalayan devletler arasında Türkiye’ de bulunmaktadır. Çocuk Hakları Bildirgesi Türkiye tarafından 1928 yılında imzalanmıştır (Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, 1999: 1). Bu bildirgede çocuk bireylerin daha güvenli bir ortamda sağlıklı bir şekilde yaşaması, savaş, çatışma gibi felaket anlarında korunmalarına öncelik verilmesi, onların her türlü şiddet ve istismara karşı korunmaları üzerinde durulmuştur.

Milletler Cemiyetince 1924 yılında imzalanan Çocuk Hakları Deklarasyonu yeniden düzenlenerek 20 Kasım 1959 tarih ve 1386 sayılı BM Çocuk Hakları Bildirisi ilan edilmiştir. BM Çocuk Hakları Bildirisi’ nde çocuklara karşı ayrımcılık yapılmaması, çocuğa kendisini özgürce gelişme fırsatı verilmesi, doğumdan itibaren bir kimlik ve vatandaşlık kazandırılması, sosyal güvenlik haklarından yararlandırılması, engelli çocuklara gereken bakım ve tedavinin gösterilmesi gibi 10 genel ilke yer almıştır (Ünal, 2001: 46). Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi’ nde çocuklara verilen haklar İkinci Dünya Savaşı sırasında yetersiz kalmış ve bu savaş sırasında yine en çok zarar gören çocuklar olmuştur. Büyük kayıplar sonrasında BM Çocuk Hakları Bildirisi ile yaşı küçükler koruma

altına alınmaya çalışılmıştır. Bildirgede İkinci Dünya Savaşı' nın çocukları daha fazla şiddete maruz bıraktığı etkiler göz önüne alınarak çocukların doğum öncesi ve sonrasında özel korunma ve bakıma gereksinim duyduğuna vurgu yapılmıştır (Erbay, 2013: 27).

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirisi doğrultusunda Türk Çocuk Hakları Bildirisi hazırlanmış olup bu bildiride, 28 Haziran 1963 günü UNESCO Türkiye Millî Komisyonu 7. Genel Kurulu' nda kabul edilmiştir (Türkiye Büyük Millet Meclisi [TBMM] Çocuk Hakları İzleme Komitesi, 2013: 1). Türk Çocuk Hakları Bildirisi'nde çocuklara yönelik iyi bakım sunulması, uygun eğitim alması, sıkıntı içerisindeki çocukların kurtarılması, 16 yaş altı çocukların eğitimden alıkonularak çalıştırılmaması, sakat ve uyumsuz çocukların iyileştirilmeleri, yaşama zorluğu çeken çocukların kurtarılmaları, çocuk bireylerin hiçbir şekilde sömürülmemeleri gibi konulara yer verilmiştir. Bu gelişmelerin akabinde 20 Kasım 1989 tarihinde Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca kabul edilerek katılıma açılmış ve 2 Eylül 1990 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye ise bu sözleşmeyi 14 Eylül 1990 tarihinde imzalayarak dahil olmuştur. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi 20 Kasım 1989 da kabul edilmiş ve bugün Somali ve Amerika Birleşik Devletleri dışında 191 ülke tarafından kabul gören en önemli belgelerden biri haline gelmiştir (Bağlı, 2003).

Çocuk hakları ile ilgili bu uluslararası gelişmeler ile çocuklar güvence altına alınsa da çocuklara karşı cinsel sömürü, fuhuşa zorlama, çocuk ticareti gibi konularda çocuk bireylerin halen mağdur olduğu anlaşılmaması üzerine BM Çocuk Hakları Sözleşmesi' ne ek maddeler konularak düzenlenmeler yapılmıştır. Bu sözleşmenin 34 ve 35. maddesinde “Taraf devletlerin fuhuş ve pornografi dâhil, çocuğu cinsel sömürü ve suistimalden koruyacakları ve çocukların satışa, kaçırmaya ve fuhuşa konu olmalarını önlemek üzere her türlü çabayı göstermek devletin görevidir” denmektedir. Bu maddeler ışığında ek olarak Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile ilgili protokol, 2000 yılında BM Genel Kurulu'nda kabul edilmiş, Türkiye bu protokolü 8 Eylül 2000 tarihinde imzalamıştır. ÇHS' ye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi İlişkin İhtiyari Protokol kapsamında ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ve sivil toplum örgütlerinin katılımı ile hazırlanan Türkiye Raporu 17 Mayıs 2006 tarihinde BM Çocuk Hakları Komitesi' ne sunulmuştur (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı [ASPB] Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2013). Her ne kadar çocuk haklarının ortaya çıkmasını savaşlar tetiklese de ülkeler arası savaşlar ve yıkımlar devam etmiş çocuklar

bildiri maddelerinde geçen haklarla yeterince korunamamıştır. Bu doğrultuda BM Çocuk Hakları Sözleşmesi' ne ek olarak Çocukların Silahlı Çatışmalara Dâhil Olmaları Konusundaki İhtiyari Protokol imzalanmış, bu protokol Türkiye tarafından da 18 Mart 2004 tarihinde imzalanmıştır. BM Çocuk Hakları Sözleşmesi' ne ek Çocukların Silahlı Çatışmalara Dâhil Olmaları Konusundaki İhtiyari Protokol' e ilişkin hazırlanan Türkiye Raporunun sunumu ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının katılımı ile 14 Eylül 2009 tarihinde gerçekleştirilmiştir (ASPB Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2016).

Uluslararası sözleşmeler ve özellikle BM Çocuk Hakları Sözleşmesi ile çocuklara yönelik gerçekleştirilen istismar, kötü yaşam koşulları, ölümler, ihmal, korunmasız ortam ve sömürü gibi konuların önüne geçilerek çocuklara verilen hakların evrensel olması üzerine çalışılmıştır. Çocuk hakları; çocuğun bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal ve ahlaki bakımlardan özgürlük ve saygınlık içinde, sağlıklı ve normal biçimde gelişebilmesi için hukuk kuralları ile korunan yararlarıdır (Akyüz, 2000: 3-4). Yine bu sözleşme ile tüm çocuk bireylere yeteneklerini geliştirme hakkı tanınmış, sözleşmenin 6. maddesinde 'devlet, çocuğun gelişimi için mümkün olan azami çabayı gösterir' şeklindeki ifadeye yer verilmiştir. BM Çocuk Hakları Sözleşmesi' nin 6. maddesinde her çocuğun temel yaşama hakkı üzerinde durulmuştur. Bu sözleşme ile yer yüzünde yaşayan tüm çocuklara ihmal, istismar ve her türlü riskten korunma hakkı verilmiş ve sözleşmenin 19. maddesinde yer almıştır. Yetersiz ve zayıf olduğu düşünülen çocuklar için bu ön yargı ve bakış açısını değiştirebilmek ve çocukların kendini ilgilendiren konularda fikirlerini söyleme hakkı yine bu sözleşme ile güvence altına alınarak çocuğun katılım hakkı, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi' nin 12. maddesinde de yer almıştır.

Tezin üzerinde duracağı çocuğun cinsel istismarı ile ilgili madde ise Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi' nin 34. maddesinde '*Taraf Devletler, çocuğu, her türlü cinsel sömürüye ve cinsel suistimale karşı koruma güvencesi verirler*' ibaresi ile çocukları korumayı amaçlamıştır. Çocuk Hakları Sözleşmesi ile çocuk bireylerin yaşamlarının her alanında temel hak ve özgürlüklerinin güvence altına alınmasını amaçlanmıştır. Ancak, dünya genelinde çocuk haklarının tam anlamıyla korunabilmesi için tüm devletlerin ve toplumların sözleşmede çocukların korunmasına yönelik belirtilen tüm maddeleri uygulamak için daha fazla çaba harcaması gerektiği düşünülmektedir.

2.4.2. Türk yargı sisteminde çocuğun cinsel istismarı ve kavramlar

Çocuk genel olarak 18 yaşını doldurmamış bireyler olarak tanımlanmaktadır. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu' nun tanımlar başlıklı 6. Maddesinde belirtilen çocuk sözcüğü henüz on sekiz yaşını doldurmamış bireylere işaret eder. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu' nun 3. maddesinin 1. fıkrasının a bendinde daha erken yasta ergin olsa bile on sekiz yaşını doldurmamış kişi çocuk sayılır şeklinde tanımlanır. BM Çocuk Hakları Sözleşmesinde ise erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk olarak adlandırılmaktadır. Bu sözleşmenin ilk maddesi, 0- 18 yaş arasındaki tüm bireylerin “çocuk” olarak kabul edileceği ve “doğuştan” sözleşmede belirtilen haklara sahip oldukları biçimindedir (Ahioğlu ve Koç, 2009: 73). Çocuk bireyler kendilerini savunabilecek yetileri henüz gelişmemiş kişilerdir. Bilişsel ve algılama kapasiteleri yetişkinlere oranla daha sınırlıdır. Deneyim bakımından da yetişkinlere oranla gördükleri yaşadıkları olaylar kapsamında dar olduğu için bakış açıları kısıtlıdır. Yaşı küçükler, kandırılmaya müsait saf ve temiz duygular besleyen bireyler oldukları için mağdur olma potansiyelleri daha yüksektir. Bu yüzden bu çocuklar kendilerinden yaşça büyük kişiler tarafından kolayca ikna edilebilmektedirler (Keser 2011: 56-61). Bu bağlamda cinsel istismar suçundan çocukların mağdur olma olasılığının yüksek olduğu değerlendirilmektedir.

Çocuklar sadece kandırılmaya müsait oldukları için istismara uğramazlar. Aile yapıları, büyüdüleri çevrenin özellikleri, kültürleri ve yaşamış oldukları travmatik olaylar gibi etkenler de çocukları istismara açık hale getirebilir. Kişilik bozukluğu, dürtü ve öfke kontrolünde güçlük, çocukluk döneminde kendi anne-babalarıyla yaşadıkları çatışmalar ve güvenli olmayan ilişkiler de istismar kapsamındadır (Tuna, 2010: 30). Anne-babaların alkol veya uyuşturucu madde kullanmaları, aile içi şiddet nedeniyle annenin depresif, çaresiz ve öfkeli olması, kendi geçmişlerinde cinsel istismara maruz kalmaları çocukların cinsel yönden istismar edilme riskini artırmaktadır (Yılmaz, 2009: 14). Aynı zamanda çocuk bireyin gelişimsel veya zekâ yönünden düzey düşüklüğü de istismara zemin hazırlayabilir. Bu bağlamda oluşan stres, düzensiz yaşam, ihmal, kalabalık ve karışık ortamlar cinsel istismara zemin hazırlayabilir (Polat, 2007a: 150). Bu çocuklar gerçekleştirilen eylemi kötü bir eylem olarak değil oyun olarak algırlar (Keser, 2011: 53-55). Cinsel istismara uğrayan mağdurlar güçsüz kişilerdir (Aladağ, 2010: 59-60). Dijital dönüşüm ve gerçeklikler göz önüne alındığında genişleyen iletişim ağıyla birlikte

çocuklara yönelik cinsel istismar girişimlerinin daha da kolaylaştığı ve yaygınlaştığını öne sürmek mümkündür. Bu iddia tezin ilerleyen aşamalarında detaylı bir şekilde tartışılacaktır.

Çocukların cinsel istismarı suçu 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu' nun 103. maddesinde düzenlenmiştir. Bu madde gerçekte yetişkinler için TCK' nın madde 102 de düzenlenen cinsel saldırı suçunun çocuklar açısından düzenlenmiş halidir. Çocuklar açısından cinsel saldırı olarak değil çocuğun cinsel istismarı adıyla isimlendirilmiştir. Çocukların yaptıkları veya karşılaştıkları davranışların önem ve anlamını tam manasıyla kavrayamayacaklarını ve tehlikeyi sezip kaçıp kurtulamayacaklarını kabul ettiği için bu terim kanun koyucu tarafından tercih edilmiştir. İstismar kelime anlamı olarak sömürme, kötüye kullanma, yararlanma demektir (Yılmaz, 2005: 587). Mağdur çocuk, yaşı, beden yapısı ve duygusal yönüyle cinsel saldırı eylemlerine karşı kendisini savunamayacak durumdadır. Bu yüzden çocuklara karşı işlenen cinsel davranışlar istismar oluşturur (Sözüer, 2004: 346). Türk Ceza Hukuku' nda cinsel istismara uğrayan mağdur çocuklar algılama yetenekleri ve bedensel gelişimlerine göre iki gruba ayrılmıştır. Cinsel istismar suçu TCK' nın 103. maddesinin 1. fıkrasının a ve b bentlerinde, mağdurun yaşı esas alınarak açıklanmıştır. Buna göre cinsel istismar suçundan;

- On beş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış,
- Diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar anlaşılmaktadır.

Türk Ceza Kanunu' nun 103. maddenin 1. fıkrasında suçun tanımı ve temel işleniş şekli açıklanmış devamındaki fıkralarında ise cinsel istismar suçunun nitelikli hallerine yer verilmiştir. Bu suçun nitelikli halleri; istismarın vücuda organ veya sair bir cisim sokulmak suretiyle gerçekleştirilmesi, çocukla arasında belli derecede akrabalık ilişkisi bulunanlar tarafından gerçekleştirilmesi veya çocuğun vasisi, eğitici, öğreticisi, bakıcısı tarafından gerçekleştirilmesi, istismarın çocuğa sağlık hizmeti veren veya koruma ve gözetim yükümlülüğü bulunan ya da hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle veya birden fazla kişi tarafından birlikte gerçekleştirilmesi şeklinde sıralanmaktadır. Yine kanun, on beş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla

birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı cebir ve tehdit kullanmak suretiyle islenen cinsel istismarı da nitelikli istismar olarak kabul etmektedir. Bu bakımdan kanun koyucu, gerek çocuğun idrak kabiliyetinin henüz yeterince gelişmemiş olmasından ve gerekse istismara açık bulunmasından kaynaklanan sebeplerle, cinsel özgürlüğün kullanılmasında mağdur çocuğun rızasını dikkate almamıştır (Şen, 2006: 376). Türk Ceza Kanunu' na göre çocuğun cinsel istismarı suçunu işleyen kişi cezalandırılır. Fail, mağdur çocuk üzerinde bilgi, görgü, yaş, konum itibariyle sahip olduğu otoriteyi kullanarak da bu fiili işleyebilmekte yani mağdur çocuğu istismar etmektedir (Soyaslan, 2006: 182). Fail bu suçu işleyiş şekline göre çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi, sekiz yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel istismarın sarkıntılık düzeyinde kalması halinde üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması halinde verilecek ceza, istismar durumunda on yıldan, sarkıntılık durumunda beş yıldan az olamaz (TCK, md. 103/1). Çocuğun cinsel istismarını gerçekleştiren fail farklı yaş gruplarında olabilir. Yani bu suçu herkes işleyebilir. Bu faillerin çeşitli tipleri ve icra tarzları vardır (Demirbaş, 2010: 217-218). Çocuğun cinsel istismarı suçunu bir çocuk da işleyebilir. Bu durumda cezalandırma çocuğun bedensel gelişimi ve algılama yeteneği dikkate alınarak yapılmaktadır. Kanun metninde bir kısıtlama getirilmediği ve madde gerekçesinde bir açıklama olmadığı için bu suçun faili ceza hukuku anlamında çocuk olarak kabul edilen bir kişi de olabilir (Özbek, Kanbur, 2008: 627). Bu durumda failin fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneğini ortadan kaldıran veya azaltan nedenler yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, sağır ve dilsizlik gibi durumların varlığı veya yokluğu dikkate alınmaktadır.

2.4.2.1. Çocuk suçları soruşturma bürosu

Genel olarak bakıldığında Türk Hukuk Sistemi' nde Savcılık makamı, bir suçun soruşturma evresini takip eden ceza yargılamasında iddia makamıdır. Ancak “muhakeme görevinin bir çeşidi olan iddia görevini yerine getiren toplumsal iddia makamı” (Keyman, 1970: 54) şeklinde tanımlanmış olmasına rağmen Savcının rolü sadece iddia ve ithamla sınırlı değildir. Soruşturmanın başlangıcından itibaren muhakemenin tüm aşamalarında bulunan Savcı, cezanın fail yönünden kesinleştirilmesi aşamasından sonra infazın da takibini bizzat yapar (Arslantürk, 2018: 35). Savcılık makamı kendisine gelen bir dosya hakkında soruşturma aşamasını yürütür, bu aşamada, delillerin toplanması, ifadelerin alınması, keşif yapılması gibi suçun gerçekten işlenip işlenmediğini, işlenmişse ne şekilde

işlendiğini ve tarafların kimlerin olduğunu tespit eder. Yeterli şüphenin varlığı halinde iddianameyi yazarak dosyayı mahkemeye sevk eder. İddianamenin kabulüyle kovuşturma evresi açılmış olur. Türkiye’deki yargı örgütünü düzenleyen 5235 Sayılı İlk Derece Mahkemeleri ve Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun’ a göre;

“Mahkeme kuruluşu bulunan her il merkezi ve ilçede o il veya ilçenin adı ile anılan bir Cumhuriyet Başsavcılığı kurulur. Cumhuriyet Başsavcılığında, bir Cumhuriyet Başsavcısı ve yeteri kadar Cumhuriyet Savcısı bulunur” (m. 16). Söz konusu Kanunda Cumhuriyet Savcılarının görevleri şu şekilde belirtilmiştir (m. 17):

- “1. Kamu davasının açılmasına yer olup olmadığına karar vermek üzere soruşturma yapmak veya yaptırmak,*
- 2. Kanun hükümlerine göre, yargılama faaliyetlerini kamu adına izlemek, bunlara katılmak ve gerektiğinde kanun yollarına başvurmak,*
- 3. Kesinleşen mahkeme kararlarının yerine getirilmesi ile ilgili işlemleri yapmak ve izlemek,*
- 4. Kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak.”*

Büro temelli bu teşkilatlanmaya göre Müracaat Bürosu, Çocuk Bürosu, Uzlaştırma Bürosu, Fikri ve Sınai Haklar Bürosu, Anayasal Düzene Karşı İşlenen Suçlar Bürosu, Aile İçi Şiddet Suçları Bürosu, Basın Suçları Bürosu, Faili Meçhul Suçlar (Zamanaşımı) Bürosu, Memur Suçları Bürosu, Kaçakçılık ve Örgütlü Suçlar Bürosu soruşturma bürolarının ayrılmış halleridir (Şık, 2019: 401). Çocuk Suçları Soruşturma Bürosu adı altında görev yapan Savcılar, suça karışmış yaşı küçüklerin dosyalarını yürütmenin yanında korunmaya muhtaç çocuklar hakkında da birtakım görevleri yerine getirirler.

Türk Yargı Sistemi’nde bir suça karışmış 18 yaş altı kişiler, suça sürüklenen çocuk olarak adlandırılır. Çocuk suçluluğu en genel anlamda: reşit olmayan bir kişinin yasalarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlemesi durumu olarak tanımlanmaktadır (Burfeind ve Bartusch, 2006; Karaman-Kepenekci ve Akyuz, 2005). Çocuk Koruma Kanunu’nda suça sürüklenen çocuk: *“kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuk”* olarak tanımlanmaktadır (Resmî Gazete, 2005). Suça

karışan çocuk bireylerin adli dosyalarının soruşturma aşaması çocuk suçları soruşturma bürosunda görevli Savcılar tarafından yürütülür. Çocuk Savcısının faaliyet alanları literatürde; Önleme/Koruma, Soruşturma, Yargılama ve Uygulama biçiminde sıralanmaktadır (Weidkuhn, 2012: 3-5). Çocuk Suçları Soruşturma Bürosunda görevli Savcılar, çocuğun yüksek yararının korunması ve çocuğun gelişimsel ihtiyaçlarının karşılanması ilkeleri doğrultusunda soruşturma ve kovuşturma sürecini yürütürler.

15 Temmuz 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu' nda (ÇKK), Çocuk Suçları Soruşturma Bürosunun görev ve sorumlulukları şöyle düzenlenmiştir;

“Madde 29 (1) Cumhuriyet Başsavcılıklarında bir çocuk bürosu kurulur. Cumhuriyet başsavcısınınca 28 inci Maddenin birinci fıkrasında öngörülen nitelikleri haiz olanlar arasından yeterli sayıda Cumhuriyet Savcısı, bu büroda görevlendirilir.

Madde 30 (1) Çocuk bürosunun görevleri;

- a) Suça sürüklenen çocuklar hakkındaki soruşturma işlemlerini yürütmek,*
- b) Çocuklar hakkında tedbir alınması gereken durumlarda, gecikmeksizin tedbir alınmasını sağlamak,*
- c) Korunma ihtiyacı olan, suç mağduru veya suça sürüklenen çocuklardan yardıma, eğitime, işe, barınmaya ihtiyacı olan veya uyum güçlüğü çekenlere ihtiyaç duydukları destek hizmetlerini sağlamak üzere, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği içinde çalışmak, bu gibi durumları çocukları korumakla görevli kurum ve kuruluşlara bildirmek,*
- d) Bu Kanunla ve diğer kanunlarla verilen görevleri yerine getirmektir.*

(2) Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde, bu görevler çocuk bürosunda görevli olmayan Cumhuriyet Savcıları tarafından da yerine getirilebilir.”

Çocuk Koruma Kanunu' nda belirtilen maddeler ışığında, suça sürüklenen çocuklar başta olmak üzere korunmaya muhtaç haklarında bakım, eğitim, sağlık gibi tedbirler hakkında yürütülen işlemlerde görevlendirilen Savcılar, çocuğun cinsel istismarı suçunu gerçekleştirmiş çocuk kişiler ve bu suçtan mağdur olmuş ve korunmaya ihtiyacı olan yaşı küçüklerin iş ve işlemleriyle de ilgilenirler. Diğer yandan çocuğun cinsel istismarı suçunun

adli dosyalarının soruşturma aşaması Cinsel Dokunulmazlığa Karşı İşlenen Suçlar Soruşturma Bürosunun da görev alanına girer.

2.4.2.2. Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar soruşturma bürosu

Cinsel dokunulmazlık kavramı, kişinin kendi rızası olmadan bedenine bir başkasının cinsel amaçlı dokunmaması olarak tanımlanabilir. Cinsel özgürlük kavramı, “*kişinin cinselliğe ilişkin seçimlerini serbestçe yapma özgürlüğü*” (libertà di autodeterminazione sessuale) (Mulliri, 2010: 1084) veya “*kişinin bireysel cinsel tercih hak ve özgürlüğü*” (Ünver, 2001: 295) olarak da tanımlanmaktadır. Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar Türk Ceza Hukukunun 102 (Cinsel Saldırı) -103 (Çocukların Cinsel İstismarı Suçu) -104 (Reşit Olmayanla Cinsel ilişki Suçu) ve 105. (Cinsel Taciz) maddelerinde düzenlenmiştir.

Cinsel saldırı suçu Türk Ceza Kanunu’ nun 102. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre;

(1) *Cinsel davranışlarla bir kimsenin vücut dokunulmazlığını ihlâl eden kişi, mağdurun şikâyeti üzerine, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel davranışın sarkıntılık düzeyinde kalması hâlinde iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir.*

(2) *Filinin vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, on iki yıldan az olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur. Bu fiilin eşe karşı işlenmesi hâlinde, soruşturma ve kovuşturmanın yapılması mağdurun şikâyetine bağlıdır.*

(3) *Suçun;*

a) *Beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı,*

b) *Kamu görevinin, vesayet veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle,*

c) *Üçüncü derece dâhil kan veya kayın hısımlığı ilişkisi içinde bulunan bir kişiye karşı ya da üvey baba, üvey ana, üvey kardeş, evlat edinen veya evlatlık tarafından,*

d) *Silahla veya birden fazla kişi tarafından birlikte,*

e) *İnsanların toplu olarak bir arada yaşama zorunluluğunda bulunduğu ortamların sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle, işlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilen cezalar yarı oranında artırılır.*

(4) Cinsel saldırı için başvurulmuş cebir ve şiddetin kasten yaralama suçunun ağır neticelerine neden olması hâlinde, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.

(5) Suç sonucu mağdurun bitkisel hayata girmesi veya ölümü hâlinde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur.

Çocukların cinsel istismarının suçu Türk Ceza Kanunu' nun 103. maddesinde düzenlenmiştir. Bir önceki başlıkta bu konudan bahsedilmiştir. Reşit olmayanla cinsel ilişki suçu Türk Ceza Kanunu' nun 104. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre;

(1) Cebir, tehdit ve hile olmaksızın, on beş yaşını bitirmiş olan çocukla cinsel ilişkide bulunan kişi, şikâyet üzerine, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Suçun mağdur ile arasında evlenme yasağı bulunan kişi tarafından işlenmesi hâlinde, şikâyet aranmaksızın, on yıldan on beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(3) Suçun, evlat edineceği çocuğun evlat edinme öncesi bakımını üstlenen veya koruyucu aile ilişkisi çerçevesinde koruma, bakım ve gözetim yükümlülüğü bulunan kişi tarafından işlenmesi hâlinde, şikâyet aranmaksızın ikinci fıkraya göre cezaya hükmolunur.

Cinsel taciz suçu Türk Ceza Kanunu' nun 105. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre;

(1) Bir kimseyi cinsel amaçlı olarak taciz eden kişi hakkında, mağdurun şikâyeti üzerine, üç aydan iki yıla kadar hapis cezasına veya adli para cezasına fiilin çocuğa karşı işlenmesi hâlinde altı aydan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(2) Suçun;

a) Kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin ya da aile içi ilişkisinin sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle,

b) Vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruyucu aile veya sağlık hizmeti veren ya da koruma, bakım veya gözetim yükümlülüğü bulunan kişiler tarafından,

c) Aynı işyerinde çalışmanın sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle,

d) Posta veya elektronik haberleşme araçlarının sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle,

e) Teşhir suretiyle, işlenmesi hâlinde yukarıdaki fıkra göre verilecek ceza yarı oranında artırılır. Bu fiil nedeniyle mağdur; işi bırakmak, okuldan veya ailesinden ayrılmak zorunda kalmış ise verilecek ceza bir yıldan az olamaz.

Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar ile adli dosyalar Türk Yargı Sistemi' nde Başsavcılıklar altında kurulan Cinsel Dokunulmazlığa Karşı İşlenen Suçlar Soruşturma Bürosunca yürütülmektedir. Çocuk Suçları Soruşturma Bürosu bahsi geçen suçları işleyen yaşı küçüklerin adli dosyalarıyla ilgilenmektedir. Çocuğun cinsel istismarı, reşit olmayanla cinsel ilişki ve cinsel taciz suçlarından veya alt maddelerinden mağdur olmuş çocuk bireyin ifade işlemleri Çocuk İzlem Merkezinde yapılmaktadır.

2.4.2.3. Çocuk izlem merkezi

İstismar mağduru çocuklar, psikolojik, duygusal ve bedensel olarak telafisi zor olan yaralar alırlar. Çocuğun henüz bedensel, ruhsal ve cinsel gelişimini tamamlamadığı dönem olarak bilinen 18 yaş altında meydana gelen çocuk istismarı birçok ruhsal sıkıntılara yol açarak ciddi bir toplumsal sorun haline gelebilmektedir (Ballı, 2010; Pelendecioğlu ve Bulut, 2009). Cinsel istismara uğramış bir çocuk kendisini kirlenmiş, yetersiz, korunmasız, savunmasız ve ötekileşmiş görebilir. Bu çocuk bireyler iletişim kurmaktan kaçınabilir ve yaşadığı olayı anlatmaktan çekinebilir, korktukları için farklı anlatabilirler. Yapılan araştırmalar çocukluk döneminde yaşanan olumsuz deneyimlerin fiziksel olarak beyin gelişimini bozduğu, psikiyatrik ve fiziksel hastalıklara neden olduğu, oluşan bu etkinin epigenetikle gelecek kuşaklara aktarıldığını göstermektedir (Neigh, 2009). İstismara uğrayan çocukların bir kısmı, maruz kaldıkları istismar sonucunda kendilerini suçlu hissetmeleri ya da korkutulmuş olmaları gibi pek çok sebepten dolayı yaşadıklarını gizleme eğiliminde olup, istismar olayını bildirmemektedir (Avcı, Aslan, Kerimoğlu ve Yalın, 1995). Bu bağlamda kendisiyle iletişim kurulamayan istismar mağduru çocuk, alması gereken tıbbi yardımı alamadığı gibi aydınlanması gereken suç, suçlu ve delillerin üzeri kapalı kalabilmektedir. Dolayısıyla cinsel istismara uğramış bir çocuk ile iletişim kurmak, olayı kendisinden öğrenmek ve suçun fail ve delilleri toplayabilmek önemlidir. Ancak zaten olayı yaşayarak olumsuz etkilenmiş bir çocuk ile kolluk kuvvetleri, sosyal çalışmacılar, aile bireyleri ve Savcılar tarafından defalarca konuşarak ve dinleyerek olayı öğrenmek çocuk bireyi travmatik olayı tekrar hatırlamasına, çocuk üzerinde yeni hasarlar açmasına neden olabilmektedir. Çocuk İzlem Merkezi (ÇİM), cinsel istismara maruz kalma

şüphesi olan çocukların ikincil örselenmesinin önüne geçmeyi ve çocuk yüksek yararına hizmet sunan kurumların eşgüdümlü şekilde hizmet sunmasını amaçlayan önemli bir oluşumdur (Danış ve ark., 2019).

Ülkemizde, cinsel istismar mağduru çocuk üzerindeki psikolojik baskıyı azaltmak, işleyişteki aksaklıkları gidermek, çocuğun tekrarlı bir şekilde konuyu anlatmasını engellemek, beden ve ruh sağlığını koruyarak iş ve işlemleri devam ettirebilmek, ayrıca istismar olaylarını önlemek amacıyla içerisinde uzman personellerin bulunduğu çocuk izlem merkezlerinin kurulabilmesi için Sağlık Bakanlığı koordinasyonunda ‘Çocuk İzlem Merkezi Koordinasyon Kurulu’ oluşturulmuştur. Bu kurulda başta Sağlık Bakanlığı olmak üzere Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Adli Tıp Kurumu Başkanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, Yargıtay Başkanlığı ve ilgili İl Cumhuriyet Başsavcılığı temsilcileri bulunur. İlk Çocuk İzlem Merkezi Ankara ilinde faaliyete geçmiş akabinde 2013 yılının Ekim ayında ülke genelinde sayısı 13’ e yükselmiştir. ÇİM, 2010 yılında pilot uygulama olarak Ankara ilinde açılmış olup, 2012/20 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile hizmet vermeye devam etmektedir (Bağ ve Alşen, 2016). Günümüzde 67 ilde toplam 70 adet Çocuk İzlem Merkezi aktif bir şekilde görev yapmaktadır. ÇİM ile ilgili ilk yasal düzenleme; Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun 18.01.2011 tarihli ve “10” No’ lu “Soruşturma Usul ve Esasları” konulu Genelgesinin 48. maddesinde “Özellikle cinsel istismar suçunun mağduru olan çocukların etkin bir şekilde korunmalarının sağlanması, ikincil mağduriyetlerinin önlenmesi, adli ve tıbbi işlemlerin bu alanda eğitilmiş kişiler tarafından tek seferde yapılması ve istismarı önleyici tedbirlerin alınması amacıyla Sağlık Bakanlığı’na bağlı hastaneler/kurumlar bünyesinde kurulan Çocuk İzlem Merkezlerinde soruşturma işlemlerinin yapılmasının sağlanması” şeklindedir.

Türkiye’ de Çocuk İzlem Merkezi modeli öncesinde yapılan çalışmalara bakıldığında, ihmal ve istismara maruz kalan ya da suça sürüklenen çocuklarla ilgili multidisipliner faaliyetlerde bulunan üniversite hastaneleri bünyesindeki oluşumlar olan Çocuk Koruma Merkezleri dikkati çekmektedir (Dağlı ve İnancıcı, 2010: 20). Çocuk Koruma Merkezi modelindeki profesyonel ekip, çoğunlukla istismarı saptayarak gerekli bildirimini yapmakta, çocuğun medikal ihtiyaçlarını karşılamakta ve çocuğun tıbbi rehabilitasyonunun sağlanması hususunda hizmet vermektedir (Yüksel, 2018). Başbakanlığın 4.10.2012 tarihli ve 28431 sayılı Resmî Gazete’ de yayımlanan Çocuk

İzlem Merkezi (ÇİM) konulu 2012/20 No' lu Genelgesi ile Çocuk İzlem Merkezlerinin iş ve işleyişi belirlenmiştir. Buna göre ÇİM' lerin işleyişi hususunda; “ÇİM' lerde görev yapacak personelin eğitimi ve yürütülecek hizmetler Sağlık Bakanlığınca düzenlenir ve yürütülür. ÇİM' de özellikle cinsel istismar suçunun mağduru olan çocukların etkin bir şekilde korunmaları sağlanır. Mağdur çocukların ikincil mağduriyetlerinin önlenmesi, adli ve tıbbi işlemlerin bu alanda eğitilmiş kişiler tarafından tek seferde yapılması ve istismarı önleyici tedbirlerin alınması, ifade alma, rapor düzenleme ve delillerin hukuka uygun toplanması gibi adli işlemler yürütülür. Cinsel istismara maruz kalan çocuğun beden veya ruh sağlığının bozulup bozulmadığının tespitine yönelik raporu vermek üzere; adli tıp mevzuatına uygun olarak ilgili uzmanların yer alacağı sağlık kurulu oluşturulur ve bu yönde gerekli tedbirler alınır.”

2.4.3. Çocuğun cinsel istismarı suçu ve adli süreci

Çocukların cinsel istismarı suçunun adli süreci suç şüphesinin varlığının kolluk kuvvetleri, sağlık hizmetleri, eğitim-öğretim kurumları ve adli makamlar gibi tüm kamu kurumlarınca öğrenilmesi ile başlar. Cinsel istismar şüphesi adli kolluk birimine aktarıldıktan sonra çocuk birey ile konu hakkında görüşme yapılmadan durum günün Nöbetçi Savcısına aktarılır. Kolluk kuvveti konu hakkında aldığı Savcı talimatına istinaden çocuk izlem merkezi ile iletişime geçilerek vakit kaybetmeden çocuk bireyin ÇİM' e intikali sağlanır. Burada yaşı küçük mağdurun ifade ve iç dış beden muayenesi işlemleri tamamlanır. Devamında suça ilişkin delil ve kamera araştırılması ile tamamlanan adli tahkikat dosyası ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına sevk edilir. Adliyeye sevk edilen dosya ile ilgili soruşturma evresini yürütecek bir Savcı görevlendirilir. Soruşturma evresi tamamlanan dosya ile ilgili Cumhuriyet Savcısı iddianame hazırlayarak ilgili mahkemeye sevk eder. İddianamenin kabul edilmesi ile kovuşturma evresi başlar. Kovuşturma evresi şüpheli hakkında verilecek olan ceza ile ilgili kararın verilebilmesi için dava duruşmalarının olduğu yargılama süreci olarak tanımlanabilir.

2.4.3.1. Çocuğun cinsel istismarı suçunun adli mercilere intikali

Çocuk İzlem Merkezleri Yönetim ve Koordinasyon Kurulu 22.10.2012 tarih ve 2012/1 Karar No' lu toplantı md:2.2.2' ye göre Çocuk İzlem Merkezinin görevi, cinsel istismara uğradığı konusunda şüphe olduğu durumlarda şüpheyi vakıf olan ilgililerin (ana-

baba, sağlık çalışanları, öğretmenler...) durumu ivedilikle kolluk kuvvetine iletmesi, kolluk kuvvetlerinin de mağdur olma şüphesi taşıyan çocuğu, hiçbir görüşme yapmadan sivil bir ekip ve sivil bir araçla ocuk İzlem Merkezine ulaştırmasıyla başlamaktadır. Bir ocuğun cinsel istismar suçundan mağdur olduğu genellikle eğitim grdüğu okul rehberlik öğretmenine yaşı küçüğün anlatmasıyla öğrenilmektedir. Bunun yanında cinsel suç olay sebebi ile psikolojik veya bedensel bir rahatsızlık yaşamasıyla sağlık birimlerine başvurmasıyla da gün yüzüne çıkabilmektedir. Ayrıca istismar mağduru yaşadığu olayı aile bireyleri veya kendine yakın hissettiğu arkadaş ve akrabalarına aktarabilmektedir. Bu suç şüphesinin varlığu ğrenildiğu andan itibaren kolluk kuvvetleri, adli makamlar veya ocuk izlem merkezine bildirim aşamalarından iş ve işlemlerin yürütüldüğu aşamaya kadar tüm eylemlerinde mümkün olduğu dikkatli ve duyarlı olmak durumundadırlar. Adli süreç, mağdur çocuğun üstün yararı gözetilerek, süreç içerisinde etkili ve yaşına uygun bir iletişim dili ile uzman personeller tarafından yürütülmelidir. ocuk cinsel istismarına müdahalenin her sürecinde etkin bir yaklaşım izlenmelidir (Aydemir ve Yurtkulu, 2012).

2.4.3.2. Suça ilişkin tahkikat dosyaları ve soruşturma aşaması

Adli dosyalarda soruşturma aşaması, suçun işlenip işlenmediğu, işlenmiş ise kim tarafından, nerede, ne şekilde işlendiğinin araştırılması, olayın aydınlatılmasına yönelik delillerin toplanması, olaya karışmış kişilerin dinlenmesini içeren bir süreçtir. Bir bütün olarak suç soruşturması; araştırmayı (searching), görüşmeleri (interviews), sorgulamaları (interrogation), delillerin toplanması ve korunması ile çeşitli soruşturma metotlarını içerir (O'Hara ve O'Hara, 1994: 10-12). 5271 Ceza Muhakemesi Kanunu 2/e maddesinde Soruşturma: Kanuna göre yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evre olarak tanımlanmıştır. Soruşturma, CMUK' ta soruşturma kelimesinin karşılığu olarak kullanılır ve kanun yürürlükteyken bir şeyin hakikatini araştırır, onun gerçek olup olmadığını ortaya çıkarır veya bir şeyin gerçek olduğunu ispatlar (Gündoğdu ve Adıgüzel, 2011: 304). Adli tahkikatlarda soruşturma işlemlerini kolluk görevlilerinin tanzim ettiğu tahkikat evraklarının ilgili savcılığa sevki ile başlar. Delil toplama ve olayın aydınlanmasına dair yürütölen iş ve işlemlerde savcılık ve kolluk iş birliğu içerisinde çalışır. Ülkemizde bu türden adli görevleri yerine getirmek ve Cumhuriyet Savcısının soruşturma yapmasına yardımcı olmak üzere ihtiyaç duyulan kolluk gücü, genel kolluk teşkilatlarından ve bunların adli kolluk birimlerinden

sağlanmaktadır (Öztürk, 2006: 157). Amaç maddi gerçeğin ortaya çıkmasını sağlamaktır (Demirbaş, 2013: 27).

Ülkemizde Cumhuriyet Savcılıkları direktifinde (CMK md.160-161.) Jandarma ve Emniyet Müdürlükleri içerisinde Çocuk Birimleri kurulmuştur (Gönültaş, 2013). Burada çalışan görevliler gelişim psikolojisi, etkili iletişim, güç koşullar altındaki çocuklar, ulusal ve uluslararası mevzuat, çocuk hakları sözleşmesi, çocuk yargılanması, insan hakları, halkla ilişkiler konularında hizmet içi eğitimler olarak diğer suç soruşturması birimlerinden farklılaşmaktadır (ÇKK md.31). Buradan yola çıkarak on sekiz yaşını tamamlamamış bir çocuğun cinsel istismara uğramış olabileceği bilgisi, kendisi, ailesi, sağlık kuruluşu, okul görevlileri vb. tarafından Cumhuriyet Savcılığı ya da Kolluk Görevlilerine (çocuk birimi) verilmesi üzerine zaman kaybetmeden adli işlemlere başlanır. Öncelikle mağdur çocuğun var ise anne veya babasının ifade işlemleri tamamlanır. Suç numarası alınan dosya üzerinden günün Nöbetçi Savcısı aranarak konu kolluk tarafından detaylıca aktarılır. Ntalimatı doğrultusunda mağdur çocuk bireyle istismar konusu hakkında hiç konuşmadan Çocuk İzlem Merkezi ile irtibata geçilir ve suç mağduru çocuk en kısa sürede Çocuk İzlem Merkezine getirilir. Çocuğun örselenmesini minimuma indirebilmek için Çocuk İzlem Merkezinde mağdurun ifadesi, görüntü ve ses kaydına alındığı aynalı bir odada alınır. Bu adli görüşmeyi aynalı odanın ardındaki izlem odasında; Cumhuriyet Savcısı, Vekil Avukat, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü temsilcisi ya da aile görüşmecisi, bazı durumlarda Çocuk Psikiyatristi ve isteği halinde de kolluk görevlisi izlemektedir (Bağ ve Alşen, 2016). Uzman personel tarafından ifadesi alınan mağdurun iç dış beden muayenesi yine çocuk izlem merkezinde görevli hekim tarafından yapılmaktadır.

Çocuk izlem merkezinde alınan ifadenin ardından suça ilişkin diğer deliller kolluk tarafından toplanır. Şüpheli kolluk kuvvetlerince yakalanır ve ifadesi alınır. Yakalanan ve ifadesi alınan şüpheli hakkında tanzim edilmesi gereken yakınlarına haber verme, yakalama tutanağı, sevk salıverme tutanağı, sanık hakları gibi adli evrakta olması gereken tüm tutanak ve evraklar tahkikat evrakına eklenir. Eğer cinsel istismar suçu işlendiği esnada yaşı küçüğün üzerinde bulunan kıyafetler yıkanmamışsa, olay esnasında olduğu gibi duruyorsa bu kıyafetlerde kolluk tarafından şüpheliye ait bir iz bulunma ihtimali dahilinde incelenmek üzere muhafaza altına alınır. Kolluk olaya dair kamera ve tanık araştırmasını yapar. Daha sonra maddi deliller ile tanzim ettiği evrakları ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına sevk eder. Hazırlanan adli tahkikat dosyası savcılığa intikal ettikten sonra

dosyada görevlendirilen Savcı tarafından dosya incelenir ve soruşturma yürütme işlemleri başlatılır. CMK'nın “Bir Suçun İşlendiğini Öğrenen Cumhuriyet Savcısının Görevi” başlıklı 160' ıncı maddesinin birinci fıkrasında; “*Cumhuriyet Savcısı, ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hâli öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmaya başlar.*” denilmektedir.

Savcılık aynı zamanda dosya hakkında kolluk tarafından tanzim edilen tahkikat evrakı üzerinden araştırma ve soruşturma kapsamında başka deliller elde edebilmek için başka kurumlar ile yazışmalar yapmak, kolluk kuvvetlerine müzekkere yazarak bilgi ve belge temin etmek, gerektiği durumlarda bilirkişi atamak gibi suçu aydınlatmaya yönelik tüm belge, bilgi, moleküler genetik inceleme raporu, uzman mütalaası gibi maddi delilleri araştırır. Bu süreçte dava açmak için yeterli kanıt toplanmalıdır (Yurtcan, 2017: 10-11). Tamamlanan adli dosya artık kamu davasının açılmasına yeterli delil içeriyorsa dosyada görevlendirilen Savcı iddianame yazarak kamu davasını açar. CMK'nın 170' inci maddesinin ikinci fıkrasında “*Soruşturma evresi sonunda toplanan deliller, suçun işlendiği hususunda yeterli şüphe oluşturuyorsa; Cumhuriyet Savcısı, bir iddianame düzenler.*” şeklinde ifade edilmiştir.

Sözcük anlamı itibarıyla yazılı iddia olarak tanımlanabilecek olan iddianame; kovuşturma sürecini başlatmak ve bu işlemi yapacak mahkemeye vermek üzere hazırlanan ve mahkemenin çözmesini (Yurtcan 2019: 514) istediği uyuşmazlık ile bu uyuşmazlıklarla ilgili devletin şüphelinin lehine veya aleyhine taleplerini içeren ve yargılamanın temeli olan (Yargıtay 4.Ceza Dairesinin 2001/1048-2300 E. ve K. sayılı kararı) belgeye verilen isimdir. Kovuşturma mecburiyeti ilkesi çerçevesinde iddianame, “yeterli şüphenin mevcudiyeti” ve “kanuni şartların mevcudiyeti” varlığı durumunda Cumhuriyet Savcısı tarafından yazılı bir şekilde düzenlenir ve ilgili mahkemeye gönderir. Bu belge ilgili mahkemenin kabulü ile soruşturma evresi sona ererek kovuşturma evresi başlar.

2.4.3.3. Dava dosyaları ve kovuşturma aşaması

Kovuşturma; “*iddianamenin kabulüyle başlayıp hükmün kesinleşmesine kadar geçen evre*” olarak tanımlanmıştır (Yenisey & Nuhoğlu, 2022: 736). Cumhuriyet Savcısı tarafından yeterli şüphenin varlığı üzerine düzenlediği iddianame eğer CMK m. 170

hükmüne aykırı düzenlenmemiş ise kabul edilir, aykırı bir şekilde düzenlenmiş ise gerekçeleri belirtilerek mahkemece iade edilir. On beş günlük süre sonunda iade edilmeyen iddianame (otomatik olarak) (Yenisey & Nuhoğlu, 2022: 742) kabul edilmiş sayılır (m. 174/ 3). Kovuşturma evresi, iddianameye konu olan suç ve fail/failler hakkında maddi gerçeğin öğrenilmesi ve adil yargılanmanın gerçekleştiği evredir. Soruşturma ve kovuşturmada görev alan bütün organların temel amacı, yargılama konusu olayla ilgili olarak şüpheli ve sanığın haklarına saygılı bir biçimde maddi gerçeğe ulaşmaktır (Yurtcan, 2015: 5). Kovuşturma evresinde cinsel istismar suçunda görevlendirilen hâkim diğer suçlarda olduğu gibi kovuşturma evresinin evreleri olan duruşma hazırlığı (CMK, m. 175-181), duruşma (CMK, m. 182- 222) ve hüküm (CMK, m. 223- 232) verme sürecini sırasıyla takip eder. Duruşma hazırlığı devresinde yapılacak temel işlemler; duruşma gününün belirlenmesi, hazır bulunacak kişilerin ve sanığın çağırılması ve delillerin toplanması istemlerinin karara bağlanmasıdır.

Duruşma devresi, uyuşmazlıkların çözüldüğü asıl dönemdir. Silahların eşitliği ilkesi çerçevesinde delillerin tartışıldığı evredir. Bu devre ceza muhakemesinin temelini oluşturur. Çünkü sanığın suçlu olup olmadığının belirleneceği devre bu devredir (Özen 2022: 836). Bu evrede sanık, uyuşmazlığın bir “tarafı/sujesi” konumundadır ve deliller aleyhine olduğu kadar lehine de değerlendirilir. Mahkeme bu devrede ispat araçlarını baz alarak, iddianame konusu çocuğun cinsel istismarı suçunun işlenip işlenmediği ve işlenmişse iddianamede belirtilen fail tarafından mı işlendiği konusunda her türlü şüpheden uzak, tarafsız ve kesin bir vicdani kanaatle hareket etmek durumundadır. Mahkemenin, tarafların taleplerinden bağımsız olarak maddi gerçeği araştırma yükümlülüğü bulunmaktadır (Bıçak 2011: 370). Çocuğun cinsel istismarı suçundan fail olarak duruşmaya çıkan bizzat kendi veya kendisine tayin edilen/eden müdafî ile birlikte “savunma” hakkını kullanır. Delillerin tartışılmasından akabinde Cumhuriyet Savcısı ve varsa katılanın mütalaa ve iddiaları için söz hakkı verilir sonrasında sanık müdafî ve sanık tekrar savunma yapar. Son söz, hazır bulunan sanığa verilecek (Birtok 2017: 531) ve duruşmanın bittiği belirtilerek mahkemece mümkün ise gerekçeli karar, bunun mümkün olmaması halinde ise “kararın hüküm fıkrası” (kısa karar) açıklanacaktır (CMK, m. 232/ 1, 232/ 3).

Kovuşturma evresinin son devresi ‘hüküm’dür. Delillerin toplanıp hükmü verecek heyet huzurunda usulünce tartışılmasından sonra son sözün sanığa verilmesinin akabinde

yargılamanın bitirileceği bildirilerek hukuka uygun yollardan elde edilmiş ve huzurda tartışılmış delillerden edineceği kanaate göre (m. 217/ 1), iddianamede belirtilen fiil ve bu fiili gerçekleştiren fail hakkında (m. 225) bir hüküm vermek üzere mahkeme heyetinden başkalarına kapalı olan müzakereye çekilmesi ile başlayan, mahkeme başkanı tarafından idare edilen, ortaya konulan konu veya sorunların sıraya konulup görüşülüp hakimlerin serbestçe ve vicdani kanaatine göre yapacağı değerlendirmelerin sonunda ortaya konulan bu konu veya sorunların oylanmak suretiyle karara bağlandığı, sonucunda bir hükmün (gerekçeli ya da gerekçesi sonra açıklanmak üzere hüküm fıkrası şeklinde) tefhimi ve duruşma tutanağına tefhim edilen hususların yazılması ile sona eren, kovuşturma evresinin son devresine “hüküm devresi” denilmektedir (Centel, Zafer 2022: 827). Kovuşturma evresini yürüten mahkeme, hükmü “Türk Milleti” adına duruşmanın sonunda “beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, mahkûmiyet, güvenlik tedbirine hükmedilmesi, davanın reddi veya düşmesi” şeklinde karar verir (m. 223).

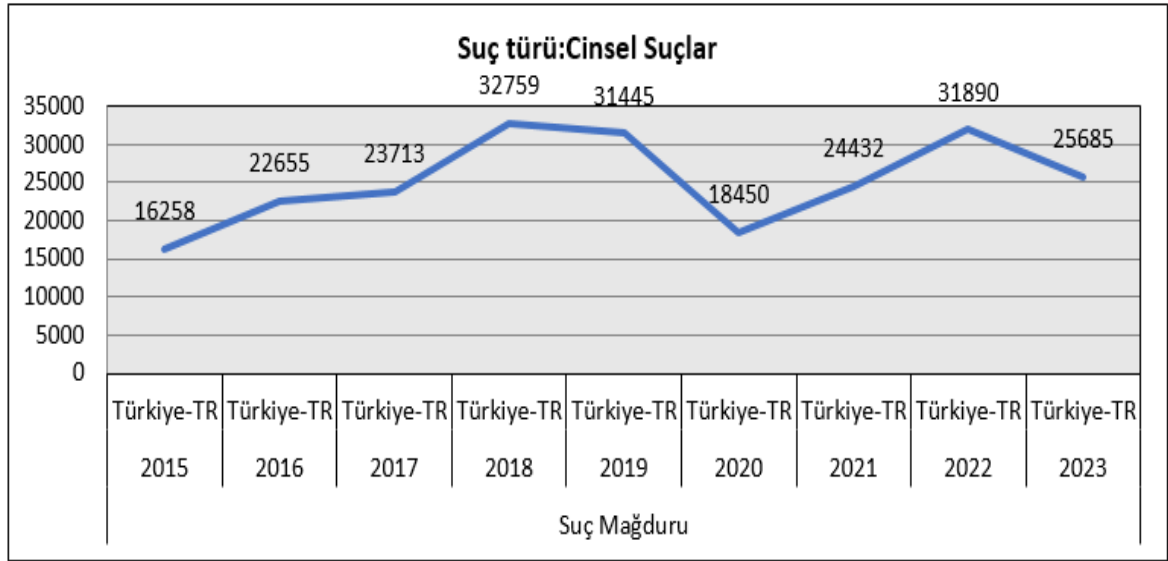
2.4.4. Dünyada ve Türkiye’ de çocuğa karşı işlenen istismar suçunun istatistikleri

UNICEF' in Ekim 2024 verilerine göre dünyada 18 yaşından gelmeden önce tecavüze uğrayan veya cinsel tacize maruz kalan 370 milyonu aşkın kız çocuğu ve kadın bulunmaktadır. Söz konusu sayı, bugün yaşayan her 8 bireyden 1’ ine denk gelmektedir. Çocuğa yönelik cinsel şiddeti baz alarak ilk kez yapılan bu küresel ve bölgesel tahminleme çalışması saldırıların dünya genelinde önlenmesi gereken büyük bir sorun olduğunu ortaya koyması nedeniyle önemlidir. Dijitalleşme ile çevrim içi temas olmadan kız çocukları ve kadınlara yönelik sözlü taciz de göz önüne alındığında sayı dünya genelinde 650 milyona yükselmektedir. Verilerden elde edilen bilgilere göre Sahra Altı Afrika, mağdur 79 milyon kız çocuğu ve kadınla (%22) mağdur sayısının en fazla olduğu bölgedir. Sahra Altı Afrika'yı 75 milyonla Doğu ve Güneydoğu Asya (%8), 73 milyonla Orta ve Güney Asya (%9), 68 milyonla Avrupa ve Kuzey Amerika (%14), 45 milyonla Latin Amerika ve Karayipler (%18), 29 milyonla Kuzey Afrika ve Batı Asya (%15) ve 6 milyonla Okyanusya (%34) izlemektedir (<https://www.unicef.org/turkiye>).

Az gelişmiş 3. dünya ülkeleri ile siyasi kriz ve savaştan etkilenecek bulundukları ülkeleri terk etmek zorunda kalan bireylerin sayısının yüksek olduğu bölgelerde de kız çocukları tehdit altında bulunmaktadır. Bu bölgelerde her 4 çocuktan 1’ i tecavüz ve

cinsel şiddete maruz kalmaktadırlar (<https://www.unicef.org/turkiye>). UNICEF kaynaklı bu veriler kız çocukları ve kadınların yaşadıkları fiziksel olarak yaşadıkları cinsel şiddet deneyimlerine dayalı olup 2010 ile 2022 yılları arasında 120 ülkede uygulanan anketlere aittir. Buna göre cinsel şiddet olaylarının çoğu ergenlik döneminde meydana gelmekte ve 14 ile 17 yaşları arasında ciddi bir artış olduğu ileri sürülmektedir. Cinsel suçların mağdurları sadece kız çocuklarıyla sınırlı olmayıp erkek çocuklarını da etkilemektedir. UNICEF' in tahminleme çalışmasına göre 240 ila 310 milyon erkek çocuğu ve yetişkin erkek (veya yaklaşık her 11 kişiden 1' i) çocuk yaşta tecavüze uğramış veya cinsel saldırıya maruz kalmıştır. Temassız sözlü taciz hesaba katıldığında bu sayı, 410 ile 530 milyon arasında bir seviyeye yükselmektedir. Ayrıca UNİCEF tarafından yayınlanan 'Ending Online Child Sexual Exploitation and Abuse' isimli raporunda; 2020 yılında Ulusal Kayıp ve İstismara Uğramış Çocuklar Merkezi (NCMEC)' nin, şüpheli çevrim içi çocuk cinsel istismarı ile ilgili 21,7 milyon bildirim aldığı belirtilmektedir(UNICEF, 2021).

TÜİK verilerine göre ise ülkemizde de cinsel suçlardan güvenlik birimlerine mağdur sıfatıyla başvuran çocuklara ait sayının yıllar itibarıyla giderek arttığı Şekil 2.1.' den görülmektedir. Buna göre 2015 yılında cinsel suçlardan güvenlik birimlerine mağdur sıfatıyla başvuran çocukların sayısı 16258 iken 2018 yılında bu sayı 32759' a yükselmiştir. Pandemi ile 2020 yılında söz konusu sayı 18450' ye düşmüş olsa da 2015 yılı değerinin üzerinde kalmıştır. Pandeminin son bulmasıyla cinsel suçlardan güvenlik birimlerine mağdur sıfatıyla başvuran çocukların sayısı tekrar 31890' a ulaşmıştır. Bu verilere göre 2023 yılında cinsel suçlardan mağdur olan çocuk sayısı ise 25685 olmuştur.

Şekil 2. 1. Türkiye’de Cinsel Suçlardan Mağdur Olarak Güvenlik Birimlerine Başvuran Çocuk Sayıları (2015-2023)

(<https://www.tuik.gov.tr/>).

TÜİK verileri incelendiğinde 18 yaş altı bireylerin her geçen gün daha fazla cinsel suçlardan mağdur olduğu anlaşılmıştır. Pandemi dönemine sokağa çıkma yasağı ve sosyal mesafe kuralları ile bir kırılma yaşanmış ancak pandeminin son bulmasıyla bu sayıda yükseliş gözlenmiştir.

3. YENİ MEDYA VE DİJİTAL ŞİDDET

3.1. Yeni Medyaya Kavramsal Bir Bakış

Yeni iletişim teknolojileri ile hayatımıza damgasını vurmuş bir kavram olarak yeni medya, bilgisayar ağ yapıları arasında iletişim kurmaya yarayan yazılımlara dayanmakta olup erişilebilirlik olanaklarını yükseltip toplum içerisinde etkileşim kurma yeteneğini artıran bir araç olarak öne çıkmaktadır (Köseoğlu, 2012: 433-435). Özellikle 1990' lardan sonra ivme kazanan ve güçlenerek ilerleyen yeni medya teknolojileri, zaman/mekân kavramlarını dönüşüme uğratmış, ülkeler arasındaki sınırları kaldırmış ve insanlar arası etkileşimi küresel alana taşımıştır. Siyasal, ekonomik ve toplumsal hayata katılım yollarını çeşitlendiren bir kavram olarak yeni medya, bireylerin toplum hayatının her bir alanına kolaylıkla girmelerini sağlayacak önemli dijital olanaklar sağlayan bir araç olarak dikkat çekmektedir (Akca, 2014: 18-20). İçinde bulunulan iletişim çağına damgasını vuran ileri teknolojiler ve beraberinde bilgisayarlar zaman ve mekân kavramlarını önemsiz kılmakta dünyanın farklı yerleriyle iletişimi olağan hale getirmektedir (Dolgun, 2005:128). Yeni medya araçlarını kullanan tüm bireyler artık daha aktif bir durumda olup içerikleri hem üreten hem tüketen konuma (üre-tüketici) gelmiştir. Pavlik (1998), medya tüketicisi için yeni ve eski medya arasındaki temel farkın kullanıcı için daha fazla kontrol ve seçim olduğunu vurgulamaktadır (Vural ve Bat, 2010: 3350).

İletişim çağında öne çıkan bir kavram olarak yeni medya, farklı ses, renk ve düşüncelerin tüm dünya dahilinde iletişime geçmesine olanak sağlayan alternatif bir medya anlayışı olarak belirginleşmektedir (Karaismailoğlu, 2014: 302). Bireylerin ifade etmek istedikleri düşünceler, başkaları ile paylaşmak istedikleri görüntüler, üretmek istedikleri herhangi bir içerik artık bu verileri sayısal tabanda işleyen yeni medya teknolojiler sayesinde kitlelere ulaşmaktadır. Sayısal teknolojinin 0 ve 1' lerle birlikte yaratmış olduğu ortaklık yeni medyanın geniş kitlelere ulaşabilirliğini kolaylaştırmıştır (Tocci vd., 2007: 11-13). Yeni medya; dijital kodlama temelli, modülerlik ve hipermetinlilik özellikleri olan, yüksek hızda etkileşimin olduğu bir iletişim ortamıdır (Yengin, 2012: 126). Bu bağlamda yeni medya, genel olarak var olan medyayı, etkileşimli olarak, sayısal veriye dönüştürmeye yönlendiren ve bilgisayar aracılığıyla üretim, dağıtım ve paylaşım sağlayan ortamlardır (Manovich, 2001: 19). Gelişen ve dönüşen yeni nesil teknoloji sayesinde milyonlarca insan aynı anda etkileşime geçebilmektedir. Sanal ortam uygulamalarıyla ses,

görüntü, video ve metin gibi birçok içerik saniyeler içerisinde bireyler arasında paylaşılabilmesiyle birlikte yeni medya ile ilgili birçok kavram da bireylerin hayatına girmiştir. Özellikle 1980'lerden bu yana yeni medyaya özgü birçok yeni kavram, günlük yaşamda kullanılır hale gelmiştir. Bunlardan en öne çıkanları da sayısal (dijital), etkileşimli (interactive), üstmetinsel (hypertextual), sanal (virtual), ağ tabanlı (networked) ve temsili (simulated) gibi niteliksel ve kalıcı yapısal değişiklikleri içeren kavramlardır (Lister vd., 2009: 13).

Rogers (akt. Geray, 2003: 18-19) yeni medyanın özelliklerini üç başlık altında toplamaktadır:

1- Etkileşim (Interaction): Yeni medya araçlarının tümü etkileşimli bir boyuta sahiptir. Tek yönlü bir veri, bilgi akışı söz konusu değildir. Kaynak alıcı, alıcı da kaynak durumuna geçebilmektedir.

2- Kitlesizleştirme (Demassification): Yeni medya her ne kadar kitlelere yönelik olsa da bir o kadar da özele inebilmektedir yani kitlesizleştiricidir. Bir kaynaktan birden çok alıcıya veri, bilgi ya da haber akışı sağlanabileceği gibi bir alıcıya özel bilgi, veri akışı da gerçekleştirilebilmektedir.

3- Eş zamansızlık (Asekronizasyon): Yeni medya, bireylerin kontrol altına alamadığı zaman olgusuna da çözümler sunmaktadır. Bireyler birbirilerine istedikleri an mesaj gönderebilmekte ve karşılıklı iletişime geçebilmektedir. Alıcı ise bu mesajı uygun olduğu an (genellikle çevrim içi olduğu durumlarda) alabilmektedir.

Bu bağlamda yeni medya ile sanal gerçeklikte “bütün beden dev bir mouse ya da joystick” haline gelmiştir (Manovic, 2001: 109). Yeni medya teknolojileri sayesinde dünya üzerindeki her yer ulaşılabilir ve bu sebeple Virilio, “20. yüzyılda mekân boyutunun ortadan kalktığını” ileri sürer (Manovic, 2001: 172). Nitekim McLuhan’ın, mekânlar arasındaki sınırların elektronik iletişim teknolojileri sonrasında ortadan kalkacağı söylemi gerçekleşmiş ve dünya küresel bir köye dönüşmüştür (McLuhan, 2005).

3.1.1. Yeni medya ve geleneksel medya ayrımı

Demokrasi gibi siyasi gelişmelerin yaşandığı 1600' lü yıllarda insanların ülkelerinde olup bitenlerden haberdar olmak istemeleriyle beraber basılan gazeteler, geleneksel

medyanın kitle iletişim araçları arasında yer almıştır. Sonraki yüzyıllarda icat edilen kitle iletişim araçlarından radyo ve televizyon gibi tek yönlü iletişim kanalı olan ve izleyicisini, dinleyicisini ya da okurunu edilgen bir konuma sokan araçlar da geleneksel medya içinde yer almaktadır. Yazılı basın, radyo yayıncılığı, film endüstrisi ve televizyon yayıncılığı ise bu dönemde geleneksel medya olarak isimlendirilmiştir (Gorman ve McLean, 2005: 185). Gazeteler ilk basım yıllarında sadece elit kesimin ulaşabildiği hatta okuyabildiği araçlar olarak herkese hitap edememiş, aynı şekilde radyo ve televizyon icat edildiğinde de refah düzeyi yüksek aileler tarafından kullanılabilmiştir. Günümüzde yeni medya teknolojileri, kişilerin ekonomik düzeyinden bağımsız olarak hemen hemen her evde kendisine yer bulmuş ve geleneksel medyadan farklılaşmaktadır.

Yeni medya, geleneksel medyanın yerini almaktan ziyade medyayı dönüştüren güçlü bir form biçiminde kabul edilebilir. İnternet radyoyu, gazeteyi, televizyonu, aklımıza gelen diğer medya türlerinin hepsini tek bir medya olarak paketlemek, bir araya getirmek yeteneğine sahip olan bir medyadır (Atabek 2005: 61–90). Yeni medyayı, yazılı, sözlü ve görsel, basın ve yayın ile ilgili eski iletişim ortamlarının birleşiminden oluştuğu için daha çok melez (hybrid) bir yapı olarak tarif etmek mümkündür. Hatta yeni medya, biraz da eskinin günlük ve mektup gibi özel iletişim alanlarının, ana sayfalar (home page), internet günlükleri (blogs), anlık iletiler (chat) ve elektronik postalar (mails) gibi dijital (sayısal) temsillerini aynı anda ve bir arada içerdiği için de melezdir (Buckingham, 2006: 84). Fidler medyanın daha yeni formları ortaya çıktığında eski formların değişim ve uyum yolu ile varlıklarını sürdürdüğünü öne sürer (1997, s. 23). Bu bağlamda geleneksel medya ile yeni medya iç içe geçmiş durumdadır. İnternetin bağlanabildiği tüm aygıtlar yeni medya aracı olarak kullanılabilmektedir. Dolayısıyla günümüzde üretilen televizyonlar, akıllı telefonlar, akıllı saatler ve bilgisayarlar internete bağlanabilmekte ve bu aygıtlar geleneksel aygıtlardan da olsa insanlara yeni medyanın sunduğu sosyal medya uygulamaları, YouTube, online gazete gibi tüm çevrim içi uygulamaları bireylerin kullanımına sunabilmektedir.

Geleneksel medyadan yeni medyaya geçiş kabaca analogdan dijitale geçiş olarak tanımlanabilir. Negroponte (1995), yeni medyayı eskisinden ayıran en önemli unsurun fiziksel atomların yerine sayısal bitlerin iletimi olduğunu belirtmektedir. Gazete, televizyon, radyo ve sinema gibi ortamlar “geleneksel”; sayısal teknoloji ile hayat bulan bilgisayar, cep telefonu, bilgisayar oyunu, dijital TV ve iPod gibi araçlar ise “yeni medya”

ya örnek olarak gösterilebilir ve yeni medya, “etkileşimli ve çoklu-ortamlı” bir iletişim aracı olarak tarif edilebilir (Binark, 2007: 21). Artık insan aklının alabileceği her türlü bilgi, ses, görsel yeni medya teknolojileri sayesinde sayısal ortamda hayat bulabilmektedir. Günümüzde yeni medya olarak isimlendirilen sayısal televizyon, İnternet, GSM, WAP, GPRS, CD, VCD, DVD, etkileşimli CD, çift taraflı CD ve benzeri yeni medya teknolojileri geleneksel medyadan nicel anlamda farklı bir teknolojiyle, sayısal teknoloji ile üretilmişlerdir (Törenli, 2005: 87). Ayrıca yeni medyada depolanabilen tüm veriler üzerinden zaman geçse dahi tekrar dönüp bu bilgi, belge ya da görsele ulaşma imkânı sunar. Yeni medyanın muhtemelen en önemli özelliği sesin, verinin, metnin ve görüntünün tek bir alt yapı üzerinden aktarılabilmesine, saklanabilmesine, toplanabilmesine ve işleme tabi tutulabilmesine imkân tanıyan sayısallaşma gerçeğidir (McQuail, 2005: 137). Fakat geleneksel medya araçları olan televizyon, yazılı basın ve radyo ise kullanıcılarına ancak sınırlı bir içerik sunar ve bu içeriklere bireyler kendi istedikleri zaman tekrardan ulaşamazlar. Televizyon izleyicisine hem ses hem de görüntüyü sınırlı bir zaman aralığında (Webster, 1986: 77–91) sunarken radyo sadece sesi (William, 2003: 395–410) planlanan zaman diliminde dinleyicisine sunabilmektedir.

Geleneksel medyada her ne kadar üreticiler, tüketicilerin zevklerine göre içerik üretseler de izleyiciler, dinleyiciler ve okuyucular tek taraflı bir akış içerisinde pasif konumdadırlar. Yeni medyada ise kullanıcılar çift yönlü bir ortamda tamamen aktif durumdadır. Hem içerik üretilip milyonlarca insanla birinci elden paylaşım yapılabilir hem de başkalarının ürettiği içerikleri anında tüketebilir. Geleneksel medya olarak kabul edilen radyo, televizyon ve gazetelerde medya içeriğini ve içeriğin sunum sırasını o yayın organının yöneticileri belirler (Kara, 2005: 97–139). Çevrim içi ortamda, herkes hem bir içerik sağlayıcısı hem de yeni medyanın bir kullanıcısıdır (Pavlik, 1998: 200; Oblak, 2005: 87–106). Eski medyanın interaktif olmayan formatına karşı interaktif olmayı yeni medyanın olmazsa olmaz şartı haline getirmiştir (Turgut, 2013: 35). Geleneksel iletişim araçlarından farklı olarak sayısal teknolojiyle üretilen yeni medya, “karşılıklı işleyen akışkan bir ağın sağladığı çoklu ortam özelliklerini kullanıcısına yeni hizmet seçenekleri olarak sunma olanağına sahiptir (Törenli, 2005: 87). Geleneksel medyada kontrol yayın ve yapımcıların elindeyken yeni medyada kontrol teknolojiyi kullanan herkesin elindedir. Yeni medya teknolojileri ile bireyler ne üreteceklerine, neyi tüketeceklerine, kimleri takip edip kimler tarafından takip edileceklerine tamamen kendileri karar verebilirler. Pavlik

(1998) medya tüketicisi için yeni ve eski medya arasındaki temel farkın kullanıcı için daha fazla kontrol ve seçim olduğunu (aktaran, McMillan, 2006: 205–229) belirtmektedir.

3.1.1.1. Dijitallik

Yeni medya teknolojilerin yaygınlaşması ile insan yaşamında köklü değişimler olmuştur. Sayısallaşabilen her içerik çok hızlı bir şekilde bireylerin tüketimine sunulabilmektedir. Sayısallaştırma, analog verilerin ve işlemlerin makine tarafından okunabilir bir biçime dönüştürülmesidir. Dijitalleşme ise dijital teknolojilerin ve verilerin kullanılması ile mevcut faaliyetlerde yeni veya değişikliklerle sonuçlanan ara bağlantıdır. Dijital dönüşüm, sayısallaştırma ve dijitalleşmenin ekonomik ve toplumsal etkilerini ifade eder (OECD, 2019: 18). Ev işlerinde kullanılan robot ve diğer ev aletlerinden iş ortamlarında kullanılan bilgisayarlara kadar, sosyal yaşamda kullanılan televizyon, akıllı telefonlardan eğitimde kullanılan akıllı tahtalara kadar hemen hemen her aygıt dijitalleşmiş ve insan hayatını birçok konuda kolaylaştırmıştır. Dijitalleşme kültürü de değişime uğratmıştır. Bu bağlamda akıllı cep telefonlarının hızlandırılması ile birlikte bilgi iletişiminin sonucu olarak gelişen yeni yaşam ve yaklaşım biçimleri ortaya çıkmıştır (Karakaş, Rukancı, Anameriç, 2009: 39). Bu dönem ve sonrasında bilgisayar ve internetin kullanılabilirliği ve diğer iletişim ve ulaşım araçlarının yaygınlaşması ile birlikte sosyo-kültürel, ekonomik ve siyasi değişiklikler meydana gelmiştir (Temel & Yapraklı, 2015: 2).

İnternet ve iletişim teknolojilerinin değişime uğrattığı kültür “*yeni medya, online ortamlar, dijital medya, e-ticaret, sosyal ağlar, yeni ekonomi, dijital bankacılık, enformasyon toplumu, dijital oyun, dijital gazetecilik*” gibi kavramları içeren yeni öğretilere sahip olmuştur. Çünkü insanların yaşam tercihlerinden düşünme biçimlerine kadar birçok unsura etki eden dijital kültür, teknoloji ve değişimle iç içe yaşamaktadır (Karagözoğlu Aslıyüksek, 2016: 88). Bu değişim ve dönüşümün temelinde; teknolojinin sağladığı işleri daha hızlı, etkili ve ucuz yapabilme olanakları yanında, bilginin anında kaydedilmesi, çok hızlı işlenmesi ve iletilmesi ve karar süreçlerinde kullanılması yatmaktadır (Karagözoğlu Aslıyüksek, 2016: 88). Dijitallik, kültürün bir belirteci olarak düşünülebilir. Bu özelliğiyle dijitallik çağdaş yaşam biçimlerini başkalarından açıkça farklı bir biçimde gösteren hem insan yapımı eserleri hem de anlam ve iletişim sistemlerini kapsar (Gere, 2008: 16). Ayrıca dijitalleşme ile beraber gelişim gösteren bilgisayar ve internet aracılığı ile insanların kullanımına sunulan Facebook, Instagram, Twitter ve

Snapchat gibi insanların üre-tüketici olarak bulunduğu sanal ortamlar da ortaya çıkmıştır. Dijitallik özelliği zaman ve mekân kavramlarını zorlamasının yanı sıra, çok sayıda verinin de aktarımına olanak sağlamaktadır (Sütçü, 2012: 84-85).

3.1.1.2. Etkileşimsellik

Yeni medyanın teknolojilerinin sağladığı olanaklardan bir diğeri etkileşimdir. Etkileşimsellik, iki yönlü ya da çoklu iletişim ve eş zamanlılık aşamalarından oluşur. Etkileşimsellik, bireylerin sanal ortamda iki veya daha fazla insanın aynı anda iletişim kurabilme ve etkileşime geçebilmesidir. Eş zamanlılık, etkileşimselliğin zamansal boyutuyla ilgilidir (Van Dijk, 2004: 146-147). İnternet ve gelişen teknolojilerle birlikte kullanılması, insanları her an her yerde herhangi bir aygıtla istedikleri an başka bireyler ile etkileşim halinde olabilmesi yeni medyanın en önemli özelliğidir. Yeni iletişim sistemleri, e-posta, haber grupları, video konferanslar, web siteleri, arama motorları, bloglar gibi çeşitli uygulamalar şeklinde Wi-Fi, Bluetooth, gibi bağımsız haberleşme ağlarında, WAP, GPRS, EDGE, 3G, 4G gibi iletişim protokollerini destekleyen cep telefonları, diz üstü bilgisayarlar ve yetenekleri günden güne artan tablet cihazlarda hayat bulmaktadırlar (Özel, 2012: 37). Yeni medyanın sağlamış olduğu teknolojik altyapılı ortamlar ile birlikte çok yönlü bir iletişime geçilmiş ve bu sayede bireyler yeni deneyimler kazanma imkânı bulmuşlardır. Yeni medya kullanıcıları aralarındaki etkileşim ile hem kaynak hem de alıcı olarak içerik üzerinde manipüle hakimiyetine ulaşmışlardır (Yanık, 2016: 907).

Thompson, Medya ve Modernite isimli kitabında yüz yüze etkileşim, dolayimli etkileşim ve yarı dolayimli etkileşim olarak üç tip etkileşimden söz eder. Yeni medya iletişim teknolojiler ile etkileşimsellik yüz yüzelikten dolayimli etkileşime doğru yön değiştirmiş, iletişim olgusunu fiziki mekândan alarak sanal ortama aktarmıştır. Dolayimli etkileşim olarak adlandırılan bu etkileşim, mekân ve zaman bağlamında birbirinden uzak olan bireylere bilgi ya da görsel bir içeriğin aktarılması olanağını tanıyan teknik medyanın kullanımını içermektedir (2008: 131-132). İletişimin karşılıklı ve çok katmanlı olmasını sağlayan etkileşimsellik özelliği ile bireyler eş zamanlı olarak bu süreçte aktif bir şekilde katılım sağlayabilmektedir. Yeni medyanın etkileşimsellik özelliği kullanıcıların iletişim sürecindeki rolü ve katılımlarını da farklı şekillerde etkilemiştir (Binark, 2007: 21). Etkileşim ile birlikte mesaj içeriği öznelleşmekte, kullanıcının katılımı artmakta ve seçenekleri çoğalmaktadır (Yengin, 2012: 127). Kullanıcının ara yüzeydeki metne, kendi

yorumunu iletebilmesi, metni dolaşıma sokarak ya da bu metin üzerinde değişiklik yaparak yeni bir metin eklemesi vb. şekillerde müdahil olabilmesi, kullanıcının çevrim içinde medeni bir katılım kültürünü benimsemesi etkileşimsellik faktörü ile ilişkilidir (Binark & Löker, 2011: 11).

3.1.1.3. Hipermetinsellik

Hipermetin kavramı Temmuz 1945’ te ilk kez Bush tarafından ortaya atılmıştır (Balasubramanian 1994: 2). Bush, hipermetinselliği “kullanıcıların bir metinden diğerine metinsel enformasyon türleri arasındaki bağlantı ve bu bağlantıyı sağlayan mekanik yapılardan hareketle sınırsız bir şekilde geçişi” biçiminde tanımlar (Gülner & Balcı’ dan akt. Yengin, 2014: 135). Hipermetin (hypertext) sözcüğündeki hiper (hyper), Eski Yunanca bir sözcük olup “ötesinde” ve “üzerinde” anlamına gelmektedir (Gezginci 2016: 273). Kısa adı HTML (Hyper Text Markup Language) olan ve Türkçe’ ye “hiper (sıçramalı) metin işaretleme dili” olarak çevrilebilen hipermetinsellik, internet ağları aracılığı ile başka alternatif mecralara hızlıca erişimin sağlanmasını, metinlerin birbirine bağlanmasını sağlamak, metinler arası dolaşımı olanaklı kılmak gibi özellikleri olan bir dosya formatıdır. Kullanıcı ulaşmak istediği metine erişebilmek için bir ağdan diğer ağa kolaylıkla geçebilir ve ulaştığı metin içinde dolaşımı sağlayabilir. Bu dolaşım, bir metindeki bir konumdan diğerine doğrudan bir bağlantıdır (Wardrip ve Fruin 2004: 126-127). Bir başka tanıma göre durağan grafik, resim, çizim veya tabloları içeren sayfa ve bu sayfaların birbirine bağlanmasını sağlayan bağlantıların bir arada kullanıldığı yapıya hipermetin (hypertext) denilmektedir (Karadeniz ve Kılıç 2006: 252). “Hipermetin bir miktar içerikten diğerine ya da bir web sayfasından diğerine hareket etmemize olanak sağlayan link ve veri tabanı sistemidir” (Miller, 2011: 17).

İnternet sitelerinin büyük kısmı tamamen ya da çoğunlukla hipermetinden oluşmaktadır (Farkas 2004: 1). Hipermetinsellik, internet aracılığı ile dijital ortamlarda veri bağlantılarının bir düğüm ağında depolandığı bilgi yönetimi olup bu düğümler, ses, görüntü, hareketli video, her türlü metin, grafik gibi veri çeşitlerini barındırabilir. Hipermetinler metin bloklarından ve onları birleştiren elektronik linklerden oluşan enformasyon sunum biçimidir (Landow, 1995). Okur tarafından idare edilen linkler aracılığıyla yapılan ardışık olmayan yazma biçimi (Nelson, 1965: 140) olan hipermetin sistemleri hem içinde hem de dokümanlar arasında olan, bir iletişim ve düşünme aracı

olarak bilgisayarı kullanmak için yeni imkânlar sağlayan makine destekli bağlantılar olarak ön plana çıkmaktadır (Conklin 1987: 17). Barnet’ e göre “Hipermetin sadece yeni bir yazı paradigması değil aynı zamanda yeni bir toplumsal bilincin habercisidir” (2000: 86). Hipermetin sistemleri sayesinde bilgiye ulaşmak isteyen bireylerin sayısı arttıkça, araştıran, soruşturan, etki eden, paylaşım yapan ve önemli bilgilerin yayılımını sağlayan bilinçli toplumların önü açılacağı gibi bu sistemleri dezenformasyon veya suç işlemek için kullanmak isteyenlere de kapı açılacaktır.

3.1.1.4. Kullanıcı türevli içerik

Yeni medya teknolojilerinin yaratmış olduğu ortamlarda kullanıcıların aynı zamanda üretici konumunda bulunmaları “prosumer” (üreten tüketici) ve “co-creator” (ortak yaratıcı) gibi kavramlarla ifade edilmektedir. Kullanıcıların ürettiği bu içeriklere “kullanıcı türevli içerik” veya “kullanıcı tarafından yaratılan içerik” denilmektedir (Binark & Löker, 2011: 11). KTİ, yeni medya dünyasında kullanıcının medya içeriğini üretmesine olan katkıyı ifade etmek için kullanılmaktadır (Walter Von ve Quiring, 2004). Bu durumda KTİ, üreticiler ve kullanıcıların halka ulaşmak için gösterdikleri ortak çabanın da dahil olduğu bir etkileşim sürecinin sonucu olarak kabul edilebilmektedir. 2004 yılında Media Inc’nin sahibi olan TimO’Reilly tarafından kullanılan ve yaygınlaştırılan Web 2.0 temelinde kullanıcıların aktif olduğu ortamlara ilk örnek bloglardır. Bloglar, kullanıcılarının içerik üretmesine veya başkalarının ürettiği içeriklere yorum yapma imkânı vermiştir. Bu sebeple bloglar kullanıcı türevli içerik (KTİ) temelli web sayfalarından sayılmıştır. Kullanıcıların aktif olarak içerik ürettiği ve tükettiği ikinci nesil internet sistemini içeren Twitter, YouTube, Instagram ve TikTok gibi birçok sosyal medya platformu zamanla gelişerek yaygınlaşmıştır (Schweiger ve Quiring, 2006:4).

Kullanıcı türevli içerikler yazılı metinden fotoğrafa, fotoğraftan videoya, videodan podcastlere kadar çok çeşitli şekillerde oluşturulabilmektedir (George & Scerri, 2007). Kullanıcılar verilen bilgiyi kullanan olmaktan çıkarak bilgiyi üretmeye de başlamışlardır (Yağcı, 2009: 139). Bu bağlamda kullanıcı türevli içerikler, “video paylaşım ağlarına yüklenen amatör, yarı amatör görsel-işitsel öğelerden tutun da bir dijital oyun ara yüzeyinde yapılan yamadan, çevrim içi haber sitelerine yapılan okur yorumlarından, birer web günlüğü olan blog üretimine değin çeşitli yeni medya metinlerinden oluşabilmektedir (Binark ve Löker, 2011: 10). İnternet kullanıcılarının içerik üretebilmesi; üretim araçlarının

demokratikleşmesinden kaynaklanma, basit ve ucuz yazılım ve hizmetlerin herkesin kullanımına sunulması internette yayıncılığı kolaylaştırarak, pasif tüketicileri aktif üreticiler haline getirmektedir (Anderson, 2008: 72).

3.1.1.5. Yayılım ve sanallık

Yeni medya uygulamalarında üretilen her türlü bilginin bir ağ üzerinde dolaşması ve yine bir ağ aracılığı ile bu bilgilere tekrar ulaşılabilmesi yayılım özelliğinin sonucudur. Yayılım özelliği, çok fazla sayıda kullanıcının farklı zamanlarda, aynı ya da farklı uygulamalar üzerinden aynı içeriğe tekrar ve tekrar erişebilmesini mümkün kılmaktadır (Binark ve Löker, 2011: 12). Yeni medyanın diğer özelliklerinin sağlıklı ve kusursuz işleyebilmesi için yayılım özelliği şarttır. Dolayısıyla etkileşimsellik ve hipermetinsellik özelliklerinin çalışabilmesi için yayılım özelliğine ihtiyaç duyulmaktadır (Binark ve Çomu, 2013: 203). Yayılım daha çok yeni medyanın hipermetinsellik özelliğinden beslenir bu sayede ara yüzeydeki bir metin hızla dağılır ve bu metne farklı zaman dilimlerinde ve farklı ağlar aracılığı ile yeniden erişilebilir. Ağ temelli yayılım sayesinde çok sayıda kullanıcı, çok farklı zamanda, çok farklı içeriğe ulaşabilmektedir (Lister vd., 2009: 33). YouTube, TikTok gibi video paylaşım ve Facebook, Instagram gibi sosyal paylaşım ağlarında üretilen içerikler hızla siber uzamda dolaşıma girer ve yayılım sayesinde milyonlarca insana enformasyon akışı sağlanır. Castells' in "küresel bir köyde değil, küresel biçimde üretilen ve yerel biçimde dağıtılan özelleştirilmiş kulübelerde yaşandığı" (akt. Lister vd., 2009: 33) iddiası enformasyonun dağılım hızıyla ilişkilidir. Bu küresel köyde ağlar aracılığı ile birbirine bağlanan ve sınır ötesinde yayılım özelliği ile içeriklerini paylaşımına sunan kullanıcılar, "aktif alımlayıcılıktan gerçek üreticiliğe doğru katılımlarını" (Lister vd., 2009: 35) artırabilmektedir.

Sanallık ise, arayüzey ile kullanıcının kurduğu iletişim ve başka bireyler sosyal ağlar üzerinden girdiği etkileşim ile üretip paylaştığı içeriklerin niteliğini ifade etmektedir. Lister' e göre sanal ortamlarda; "Medya metinleri fotoğraf baskısı, kitap, film rulosu gibi fiziksel formlarından ayrılarak maddesel olmaktan çıkarlar, veriler çok küçük alanlara sıkıştırılabilir, çok hızlı ve lineer olmayan şekilde erişilebilir ve analog formlara göre daha kolay yararlanılabilir" (akt. Yengin, 2014: 139). Bu bağlamda kullanıcılar sanal ortamlarda üretilen ve tüketilen tüm bilgi formlarını oturdukları yerden kullanmaya, paylaşmaya ve sanki fiziken oradaymış gibi yaşamaya başlar. Bu durum sanallık kavramıyla ifade

edilmektedir. “Ağ tabanlı medya ve ağ tabanlı öznelliğin en önemli özellikleri sanal mevcudiyet (dolayım-lama yoluyla bir yerde olma duygusu) ve bununla yakından ilişkili olan birlikte mevcudiyet (dolayım-lama yoluyla başkalarıyla birlikte olma duygusu) kavramıyla ilişkilidir” (Coleman, 2012: 144). Sanallık, bireylerin çevrim içi iletişim halinde iken kendilerini bulundukları konumdan farklı bir yerde hissetmeleri olarak açıklanabilir (Binark ve Çomu, 2013: 204). *Oxford Internet Institute*’ta sosyal bilimci olan Ralph Schroeder’ e göre, “Eğer mevcudiyet ‘orada olma hissi’ ise, bu durumda birlikte mevcudiyet orada birlikte olma hissidir” (akt. Coleman, 2012: 147).

3.1.2. İnternetin gelişimi ve dijital medya ortamları

İletişim ağlarının dünya genelinde kullanılması ancak 19. yüzyılda olanaklı hale gelmiştir. İnternet teknolojilerinin gelişmesiyle telgraf ve kablolu telefon gibi karasal sistemler tarihteki yerini almış ve coğrafik engeller ortadan kalkarak küreselleşmenin kapısı açılmıştır. Elektromanyetik dalgalar aracılığı ile gerçekleştirilen iletişim, iletişim uydularının fırlatıldığı 1960’ lı yıllara kadar tam anlamı ile küresel bir boyut kazanamamıştır (Thompson, 2008: 231-241). Ayrıca dünya yörüngesine gönderilerek yerleştirilen bir uydu sayesinde dünyaya iletilen sinyaller iletişim teknolojilerinin gelişmesinde yaşanan birtakım sorunları çözmüştür. Bu sayede yüksek nitelikte kesintisiz veri alışverişinin yapıldığı, uzak mesafeler arası bir etkileşim mümkün olmuştur (İspir, 2013: 7).

İnternet kavramının ortaya çıkmasının, Sputnik 1 isimli ilk yapay uydunun Sovyetler Birliği tarafından uzaya fırlatılması sonucu teknoloji yarışında geride kalan Amerika Birleşik Devletleri’nin girmiş olduğu teknolojik arayışlara dayandığı belirtilmektedir (Ayerdem, 2019: 16). Bu anlamda bilgisayarlar arası iletişimi sağlayan ve ‘international’ ile ‘network’ kelimelerinin birleşiminden oluşan internetin, Amerika Birleşik Devletleri Savunma Bakanlığı’nın askeri amaçlı araştırma yapan laboratuvarı ile yükseköğretim kurumları arası iletişimi gerçekleştirebilmesi için oluşturduğu ARPANET projesi ile ortaya çıktığı ifade edilmektedir (Karaduman, 2002: 57, 58). Türkiye ise 12 Nisan 1993’te TÜBİTAK ve ODTÜ iş birliği ile bir Devlet Planlama Teşkilatı projesi dâhilinde internete erişim sağlamış ve bunu 1994’ te Ege, 1995’ te Bilkent ve Boğaziçi, 1996’ da da İstanbul Teknik Üniversitesi izlemiştir (Karaduman, 2005: 142). Bu tarihlerden sonra da internet alanında gelişmeler hızla devam etmiştir.

3.1.2.1. İnternet

Açılımı World Wide Web (www) olarak ifade edilen web, ilk kez 1989 yılında “Yüksek Enerji Fiziği” konusunda dünyanın farklı yerlerinde araştırma yapan kişilerarası haberleşmeyi sağlamak adına Tim Berners-Lee tarafından CERN’ de geliştirilmeye; 1991 yılında ise kullanılmaya başlanmıştır (Karaduman, 2002: 64, 65). Bu sürecin devamında web’in kullanımını ve yaygınlaşmasını sağlayan ve bireylerin kullanımına sunan teknolojiler geliştirilmiştir. Bu teknolojilerin ilki olan Web 1.0 teknolojisi; tek yönlü enformasyon akışına sahip olup kullanıcıların hiçbir şekilde içeriğe müdahale edemediği veya katkı sağlayamadığı bir ortamdı. Web 1.0 prensibi, internet ortamındaki bilgilerin kullanıcılar tarafından yalnızca alınabilen ve okunulabilen bir dönemi işaret etmektedir (Kutup, 2010: 13). Kullanıcı etkileşimi ve içeriğe herhangi bir katkı söz konusu değildi (Naik ve Shivalingaiah, 2008: 500). Kaynak konumunda yer alan göndericilerin daha baskın olduğu tek yönlü bir iletişim mekanizmasından oluşan Web 1.0 durağan bir yapıya sahip olmasından dolayı internet kullanıcıları ile olan etkileşim sınırlı kalmaktaydı (Arık, 2018: 130). Kullanıcıların içerik üretip paylaşabildiği internet ortamları ise Web 2.0 ile mümkün olmuştur.

İlk kez 2004 yılında kullanılan Web 2.0 teknolojisi ile bireyler sanal ortamlarda interaktif bir şekilde etkileşimde bulunabilmişlerdir. Web 2.0 ile Web 1.0 arasındaki en temel fark Web 1.0’ da içerik oluşturucuların az olması ve kullanıcıların çoğunluğunun yalnızca içerik tüketicisi konumunda bulunmalarındır (Cormode ve Krishnamurthy, 2008). Web 2.0 ile birlikte durağan olan ve kullanıcının katkı sağlayamadığı internet sayfaları, hareketli bir ortama dönüşerek herkes tarafından oluşturulabilen internet sayfalarına bürünmüştür. Bu süreçte kullanıcılar bilgilendirilirken (informed), ayrıca sürece dahil edilmekte (involved) ve aynı şekilde kullanıcılar harekete geçebilmektedir (mobilized) (Hsu ve Park, 2011: 355). Bu bağlamda geleneksel medyanın belli bir sınır çizdiği kullanıcısı, Web 2.0 dönemi ile bu sınırı kaldırarak içerik tüketenden içerik yaratan kullanıcı prensibine geçiş yapmış ve tüm internet kullanıcılarının bu ortamda yer alabildiği bir ağ toplumu yaratılmıştır (Aytekin, 2012: 102). Bu dönemle beraber kolektif bilgi üretimi mümkün hale gelmiş, sosyal ağ oluşturmak kolaylaşmış ve kullanıcıdan kullanıcıya bilgi alışverişini artıran Web uygulamaları yaygınlaşmıştır (Choudhury, 2014: 8097). Facebook, Twitter, Bloglar ve Wikiler gibi sosyal ağlar Web 2.0 prensibinin sosyal katmanını oluşturan uygulamalar arasında örnek gösterilebilir (Kutlu Özkan, 2014: 69).

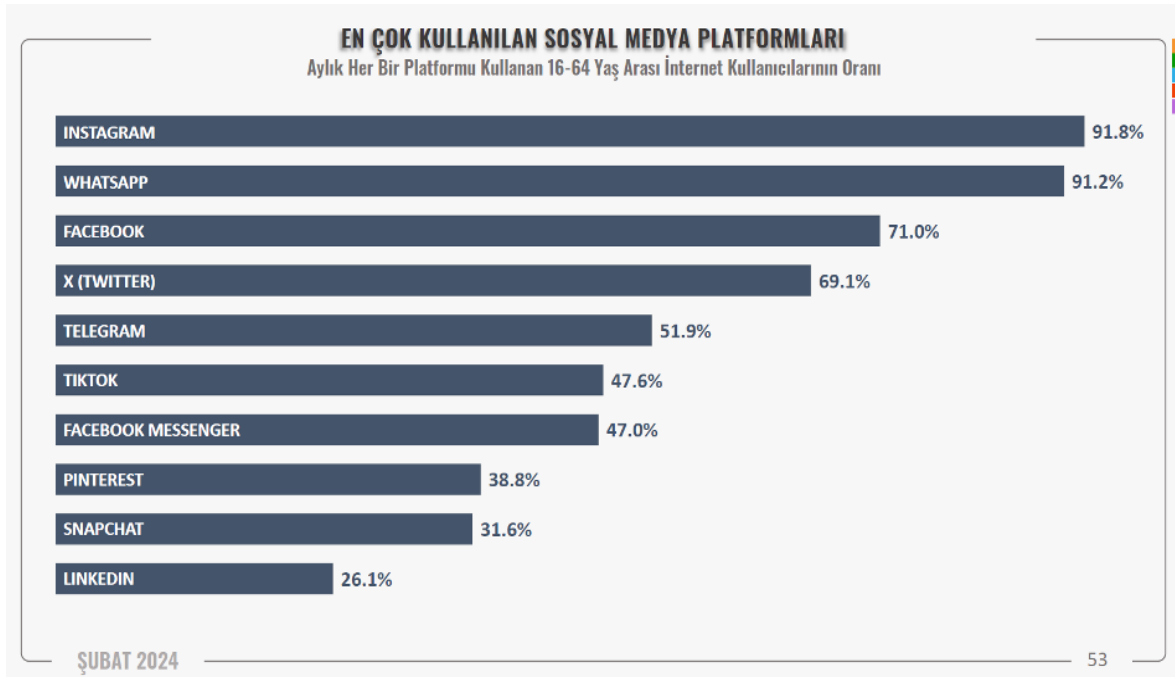
Gelişen internet teknolojileri ve iletişim araçları Web 2.0' ın kapasitesini artırarak üçüncü nesil olarak nitelendirilen Web 3.0' ı ortaya çıkarmıştır. Semantik Web olarak da adlandırılan Web 3.0' ın temelini veri entegrasyonu oluşturmaktadır. Veri kapasitesi gelişmiş olan farklı algoritmalarla bireylere istedikleri içeriği sunan Web 3.0 yapay zeka sistemlerinden faydalanır. Web 3.0 nispeten küçük verilerin bulutta depolanarak verilere herhangi bir cihazdan erişimin sağlanabildiği, özelleştirilebildiği ve bir araya getirilmiş uygulamalar olarak tanımlanmaktadır (Nath, Dhar ve Basishta, 2014: 88). Web 3.0' da internetin kontrolü sadece kullanıcıların elinde değildir. Kontrol yapay zeka teknolojisinin elindedir. Söz konusu kontrol sonucunda bilgisayarlar internet ortamındaki bilgileri hafızalarına işleyerek kullanıcıların isteği üzerine en uygun bilgileri servis etmektedirler (Kutup, 2010: 13, 14). Web 3.0' da internet kendi kontrolünü sağlayabilmekte aynı zamanda kullanıcıların istekleri doğrultusunda önlerine gelen verilerin dışındaki verileri de sunar.

Web 4.0 insanlar ve bilgisayarlar arasındaki etkileşimin zihin kontrolü ile gerçekleştirilebileceği çağa karşılık gelmektedir (Aghaei vd., 2012: 8). Simbiyotik web olarak isimlendirilen Web 4.0' ın kapasitesinin büyük boyutlarda olacağı ve kullanıcılarına çok daha gelişmiş ortamlarda enformasyon sunacağı değerlendirilmektedir. Simbiyotik web ya da Web 4.0 prensibinin insan beyni kadar güçlü olacağı ve ultra akıllı bir internet hizmeti sunacağı belirtilmektedir (Choudhury, 2014: 8099, 8100). Gelişen internet teknolojileri sayesinde kullanıcılar kendilerini ifade edebilecekleri, ürettikleri içerikleri başkaları ile paylaşabilecekleri, ulaşmak istedikleri tüm enformasyon çeşitlerine ulaşabilecekleri çeşitli sosyal medya uygulamalarını kullanabilmektedirler.

3.1.2.2. Sosyal medya

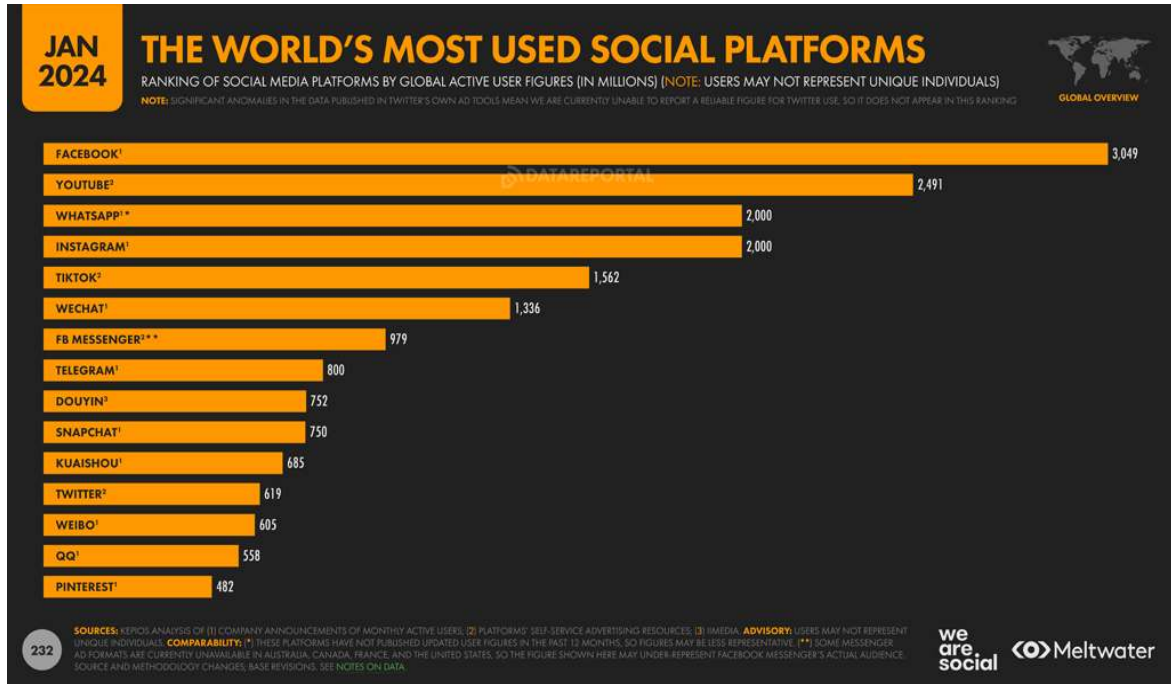
Sosyal Medya, kullanıcılara enformasyon, düşünce, ilgi ve bilgi paylaşım imkânı tanıyarak karşılıklı etkileşim yaratan çevrim içi araçlar ve web siteleri için ortak kullanılan bir terimdir (Sayımer, 2009: 123). Sosyal medya en basit ifadeyle internet kullanıcılarının birbirleriyle çevrim içi iletişim kurmalarına olanak veren, içerik paylaşımı ve kişisel yorumlar gibi aktivitelere dayalı sosyal ağ siteleri olarak tanımlanabilir (Kirtiş ve Karahan, 2011). Sosyal paylaşım ağları ise, kullanıcılarına kendi bağlantı listelerini açıklamalarına/oluşturmalarına, birbirleri arasında iletişim kurmalarına, bağlantı listelerini sergilemelerine ve bilgilerinin yer aldığı profillerinin üretilmesine olanak sağlayan, farklı

medya, bilgi ve iletişim teknolojilerini içinde barındıran web tabanlı platformlardır (Fuchs, 2011: 141). Bu platformlarda kullanıcılar sanal kimlikler oluşturabilir, gerçek hayattaki arkadaşları ile etkileşime girebilir ve kendilerine benzer ilgi alanları olan kişilerle hem çevrim içi hem de çevrim dışı ortamda sosyal ilişki tesis edebilirler (Griffiths, 2012; Kuss ve Griffiths, 2011). We Are Social' a göre dünya ve ülkemiz genelinde en çok kullanılan sosyal medya platformlarının başında YouTube, Instagram, Facebook, WhatsApp ve TikTok gelmektedir.

Şekil 3. 1. Türkiye’de En Çok Kullanılan Sosyal Medya Platformları

Kaynak: <https://www.guvenliweb.org.tr/dokuman-detay/we-are-social-subat-2024-raporu>

Şekil 3. 2. Global Alanda En Çok Kullanılan Sosyal Medya Platformları

Kaynak: <https://omgiletisim.com/we-are-social-dijital-2024-global-raporu>

YouTube, Chad Hurley, Steve Chen ve Jawed Karim 2005 yılında tarafından kurulan ve bir sene sonra Google tarafından satın alınan, kullanıcılarına video yükleyebilme, yükledikleri videoları izleyebilme imkânı sunan bir platformdur. Video içeriklerinde herhangi bir sınırlama söz konusu olmasa da yasalara aykırı olan içerikler direkt olarak engellenirken bazı video içerikleri ise 18 yaş sınırına tabi tutulmaktadır (Ayan, 2016: 379).

Facebook, 2004 yılında Mark Zuckerberg tarafından kurulan, dünya çapında aktif olarak kullanılan bir sosyal medya platformudur. Lovink (2017: 62, 63) de Facebook' ta toplumsal açıdan önemli ve hatırlamaya değer hiçbir şey olmadığına dikkat çekerek; Facebook' u yapılan yanlış yorumların, eski sevgili ile karşılaşılan durumların, gizlice takip etme eylemlerinin, zorbalık içeren davranışlar ve utanç verici fotoğrafların yer aldığı mikro travmatik sonuçlar doğuran bir platform olarak anlamlandırmaktadır. Her gün 1,8 milyar insan Facebook uygulamasını ziyaret etmekte ve 1 milyarı aşkın içerik paylaşılmaktadır (websiterating, 2023). En eski uygulamalardan biri olan Facebook, kendisinden sonra birçok sosyal medya uygulaması çıkmasına rağmen üstünlüğünü korumaktadır. 2009' da Facebook, Instagram'ı ardından 2014' te Whatsapp' ı satın almıştır. Ekim 2021' de üç platformun da ana şirketi olan "Facebook Inc", adını "Meta" olarak değiştirmiştir. Dünyaya hitap eden Facebook sosyal medya uygulamasını her kültürden insan kullanmaktadır. Diğer uygulamalar gibi Facebook uygulaması da sınırsız içerik

retimine, hikâye paylaşımına, takipleşmeye ve iletişim kurmaya olanak sağlayan bir uygulamadır.

Instagram, bir video ve fotoğraf paylaşım sitesi olan (Bulut & Doğan, 2017: 74) Instagram kendini, gerçek zamanlı fotoğraflarla yaşamın tüm anlarının paylaşılması için tasarlanmış bir mobil cihaz uygulaması olarak tanımlamaktadır (Kim vd., 2017: 536). 2010 yılında mobil bir sosyal ağ sitesi olarak kurulan Instagram (Dumas vd., 2017: 1; Yeniçıktı, 2016: 95), 2011' de, kullanıcıların, diğer kullanıcıların ürettiği benzer içerikli medyayı aramalarına ve keşfetmelerine olanak tanıyan, her hangi bir paylaşımın sosyal medya platformunda kolayca tanımlanmasına imkân veren ve herkesle etkileşime girebilecek şekilde etiketlemelere olanak tanıyan hashtag' leri (#) kullanıcılarına tanıtmış (Hu vd., 2014: 596) ve ardından 2012 yılında Facebook tarafından satın alınmıştır (Yeniçıktı, 2016: 95). Aylık 1,28 milyar kullanıcısı olan Instagram kullanılmaya başladığından bugüne kadar 50 milyar fotoğraf paylaşımı yapılmıştır (websiterating, 2023). Fotoğraf filtreleme, yer bildirimi ve diğer sosyal medya platformları ile bütünleşik yapı özellikleri ile görsel kültürün en etkin öğesi haline gelen Instagram, fotoğraf paylaşım kitlesini arttırmış ve sıradan insanlara kitleler tarafından görünür olma fırsatı sunarak adeta “Benlik, beden sunumu, yaşam tarzlarının teşhiri ve kimlik oluşturma özellikleri ile mahremiyet tartışmalarının göbeğine oturmuştur” (Arik, 2018: 137).

TikTok, Zhang Yiming tarafından 2012 yılında kurulan ve video paylaşımı odaklı bir sosyal ağ platformudur. Otuz dokuz dil desteğine sahip olan (<https://apps.apple.com/tr/app/tiktok>) uygulama içerik tarzı olarak dudak senkronizasyonu videolarına ek; müzikal, dans, oyunculuk ve diğer kısa video türleri ile ön plana çıkmaktadır (<https://www.guidingtech.com/top-tiktok>).

Uygulama, kullanıcıların birbirleriyle bağlantı kurabilecekleri etkileşimli bir video tabanlı içerik dünyası da sunmaktadır. TikTok genel olarak genç yetişkinleri yönelik bir uygulama olarak düşünülmesine rağmen dünya üzerinde çok farklı yaş gruplarına hitap etmiştir. Mart 2021' de Amerika Birleşik Devletleri' nde yapılan çarpıcı bir araştırmaya göre TikTok kullanan kişilerin yaş gruplarına dağılımı ocuk kullanıcıların oranının en yüksek olduğunu göstermektedir (Statista, 2021). TikTok, 2023 yılı itibariyle toplamda 1 milyar aylık aktif kullanıcıyla 1,5 milyarı aşkın bir kullanıcı tabanına sahiptir (MarketSplash, 2023). Bahsi geçen uygulamalar dünyada ve ülkemizde en çok kullanılan

ve içerik paylaşılan sosyal medya uygulamalarıdır. Uygulamanın pornografik içeriğe uygun bir yapıda olması ve bu doğrultudaki zarar verici içerikler nedeniyle özellikle çocukları tehdit altına alması günümüz dünyasında yalnızca Türkiye değil, ABD’ den Hindistan’ a kadar en çok tartışılan uygulamalardan biri olmuş ve yasaklama, para cezaları gibi girişimlerde bulunulmuştur (<https://t24.com.tr/tiktok>).

WhatsApp, SMS’ e alternatif olarak 2009 yılında daha önce 20 yıl Yahoo’ da çalışan Jan Koum ve Brian Acton tarafından kurulmuştur. 2014 yılında da Facebook bünyesine katılmıştır. WhatsApp sesli iletişimin yanı sıra metin, belge, fotoğraf, video, konum, hikâye gibi farklı türden medyayı alıp göndermeyi destekleyen bir uygulamadır. Whatsapp, birden fazla kullanıcının internet erişimi olan araçlar ile birlikte yazılı, görsel veya işitsel biçimde eş zamanlı olarak iletişim kurmaları anlık mesajlaşma ya da diğer bir ifadeyle anında mesajlaşmaya (Yazıcı, 2015: 1340) olanak sağlamaktadır. 2023 yılı verilerine göre 2 milyar kullanıcısı olan WhatsApp uygulaması en çok kullanılan sosyal medya uygulamalarındandır (Juntire, 2023). WhatsApp’ ın artan popülaritesi sayesinde Facebook, WhatsApp’ ı 2014 yılında 19 milyar dolara satın almıştır (Juntire, 2023).

3.1.3. Yeni medya ortamlarında avantajlar ve dezavantajlar

İletişim teknolojilerinin hızla gelişmesi ve küresel alanda milyonlarca insanın katılımıyla yaygınlaşması; hızlı ve etkili iletişim, ekonomi, eğitim, sosyal hayat, sağlık, enformasyon akışı ve kültür gibi birçok alanda avantaj sağlamıştır. Bunun yanında yeni medya ortamlarında gerçekleşen nefret söylemi, dijital gözetim, dijital şiddet, dolandırıcılık, kişilerin huzur ve sükununu bozma, özel yaşamın ihlali ve yasal olmayan içerik üretimi gibi pek çok suç teşkil eden konuyu da beraberinde getirmiştir. İnternet ortamları özelliği sebebi ile insanların özgürce hareket edebildiği mecralardır. Ekonomik olması sebebiyle çoğu insanın ulaşması mümkündür. Her istenilen konu istenildiği biçimde sunulabilir, paylaşılabılır (Yıldız, 2005: 184). Dünya genelinde çok sayıda kullanıcısı olan yeni medya teknolojisi etkileşimsellik özelliği sayesinde insanlar hatta toplumlar üzerinde olumlu ya da olumsuz etkileri olduğu bilinmektedir. Bireylere yaşam ve davranış biçimi sunan medyadan kültürel bağlamda toplum da etkilenmektedir. Örneğin; gündelik hayatın önemli bir unsuru ve insanın temel ihtiyaçlarından biri olan yeme-içme konusunda topluma gereken alışkanlıkları gelişen teknolojiler ile birlikte medya kazandırmaktadır (Gezgin,

2018: 96). Öncelikli kabul, medyanın gerçeklik tasarımları yaparak yalnızca kültürü ya da kültürel çevreyi değil aynı zamanda bireyleri, özellikle de çocukları etkilemekte ve kişiliklerini biçimlendirmekte olduğudur (Alver, 2004a: 129). Bireylerin hayatına yoğun bir şekilde giren ve olumlu ya da olumsuz etkilere sahip yeni medya ortamlarının avantajları ile dezavantajlarını günümüzde halen tartışma konusu olmaya devam etmektedir.

Tablo 3. 1. Yeni Medya Ortamlarında Avantajlar ve Dezavantajlar

	AVANTAJLAR	DEZAVANTAJLAR
1	Sınırsız bilgiye ulaşabilme	Yasa olmayan davranışlar (dosya indirme, yükleme, hackleme)
2	Eğitim belgelerine erişebilme	Memuriyetin görevinin kötüye kullanılması
3	Aktif ve eski arkadaşlar ile aynı ağda buluşabilme	İntihar eğilimi, yeme bozukluğu, üzüntü, depresyon, agresiflik gibi davranışları tetikleme
4	Eğlenme, boş zaman geçirme, oyun oynama	Yasa dışı kumar, bahis oynama, mali suçlar işlemek
5	Bilgi içerikleri üretme, paylaşma	Siber mağduriyet yaratmak (zorbalaşma)
6	Siyasi fikir beyan etme	Kişilerin özel bilgilerini yasadışı kullanmak
7	Kimliğini gizleyebilmek (özelleştirebilmek)	Sağlık üzerine kasten yanlış bilgiyi desteklemek, yaymak
8	Gruplara üye olma (aktivitelerde bulunabilme)	Kalitesiz, ürünü, hizmeti reklam kullanarak hedef kitleyi ikna etmek
9	İçerik çözümleyebilme, teknolojik bilgi edinimi	Kişilik haklarına saldırarak (ırkçılık) kişileri aşağılamak
10	İş arama, mesleki bilgi edinebilme	Diğer bütün saldırgan davranışlar ve zararlı mesajlar
11	Kişisel bilgiler edinebilme (sağlık, cinsellik, eğitim)	Cinsel yönden şiddet
12	Kariyer gruplarına üye olabilme, sempati duyduğu kişileri takip edebilme	Pedofili kişilerin ve tanımadık kişilerin var olması
13	Online/offline olarak bilgi/belge paylaşabilme	Yasal olmayan bilgilerin varlığı

Kaynak: (Binark vd., 2009: 220).

Binark' a (2009) göre yeni medya ortamlarının; sınırsız bilgiye ulaşabilme, eğlenme, iş arama, meslek edinebilme ve siyasi bilgi edinebilme gibi birtakım avantajlarının yanında; yasal olmayan davranışlar, kişilik haklarına saldırı, pedofili ve cinsel şiddet gibi çeşitli dezavantajları da vardır. Yeni medyanın avantajları ve dezavantajlarına başka örnekler verilecek olursa, bireylerin kullandığı ve dijitalliği destekleyen aygıtlar sayesinde yaşam alanlarında, ev ve iş hayatlarında birçok kolaylık sağlamaktadır. Elektronik cihaz

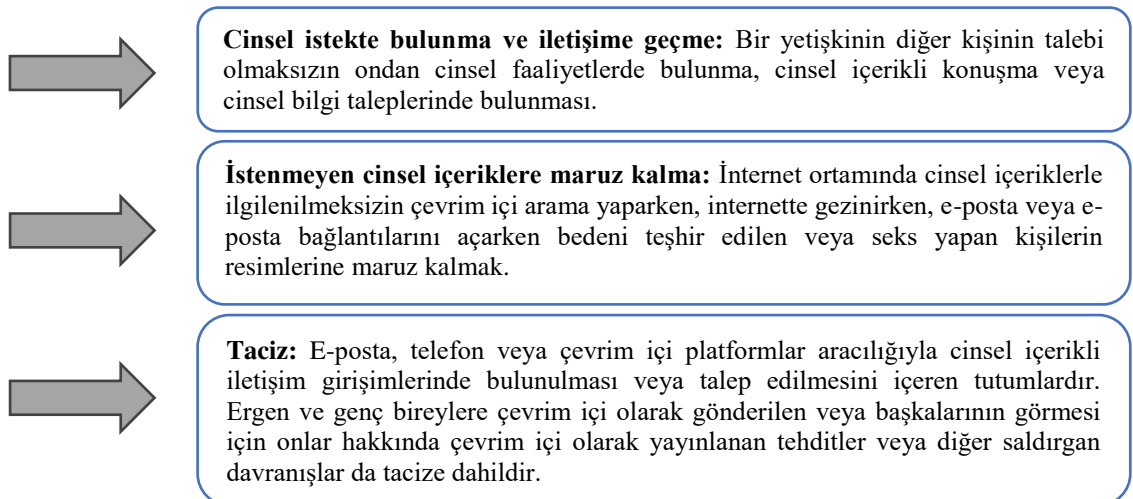
sayısının dünya nüfusunu geride bıraktığı günümüzde dijital teknolojiye erişim sağlayabilen insanlar, akıllı bileklikler ile uyku performanslarını, akıllı çantalar ile almaları gereken kalori miktarını ve akıllı telefonlar ile dünyanın eğilimlerini takip etmektedirler (Sayar, 2019: 37). Bu kolaylığın yanında her ne kadar bireyler çok sayıda insanla iletişime geçme imkânı elde etse de aslında fiziksel anlamda yalnızlaşmaktadır. Yoğun internet kullanımı aile ile olan iletişimi ve çevredeki arkadaşlarla olan birlikteliği azaltmakta, yalnızlığı artırmakta ve daha çok depresyona neden olmaktadır (Kirel, Kayaoğlu ve Gökdağ, 2004: 99). Buna karşılık medya ve bireylerin bilim ve bilgi toplumu olma yönünde karşılıklı etkileşim sürecinde oldukları müddetçe daha sağlıklı ve verimli bir birey–medya ilişkisi oluşturacakları öne sürülmektedir (Alav, 2020: 75).

3.2. Yeni Medya Ortamlarında Çocuğun Cinsel İstismarı Suçu

Yeni medya teknolojilerinin sağladığı ortamların, ekonomik ve herkes tarafından ulaşılabilir olması, her yaş grubundaki insanlar tarafından kullanabilmesi, bireylerin istedikleri içerikleri üretip tüketebilmesi, bireylerin sınır tanımadan istediği kişilerle rahatlıkla iletişime ve etkileşime geçebilmesi bazı suçların dijital ortamlarda işlenmesine de kapı aralamıştır. Günümüzde çocuklar çok erken yaşlardan itibaren sosyal medya kullanmaya ve içerik üretmeye başlamaktadır (Atalay, 2019). Siber uzay, suçluların geleneksel suçları yeni yollar ile işlemek için kullanmaya başladıkları bir araç haline gelmiş bulunmaktadır (Brenner 2010: 10). İnternet ortamlarının çeşitlenmesi ve küresel alanda çok sayıda insanın özgürce kullanıcısının olması bu ortamların kontrolünün sağlanmasını da zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla suç işlemek için yeni medya ortamlarını tercih eden kişilerin sayısı ile birlikte buna bağlı olarak dijital ortamlarda mağduriyet yaşayan bireylerin sayısı da artmıştır. İnternetin hayatın bir parçası haline gelmiş olması bu tarz suçların her gün ve giderek artan sayılarla işlenmesine fırsat vermiş bulunmaktadır (Dashora 2011: 241). Herhangi bir suçu fiziki olarak işlemek için zaman, mekân, araç ve suç işlemede kullanılacak birtakım materyal gerekirken dijital ortamda işlenecek suç için bilgisayar ve internetten başka bir şeye ihtiyaç yoktur. Suç işlemek amacıyla bilgisayarın başına oturan bir kişi internet üzerinden kimliğini de gizleyerek hiç ikametinden çıkmadan bir başkasına zarar verebilir ve yakalanma riskini de minimize edebilir. Geleneksel suçlarda, işlenecek her suç türü için farklı araçlar ve ortamlar gerekmekte olsa da siber suçlarda failin internete bağlı bir bilgisayarının bulunması yeterli görülmektedir (Brenner 2010: 170).

İstismarcılar sanal ortamlarda kandırılması en kolay yaş grubu olan çocukları daha fazla mağdur edebildikleri için dijital ortamlarda işlenen cinsel istismar suçunun gün geçtikçe sayısı artmıştır. Bu bağlamda risk faktörleri açısından ele alındığında internet çocuklara kötü muamele, cinsel istismar ve duygusal istismarın bazı biçimlerinin sürdürülebileceği yeni bir ortam olarak görülmektedir (Feather, 1999). İnternete kolayca girilebilmesi, ucuz olması ve kişinin kimliğini gizleyebilmesi, suç fiillerine ve bunlar arasında çocuk cinsel istismarına büyük olanak ve cesaret vermiştir (Topçu, 2009: 62). Çevrim içi çocuk cinsel istismarı, bir yetişkinin, bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak, reşit olmayan bir çocuğu şahsen veya internet aracılığıyla, çocuğun cinsel içerikli materyalini elde ederek ikna etmesi ve cinsel olarak çeşitli yöntemlerle istismar etmesi durumunda ortaya çıkar (Jones ve vd., 2012; Quayle ve Jones, 2011). Yeni medya ortamlarında gerçekleşen çocukların cinsel istismarı mesaj yoluyla yazışmak, cinsel içerikli paylaşımlarda bulunmak veya mağdura ait müstehcen fotoğrafları internet ortamlarında yayılımını sağlamak şeklinde olabildiği gibi etkileşim sonrası mağdur ve istismarcının buluşması neticesi fiziksel olarak da gerçekleşebilmektedir. Bu durum aynı zamanda cinsel saldırı eylemlerinin kaydedilebileceği, saklanabileceği, değiştirilebileceği, çoğaltılabileceği ve e-posta yoluyla veya internete yüklenerek yayılabileceği anlamına gelir (O'Donnell ve Milner, 2007; Taylor ve Quayle, 2003). Ayrıca, çevrim içi olarak başlatılan ilişkilerin yüz yüze görüşmelere ilerleyebileceğine ve bunun da suçlular ile küçük mağdurlar arasında çevrim dışı cinsel temasa yol açabileceğine dair kanıtlar da vardır (McCartan ve McAlister, 2012). Finkelhor ve arkadaşları çevrim içi cinsel istismar eylemlerini Tablo 3.2.' deki gibi sıralamaktadırlar.

Tablo 3. 2. Yaygın Çevrim içi Cinsel İstismar Eylemleri (Finkelhor, Mitchell ve Wolak, 2000).

Buna ek olarak Staksrud (2013), istismarın gelişim aşamalarını dört basamakta sıralamaktadır. Buna göre; '*İlk aşamada*; istismarcı sohbet odalarını gözlemlerken iletişime geçmekten kaçınır. *İkinci aşamada*; potansiyel bir çocuk hedef olarak belirlenir ve sonra bir konuşma başlatılır. *Üçüncü aşamada*; istismarcı kısa ve tercihen birebir özel konuşmalar yapmaya çalışır. Bu konuşma potansiyel çocukla stratejik iletişimi içeren temel stratejilerden oluşur. *Son aşamada*; ise nihai hedef, müstehcen sohbetler yapmak, cinsel fotoğraflar veya videolar paylaşmak veya çocukla şahsen tanışmak şeklinde olmaktadır.'

Çocuk bireyler cinsel istismara maruz kalacaklarını düşünmeden yeni medya araçlarını ve internet ortamlarını özgürce kullanabilmektedir. Bu bağlamda çocuklar yeni insanlarla tanışmak, kabul görmek ve kendi cinselliklerini keşfetmek amacıyla yetişkin sitelerini kullanabilmekte; bu durum ise onları çevrim içi cinsel istismar açısından risk altında bırakmaktadır (Soo ve Bodanovskaya, 2011). Bunun yanında çocuk bireyin yaşamış olduğu ev, birlikte yaşadığı aile bireyleri ve ekonomik koşulları da dijital ortamda cinsel istismara uğrama olasılığını etkilemektedir. Ebeveynlerin eğitim düzeylerinin yüksek olması çevrim içi cinsel istismar ile ilgili farkındalıklarının daha iyi olmasına dolayısıyla çocuklarının daha az mağduriyet riski ile karşılaşmasına katkı sunacağı belirtilmiştir (Soo ve Bodanovskaya, 2011). Buna ek olarak parçalanmış ailelerin çocukları tek aile bireyleri ile yaşadığından ya da büyükbaba ve büyükanne ile yaşayan çocuk bireylerin internet ortamında takip edilebilmesi veya kontrol altında tutulması güç olacağından bu ortamlarda cinsel istismara maruz kalma riskini artırabilmektedir. Çocuğun tek ebeveynli olması ve ebeveynlerin çocuğun çevrim içi faaliyetlerini kontrol edemeyecek durum da olması da çocuğun sanal istismara maruz kalması bakımından risk faktörü olarak değerlendirilmektedir (Soo ve Bodanovskaya, 2011). Konuya ilişkin yapılan çalışmalarda çocuğun çevrim içi cinsel istismara maruz kalmasında, mağdurun düşük benlik saygısı, kötü ebeveyn ilişkisi, yüksek madde kullanımı, psikolojik problemler, riskli internet davranışları, sansasyon arayışı gibi etmenlerin önemli ölçüde ilişkili olduğu saptanmıştır (Jonsson vd., 2019; Livingstone ve Smith, 2014).

3.2.1. Dijital medya okuryazarlıkta farkındalık

Dijital okuryazarlık kavramını ortaya çıkaran ilk araştırmacı Paul Gilster' dir. Gilster (1997), dijital okuryazarlığın sadece tuşlara basmaktan ibaret olmadığını belirtmiştir. Ona

göre dijital okuryazarlık fikirlere hâkim olmakla ilişkili özel bir tür zihniyettir (Gilster, 1997: 15). Dijital okuryazarlık yazılı ve görsel kitle iletişim araçları tarafından verilen yayın ve iletilerin algılanması, çözümlenmesi, değerlendirilmesi ve bu sürece uygun ileti gönderilmesi kabiliyetinin bireye kazandırılması olarak ifade edilebilir (Potter, 2013). Avrupa Komisyonu, dijital okuryazarlık ile ilgili yetkinlikleri; problemleri çözmek, iletişim kurmak, bilgiyi yönetmek, işbirliği yapmak, içerik oluşturmak ve paylaşmak; iş, boş zaman, katılım, öğrenme, sosyalleşme, tüketim için etkili, verimli, uygun, eleştirel, yaratıcı, özerk, esnek, etik bir şekilde bilgi iletişim teknolojilerini ve dijital medyayı kullanım için gereken bilgi, beceri, tutumlar, yetenekler, stratejiler, değerler ve farkındalık biçiminde tanımlamaktadır (Ferrari, 2013: 3; Murray and Perez, 2014: 86). İnternete ulaşabilen çocuk bireyler geniş kitleler ile iletişime geçme, istedikleri bilgiyi edinebilme fırsatı bulabildiği için yeni medya teknolojileri ile buna bağlı sosyal medya ortamları cazip ve çekici hale gelmektedir. Araştırmalar çocukların medya karşısında geçirdikleri sürenin okulda geçirdikleri süreden fazla olduğunu göstermektedir (Buckingham, 2006). Ancak medya ortamları her zaman güvenilir bilgiler ve kişileri barındırmaz. İletilen bilgi ve mesajların artışı beraberinde bilgi kirliliğini de getirmiştir (O'Keeffe & Clarke-Pearson, 2011). Gelişmiş ülkelerde çocukların medya kullanımının artmasıyla şiddet eğiliminin genişlediği, yanlış beslenme alışkanlıkları sonucunda obezitenin bir sorun haline geldiği, cinsel ihmal ve istismarın cinsellik hakkında güvenli olmayan sitelerdeki bilgilerle yaygınlaştığı öne sürülmektedir (Cantor & Wilson, 2003; Donnerstein & Linz, 1986). Bu sorunların temelinde ise güvensiz ve kontrolsüz bir medya ağının olduğu söylenebilir (Gigli, 2004). Bu durum ise medya okuryazarlığının çocuklar açısından önemine işaret eder.

Medya aracılığıyla şiddet içerikli davranışların yaygınlaştırıldığı, sağlığa zararlı alışkanlıkların özendirildiği, cinsellikle ilgili içeriklerin sunulduğu, hayali beden imgelerinin teşvik edildiği, terör ve nefret söylemlerinin iletildiği görülmektedir (Görmez, 2014; İlhan ve Ulusoy, 2013). Çocuk bireylerin olumsuz içeriklerden kaçınabilmesi, yeni medya ortamlarında karşılaşılabilecekleri her türlü istismar çeşidinden sakınabilmeleri için farkındalık seviyelerinin yükseltilmesi gerekmektedir. Binark ve Bek, medya okuryazarlığı bileşenlerinin aşağıdaki bilme, farkındalık ve becerilerden oluştuğunu belirtmektedirler (2007: 54):

- Medya metinleri üreticilerinin, metinleri üretirken üzerinde anlaştıkları uzlaşmaları ve bu uzlaşmaların sonucunda ortaya çıkan içerik biçimlerini bilmek;
- Medya endüstrisini tanımak (köken, gelişme, ekonomik temeller, yapısal ve hukuki düzenlemeler);
- Medya endüstrisinin izleyicileri nasıl gördüğünü bilmek,
- Medyanın etkileri üzerine geniş ve kapsamlı bir bakış açısına sahip olmak

Aynı konuda Hobbs' un yapmış olduğu değerlendirme Tablo 3.3' de yer almaktadır.

Tablo 3. 3. Dijital ve Medya Okuryazarlığının Temel Yeterlikleri

Dijital ve Medya Okuryazarlığının Temel Yeterlikleri
1. ERİŞİM Medya ve teknoloji araçlarını beceriyle bulmak ve kullanmak, diğerleriyle uygun ve ilgili bilgileri paylaşmak
2. ANALİZ VE DEĞERLENDİRME Mesajların potansiyel etkilerini veya sonuçlarını değerlendirirken mesaj kalitesini, doğruluğunu, güvenilirliğini ve bakış açısını analiz etmek için mesajlar ve eleştirel düşünmeyi kullanma
3. ÜRETİM Amaç, hedef kitle ve kompozisyon teknikleri bilinciyle, kendini ifade etmede yaratıcılığı ve özgüveni kullanarak içerik üretme veya oluşturma
4. YANSITMA Sosyal sorumluluk ve etik ilkeleri kişinin kendi kimliğine, yaşam deneyimine, iletişim davranışına ve tutumlarına uygulaması
5. EYLEM Bilgiyi paylaşmak ve aile içinde, işyerinde, toplumsal gruplardaki sorunları çözmek için bireysel ve iş birliği yaparak çalışmak ve yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeylerde faaliyet gösteren bir topluluğa üye olarak katılmak

Kaynak: (Hobbs R., Digital and Media Literacy: A Plan of Action 2010: 19)

Dijital medya okuryazarlığı eğitimi, öğrencilerin birer vatandaş olarak da hayatları boyunca medya kültürü karşısında güçlü olmalarını sağlayacak bakış açılarını kazanmalarını sağlayan bir eğitimidir (Tallim, 2010). Eğitim öğretim müfredatında yer alan dijital medya okuryazarlığı eğitimi ile çocuk bireylerin, farklı medya ortamlarında maruz kaldıkları çok sayıdaki bilgi yığını içerisinde önemsiz, yanıltıcı, suç içeren bilgileri ayırt etme, aradığı doğru bilgiye en kısa süre içerisinde güvenli bir şekilde ulaşabilme yetisi kazandırılması amaçlanmaktadır. Medya okuryazarlığı eğitimi ile çocuklara hem geleneksel medya hem yeni medya araçlarında olumlu ya da olumsuz maruz kalacakları her türlü bilgi karşısında nasıl hareket edecekleri konusunda beceri kazandırılması hedeflenmektedir.

3.2.2. Dijital kamusal alan ve mahremiyet

Toplumsal hayatta bireylerin ortaklaşa kullandığı tüm yerler kamusal alan olarak nitelendirilir. Örneğin çeşme, pazaryeri, toprak vb. halkın ortak kullanımına açık olduğu için kamusaldır (Habermas, 2013: 62, 63). Taylor, kamusal alanın toplumun üyelerinin ortak bir görüş oluşturmak amacıyla düşünsel alışverişte bulundukları, din dışı bir zaman anlayışına dayanan, bağlam üstü bir mekân olduğunu belirtir (Özbek, 2004: 259). Bireyler kamusal alanda bir araya gelebilir, fikirlerini beyan edebilir, eğlenebilir veya birtakım sorunları için örgütlenebilirler. Habermas’ a göre kamusal alanda bu tür bir iletişimin daha genel bir kamusal gövde içinde gerçekleşmesi, bilginin muhataplarına aktarılmasını ve onların etkilenmesini mümkün kılacak özgül araçları gerektirir. Gazeteler, dergiler, radyo ve televizyon kamusal alanın iletişim araçlarıdır (Habermas, 2004:95). Son yıllarda geleneksel medyanın yanında yeni medya teknolojileri de kamusal alana eklenmiş hatta kamuya daha geniş alanlar sağlamıştır. İnternet ağlarının yaygınlaşması ile park ve lokaller gibi geleneksel kamu alanları ve yüz yüze buluşma gibi sosyalleşme yöntemleri dönüşüme uğrayarak yerini dijital ortamlarda etkileşime geçmeye bırakmıştır. Yeni medya ortamları bireylere daha rahat konuşabilecekleri daha özgür davranabilecekleri ve daha fazla insanla etkileşime geçebilecekleri dijital bir kamusal alan sağlamıştır. Ancak milyonlarca insanın özgürce kullanabildiği yeni medya ortamları beraberinde mahremiyet tartışmalarını da getirmiştir. Güngör’ e göre, modernleşme süreci insanların özel ve kamusal alanları arasındaki sınırların belirginleşmesine neden olmuş; ev ve aile ortamları özel alan olarak atfedilirken ev dışı ortamlar kamusal alan biçiminde ifade edilmiştir. Fakat sosyal medyayla bu keskin sınırlar neredeyse yok olmuş; zaman ve mekân gibi sınırları ortadan kaldıran sosyal ağlar, her an her yerden iletişim olanağını insanların hayatına katmıştır (Güngör’den aktaran Türkoğlu, 2018: 170).

Sözlük anlamı itibariyle mahrem kelimesi: “Samimi, içli dışlı, herkesçe bilinmemesi icap eden, herkese söylenmeyen, gizli olan demektir.” (Develioğlu, 1990: 180). Bireye özel olan hemen her şey o kişinin mahremidir. Mahremiyet kişinin herkesle paylaşmayacağı veya herhangi bir kimse ile paylaşmamak hakkının bulunduğu olay, inanç ve duyguların isteği üzerine o kişiyle paylaşılması olarak tanımlanan “intimacy” kelimesinin karşılığıdır (Küzeci, 2010: 14). Dolayısıyla birey kendine özgü ve mahrem sayılabilecek olgularını kiminle paylaşıp paylaşmayacağına kendisi karar verecektir. Mahremiyet kişinin ifade özgürlüğünü, vücut sınırları hakkındaki kararlarını, nasıl yaşamak istediğine dair fikirlerini

içeren bir kavramdır (Akgül ve Hekimoğlu Toprak, 2019: 79). Bu bağlamda özel yaşam veya mahremiyet genel olarak kişilerin yalnız başına kalabildikleri, istedikleri gibi davranabildikleri, başkalarıyla hangi yer, zaman ve koşullarda ne ölçüde ilişki ve iletişim kuracaklarına bizzat kendilerinin karar verebildikleri bir alan ve bu alan üzerinde sahip olunan hakkı ifade eder (Yüksel, 2003: 182). Mahremiyet olgusu da yeni medya ortamları ile hem değişim ve dönüşüme uğramış hem de tehdit altında kalmıştır. Gelişen teknolojiler ile dönüşen mahremiyet olgusu “teşhir, deşifre ve seyircilik” kavramlarını ortaya çıkarmıştır. Sözlük itibarıyla teşhir “gösterme, sergileme, herkese duyurma”, deşifre “mahiyeti çözme, keşfetme”, seyircilik ise “izleme halinde olma” (Doğan, 1996: 1070-273-976) anlamlarına gelmektedir. Bu yönüyle modernleşmenin ürünü olan medyanın gelişmesi, mahremiyeti sarsan ortamların çeşitlenmesine de sebep olmuştur. Herkesin çok rahat ve bireyci görüldüğü gülen yüzler dünyası olarak sosyal medya üretken ve yapıcı hedefler için kullanılan bir dünya olmaktan çok bir teşhir dünyasıdır (Uyanık, 2010). Bireyler kendilerine özel olan ve paylaşmak istedikleri tüm içerikleri sosyal medya ortamlarında çok sayıda takipçileri ile paylaştıklarını düşünürler ancak dijital ortamlar sanıldığı kadar güvenilir olmayabilir.

Bugün sosyal medyada beğenilmek ve iltifat almak adeta bir ihtiyaç haline dönüşmüş; kullanıcılar bu ihtiyaçlarını giderebilmek adına tanımadıkları kişileri arkadaş listelerine ekler hale gelmiştir (Karaaziz ve Atak, 2013: 47). Dolayısıyla suç işleme maksadıyla yeni medya ağlarını ve ortamlarını kullanan bireyler için de mağdur edebilecek insanların sayısı birlikte bu kişilere ait bilgilerin sayısı da artmıştır. Sosyal medyada sunulan bilgilerin hangi amaçlar uğruna kullanılacağı hakkında net bir biçimde bilgi sahibi olunmadığı durumlarda ise tehlike daha da artmaktadır (Semiz Türkoğlu, 2018: 172).

Sosyal medya ortamlarında mağdur olarak bir yaş grubu seçilecekse bunlar kandırılması ve korkutulması kolay olan çocuk bireyler olacaktır. Günümüzde yaş sınırlaması olmadan tüm bireyler istedikleri yeni medya ortamlarına kayıt olarak özgürce içerik üretip yabancı bireyler ile iletişime geçebilmektedir. Her ne kadar bazı sosyal medya ağları kayıt esnasında bireyin yaşını sorsa da çocuk birey yaşını büyük göstererek kayıt olabilmektedir. Kontrolü ve takibi güç olan yeni medya ortamlarında çocuk bireyler dolandırıcılıktan, kimlik hırsızlığına, tehdit ve şantajdan cinsel istismara kadar birçok konuda mağdur edilebilmektedir. Çocuklar ve gençler açısından internetin oluşturabileceği bir diğer sorun da cinsel içerikli sitelere erişimdir (Rothman ve Adhia, 2015: 1-11). Hangi

sosyal medya ortamı olursa olsun çocukları cinsel yönden mağdur edecek şahıs öncelikle güven duygusunu aşılır ve sonrasında müstehcen fotoğraflar istemeye veya göndermeye başlar. Bu görüntüler daha sonra istismar amaçlı kullanılmakta bu durum da çocukların ve gençlerin psikolojik açıdan olumsuz etkilenmelerine neden olmaktadır (Altıntaş, 2022: 421-423). Gençler her ne kadar kendi rızalarıyla bu paylaşımları gerçekleştirirler de mağdur olan kişi, utandırma, taciz, istismar ve daha farklı olumsuz sosyal sorunlara maruz kalabilir (Zhang, 2010: 251-259; Machimbarrena vd., 2018: 1-15).

3.2.3. Çocukların dijital mağduriyetleri

Yeni iletişim teknolojileri her ne kadar bireylere bilgiye hızlı ve kolay ulaşma avantajı sağlasa da henüz bilişsel gelişimlerini tamamlamamış olan çocuk bireylerin özellikle sosyal paylaşım platformlarında zaman geçirmeleri, olası tehlikelerle erken tanışmaları ve uygunsuz içeriklere maruz kalmaları; çocukların dürtü kontrolü, öz düzenleme, zihinsel esneklik, diğerlerinin düşüncelerini ve duygularını anlama becerisi gibi bilişsel işlevlerine zarar verebilmektedir (Nathanson vd., 2013). Günümüzde çocuklar doğdukları andan itibaren dijital dünyaya maruz kalmaktadırlar. Dolayısıyla çocuk bireyler üzerinde de medya etkisinin payı büyüktür. İnternet, sosyalleşme ve etkileşim için yeni bağlamlar (örneğin, sohbet odaları veya sosyal ağlar) getiren ve çocuklar ve ergenler tarafından yüz yüze görüşmede daha tehdit edici hale gelebilecek “kimlik” ve “cinsellik” kavramlarını daha rahat bir biçimde geliştirmek üzere kullanılan bir iletişim aracıdır (Subrahmanyam, Greenfield ve Tynes, 2004). Çocuk bireyler kimi zaman merak kimi zaman ise kendisini tanımlayabilmek adına sosyal medya ortamlarında rahatlıkla gezinebilmektedir. Bu rahatlığın sebebi çocuğun bir yetişkin gibi düşünememesinden veya kendisine yaklaşan tehlikeyi sezememesinden kaynaklanmaktadır. Bu düşünceden yola çıkarak, iletişim teknolojilerinin ortak erişilebilirliği ve anonimliği, çocukları ve gençleri hem çevrim içi hem de çevrim dışı ortamlarda artan cinsel istismar riskine maruz bırakabilir (Mishina, McLuckie ve Saini, 2009). Bu durum medya ortamlarının denetlenmesindeki zorluklar nedeniyle çocuklar için yıkıcı sonuçlara neden olabilmektedir (Timisi, 2011: 143).

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin yaygın kullanımı, özellikle savunmasız gruplar için siber zorbalık ve yabancılarla tanışmak için internet kullanımı gibi yeni riskler oluşturmaktadır (Gámez-Guadix, Borrajo ve Almendros., 2016; Holloway, Green ve

Livingstone, 2013). Siber ortamda zorbalık, internet ve yeni medya araçlar ile çeşitli şekillerde gerçekleştirilebilir. Olumsuz durumlara zorbaların mağdurları kızdırma, rahatsız etme, siber dolandırıcılık, sexting, iftira, yayma, kandırma ve bireyleri taciz etmeleri örnek olarak verilebilmektedir (Güler ve Eroğlu, 2015: 119). Bunların yanında siber ortamda zorbalık yapacak kişi kolaylıkla duygularını sömürebileceği, güven duygusunu aşılayabileceği çocuk bireyleri tercih eder ve ısrarlı bir şekilde takip eder. Çocuklardan temin ettiği bilgileri kullanan zorba kişi, mağdurları korkutmaya, yıldırmaya ve sindirmeye çalışarak cinsel yönden istismar etmeye çalışır. Bu bağlamda çocuk bireyler siber zorbalık türlerinden siber takip, siber taciz ve siber sömürü/intikam pornosuna maruz kalabilmektedirler. Siber zorbalık, bireyin görüntülerini çoğunlukla haberi olmadan çekmek ve bu görüntüleri bireyin izni olmadan sosyal medya hesaplarından yaymak, çevrim içi ortamlardan hakaret, şiddet ve taciz içerikli mesajlar göndermek ve kurban seçilen kişi ile ilgili kötü içerikli web siteleri kurmak, cinsel taciz gibi zorba davranışları kapsamaktadır (Baştürk Akça, Sayımer, Salı ve Ergün Başak, 2014: 18). Çocukların ise dijital ortamda maruz kaldıkları cinsel zorbalıklar ise “çevrim içi cinsel taciz, çevrim içi cinsiyet temelli taciz, ısrarlı siber takip, görüntü temelli cinsel sömürü ve teknolojinin kolaylaştırdığı direkt cinsel saldırı olarak gruplandırılmaktadır” (Henry & Powell, 2016).

3.2.3.1. Zayıf halka yaş gruplarının odak grup olarak seçilmesi “siber takip”

Sosyal medya ortamlarında çocuk bireylerin maruz kaldığı siber zorbalık çeşitlerinden biri olan siber takip, zorbalık yapan kişinin mağduru ısrarlı bir şekilde yeni medya teknolojilerini ve internet ortamlarını kullanarak takip etmesidir. Takip etme eylemi “stalk”, takip eden kişi “stalker” olarak tanımlanmaktadır (Akmeşe ve Deniz, 2017). Sosyal medya kullanıcıları seçme özgürlüğünü kullanarak kendisini takip edecek insanları veya kimi takip edeceklerini kendileri seçerler. Bu kişiler arkadaş, yakın akraba, aile bireyleri olabildiği gibi tamamen yabancı kişiler de olabilir. Dolayısıyla çocuk bireyler yeni medya ortamlarında kendilerini kimin ısrarlı bir şekilde takip ederek rahatsız edeceğini bilemezler. Kişinin kendisini gözetlemelerine izin verdiği yakınları, arkadaşları ve sosyal medyalarında bulunan takipçileri iyi niyetli takipçi statüsünde kabul edilirken bireyi gizlice veya aleni olarak takip ederek ona rahatsızlık veren, zararlı eylemde bulunan izleme çabaları kötü niyetli takip, takipçi olarak adlandırılmaktadır (<https://www.kaspersky.com.tr>). Doğan (2014), stalk eylemlerini fiziksel ve psikolojik şiddetin başlangıcı olarak görmektedir.

Siber takip yeni medya araçlarından olan bilgisayar, akıllı telefonlar, tablet gibi aygıtlar aracılığı ve internet ağları üzerinden gerçekleşir. Singh' a göre (2023) siber takip, e-posta ile stalklama, internet, sosyal medya ve bilgisayar ile takip etme olarak çeşitlendirilebilir. Stalker bu araçlar sayesinde yaşı küçük bireylere, hakaret içerikli veya müstehcen mesajlar gönderebilir, çocuk bireyin kullandığı sosyal medya uygulamaları üzerinden ısrarlı bir şekilde takip edebilir, şantaj ve cinsel içerikli e-postalar iletebilir. Bunların yanında siber takibi gerçekleştiren kişi yine çocuk bireyin kullanıcı hesap bilgilerine ulaşarak ele geçirebilir ve bu hesap üzerinden başkalarına da mağduriyet yaşatabilir. Ayrıca stalker, çocuk bireye ait fotoğrafları montaj yoluyla müstehcen hale getirebilir, ses kayıt cihazları ve kameralar marifetiyle yaşı küçüklerin ses kaydını ve görüntülerini alabilir ve bu fotoğrafları diğer elde ettiklerini başkaları ile internet üzerinden paylaşarak yayılıma sebep olabilir. Siber takibe maruz kalmış bir çocuk duygusal ve fiziksel olarak yara alacağından, kendisini korunmasız ve sürekli tehlike altında hissedebilir, özgüven eksikliği, depresyon, stres bozukluğu, korku ve kaygı haline sebep olabilir. Siber takibin devamında bir diğer siber zorbalık türü olan siber taciz yine çocuk bireylerin dijital ortamda karşılaştıkları mağduriyettir.

3.2.3.2. Çocukların sanal ortamda mağdur konuma gelmesi “siber taciz”

Çevrim içi cinsel taciz, zorba kişinin yeni medya teknolojileri ve internet aracılığıyla mağdurlara cinsel içerikli mesaj ve görüntülerin gönderimi ile yine cinsel içerikli şantaj ve küfürlerin sözlü ya da yazılı iletilerden oluşan, mağduru sindiren, rahatsız eden, psikolojik ve fiziksel zararlar veren eylemlerdir. Cinsel organ fotoğrafları göndermek, cinsel içerikli mesaj atmak, cinsel ilişki teklif etmek gibi fiiller yoluyla sosyal ağlar üzerinden saldırgan tarafından yaratılan mağduriyet durumu olarak da tanımlanmaktadır (Doğan vd., 2018). Dijital iletişimin evrilmesiyle birlikte cinsel taciz de e-postalar, sohbet odaları, ticari ve ticari olmayan web siteleri gibi alanlardan sosyal medyaya doğru artış göstermektedir (Halder ve Jaishankar, 2011). Siber dünyada cinsel taciz genellikle anonim hesaplar, sahte isimler üzerinden artış göstererek, müstehcen fotoğraflar, cinsel saldırıda bulunan e-postalar, aşağılayıcı metinler, mağdurun kişisel bilgilerinin yayılması gibi durumlarda ortaya çıkmaktadır (Citron, 2009).

Siber taciz, çocukların cinsel amaçla veya başka bir şekilde istismar edilmesini de içerir. (Merritt, 2014). Sosyal ağlar aracılığı ile farklı insanlar tanıma gayesiyle arkadaşlık

kurmak isteyen veya dijital oyun hesapları vasıtasıyla yabancı insanlar ile etkileşime geçen çocuk bireyler bu etkileşimler sırasında siber tacizin mağduru olabilirler. Çocuk bireylerin dijital ortamları kullanımı ile kişisel bilgilerin paylaşılması, tanımadıkları kişilerle sohbet edilmesi, arkadaş listesine tanınmayan kişilerin eklenmesi, kaba ve kötü söz kullanılması, tanımadıkları kişilerle cinsellik hakkında konuşulmasını da beraberinde getirmektedir (Şener vd., 2012: 128). Bu konuşmaların devamında güven sağlayan tacizde bulunan kişi çocuk bireyi buluşmaya ikna ederek yüz yüze buluşma sağlayarak cinsel istismarı fiziki olarak gerçekleştirebilir. Siber taciz bazen tehdit ve şantaj bazen de yaralama, tecavüz ve öldürme gibi daha ağır suçların başlangıç aşaması olması sebebiyle önem taşımaktadır (Hekim ve Başbüyük, 2013). Çocuklar, siber alanda taciz edilebilecek en kolay yaş grubudur. Bu sebeple taciz eylemini gerçekleştirecek kişi sosyal ağlar üzerinde mağdur edecekleri kişileri bu yönde tespit ederek ağlarına düşürdükleri mağdur çocuklara önce arkadaşça yaklaşarak güven kazanırlar. Bu aşamadan sonra konuşmalar cinsel içerikli mesajlara hatta karşılıklı gönderilen müstehcen görüntülere doğru evrilir. Bu mesaj içeriklerinin ve görüntülerin sosyal medya üzerinden yayılması noktasında şantaja uğrayan mağdur, zorba kişi ile buluşmak durumunda kalması ile çocuğun cinsel istismar suçunun gerçekleşmesi ile yıkıcı sonuçlara ulaşır. Bu mağduriyetin devamında ise çocuklar “siber sömürü/intikam pornosu” olarak isimlendirilen siber zorbalık türüne maruz kalabilirler.

3.2.3.3. Çevrim içi istismar suçu “siber sömürü/intikam pornosu”

Görüntü temelli cinsel sömürü, beraber olmak veya cinsel temas kurmak amacıyla cep telefonları veya internet erişimi olan herhangi bir cihaz aracılığıyla mağdurun cinsel görüntülerinin veya bilgilerinin saldırgan tarafından mağdurun rızası olmadan paylaşılması veya paylaşılma tehdidi olarak tanımlanmaktadır (Gámez-Guadix vd., 2015). Birey kendi rızasıyla başka bir kişi ile cinsel içerikli görüntüsünü paylaştığında veya cinsel birliktelik yaşanırken yine kişinin rızası ile çekilen görüntülerin paylaşılan kişi tarafından başkaları ile paylaşma şantajı ile mağduru sömürdüğünde gerçekleşir. Genellikle tekrar cinsel birliktelik yaşayabilmek için mağdura karşı kullanılan bir eylemdir. Bu cinsel sömürüye intikam pornosu da denir. Çocuk ve adölesanların cinsel içerikli mesajlaşma, çevrim içi cinsel taciz, cinsel uşaklaştırma, cinsel ilişki ve buluşma teklifi, pornografi gibi çevrim içi cinsel şiddete ve temas içeren fiziksel cinsel eylemlere maruz kalma riskleri artmış ve saldırganlar tarafından cinsel suçların işlenmesi kolaylaşmıştır (Barron & Kimmel, 2000; Levine, 2013). Bu bağlamda siber sömürü/intikam pornosu mağduriyetlerini çocuk bireyler

de yaşamaktadır. Özellikle 18 yaş altı ve ergenlik döneminde olan, ailesi ile iletişim problemleri yaşayan ve kimlik bunalımı içerisindeki çocuklar hedef alınmakta, taciz olayından sonra mağdurlar suçluluk duygusu, teknolojik cihazların yasaklanması ve cezalandırılma korkuları nedeniyle durumu aileleriyle paylaşmamaktadırlar (Doğan vd., 2018). Dolayısıyla bir çocuk siber sömürüye maruz kaldığında bir çıkar yol bulamadığından uzun süre saldırgan tarafından cinsel istismara uğrayabilmektedir. Alan ve gönderen kişilerin rızası olmasına rağmen bu cinsel içerikli metin, fotoğraf ve videoların alıcı ve göndericinin izni dışında dağıtılma ve yayınlanma riski de bulunmaktadır (Mascheroni vd., 2015; Drouin vd., 2015). Bu riskin varlığı ile tehdit edilen mağdur çocuklar aile bireyleri veya yakın çevresince fark edilene kadar cinsel sömürüye maruz kalırlar. Cinsel şiddet, birisinde çevrim içi ortamda sınırlı kalmaktayken diğerinde temasa dayalı cinsel şiddete neden olabilmektedir (Drouin & Tobin, 2014). Şiddetin altında yatan sebep intikam, cinsel tatmin, şantaj, aşağılama, eğlence ve mali kazanç olabilmektedir (Henry & Powell, 2016).

3.2.4. Dijital ortamda işlenen çocuğun cinsel istismarı suçu ile mücadele kapsamında uluslararası alanda atılan adımlar

Dijital medya ile bilgi ve iletişim teknolojileri hem değişimin öznelere ve yaratıcıları hem de toplum, sağlık, refah, eğitim, güvenlik, kapsama ve yurttaş katılımı gibi alanlardaki yenilikçi yaklaşımların alıcıları olarak çocukların önünü açarak çocuk haklarını geliştirmekte ve güçlendirmektedir (BM Çocuk Hakları Komitesi Raporu, 2014: 3). Buna karşılık çocukların internet ortamında ruh ve beden sağlığını etkileyecek siber zorbalık çeşitlerine de maruz kaldığı görülmektedir. Timisi' ye (2011: 142) göre; yeni medyaların yaygınlık kazanması, enformasyon kanallarının ve miktarının artması, ulus devletin küresel dünya düzeni çerçevesinde giderek azalan gücü, medya alanının ticarileşmesi gibi nedenlerle çocukların medyaya karşı korunması konusunda politika üretmek bir küresel sorumluluk/zorunluluk halini almıştır. Siber suçların sadece bireyi ya da bir grubu etkiliyor olmasının yanı sıra bir toplumu tehdit edebilme potansiyelinin bulunması sebebi ile bu tarz suçların önlenmesinde kurumlar arası ve uluslararası iş birliği gereklilik arz etmektedir (Akarslan 2011: 14-15; Peker 2010: 33). Bu doğrultuda hükümet liderleri, aktivistler ve sivil toplum üyeleri Kasım 2024' te Kolombiya' da "Çocuklara Yönelik Şiddet Konusunda Global Bakanlık Konferansı' nda" bir araya gelmişlerdir. Çocuğa yönelik cinsel şiddetle

mücadele ve dünyadaki tüm çocuklar için daha güvenli bir gelecek oluşturma misyonu taşıyan konferansta ele alınan konular şöyledir;

“Tüm çocukları doğru, erişilebilir ve yaşlarına uygun bilgilerle donatılmalıdır. Böylece cinsel şiddetin ne olduğunu bilen ve bunu bildirmekten çekinmeyen çocuklar yetişebilir. Çocukken cinsel şiddete maruz kalmış tüm yetişkinlerin ve şu an mağdur olan tüm çocukların, adaleti ve iyileşme sürecini destekleyen ve bir yandan da daha fazla zarar görme riskini azaltacak hizmetlere erişimleri sağlanmalıdır. Çocuklarla çalışan kurumlar da dahil olmak üzere çocukları her türlü cinsel şiddetten korumaya yönelik yasa ve yönetmelikleri daha güçlü bir hale getirilmeli ve bunların uygulanması için ihtiyaç duyulan insanlara, kaynaklara ve sistemlere yatırım yapılmalıdır. Kaydedilen ilerlemelerin takip edilmesi ve hesap verebilirliğin sağlanması için Çocuğa Yönelik Şiddetin Uluslararası Sınıflandırması gibi uluslararası standartların uygulanması yoluyla daha güçlü ulusal veri sistemleri kurulmalıdır” (<https://www.unicefturk.org>).

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi de tavsiye kararlarında çocukların haklara erişimi konusunda, internete erişim ve dijital okuryazarlığı çocukların ifade özgürlüğü, toplumsal yaşama katılım ve eğitim haklarının bir boyutu olarak kabul etmektedir (<https://rm.coe.int/avrupa-konseyi-cocuk-haklar-stratejisi-2016-2021>). Avrupa Konseyi bu alandaki diğer taraf devletlerle iş birliği içinde, çocukların dijital ortamda ayrımcılığa maruz bırakılmama, ifade özgürlüğü ve dijital ortama katılma haklarını yaygınlaştırıp korumaya yönelik adımlar atmaktadır (<https://www.unicef.org/turkey>). 2016-2021 yılları arasını kapsayan bu strateji, çocukların yeni medya teknolojilerinin imkanlarından güven içerisinde ve maksimum seviyede faydalanmaları için uygun tedbirlerin alınması, dijital medya okuryazarlığın sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi konusunda gerekli eğitimlerin verilmesi konularında tavsiyeler içerir. Bunun yanında Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin “İnsan Hakları Kılavuzu” adlı, 16 Nisan 2014 tarihli ve CM/Rec (2014/6) sayılı Tavsiye Kararı ve açıklayıcı memorandumunda internet kullanan çocuk bireyler ile ilgili olarak çocuk dostu yazılım ve uygulamalar oluşturulması, internet kullanımı ve enformasyona ulaşmanın güvenli yolları ile ilgili olarak çocuklara ve ailelerine tablet ve bilgisayar uygulamaları hakkında gerekli eğitimlerin verilmesi hususlarında tavsiyeler verilmiştir. Bu tavsiye kararları ile yeni medya ortamlarında siber suçlar karşısında insan haklarını ve temel özgürlüklerini güvence altına alınmaya çalışıldığı görülmektedir. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, üye devletlere, özellikle çocuk bireyleri, yeni medya

teknolojileri ile internet uygulamalarının zararlarından korunurken imkanlarından ise olabildiğince fazla faydalanmaları noktasında sorumluluklar vererek bu konuya verdiği önemi göstermiştir.

Lanzarote Sözleşmesi olarak bilinen evde veya aile içinde güç, zorlama veya tehditlere başvurularak işlenen istismar türleri dahil olmak üzere, çocukların maruz bırakıldığı çeşitli cinsel istismar türlerini suç kabul eden ilk yasal enstrüman (<https://www.coe.int/tr/web/impact-convention-human-rights>) olan Çocukların Cinsel Suistimal ve Cinsel İstismara Karşı Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nde dijital ortamlarda çocukların, cinsel sömürüye maruz kalmaları başta olmak üzere şiddetin tüm türlerine karşı ve bu şiddet türlerinin insan üzerinde bedensel ve ruhsal tahribatları konusunda bilgilendirilmeleri gerektiği savunulmuştur. Bu sözleşmenin 23. maddesinde Çocuğun Cinsel Amaçlarla Çevrim İçi Olarak Taciz edilmesi (veya Kandırılması) (Online Grooming or Solicitation); "Bilgi ve iletişim yoluyla, bir yetişkinin, cinsel aktivitede bulunmak amacıyla yasal cinsel yaşa gelmemiş bir çocukla buluşmasını veya çocuk cinsel istismarı materyalleri üretmesini kasıtlı olarak teklif etmesi" (UNICEF, 2021) şeklinde tanımlanarak kavramsallaştırılmıştır. Lanzarote Sözleşmesi'ne "*Çocuklar internette erişilebilen veya mevcut olan pornografik eylemlere (örneğin web kameraları kanalıyla, sohbet odalarında veya internet üzerinden oynanan oyunlarda) katılmak üzere çalıştırılmalarına, bu eylemlere katılmalarına neden olunmasına veya zorla katılmalarının sağlanmasına karşı korunmalıdır.*" (<https://www.coe.int/en/web/children/lanzarote>) şeklinde pozitif yükümlülükler yüklenmiştir. Bu sözleşme İspanya' da, 2007 yılında, tüm Avrupa Konseyine üye olan devletler tarafından imzalanarak kabul edilmiş ve 2010 yılında yürürlüğe girmiştir. Kanun koyucu çocuğun rızasına itibar etmeyerek cinsel davranışlara muhatap kılınmaması için çocuğu hem dışarıya hem kendisine karşı korumuştur (Artuk, Gökçen, Yenidünya, 2007: 166). Bu sözleşme ile "Çocukların cinsel yönden istismar edilmeme özgürlükleri, hakları korunmaktadır" (Özbek, Kanbur, 2008: 627). Çocuklara yönelik cinsel davranışları istismar olarak niteleyen ve yetişkinlere oranla daha ağır yaptırımlar öngören kanun koyucu çocuğun yararını, cinsel dokunulmazlığını ve ruh ve beden bütünlüğünü korumayı amaçlamıştır (Yenidünya, 2005: 33).

4. ÇOCUK ODAKLI DİJİTAL ŞİDDETİN ÇOCUĞUN CİNSEL İSTİSMARI SUÇU DAVA DOSYALARI ÜZERİNDEN İNCELENMESİ

4.1. Araştırmanın Yöntemi

Sosyal medya üzerinden gerçekleşen çocuğun cinsel istismarı suçunun yıllar itibariyle artıp artmadığını, sosyal medya uygulamalarının bu suç üzerinde bir etkisi olup olmadığını, cinsel istismar suçlarında sosyal medya uygulamalarının rolünün ne olduğunu anlayabilmek için bu çalışmada, karma yöntem modeli kullanılmıştır. Karma yöntem kullanılan araştırmalarda, nitel-nicel yaklaşımlar, kasıtlı ve sistematik olarak tek bir çalışmada kullanımı sağlanır ve sonuca ulaşırken nitel-nicel veriler bütünleştirilir (Maxwell, 2016). Nicel yöntem aracılığıyla toplanan veriler birçok katılımcıya ulaşmayı sağlarken, gözlem, görüşme vb. gibi nitel yöntemler kullanılarak elde edilen veriler, araştırma konusunun daha derinlemesine incelenmesine imkân sağlar (Greene vd., 2005). Creswell' e (2008) göre karma yöntem araştırmalarının temel varsayımı, nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin birlikte veya harmanlanarak kullanılmasının araştırma problem ve sorularının bu yöntemlerin ayrı kullanılmasından daha iyi anlaşılmasını sağladığıdır.

Bu bağlamda tek bir araştırma yönteminin açıklayamadığı araştırma sorularını cevaplayabilmek için karma yöntem araştırmaları tercih edilmektedir. Metodoloji olarak karma yöntem, içerisinde hem nicel hem de nitel araştırma desenlerini birlikte kullanımını kapsamaktadır. Bir problemin çözümüne ilişkin gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerini kullanan nitel araştırma, daha önceden bilinen veya fark edilmemiş problemlerin algılanmasına, probleme ilişkin doğal olguların gerçekçi bir şekilde ele alınmasına yönelik öznel-yorumlayıcı bir süreci ifade etmektedir (Seale, 1999). Dolayısıyla nitel yöntem, toplumsal karmaşık olguları yorumlamak ve anlamlandırabilmek için gözlem, mülakat ile yazılı belgelerden elde edilen verilerin analizini içeren bir araştırma biçimidir. Nicel araştırmalar ise, mevcut durum ve olgular hakkında bilgi sahibi olmak için sayısal değerlerin objektif ve sistematik bir şekilde gözlemlenerek ölçüldüğü ve yapılan ölçümlerin tekrarlanabildiği süreci kapsayan araştırmalardır (Burns ve Grove, 1993). Nicel araştırmalarının en güçlü yanı büyük örneklemelerden elde edilen sayısal verilerin geneli temsil etme gücünün yüksek olması, bu verilerin ölçülebilir olması ve analizler sonucu elde edilen sayısal bulguların yorumlanabilmesine imkân vermesidir. Nicel ve nitel yaklaşımların özelinde kendilerine özgü araştırma sorularına yanıt verme

noktasında zayıf ve güçlü yanları vardır. Fakat karma yöntem yaklaşımı ile nitel ve nicel yöntemler birlikte kullanıldığında daha fazla ve daha çeşitli veriler elde etmek mümkün olmuştur.

Bu araştırmada karma yöntem yaklaşımının tasarımlarından olan “Açıklayıcı Sıralı Tasarım” kullanılacaktır. Önceliğin nicel verilerde olduğu açıklayıcı sıralı tasarımlarda nitel veriler nicel bulguları detaylandırmak için kullanılır (Çakır & Türkeş, 2021). Bu tasarıma göre öncelikle araştırmanın nicel boyutunu oluşturan verilere Ki-Kare Bağımsızlık Testi uygulanacaktır. Ki-Kare Bağımsızlık Testi analizi iki değişken arasında bir ilişki bulunup bulunmadığını veya gözlenen ve beklenen frekans dağılımları arasındaki farkları rasgele hatalardan olup olmadığını kontrol etmede kullanılmaktadır (Kubat & Ayaşlıgil, 2002). Ki-Kare Bağımsızlık Testi ile bu araştırmada elde edilen verilerden seçilen iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlenecektir. Sonrasında ise araştırmanın nitel boyutunu yarı yapılandırılmış sorular eşliğinde derinlemesine görüşme tekniği ve çocuk izlem merkezinde alınan mağdur ifadelerinden elde edilen bulguların yorumlanması oluşturacaktır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler sahip olduğu belli düzeydeki standartlığı ve esnekliği nedeniyle, yazmaya ve doldurmaya dayalı testler ve anketlerdeki sınırlılığı ortadan kaldırması ve belirli bir konuda derinlemesine bilgi edinmeye yardımcı olur (Yıldırım ve Şimşek, 2003).

4.2. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmanın kapsamı, farklı kültür ve demografik yapıdaki aileleri barındırması sebebiyle; başkent Ankara ilinde bulunan bir Cumhuriyet Başsavcılığının görev alanındaki ‘Çocuğun Cinsel İstismarı’ suçuna ilişkin dosyalardan yola çıkarak hakkında iddianame hazırlanıp dava açılan 1257 adli dosyayı içermektedir. Bu araştırmada, ilgili Cumhuriyet Başsavcılığının faaliyete geçtiği yıl olan 2014 yılından 2023 yılına kadar süreyi kapsayan 10 yıllık süreçte, bu savcılığın yetki çevresinde meydana gelen cinsel istismar olayları irdelenmiştir. Bu 10 yıllık süreçte meydana gelen ‘Çocuğun Cinsel İstismarı’ olaylarının içeriğinde sosyal medya uygulamalarıyla ilişkili olan dosyalar süzülerek kuramsal çerçevede açıklanmaya çalışılmıştır. Bu adli dosyalar, suç mağduru çocuk bireylerin yaş aralıkları, medya okuryazarı olabilme, çevresinde olup bitenleri algılayabilme, mağdur olma ve suç konularını değerlendirebile yetkinliğine göre üç gruba ayrılmıştır. Ayrıca adli dosyalarda adı geçen şüphelilerin yaş aralığı ise bireyin suç ehliyetinin olduğu 12 yaş

sonrası dikkate alınarak sosyal bilimlerin ön gördüğü genç, orta yaş ve yaşlı birey yaşları baz alınarak şüpheli yaş aralığı 12-24, 25-44, 45-64 ve 65 yaş üstü şeklinde gruplandırılarak değerlendirilmiştir. İncelenen 1257 dosyada 179 dosya, mağdurun 8 yaş altı olması, şüphelinin 12 yaş altı olması ve tekerrür dosyalar olması sebebiyle incelemeye dahil edilmemiştir. Dolayısıyla bu araştırma 1078 adli dosya üzerinden gerçekleştirilmiştir. İncelenen adli dosyalardan elde edilen bulgular ile son 10 yıl içerisinde yıllara göre ‘Çocuğun Cinsel İstismarı’ suçunun sosyal medya ile ilintili olan dosyaların artış veya azalış gösterip göstermediği irdelenmiştir. Bunun yanında alanında uzman olan 6 Savcı ile görüşmeler yapılarak istatistiki bulguları destekleyecek bilgiler elde edilmiştir. Araştırmanın yapılması için öncelikle Ankara Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Etik Kurulundan (16.02.2024 – Sayı: 316069) izin alınmıştır (EK-1). Sonrasında ilgili çalışmaya konu olacak adli dosyaların incelenebilmesi konusu ilgili Cumhuriyet Başsavcılığınca (05.03.2024 – Sayı: 2024/2534) uygun görülmüştür (EK-2).

4.3. Araştırmanın Örneklemi

Araştırmanın evrenini Türkiye’de ‘Çocuğun Cinsel İstismarı’ suçundan dava açılmış tüm adli dosyalar oluşturmaktadır. Araştırmada olasılığa dayalı olmayan nicel örnekleme tekniği olan kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kolayda örnekleme yöntemi, araştırmada belirli bir gruba odaklanmak veya belirli bir konuda derinlemesine çalışma yapmak için kullanılmaktadır (Sekaran, 2003: 276- 277) Araştırmanın amacına uygunluk, örnekleme sürecinde seçilen katılımcıların belirli bir konu, özellik veya nitelik açısından araştırmanın hedeflerine uygun olmasını ifade etmektedir (Baltes ve Ralph, 2022: 3). Bir evrenin örnekleme tabii tutulması sırasında, 100 binin üzerindeki bir evren için belirlenen 0,05 anlamlılık düzeyi ve %95 güvenilirlik düzeyi çerçevesinde, evrene genellenebilirlik amacıyla en düşük örneklem sayısının 384 olduğu tespit edilmiştir (Sekaran, 2003: 292-294). Bu bağlamda TÜİK verilerine göre Türkiye’de 2015-2023 yılları arasında ‘Çocuğun Cinsel İstismarı’ suçuna mağdur olan toplam çocuk sayısı 227.287 olduğu anlaşılmıştır. Bu çalışma kapsamında yapılacak istatistiksel testlerin gücünü artırmak için Ankara ilinde görev yapan bir adliyenin arbinden ulaşılan 1257 dosya bu çalışmanın örneklemini oluşturmuştur.

Son olarak araştırmanın nitel boyutu çocuk suçları soruşturma bürosunda görevli 2 Savcı, cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar soruşturma bürosunda görevli 2 Savcı ve

çocuk izlem merkezinde görev alan 2 Savcı olmak üzere toplam 6 Savcı ile görüşmeler yapılmıştır. İstatiksel bir çıkarım amacıyla olmayan nitel araştırmalar ile ilgili Patton (1990), örneklem büyüklüğünü belirlemede izlenebilecek bir yol veya kuralın olmadığını, örneklem büyüklüğünün araştırmacının ne öğrenmek istediğine, amacına, neyin değerli ve önemli olduğuna, neyin fayda sağlayacağına, elde bulunan zaman ve kaynaklar ile nelerin gerçekleştirilebileceğine bağlı olduğunu belirtmektedir (Patton, 1990' dan akt. Büyüköztürk vd. 2018: 97). Çok oturumlu görüşmeler ve veri yoğunluğu sebebiyle bu tarz çalışmalarda örneklem büyüklüğünün 10' u geçmemesi gerekir (Yıldırım, Şimşek 2021: 67). Ayrıca bu tarz çalışmalarda örnekleme dahil edilecek olan sayının beş ile yirmi beş arasında değişiklik gösterebileceğini belirtmektedir (Güler vd. 2015: 97). Tüm bu bilgilerden yola çıkarak araştırmaya 6 Savcı ile görüşmeler gerçekleştirilerek dahil edilmiş ve uzman görüşlerine yer verilmiştir.

4.4. Araştırma Verilerinin Toplanması

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Doküman analizi tekniği ile kayıtlı belgeler derinlemesine incelenerek araştırmalara veri kaynağı elde edilir. Bir başka ifadeyle doküman analizi, araştırma konusu hakkında diğer kişi ya da kurumlar tarafından yazılmış, hazırlanmış ya da yaratılmış çeşitli yazı, belge, yapım veya kalıntının toplanması ve incelenmesi doküman analizi olarak kabul edilmektedir (Seyidoğlu, 2016). Aynı zamanda resmi ya da özel kayıtların toplanması, sistematik olarak incelenmesi ve değerlendirilmesidir (Ekiz, 2015). Bilimsel araştırmalarda doküman analizinin kullanılması araştırmacıya doğru bilgiye ulaşma, olayları analiz etme, durumu açık hale getirme ve aydınlatma imkânı sağlamaktadır (Muşmal ve Gürbüz, 2018, s. 217). Bu araştırmada ilgili Cumhuriyet Başsavcılığından ulaşılan 1257 adet Çocuğun Cinsel İstismarı Suçunu konu edinen ve haklarında iddianame düzenlenerek dava açılan adli dosyalar incelenmiştir. Her bir adli dosya içerisinde bulunan ve mağdur çocuk bireylere ait olan Çocuk İzlem Merkezinde alınan ifadeler, dosya içerisinde bulunan şüphelilerin ve müştekilerin ifadeleri ile olaya dair deliller incelenerek elde edilen bilgiler kategorilere ayrılarak kaydedilmiştir. Kaydedilen kategoriler ile mağdurun sosyal medya kullanım durumunu içerir çapraz tablolar oluşturularak betimleyici tablolar elde edilmiştir. Ayrıca alanlarında uzman olan 6 Savcı ile görüşmeler gerçekleştirilerek bu görüşmeler izinleri alınarak ses kaydına alınmış ve alınan ses kayıtları metin haline getirilmiştir. Metin

haline getirilen belgeler incelenerek adli dosyalardan elde edilen veriler ile karşılaştırılarak araştırmanın problemine ışık tutmak hedeflenmiştir.

4.5. Araştırma Verilerinin Analizi

Bu araştırmada adli dosyalarda elde edilen ve kategorileştirilen veriler incelenirken Ki-Kare Bağımsızlık Testi Analiz Tekniği uygulanmıştır. Ki-Kare Bağımsızlık Testi Analizi iki değişken arasında bir ilişki bulunup bulunmadığını veya gözlenen ve beklenen frekans dağılımları arasındaki farkların rasgele hatalardan olup olmadığını kontrol etmede kullanılmaktadır (Kubat & Ayaşlıgil, 2002). Böyle bir test örneğinde gözlenen bir frekans dağılımının Binom, Poisson veya normal dağılıma uygun olup olmadığına, şayet frekanslar iki özelliğe göre dağılım gösteriyorsa, bu iki özelliğin birbirinden bağımsız olup olmadığına karar vermede yardımcı olur (Kubat & Ayaşlıgil, 2002). Bu araştırmada elde edilen veriler SPSS 15.0 programı kullanılarak (mağdur yaşı, eğitimi, gelir durumu, şüphelinin yaşı, eğitimi, gelir durumu, sosyal medya kullanımının varlığı vb.) kodlanmış ve analiz edilmiştir. Adli dosyalarda çocuğun cinsel istismarı suçunda sosyal medya uygulamalarının kullanılması durumu göz önünde bulundurularak tüm kategoriler bu değişkenle Ki-Kare Bağımsızlık Testi ile analiz edilmiş ve $\alpha=0,05$ anlamlılık düzeylerine bakılmıştır. Ayrıca bu araştırmada betimsel içerik analiz tekniği kullanılmıştır. Betimsel içerik analizi, diğer içerik analiz türlerinden farklı olarak derinlemesine, yorumlayıcı ve istatistiksel bir bakış açısıyla değil de genel bir görüntü sunmaktadır (Çalık ve Sözbilir, 2014). Betimsel içerik analizi; belirli bir konu üzerinde yapılan çalışmaların ele alınıp eğilimlerinin ve araştırma sonuçlarının tanımlayıcı bir boyutta değerlendirilmesini içeren sistematik çalışmalardır (Çalık, Ünal Coştu ve Karataş, 2008). İncelenen adli dosyalarda bulunan çocuk izlem merkezinde alınmış mağdur ifadelerinde elde edilen ve kategorileştirilemeyen ifade içerikleri, verilerden elde edilen çapraz tablolar, Ki-Kare Bağımsızlık Testi sonucu elde edilen bulgular ile uzman görüşmeleri betimsel içerik analiz tekniği kullanılarak yorumlanmıştır.

4.6. Araştırmanın Bulguları

4.6.1. Betimletici tablolar

Betimleyici tablolar kısmında araştırmaya konu olan kategoriler ile mağdurun sosyal medya kullanım durumu arasındaki ilişkiyi betimleyen çapraz tablolara yer verilmiştir.

Tablo 4. 1. Cinsel İstismar Mağdurunun Cinsiyeti ve Mağdurun Sosyal Medya Kullanım Durumu

Cinsiyet	Sosyal Medya Var	Sosyal Medya Yok	f	%
Kız	351	576	927	86,0%
Erkek	38	113	151	14,0%
Genel Toplam	389	689	1,078	100,0%

Tablo 4.1. incelendiğinde, cinsel istismara maruz kalan kız çocuklarının toplamın %86' sını oluşturduğu görülmekte ve istismara maruz kalan kız çocuklarının %37,86' sının da sosyal medya aracılığı ile cinsel istismara maruz kaldığı anlaşılmaktadır. Çocuğun cinsel istismarı suçundan mağdur olan erkek çocuklarının oranının %14 olduğu ve istismara maruz kalan erkek çocuklarının %25,16' sının sosyal medya aracılığı ile cinsel istismara maruz kaldığı görülmektedir. Buna göre, kız çocuklarının erkek çocuklarına oranla daha fazla cinsel istismar suçundan mağdur edildiği görülebilmektedir. Yine sosyal medya aracılığı ile bu suçun mağduru olan çocuklardan kız çocuklarının oranı erkek çocuklarının oranından daha fazladır. Söz konusu değerlerden hareketle kız çocuklarının sosyal medya üzerinden istismar edilme riskinin erkek çocuklara oranla daha yüksek olduğunu öne sürmek mümkündür.

Tablo 4. 2. Cinsel İstismar Mağdurunun Yaşı ve Mağdurun Sosyal Medya Kullanım Durumu

Mağdur Yaşı	Sosyal Medya Var	Sosyal Medya Yok	f	%
8-11 Yaş	13	125	138	12,8%
12-14 Yaş	130	230	360	33,4%
15-18 Yaş	246	334	580	53,8%
Genel Toplam	389	689	1,078	100,0%

Tablo 4.2. değerlerine göre, cinsel istismara maruz kalan çocukların %12' sini 8-11 yaş grubunun oluşturduğu, %33,42' ünü 12-14 yaş aralığının oluşturduğu ve %53,82' sini ise 15-18 yaş grubunun oluşturduğu anlaşılmaktadır. Verilere göre yaş gruplarından sosyal

medya aracılığı ile cinsel istismara maruz kalan çocukların en çok 15-18 yaş grubu olduğu en az maruz kalanların 8-11 yaş grubu olduğu görülebilmektedir. Bu durumun sosyal medyaya ulaşma/kullanma ve medya okuryazarı olma yetisine sahip olma ile alakalı olduğu değerlendirilmektedir. Dolayısıyla sosyal medya kullanımının, çocuk bireylerde yaş arttıkça istismara uğrama riskini artırabildiği sonucuna ulaşılabilmektedir.

Tablo 4. 3. Cinsel İstismar Mağdurunun Eğitimi ve Mağdurun Sosyal Medya Kullanım Durumu

Mağdurun Eğitim Durumu	Sosyal Medya Var	Sosyal Medya Yok	f	%
Okuryazar Değil	1	1	2	0,19%
Okuryazar		2	2	0,19%
İlkokul	3	79	82	7,61%
Ortaokul	162	342	504	46,75%
Lise	214	257	471	43,69%
Özel Eğitim	9	8	17	1,58%
Genel Toplam	389	689	1,078	100,00%

Tablo 4.3.' te, cinsel istismara maruz kalan mağdur çocuklardan eğitim düzeyi, lise ve ortaokul olan çocukların bu suça daha çok maruz kaldığı görülmektedir. Verilere göre mağdur çocuklardan eğitim düzeyi lise ve ortaokul olan çocukların diğer eğitim düzeylerine oranla daha çok sosyal medya aracılığı ile cinsel istismara maruz kaldığı anlaşılmaktadır. Bu bulgular ışığında lise ve ortaokul düzeyindeki çocukların, dijital ortamda cinsel istismara uğramasının, sosyal medya uygulamalarına ulaşma, kullanma ve medya okuryazarı olabilme yetisinin varlığı ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Buradan hareketle çocuk bireylerde eğitim düzeyi arttıkça sosyal medya üzerinden cinsel istismara uğrama riskinin arttığı söylenebilir. Eğitim düzeyi özel eğitim olan çocukların da tablo verilerinde yer alması ve bu çocukların da sosyal medya aracılığı ile cinsel istismara maruz kalması dikkat çekicidir. Özellikle özel eğitim alan çocuk bireylerin, sosyal medya aracılığıyla cinsel istismar suçundan mağdur olması, sosyal medya platformlarını suç unsurlarını algılama noktasında diğer çocuklara oranla daha az zayıf olan çocukların da mağdur olabileceğini göstermektedir.

Tablo 4. 4. Mağdur Ailenin Gelir Düzeyi ve Mağdurun Sosyal Medya Kullanım Durumu

Gelir Düzeyi/Sosyal Medya Durumu	Sosyal Medya Var	Sosyal Medya Yok	f	%
Geliri yok	10	7	17	1,6%
Düşük	309	586	895	83,0%
Orta	62	87	149	13,8%
Yüksek	8	9	17	1,6%
Genel Toplam	389	689	1,078	100,0%

Tablo 4.4. verilerine göre, düşük gelirli mağdur ailesi oranının %83 olduğu ve bu ailelerin çocuklarının %34,5' nin sosyal medya aracılığı ile cinsel istismara maruz kaldığı anlaşılmaktadır. Bu durumu orta gelirli mağdur ailesi %13,8 oranı ile takip ettiği ve bu ailelerin çocuklarının da %41,6' sının sosyal medya aracılığı ile cinsel istismara maruz kaldığı görülmektedir. Buradan hareketle düşük ve orta gelirli ailelere mensup çocukların daha çok cinsel istismara maruz kaldığı sonucuna ulaşılabilmektedir. Geliri olmayan aileye mensup çocukların istismara daha az maruz kalmasının sebebi, medya araçlarına sahip olma ihtimallerinin daha düşük olmasından kaynaklı olduğu sonucuna ulaşılabılır.

Tablo 4. 5. Cinsel İstismar Mağdurunun Ailesinin Medeni Hali ve Mağdurun Sosyal Medya Kullanım Durumu

Ailenin Medeni Durumu	Sosyal Medya Var	Sosyal Medya Yok	f	%
Birlikte	272	523	795	73,75%
Boşanmış	107	155	262	24,30%
Yurt Çocuğu	2	2	4	0,37%
Dul	8	9	17	1,58%
Genel Toplam	389	689	1,078	100,00%

Tablo 4.5. irdelendiğinde, aile birlikteliği devam eden mağdur ailelerine ait oranın %73,75 olduğu, boşanmış ailelere ait oranın ise %24,30 olduğu görülmektedir. Yurt çocuğu ve ebeveynlerinden birini veya her ikisini kaybetmiş çocuklarında sosyal medya aracılığı ile cinsel istismara maruz kaldığı anlaşılmaktadır. Her ne kadar boşanmış aileye mensup çocukların daha çok sosyal medya aracılığı ile cinsel istismara maruz kalması beklenirken verilerde evlilik birlikteliği devam eden ailelerin oranı daha yüksek olduğu görülmektedir. Tablo 4.5. bulgularına göre, mağdur ailelerinin medeni durumları ne olursa olsun, yeni medya araçlarının hemen hemen her eve girmesi sebebiyle tüm çocukları tehdit ettiği yorumunu yapmak mümkündür.

Tablo 4. 6. Cinsel İstismar Mağdurunun Ailesinin Eğitimi ve Mağdurun Sosyal Medya Kullanım Durumu

Ailenin Eğitim Durumu	Sosyal Medya Var	Sosyal Medya Yok	f	%
Okuryazar Değil	8	18	26	2,4%
Okuryazar	8	15	23	2,1%
İlkokul	180	357	537	49,8%
Ortaokul	92	142	234	21,7%
Lise	77	107	184	17,1%
Önlisans-Lisans	23	49	72	6,7%
Doktora	1	1	2	0,2%
Genel Toplam	389	689	1,078	100,00%

Tablo 4.6. da mağdur ailelerinin eğitim durumu ile mağdurun sosyal medya kullanım durumu incelenmiştir. Buna göre, eğitim düzeyi ilkokul olan mağdur ailelere ait oranının %49,8 olduğu ve bu oranı eğitim düzeyi ortaokul ve lise olan mağdur ailelerinin takip ettiği anlaşılmaktadır. Verilere göre çocukları sosyal medya aracılığı ile cinsel istismara uğramış ailelerden eğitim düzeyi ilkokul olan ailelerin çocuklarının daha çok istismara uğradığı görülmektedir. Bunu dışında her eğitim düzeyindeki ailelerin çocuklarının sosyal medya aracılığı ile cinsel istismara maruz kaldığı anlaşılmakla beraber ailelerin eğitim düzeyinin çocuklarını bu suçtan koruma noktasında yeterli olmayacağı değerlendirilmektedir.

Tablo 4. 7. Şüpheli Şahsın Mağdura Yakınlığı ve Mağdurun Sosyal Medya Kullanım Durumu

Şüphelinin Mağdura Yakınlığı	Sosyal Medya Var	Sosyal Medya Yok	f	%
Yabancı	133	153	286	26,5%
Tanıdık	93	274	367	34,0%
Akraba	40	142	182	16,9%
Arkadaş	123	120	243	22,5%
Genel Toplam	389	689	1,078	100,0%

Şüpheli Şahsın Mağdura Yakınlığı ve Mağdurun Sosyal Medya Kullanım Durumuna yönelik bulguları gösteren Tablo 4.7. incelendiğinde, mağdura yabancı olan şahıslar oranının %26,5 olduğu bunun da %46,5' nin de sosyal medya aracılığı ile bir çocuğa karşı cinsel istismar suçunu işlediği anlaşılmaktadır. Mağdurun tanıdıklarından olan şahıslar oranının %34,0 olduğu bunun da 25,3' nün sosyal medya aracılığı ile bir çocuğa karşı cinsel istismar suçunu işlediği anlaşılmaktadır. Mağdurun akrabalarından olan şahıslar oranının %16,9 olduğu bunun da 21,9' nun sosyal medya aracılığı ile bir çocuğa karşı

cinsel istismar suçunu işlediği anlaşılmaktadır. Mağdurun arkadaşlarından olan şahıslar oranının %22,5 olduğu bunun da %50,6' sının sosyal medya aracılığı ile bir çocuğa karşı cinsel istismar suçunu işlediği anlaşılmaktadır. Bir çocuk, tanıdık ve arkadaşları tarafından sosyal medya aracılığı ile cinsel istismara maruz kalabilmektedir. Fakat bir yaşı küçüğün kendisine tamamen yabancı bir şahıs tarafından sosyal medya aracılığı ile cinsel istismar suçundan mağdur edilmesi diğer durumlara oranla daha fazladır. Buradan hareketle sosyal medya ortamlarının, çocuklar ile tanımadıkları şahıslar arasındaki mesafeyi azalttığını söylemek mümkündür.

Tablo 4. 8. Cinsel İstismar Şüphelininin Yaşı ve Mağdurun Sosyal Medya Kullanım Durumu

Şüphelinin Yaşı	Sosyal Medya Var	Sosyal Medya Yok	f	%
12-17 yaş	107	138	245	22,7%
18-44 yaş	240	364	604	56,0%
45-64 yaş	40	148	188	17,4%
65 yaş üstü	2	39	41	3,8%
Genel Toplam	389	689	1,078	100,0%

Tablo 4.8. verilerine göre, çocuğun cinsel istismarı suçuna karışmış 12-17 yaş aralığındaki şüpheliler oranının %22,7, 18-44 yaş aralığındaki şüpheliler oranının %56, 45-64 yaş aralığındaki şüpheliler oranının %17,4 ve 65 yaş üstündeki şüpheliler oranının %3,8 olduğu anlaşılmaktadır. Tablodaki bulgulara göre sosyal medya aracılığı ile cinsel istismarı suçunu en çok işleyen yaş grubunun 12-17 ve 18-44 yaş aralığındaki şüpheliler olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu tabloya göre, yeni medya araçlarını ve sosyal medya uygulamalarını en aktif kullandığı değerlendirilen yaş grupları aynı zamanda bu suçu işleme potansiyeli en yüksek olan yaş gruplarıdır.

Tablo 4. 9. Cinsel İstismar Şüphelininin Eğitimi ve Mağdurun Sosyal Medya Kullanım Durumu

Şüphelinin Eğitim Durumu	Sosyal Medya Var	Sosyal Medya Yok	f	%
Okuryazar Değil	1	7	8	0,7%
Okuryazar	6	9	15	1,4%
İlkokul	71	252	323	30,0%
Orta Okul	165	239	404	37,5%
Lise	128	143	271	25,1%
Önlisans-Lisans	18	39	57	5,3%
Genel Toplam	389	689	1,078	100,0%

Tablo 4.9. verilerine göre, eğitim düzeyi ortaokul olan şüphelilere ait oranın %37,5, eğitim düzeyi lise olan şüphelilere ait oranın %25,1 olduğu görülmektedir. Bu tabloya göre çocuklara karşı sosyal medya aracılığı cinsel istismar suçunu işleyen şüphelilerin eğitim düzeylerinin daha çok ortaokul ve lise olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanında her eğitim düzeyindeki bireylerin bu suçu işleyebildiği görülmektedir.

Tablo 4. 10. Cinsel İstismar Şüphelisinin Gelir Düzeyi ve Mağdurun Sosyal Medya Kullanım Durumu

Şüphelinin Gelir Durumu	Sosyal Medya Var	Sosyal Medya Yok	f	%
Geliri yok	165	208	373	34,6%
Düşük	192	401	593	55,0%
Orta	32	80	112	10,4%
Genel Toplam	389	689	1,078	100,0%

Cinsel istismar şüphelisinin gelir düzeyi ve mağdurun sosyal medya kullanım durumunu gösteren Tablo 4.10. bulgularına göre, geliri olmayan şüphelilere ait oranın %34,6 olduğu ve düşük gelirli şüphelilere ait oranın %55 olduğu anlaşılmaktadır. Verilere göre daha çok düşük gelirli ve geliri olmayan şüphelilerin çocuklara karşı cinsel istismar suçunu işlediği bununla beraber yine aynı gelir düzeyindeki şüphelilerin sosyal medya aracılığı ile bu suçu işlediği görülmektedir.

Tablo 4. 11. Cinsel İstismar Olayında Şantajı Varlığı ve Mağdurun Sosyal Medya Kullanım Durumu

Şantaj Durumu	Sosyal Medya Var	Sosyal Medya Yok	f	%
Şantaj Var	194	138	332	30,8%
Şantaj Yok	195	551	746	69,2%
Genel Toplam	389	689	1,078	100,0%

Tablo 4.11.' de olayda şantajın var olduğu durumlar oranının %30,8 olduğu bunda %58,4' ünün sosyal medya aracılığı ile işlendiği esnada şantaj içerdiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla sosyal medya aracılığı ile işlenen çocuğun cinsel istismarı suçunda şantajın aracı olarak kullanılması bu suçun işlenmesini kolaylaştırdığını söylemek mümkündür.

4.6.2. Ki-Kare bağımsızlık testi tabloları

Bu kısımda araştırmaya konu olan kategoriler ile mağdurun sosyal medya kullanım durumu arasında anlamlı ilişkilerin olup olmadığını anlayabilmek için Ki-Kare tablolarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 12. Mağdur Cinsiyet / Sosyal Medya Kullanımı Çapraz Tablosu

		Sosyal Medya		Total
		Sosyal medya var	Sosyal medya yok	
Cinsiyet	Değer	351	576	927
	Kız Beklenen Değer	334,5	592,5	927,0
	% Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	90,2%	83,6%	86,0%
	Değer	38	113	151
	Erkek Beklenen Değer	54,5	96,5	151,0
	% Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	9,8%	16,4%	14,0%
Total	Değer	389	689	1078
	Beklenen Değer	389,0	689,0	1078,0
	% Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	100,0%	100,0%	100,0%
χ^2 Sonuçları		Değer	SD	p
Pearson Chi-Square		9,078	1	0,003

Cinsel istismara maruz kalan çocuk bireylerin cinsiyet durumlarına göre sosyal medya kullanımı açısından $\alpha=0.05$ anlamlılık seviyesinde $p=0,003<0,05$ olduğundan farklılık gösterdiği ifade edilebilir.

Tablo 4. 13. Mağdur Yaşı / Sosyal Medya Kullanımı Çapraz Tablosu

		Sosyal Medya		Total
		Sosyal medya var	Sosyal medya yok	
Yaş	Değer	13	125	138
	8-11 Yaş Beklenen değer	49,8	88,2	138,0
	Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	3,3%	18,1%	12,8%
	Değer	130	230	360
	12-14 Yaş Beklenen değer	129,9	230,1	360,0
	Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	33,4%	33,4%	33,4%
	Değer	246	334	580
	15-18 Yaş Beklenen değer	209,3	370,7	580,0
	Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	63,2%	48,5%	53,8%
Total	Değer	389	689	1078
	Beklenen değer	389,0	689,0	1078,0
	Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	100,0%	100,0%	100,0%
χ^2 Sonuçları		Değer	SD	p
Pearson Chi-Square		52,615	2	0,000

Cinsel istismara maruz kalan çocuk bireylerin yaş durumlarına göre sosyal medya kullanımı açısından $\alpha=0.05$ anlamlılık seviyesinde $p=0,000<0,05$ olduğundan farklılık gösterdiği ifade edilebilir.

Tablo 4. 14. Mağdurun Eğitim Durumu / Sosyal Medya Kullanımı Çapraz Tablosu

			Sosyal Medya		Total
			Sosyal medya var	Sosyal medya yok	
Mağdurun Eğitim Durumu	Okuryazar değil	Değer	1	1	2
		Beklenen değer	,7	1,3	2,0
		Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	0,3%	0,1%	0,2%
	Okuryazar	Değer	0	2	2
		Beklenen değer	,7	1,3	2,0
		Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	0,0%	0,3%	0,2%
	İlkokul	Değer	3	79	82
		Beklenen değer	29,6	52,4	82,0
		Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	0,8%	11,5%	7,6%
	Ortaokul	Değer	162	342	504
		Beklenen değer	181,9	322,1	504,0
		Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	41,6%	49,6%	46,8%
	Lise	Değer	214	257	471
		Beklenen değer	170,0	301,0	471,0
		Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	55,0%	37,3%	43,7%
	Özel eğitim	Değer	9	8	17
		Beklenen değer	6,1	10,9	17,0
		Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	2,3%	1,2%	1,6%
Total	Değer	389	689	1078	
	Beklenen değer	389,0	689,0	1078,0	
	Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	100,0%	100,0%	100,0%	
χ^2 Sonuçları		Değer	SD	p	
Pearson Chi-Square		62,025	5	0,000	

Cinsel istismara maruz kalan çocuk bireylerin eğitim durumlarına göre sosyal medya kullanımı açısından $\alpha=0.05$ anlamlılık seviyesinde $p=0,000<0,05$ olduğundan farklılık gösterdiği ifade edilebilir.

Tablo 4. 15. Ailenin Medeni Durumu / Sosyal Medya Kullanımı Çapraz Tablosu

			Sosyal Medya		Total
			Sosyal medya	Sosyal medya	
			var	yok	
Ailenin Medeni Durumu	Birlikte	Değer	272	523	795
		Beklenen değer	286,9	508,1	795,0
		Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	69,9%	75,9%	73,7%
	Boşanmış	Değer	107	155	262
		Beklenen değer	94,5	167,5	262,0
		Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	27,5%	22,5%	24,3%
	Yurt çocuğu	Değer	2	2	4
		Beklenen değer	1,4	2,6	4,0
		Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	0,5%	0,3%	0,4%
	Dul	Değer	8	9	17
		Beklenen değer	6,1	10,9	17,0
		Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	2,1%	1,3%	1,6%
Total	Değer	389	689	1078	
	Beklenen değer	389,0	689,0	1078,0	
	Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	100,0%	100,0%	100,0%	
χ^2 Sonuçları		Değer	SD	p	
Pearson Chi-Square		4,998	3	0,172	

Cinsel istismara maruz kalan çocuk bireylerin aile medeni durumlarına göre sosyal medya kullanımı açısından $\alpha=0.05$ anlamlılık seviyesinde $p=0,172>0,05$ olduğundan farklılık göstermediği ifade edilebilir.

Tablo 4. 16. Ailenin Eğitim Durumu / Sosyal Medya Kullanımı Çapraz Tablosu

			Sosyal Medya		Total
			Sosyal medya	Sosyal medya	
			var	yok	
Ailenin Eğitim Durumu	Okuryazar değil	Değer	8	18	26
		Beklenen değer	9,4	16,6	26,0
		Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	2,1%	2,6%	2,4%
	Okuryazar	Değer	8	15	23
		Beklenen değer	8,3	14,7	23,0
		Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	2,1%	2,2%	2,1%
	İlkokul	Değer	180	357	537
		Beklenen değer	193,8	343,2	537,0
		Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	46,3%	51,8%	49,8%
	Ortaokul	Değer	92	142	234
		Beklenen değer	84,4	149,6	234,0
		Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	23,7%	20,6%	21,7%
	Lise	Değer	77	107	184
		Beklenen değer	66,4	117,6	184,0
		Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	19,8%	15,5%	17,1%
	Ön lisans-lisans	Değer	23	49	72
		Beklenen değer	26,0	46,0	72,0
		Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	5,9%	7,1%	6,7%
	Yüksek lisans	Değer	1	1	2
		Beklenen değer	,7	1,3	2,0
		Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	0,3%	0,1%	0,2%
Total	Değer	389	689	1078	
	Beklenen değer	389,0	689,0	1078,0	
	Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	100,0%	100,0%	100,0%	
χ^2 Sonuçları			Değer	SD	p
Pearson Chi-Square			6,280	6	0,393

Cinsel istismara maruz kalan çocuk bireylerin aile eğitim durumlarına göre sosyal medya kullanımı açısından $\alpha=0.05$ anlamlılık seviyesinde $p=0,393>0,05$ olduğundan farklılık göstermediği ifade edilebilir.

Tablo 4. 17. Ailenin Ekonomik Durumu / Sosyal Medya Kullanımı Çapraz Tablosu

			Sosyal Medya		Total
			Sosyal medya var	Sosyal medya yok	
Ailenin Ekonomik Durumu	Geliri yok	Değer	10	7	17
		Beklenen değer	6,1	10,9	17,0
		Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	2,6%	1,0%	1,6%
	Düşük	Değer	309	586	895
		Beklenen değer	323,0	572,0	895,0
		Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	79,4%	85,1%	83,0%
	Orta	Değer	62	87	149
		Beklenen değer	53,8	95,2	149,0
		Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	15,9%	12,6%	13,8%
	Yüksek	Değer	8	9	17
		Beklenen değer	6,1	10,9	17,0
		Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	2,1%	1,3%	1,6%
Total	Değer	389	689	1078	
	Beklenen değer	389,0	689,0	1078,0	
	Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	100,0%	100,0%	100,0%	
χ^2 Sonuçları		Değer	SD	p	
Pearson Chi-Square		7,615	3	0,055	

Cinsel istismara maruz kalan çocuk bireylerin aile ekonomik durumlarına göre sosyal medya kullanımı açısından $\alpha=0.05$ anlamlılık seviyesinde $p=0,055>0,05$ olduğundan farklılık göstermediği ifade edilebilir.

Tablo 4. 18. Şüphelinin Mağdura Yakınlık Derecesi / Sosyal Medya Kullanımı Çapraz Tablosu

		Sosyal Medya		Total
		Sosyal medya var	Sosyal medya yok	
Şüphelinin Mağdura Yakınlık Derecesi	Değer	133	153	286
	Yabancı Beklenen değer	103,2	182,8	286,0
	Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	34,2%	22,2%	26,5%
	Değer	93	274	367
	Tanıdık Beklenen değer	132,4	234,6	367,0
	Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	23,9%	39,8%	34,0%
	Değer	40	142	182
	Akraba Beklenen değer	65,7	116,3	182,0
	Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	10,3%	20,6%	16,9%
	Değer	123	120	243
	Arkadaş Beklenen değer	87,7	155,3	243,0
	Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	31,6%	17,4%	22,5%
Total	Değer	389	689	1078
	Beklenen değer	389,0	689,0	1078,0
	Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	100,0%	100,0%	100,0%
χ^2 Sonuçları		Değer	SD	p
Pearson Chi-Square		69,784	3	0,000

Cinsel istismara maruz kalan çocuk bireyler açısından şüphelinin mağdura yakınlık derecesi durumlarına göre sosyal medya kullanımı açısından $\alpha=0.05$ anlamlılık seviyesinde $p=0,000<0,05$ olduğundan farklılık gösterdiği ifade edilebilir.

Tablo 4. 19. Şüphelinin Yaşı / Sosyal Medya Kullanımı Çapraz Tablosu

			Sosyal Medya		Total
			Sosyal medya	Sosyal medya	
			var	yok	
Şüphelinin Yaşı	12-17 yaş	Değer	107	138	245
		Beklenen değer	88,4	156,6	245,0
		Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	27,5%	20,0%	22,7%
	18-44 yaş	Değer	240	364	604
		Beklenen değer	218,0	386,0	604,0
		Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	61,7%	52,8%	56,0%
	45-64 yaş	Değer	40	148	188
		Beklenen değer	67,8	120,2	188,0
		Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	10,3%	21,5%	17,4%
	65 yaş üstü	Değer	2	39	41
		Beklenen değer	14,8	26,2	41,0
		Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	0,5%	5,7%	3,8%
Total	Değer	389	689	1078	
	Beklenen değer	389,0	689,0	1078,0	
	Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	100,0%	100,0%	100,0%	
χ ² Sonuçları		Değer	SD	p	
Pearson Chi-Square		44,793	3	0,000	

Çocuk bireyler cinsel istismara maruz bırakan şüphelilerin yaş durumlarına göre sosyal medya kullanımı açısından $\alpha=0.05$ anlamlılık seviyesinde $p=0,000<0,05$ olduğundan farklılık gösterdiği ifade edilebilir.

Tablo 4. 20. Şüphelinin Eğitim Durumu / Sosyal Medya Kullanımı Çapraz Tablosu

			Sosyal Medya		Total
			Sosyal medya	Sosyal medya	
			var	yok	
Şüpheli Eğitim Durumu	Okuryazar değil	Değer	1	7	8
		Beklenen değer	2,9	5,1	8,0
		Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	0,3%	1,0%	0,7%
	Okuryazar	Değer	6	9	15
		Beklenen değer	5,4	9,6	15,0
		Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	1,5%	1,3%	1,4%
	İlkokul	Değer	71	252	323
		Beklenen değer	116,6	206,4	323,0
		Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	18,3%	36,6%	30,0%
	Ortaokul	Değer	165	239	404
		Beklenen değer	145,8	258,2	404,0
		Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	42,4%	34,7%	37,5%
	Lise	Değer	128	143	271
		Beklenen değer	97,8	173,2	271,0
		Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	32,9%	20,8%	25,1%
	Ön lisans-lisans	Değer	18	39	57
		Beklenen değer	20,6	36,4	57,0
		Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	4,6%	5,7%	5,3%
Total	Değer		389	689	1078
	Beklenen değer		389,0	689,0	1078,0
	Sosyal medya durumuna göre yüzdesi		100,0%	100,0%	100,0%
χ ² Sonuçları			Değer	SD	p
Pearson Chi-Square			48,952	5	0,000

Çocuk bireyler cinsel istismara maruz bırakan şüphelilerin eğitim durumlarına göre sosyal medya kullanımı açısından $\alpha=0.05$ anlamlılık seviyesinde $p=0,000<0,05$ olduğundan farklılık gösterdiği ifade edilebilir.

Tablo 4. 21. Şüphelinin Ekonomik Durumu / Sosyal Medya Kullanımı Çapraz Tablosu

			Sosyal Medya		Total
			Sosyal medya var	Sosyal medya yok	
Şüphelinin Ekonomik Durumu	Geliri yok	Değer	165	208	373
		Beklenen değer	134,6	238,4	373,0
		Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	42,4%	30,2%	34,6%
	Düşük	Değer	192	401	593
		Beklenen değer	214,0	379,0	593,0
		Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	49,4%	58,2%	55,0%
	Orta	Değer	32	80	112
		Beklenen değer	40,4	71,6	112,0
		Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	8,2%	11,6%	10,4%
Total	Değer		389	689	1078
	Beklenen değer		389,0	689,0	1078,0
	Sosyal medya durumuna göre yüzdesi		100,0%	100,0%	100,0%
χ ² Sonuçları			Değer	SD	p
Pearson Chi-Square			17,020	2	0,000

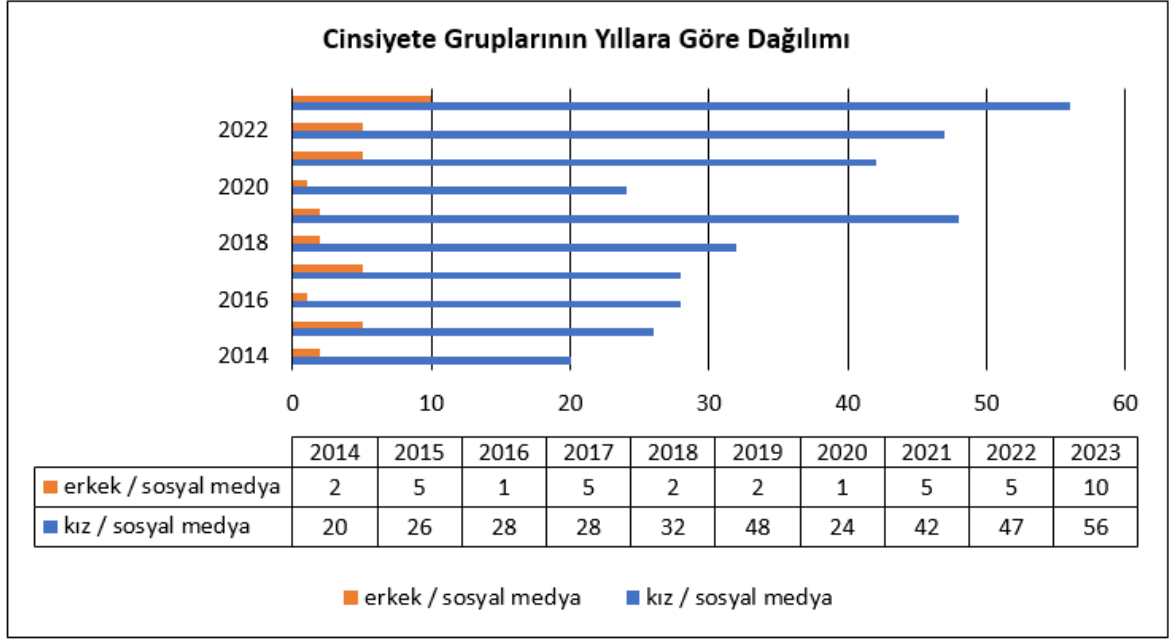
Çocuk bireyler cinsel istismara maruz bırakan şüphelilerin ekonomik durumlarına göre sosyal medya kullanımı açısından $\alpha=0.05$ anlamlılık seviyesinde $p=0,000<0,05$ olduğundan farklılık gösterdiği ifade edilebilir.

Tablo 4. 22. Şantaj-Tehdit / Sosyal Medya Kullanımı Çapraz Tablosu

			Sosyal Medya		Total
			Sosyal medya var	Sosyal medya yok	
Şantaj-Tehdit	Var	Değer	194	138	332
		Beklenen değer	119,8	212,2	332,0
		Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	49,9%	20,0%	30,8%
	Yok	Değer	195	551	746
		Beklenen değer	269,2	476,8	746,0
		Sosyal medya durumuna göre yüzdesi	50,1%	80,0%	69,2%
Total	Değer		389	689	1078
	Beklenen değer		389,0	689,0	1078,0
	Sosyal medya durumuna göre yüzdesi		100,0%	100,0%	100,0%
χ ² Sonuçları			Değer	SD	p
Pearson Chi-Square			103,891	1	0,000

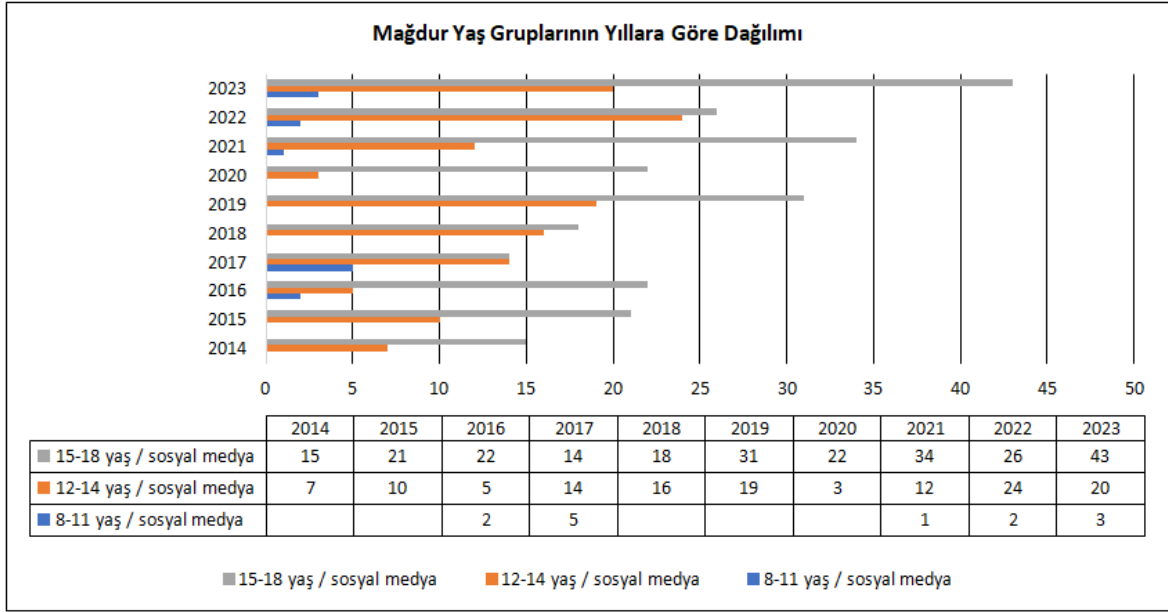
Cinsel istismara maruz kalan çocuk bireyler açısından şüphelinin tehdit/şantaja başvurma durumlarına göre sosyal medya kullanımı açısından $\alpha=0.05$ anlamlılık seviyesinde $p=0,000<0,05$ olduğundan farklılık gösterdiği ifade edilebilir.

4.6.3. Çocuğun cinsel istismarı suçunun sosyal medya kullanımının kategorilere göre dağılım grafikleri

Şekil 4. 1. Sosyal Medya Kullanımı / Mağdur Cinsiyet Grupları

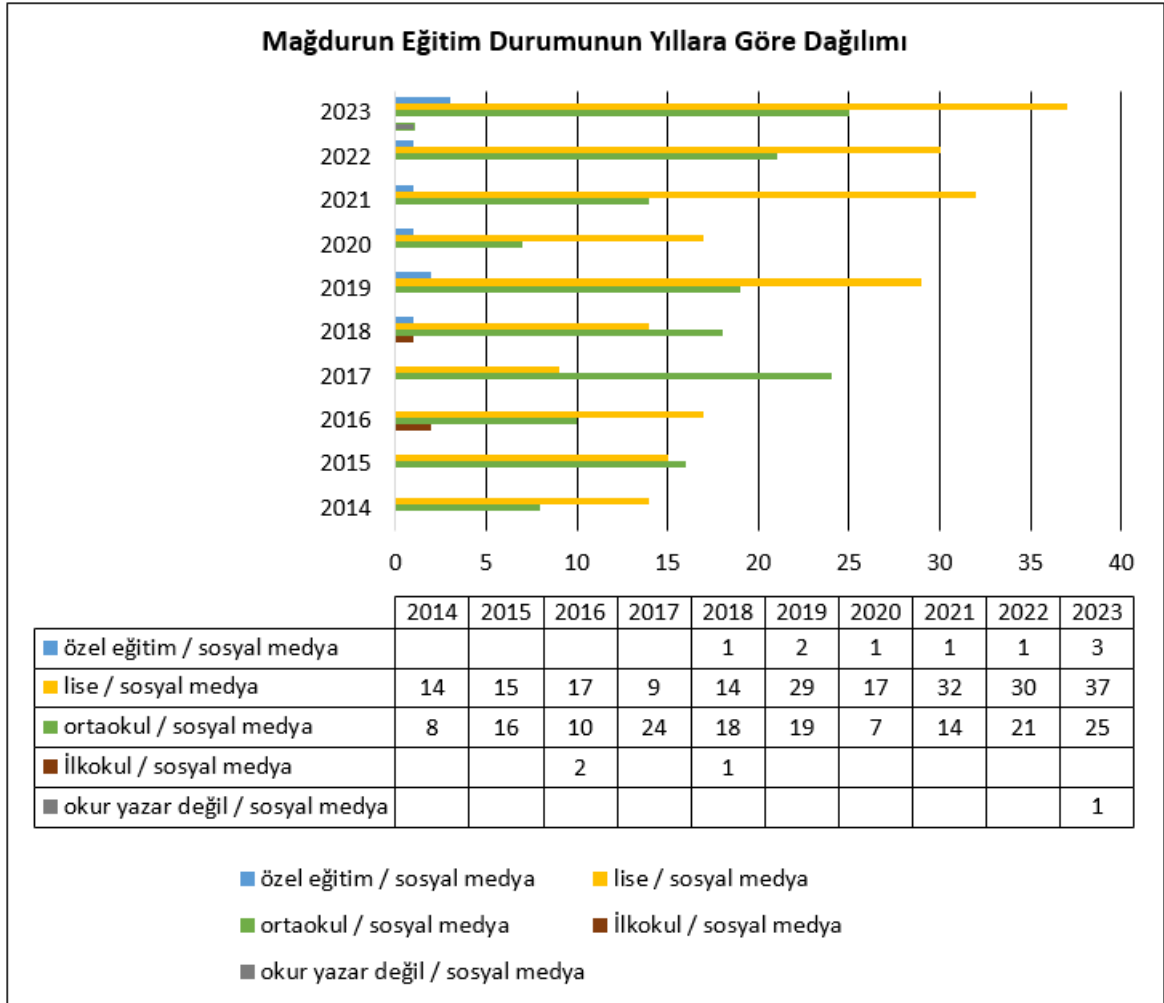
Şekil 4.1.' e göre sosyal medya üzerinden cinsel istismara maruz kalan kız çocuklarının sayısı erkek çocuklarına göre çok daha fazladır. Bunun da ötesinde yıllar geçtikçe sayı da giderek artmıştır. Sosyal medya aracılığı ile istismara uğrayan erkek çocuklarının sayısında da artış gözükmemektedir. Ancak pandemi dönemi olan 2020 yılında hem kız çocuklarının hem erkek çocuklarının sosyal medya aracılığı ile cinsel istismar suçundan daha az mağdur olduğu görülmektedir. Bu dönemde sokağa çıkma yasağı başta olmak üzere birçok tedbir uygulandığı için insanlar sosyal medya üzerinden iletişim kursalar dahi yan yana gelemedikleri için cinsel istismar suçunun nitelikli hali gerçekleşmemiş, gerçekleşse dahi sayısı diğer yıllara göre çok daha az olmuştur. İncelenen dosyalarda pandemi döneminde sosyal medya üzerinden cinsel istismar suçundan daha çok ev içi enstest ilişkilerin görülmesi dikkat çekmiştir.

Şekil 4. 2. Sosyal Medya Kullanımı / Mağdur Yaş Grupları

Şekil 4.2.' ye göre sosyal medya aracılığı ile en az çocuğun cinsel istismarına maruz kalan yaş gruplarının 8-11 yaş grubu olduğu görülmektedir. Bunu sebebi bu yaş grubunun henüz kendisine ait bir iletişim aygıtının olmaması, sosyal medya okuryazarlık yetkinliğinin tam oluşmaması, ilgi alanlarının daha çok oyun olan yaş grubu olması olarak açıklanabilir. Bu grafiğe göre sosyal medya üzerinden cinsel istismara en çok maruz kalan yaş grubunun 15-18 yaş grubu olduğu ve onu 12-14 yaş grubunun yakından takip ettiği görülmüştür. 12-14 yaş grubu dönemi, ergenlik ile tanıştığı, duygularını kontrol etmekte zorlandığı, aile bireylerinden uzaklaştığı bir dönem olmasının yanında, medya okuryazarlığın başlamasıyla birlikte bu dönem, arkadaş edinme ve benlik merakını giderme gibi birtakım hislerin de canlandığı bir süreçtir. Dolayısıyla sosyal medya platformlarının bu yaş gruplarında ilgi görmeye ve yoğun bir şekilde kullanılmaya başlandığı düşünülmektedir. Ayrıca 12-14 yaş gruplarının aileleri iletişim ve takip etme gibi ihtiyaçları gidermek adına çocuklarına akıllı telefon, tablet ve bilgisayar gibi iletişim araçları temin ettiği değerlendirilmektedir. Bu bağlamda bu yaş grubu çocukların sosyal medya platformlarını edinme noktasında bir zorluk ile karşılaşmamaktadırlar. 15-18 yaş grupları ile belli bir süre sosyal medya platformlarına maruz kalmış, burada üretilen içeriklerin etkisiyle takip etme ve edilme, daha fazla insanla iletişime geçebilme, beğenilme, arkadaş edinme gibi birtakım sebepler ile istismara daha açık hale gelme durumları olabilmektedir. Bu yaş grubunun başına gelebilecek tehlikeleri hesaba katma becerisi tam gelişmediğinden korkusuzca yabancılarla iletişime geçebilmekte ve yetişkin olma arzusu ile hareket ettiği için sosyal medyada tanıştıkları kişilerle yan yana gelmekten

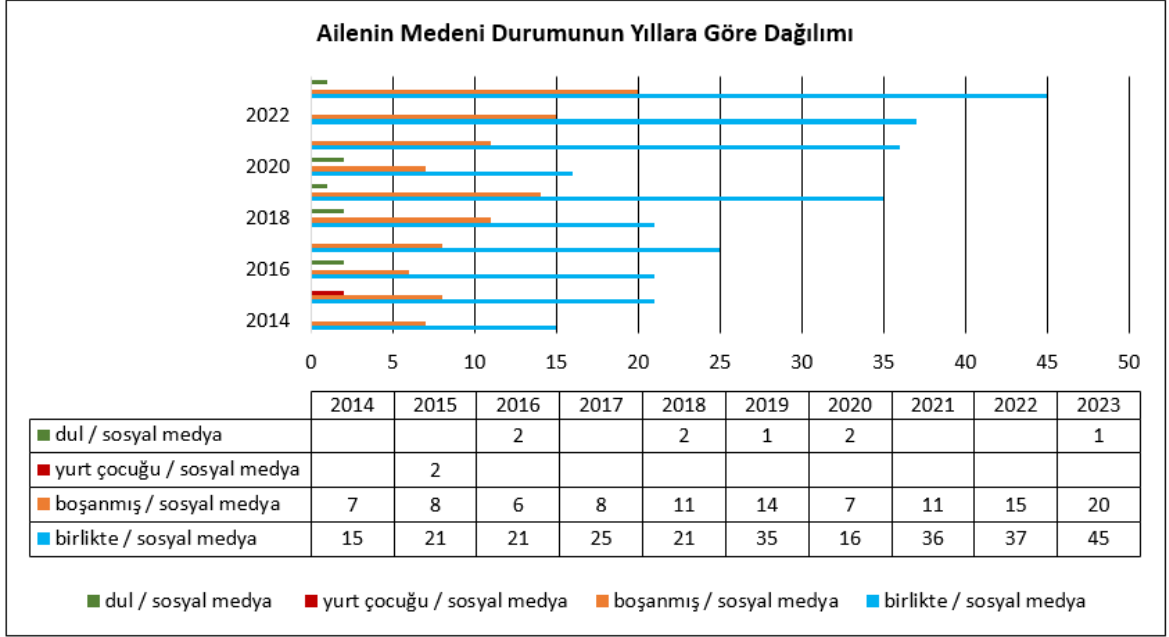
çekinmedikleri düşünülmektedir. Dolayısıyla 15-18 yaş grubu sosyal medya aracılığı ile cinsel istismar suçundan sayıca en çok mağdur olan yaş grubu olduğu değerlendirilmiştir.

Şekil 4. 3. Sosyal Medya Kullanımı / Mağdurun Eğitim Durumu

Şekil 4.3' e göre sosyal medya aracılığı ile cinsel istismara en az uğrayan mağdurların eğitim durumunun okuryazar olmayan ya da ilkokul düzeyinde olduğu görülmektedir. Buda medya okuryazarı olma yetisi olmayan veya az olan çocukların sosyal medya üzerinden cinsel istismara daha az maruz kaldığını gösterebilir. Ayrıca özel eğitim öğrencilerinin az da olsa sosyal medya üzerinden istismara maruz kaldığı görülmüştür. Bilindiği üzere özel eğitim alan öğrenciler, zihinsel veya bedensel hafif veya orta düzeyde engelli çocuklardır. Bu durumdaki çocukların daha kırılgan, hassas ve kandırılmaya daha müsait gruplar olduğu düşünülmektedir. Bu gruptaki çocukların iletişim araçlarına ve dolayısıyla sosyal medya platformlarına ulaşım sağlayabilmeleri istismar suçuna mağdur olma riskini artırdığı değerlendirilmektedir. Şekil 4.3' e göre en çok sosyal medya aracılığı ile cinsel istismara maruz kalan çocukların eğitim düzeyinin ortaokul ve lise olduğu

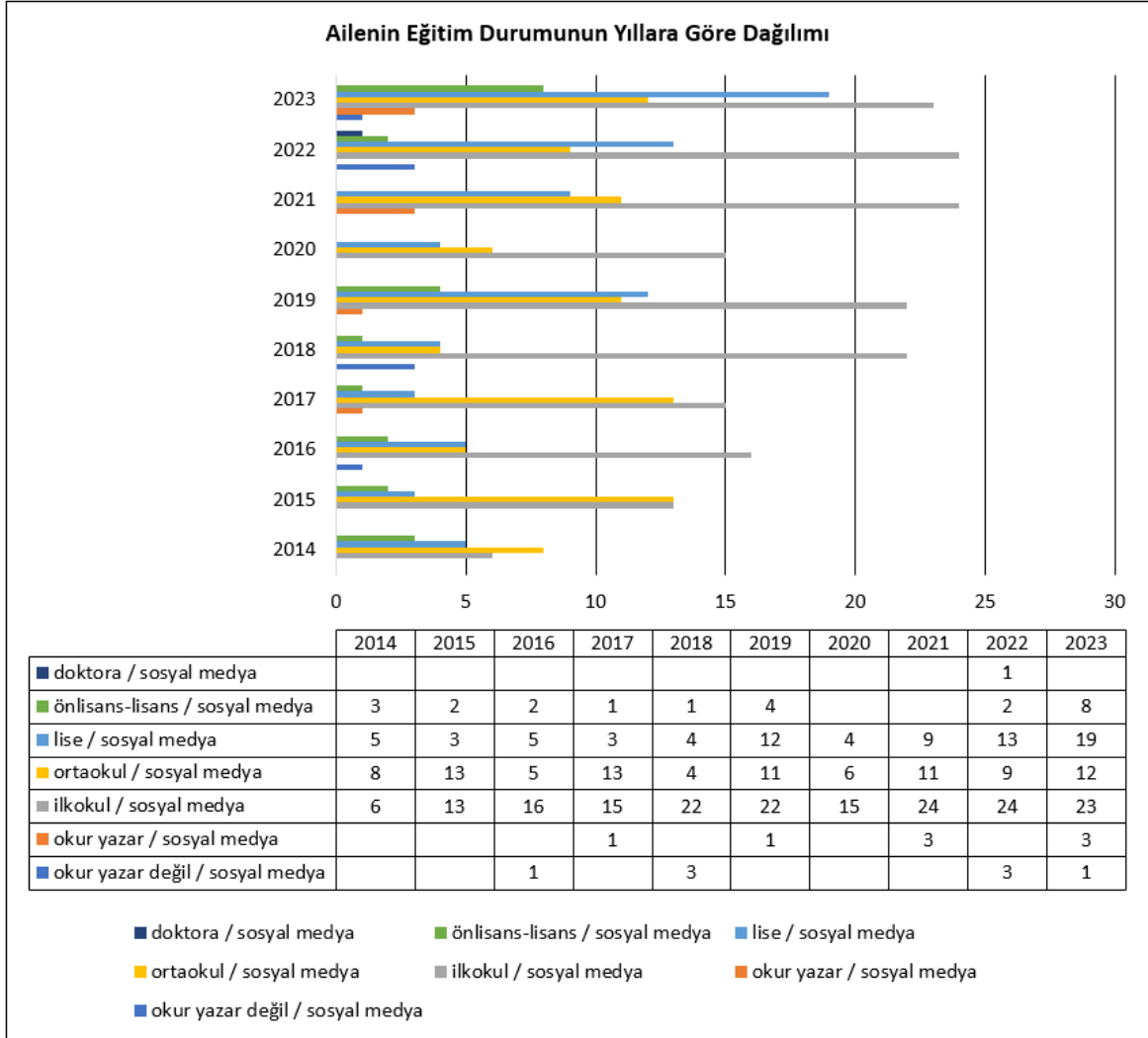
görülmüştür. Eğitim seviyesi yükseldikçe yani medya okuryazarlık yetisi geliştikçe istismar mağduru olma riski de arttığı değerlendirilmiştir. Ancak burada vurgulanması gereken şudur ki her medya okuryazarlık yetisi gelişmiş çocuk cinsel istismara maruz kalmaz. Burada önemli olan medya araçlarını doğru okuyabilmektir. Dolayısıyla çocuklar medya platformlarını nasıl okuyacaklarını bilirse, faydaları ve zararları noktasında bilinçlendirilirse istismar riskinin düşeceği değerlendirilmektedir.

Şekil 4. 4. Sosyal Medya Kullanımı/ Ailenin Medeni Durumu

Şekil 4.4' e göre anne ve babanın birlikte olduğu çocuklar sosyal medya aracılığı ile cinsel istismara maruz kalmıştır. Aslında anne ve babanın ayrı olduğu veya ebeveynlerden birinin ya da her ikisinin olmadığı durumlarda çocukların istismara daha açık olduğu düşünülse de bu bulguya göre öyle olmadığı görülmüştür. Bunun nedeni, iletişim aygıtlarının her eve girebilmesi ve çocukların kullanım konusunda bu aygıt ve platformlar üzerinde ebeveynlerin kontrol mekanizmasının olmaması gösterilebilir. Dolayısıyla sosyal medya ortamlarındaki olumsuzluklar her çocuğu etkileyebilmektedir. Bunun yanında ailenin birlikte olması ev içi iletişimin kuvvetli olduğu veya çocuğun huzurlu bir ortamda yaşadığı anlamına gelmez. Adli dosyaların incelendiği Cumhuriyet Savcılığı yetki çevresi genel itibariyle eğitim ve gelir durumu düşük bireylerden oluşmasından dolayı bu aileler, ebeveynler arası çatışma olsa dahi boşanmanın gerçekleşme olasılığı düşük gruplardır. Dolayısıyla aile birlikte olsa bile aile içi anlaşmazlıkların yoğun olduğu ailelerde çocukların sosyal medya ortamlarına daha fazla yönlendireceği düşünülmektedir. Yurt

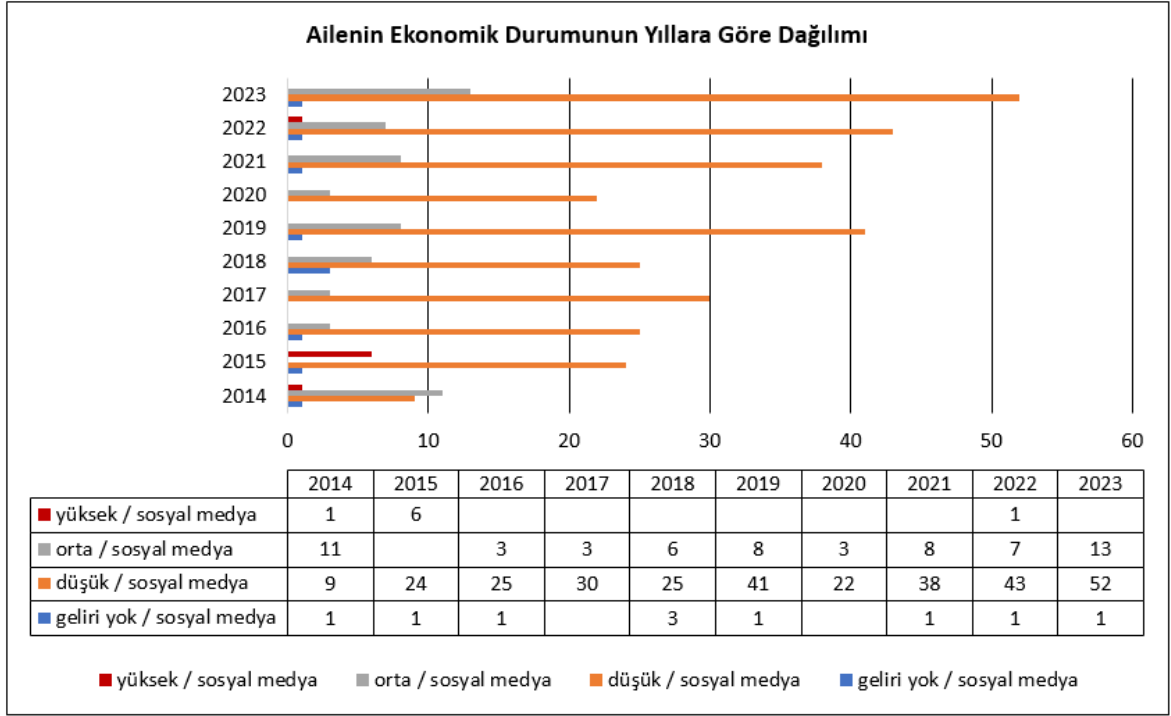
çocukları da kırılgan ve kandırılma olasılığı daha yüksek çocuklar grubundadır ancak devlet kurumu olan çocuk evleri sitelerinde çocukların telefon gibi iletişim aygıtları kullanmaları serbest olmadığından sosyal medya ortamlarındaki olumsuzluklara daha az maruz kaldıkları düşünülmektedir.

Şekil 4. 5. Sosyal Medya Kullanımı / Ailenin Eğitim Durumu

Şekil 4.5.' e göre ailenin eğitim durumu yükseldikçe çocuklarının sosyal medya üzerinden istismara uğrama riskinin azaldığı söylenebilir. Bunun sebebi ailenin farkındalık ve bilinç seviyesinin yüksek olması çocuklarını tehlike arz eden durumlar karşısında bilgilendirmeleri, korumaları ve tedbir almaları olabilir. Bu şekile göre resmi bir eğitim almamış, okuryazar veya okuryazar olmayan ailelerin çocukları sosyal medya aracılığı ile daha az cinsel istismara uğramıştır. Bunu sebebi resmi eğitim alamamış bireylerin ekonomik düzeylerinin de oldukça düşük olması ve iletişim aygıtlarına ulaşım ve sosyal medya hesabı edinme durumlarının olmadığına bağlanabilir. Bu şekile göre sosyal medya

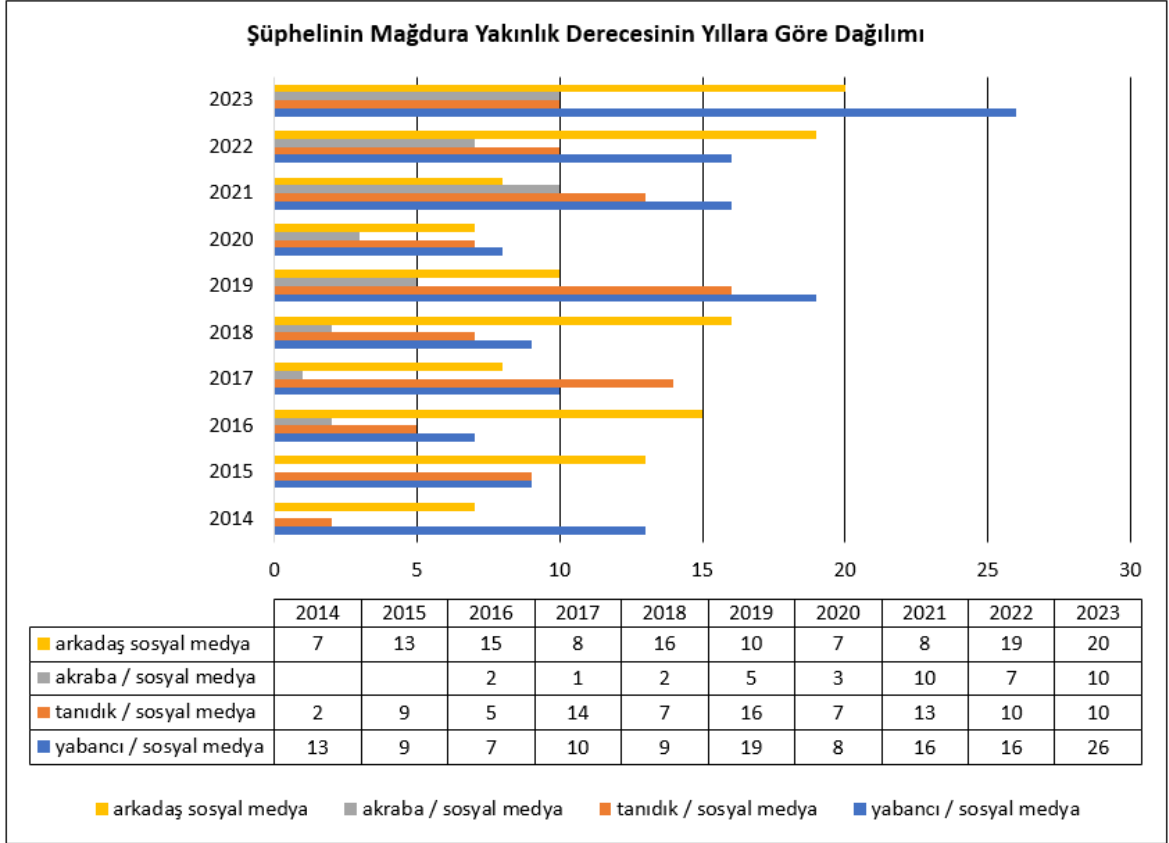
üzerinden cinsel istismara uğrayan mağdur ailelerin eğitim durumlarının ilkokul, ortaokul ve lise düzeylerinde yığılma gösterdiği anlaşılmaktadır. Bu eğitim düzeylerinin içinde en çok dikkat çeken ise ilkokul olmuştur. Ailenin eğitim düzeyi düştükçe bu ailelerin çocuklarının sosyal medya üzerinden cinsel istismara maruz kalan mağdur sayısı arttığı söylenebilir. Ailenin eğitim düzeyinin düşük olması sosyal medya üzerinden çocuklarına gelebilecek tehlikelere karşı farkındalık düzeylerinin de düşük olabileceği anlamına gelebilir. Çocuk ailesi tarafından karşılaşılabileceği olumsuzluklar açısından bilgilendirilmediğinde, korumaya yönelik takip edilmediğinde, sosyal medya üzerinden gelebilecek tehlikelere karşı duyarlılık gösterilmediğinde bu ailelerin çocuklarının sosyal medya üzerinden cinsel istismara maruz kalma olasılığı yükselebileceği düşünülmektedir.

Şekil 4. 6. Sosyal Medya Kullanımı / Ailenin Ekonomik Durumu

Şekil 4.6.' a göre mağdur ailelerinin ekonomik durumu düşük olanların çocukları en çok sosyal medya üzerinden cinsel istismara maruz kalan çocuklardır. Bunu sebebi bu ailelerin çocuklarının sosyal medya üzerinden paylaşılan lüks hayatı resmeden içeriklere duyulan özentisi ve içinde bulunduğu hayattan kurtulmak için farklı insanlar ile iletişime geçmek, beğenilmek, farklı deneyimler elde etmek hissiyatı ile kandırılmaya müsait hale gelmeleri olabilir. Geliri olmayan ailelerin sayısının düşük olması iletişim araçlarına ve sosyal medya platformlarına ulaşma konusunda imkanlarının olmaması çocuklarını sosyal medyanın tehlikelerinden korumuş olabilir. Adli dosyaların incelendiği Cumhuriyet

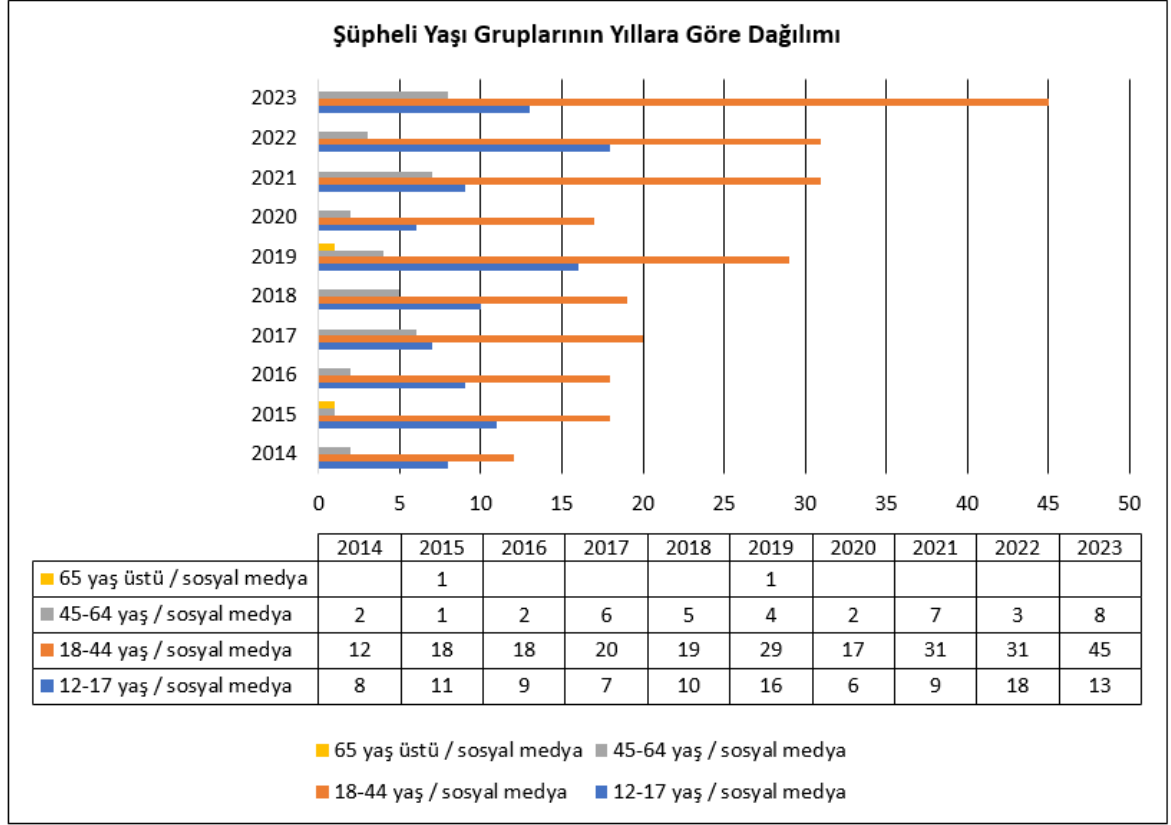
Başsavcılığının yetki çevresinde yaşayan ailelerin genel itibariyle ekonomik seviyeleri orta, düşük ve geliri olmayan bireylerden oluşması sebebiyle bu dosyalarda ekonomik düzeyi yüksek olan aile sayısı ve sosyal medya üzerinden cinsel istismara maruz kalan çocuk sayısı diğer düzeylere göre oldukça az çıkmıştır. Ekonomik seviyesi yüksek bireylerin yaşadığı semtleri içeren başka bir Cumhuriyet Başsavcılığındaki bu konudaki adli dosyaların istatistiki sonuçları farklılık gösterebilir.

Şekil 4. 7. Sosyal Medya Kullanımı / Şüphelinin Mağdura Yakınlık Derecesi

Şekil 4.7' ye göre sosyal medya üzerinden çocuğun cinsel istismarı suçunu işleyen kişilerin mağdura yakınlık derecesi olarak sayıca en çok olan yabancılar olmuştur. Bunun sebebi bu suçun faili olacak kişilerin mağdur olarak kendisini tanımayan bireyleri seçmek istemesi olabilir. Olaydan sonra yakalanma riskini azaltmak bu konumdaki şahıslar için önemlidir. Genellikle sahte hesap kullanan failer kendilerini olduklarından farklı gösterebilmek için de kendilerini tanımayan mağdurları seçebilirler. Dolayısıyla sosyal medya üzerinden cinsel istismarı suçunu işleyen failer daha çok mağdura yabancı bireylerdir. Bunun yanında bu suçun faileri mağdurun arkadaşı veya babasının arkadaşı, komşusu gibi herhangi bir şekilde mağdura teması olmuş tanıdıkları olduğu görülmektedir. Sosyal medya aracılığı ile çocuğun cinsel istismarını gerçekleştiren failerden sayısı en az

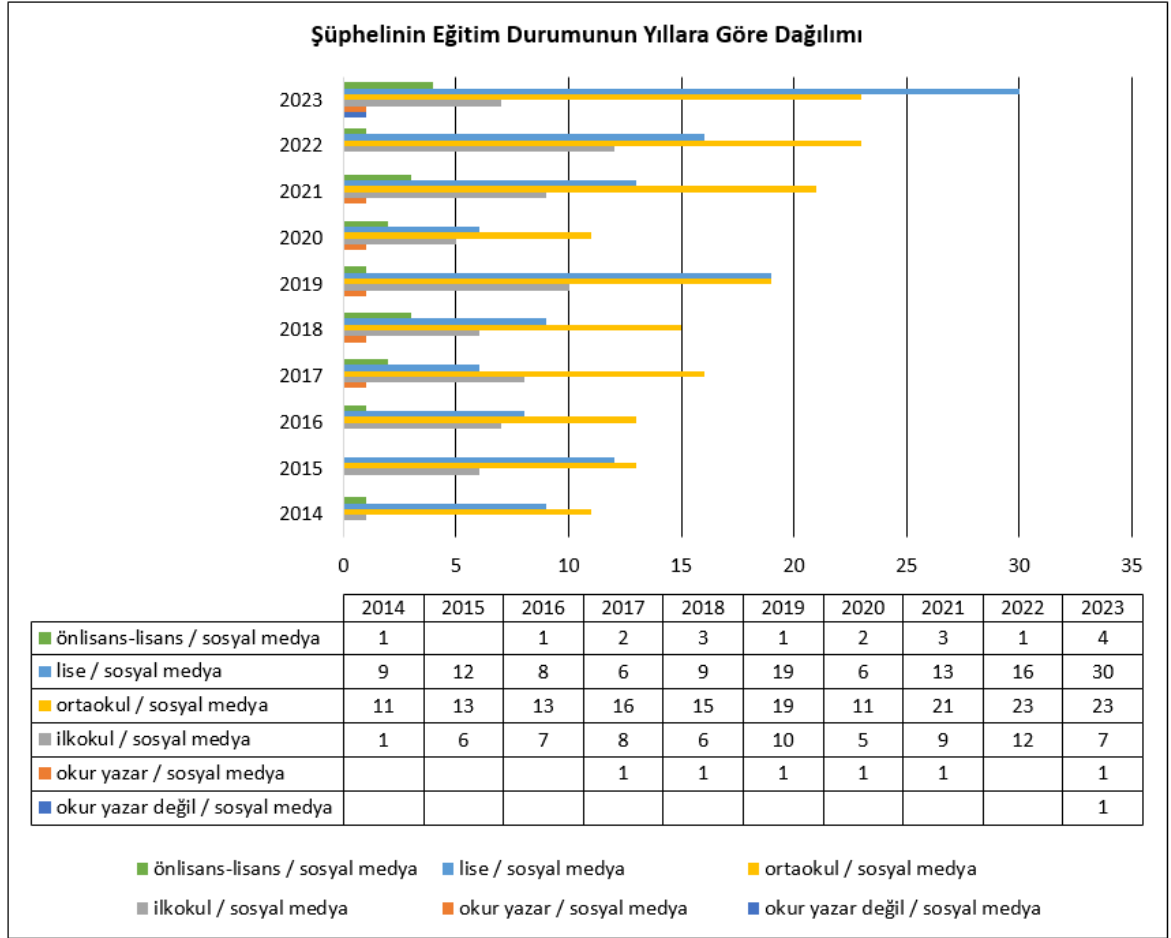
olan ise akraba grubu olmuştur. Ancak 2020 yılı pandemi döneminde ise bu suçu işleyen faillerin mağdura yakınlık derecelerine göre gerçekleşme sayısı oldukça düşmüş ve sayıları birbirlerine yaklaşmıştır. Bu şekile göre de pandemi dönemindeki yasaklar ve tedbirler sosyal medya üzerinden gerçekleşen istismar suçunun sayısını düşürmüştür.

Şekil 4. 8. Sosyal Medya Kullanımı / Şüpheli Yaş Grupları

Şekil 4.8.' e göre şüpheli yaş gruplarından en çok 18-44 yaş aralığındaki failler sosyal medya aracılığı ile çocuğun cinsel istismarı suçunu işlediği görülmektedir. Bunun sebebi iletişim araçlarını ve sosyal medya platformlarını en aktif kullanan yaş aralığının 18-44 yaş grubu olması olabilir. Bu yaş grubundan sonra gelen fail yaş aralığı ise 12-17 yaş grubu olduğu görülmektedir. Bu yaş grubu bireysel olarak kendini keşfetme, ilgi görme, sosyal medya platformları aracılığı ile yüzlerce insana ulaşabilme farkındalığının edinildiği ve bunun kontrolsüzce kullanılacağı yaş aralığıdır. 45-64 yaş grubu ve 65 yaş üstünün ise sosyal medya aracılığı ile istismar suçunu en az işleyen yaş grubu olduğu görülmektedir. Bu şekile göre 45 yaş üstü şüphelilerde yaş ilerledikçe sosyal medya uygulamalarını aktif olarak kullanamama, kullansa bile mağdur ile yüz yüze gelme

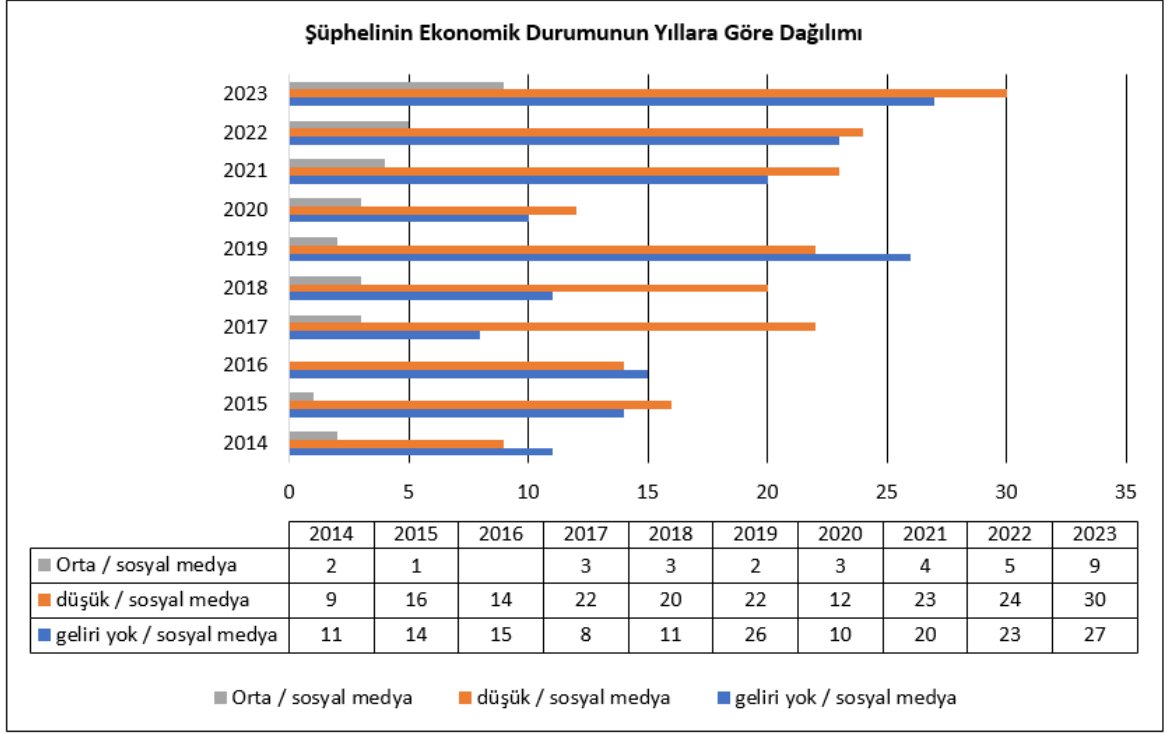
konusunda rahat olamama gibi durumlardan dolayı diğer yaş gruplarına oranla daha az sayıda olduğu değerlendirilmektedir.

Şekil 4. 9. Sosyal Medya Kullanımı / Şüpheli Eğitim Durumu

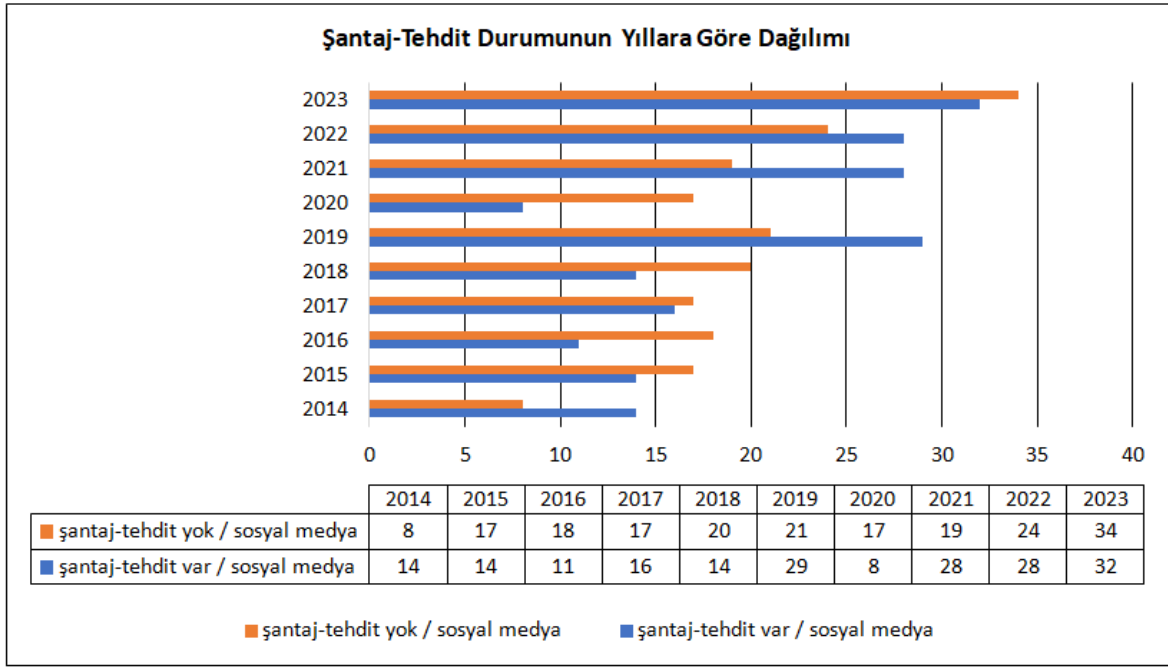
Şekil 4.9.' a göre okuryazar, okuryazar olmayan ve ilkokul eğitim düzeyindeki şüphelilerin en az sosyal medya ile çocuğun cinsel istismarı suçunu işleyen grup olduğu görülmektedir. Bunun sebebi eğitimsizlik ile beraber gelen maddi imkansızlığın yanında medya okuryazarlığı yetkinliklerinin olmaması da sayılabilir. Bu şekile göre sosyal medya platformlarını kullanarak çocuk bireylere karşı cinsel istismar suçunu işleyen şüphelilerin eğitim düzeyinin en çok lise daha sonra ortaokul olduğu görülmektedir. Bu eğitim düzeyindeki şüphelilerin çoğunluğunun düşük gelirli ya da işsiz bireylerin olduğu değerlendirilmektedir. Bu bireylerin sosyal çevrelerinin dar oluşu, sosyal medya platformları ile çevrelerini genişleterek daha fazla insana ulaşma ve tatmin edemediği cinsellik gibi birtakım olguları bu mecralar sayesinde tatmin etme istemelerinden kaynaklı olduğu değerlendirilmektedir. Şekil 4.9.' a göre eğitim düzeyi önlisans ve lisans olan şüpheli sayılarının oldukça az olduğu gözlemlenmiştir. Dolayısıyla bu şekile göre eğitim

seviyesi arttıkça bu suçun faili olma durumunun azaldığı düşünülebilir. Bunun sebebi bireyin eğitim seviyesi yükseldikçe farkındalık ile birlikte yaşam standartları da yükseldiğinden sosyal medya üzerinden herhangi bir suçu işleme gereksinimi duymadığı düşünülebilir.

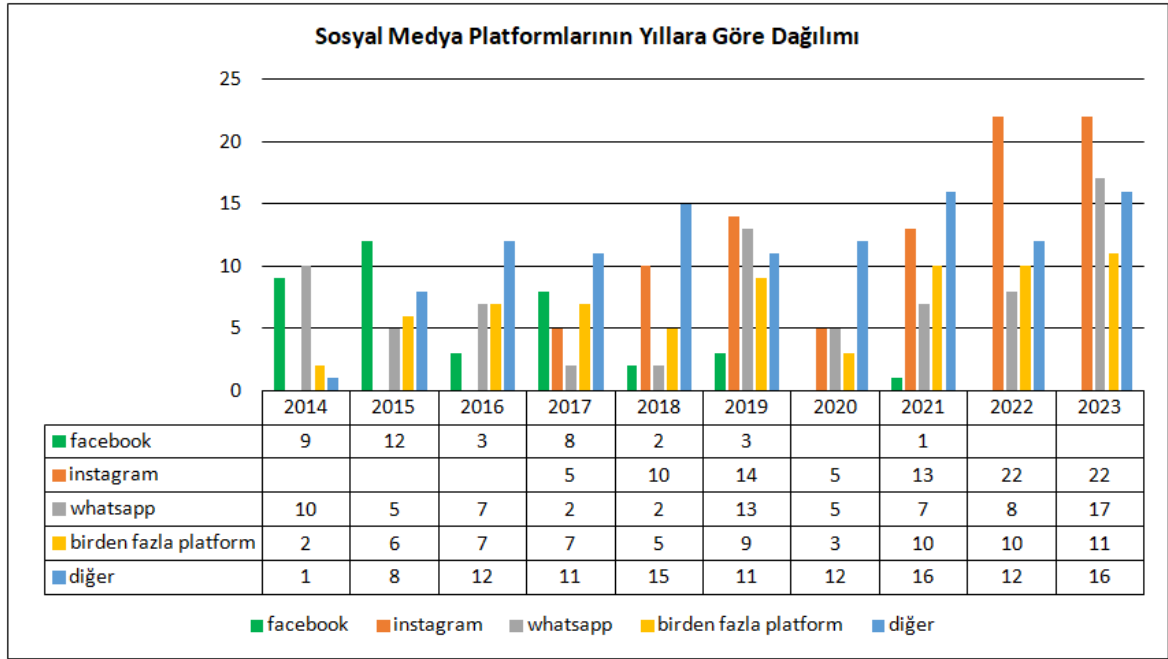
Şekil 4. 10. Sosyal Medya Kullanımı / Şüpheli Ekonomik Durumu

Şekil 4.10.' a göre geliri olmayan ve düşük gelirli şüphelilerin sayısı daha fazladır. Ekonomik gelir arttıkça sosyal medya üzerinden cinsel istismar gerçekleştiren şüpheli sayısı azaldığı görülmüştür. Yüksek gelirli şüphelinin hiç olmaması da bu düşünceyi destekleyici niteliktedir. Bu şekile göre orta gelirli şüphelilerin sayısı da diğer gelir gruplarına oranla oldukça azdır. Gelir seviyesi yükseldikçe bireyin sosyal medya platformlarını suç işleme amacıyla kullanma olasılığının düştüğü değerlendirilmektedir. Bunun sebebi gelir seviyesi belli bir düzeye gelen bireylerin sosyal çevrelerinde duygu ve düşüncelerini, ihtiyaçlarını karşılayabileceği sosyal arkadaşlarının olması, eğitim düzeyinin de yükselmesiyle medya okuryazarlık yetisinin gelişmesi ve sosyal medya platformlarının faydalı yönünü kullanması olabilir.

Şekil 4. 11. Sosyal Medya Kullanımı / Şantaj-Tehdit Durumu

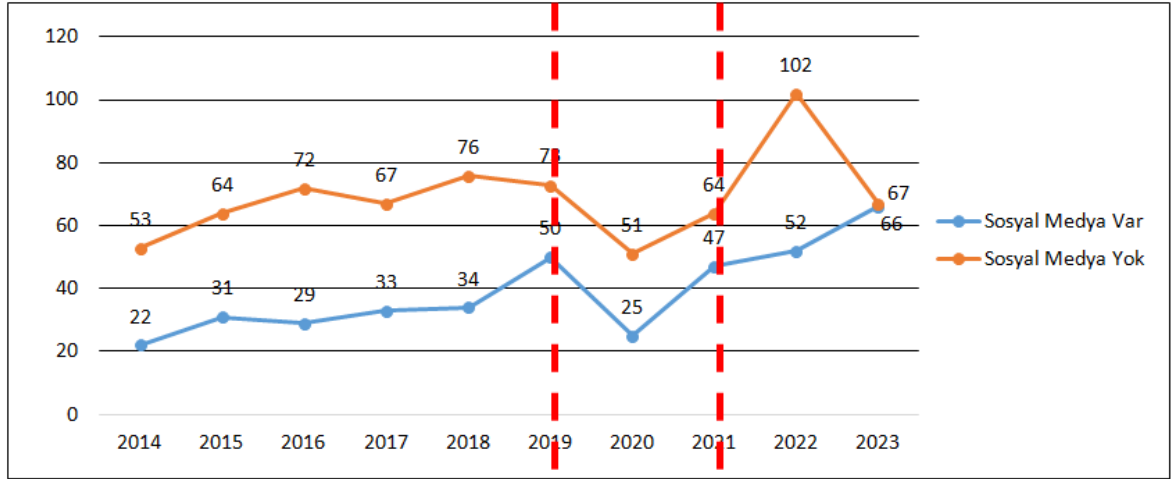
Şekil 4.11' e göre sosyal medya aracılığı ile işlenen çocuğun cinsel istismarı suçlarında şantaj ve tehdit suçlarının da işlendiği ve sayısının oldukça yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Bazı yıllarda şantajın ve tehdidin varlığı, şantajın olmadığı istismar suçlarını sayıca geçtiği görülmüştür. 2020 yılı pandemi döneminde şantaj ve tehdit sayısı düşmüştür. Bunun sebebi sokağa çıkma yasağı gibi birtakım yasak ve tedbirlerin oluşu gösterilebilir. Mağdurlar şantaj ya da tehdit suçuna maruz kalsa dahi dışarı çıkamayacağı ve şüpheliler ile yan yana gelemeyeceği için bu suçun ve cinsel istismarın gerçekleşme sayısının azaldığı değerlendirilmiştir. 2023 yılında şantajın olmadığı durumların, şantajın olduğu durumları sayıca geçmiş olması, son yıllarda her yaş grubunun sosyal medya platformlarını yoğun ve aktif bir şekilde kullanmasına bağlanabilir. Bununla beraber etkileşimin gittikçe arttığı, yan yana gelmek için tehdit ve şantaja gerek duyulmadığı anların da yaşanabildiği söylenebilir. Ancak Şekil 4.11' e genel itibarıyla bakıldığında sosyal medya üzerinden işlenen çocuğun cinsel istismarı suçunda şantaj ve tehdit suçlarının da işleniş giderek artmış olduğu görülmüştür.

Şekil 4. 12. Sosyal Medya Platformları

Şekil 4.12’ ye göre çocuğun cinsel istismarı olaylarında Facebook kullanımı 2014 yılından sonra düşüşe geçerek Instagram kullanımının başlamasıyla neredeyse ortadan kalkmıştır. Facebook isimli sosyal medya platformunun belli bir yaş grubuna hitap etmesi ve artık gençler arasında kullanılmaması da bu suçu işlerken tercih edilmemesine sebep olduğu düşünülmüştür. Bu şekile göre 2017 yılından itibaren Instagram isimli sosyal medya platformunun istismar olaylarında aktif ve yoğun bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Bu platformun tercih edilme nedenleri olarak; her türlü içerik paylaşımına olanak sağlaması, birebir metin ve görüntü paylaşma, sesli ve görüntülü arama gibi özellikleri barındırması, mesaj kutusundaki yazışmaların silinerek delillerin kaybolmasına imkân sağlaması, bu uygulamayı daha çok genç bireylerin kullanması sayılabilir. Whatsapp isimli sosyal medya platformu da bu suç kapsamında son 10 yılda kullanıldığı görülmüştür. Whatsapp’ ın da Instagram gibi kişiler arası yazışma, görüntü ve sesli mesaj gönderme, sesli veya görüntülü arama özellikleri ile istismar suçlarında iletişim kurmak için kullanılan bir platform olarak seçildiği değerlendirilmektedir. Birden fazla platform olarak kategorileştirilen başlık içerisinde Facebook, Whatsapp, Instagram, Tiktok, Snapchat, Twitter, Telegram, Hornet gibi uygulamaların çocuğun cinsel istismarı suçunda birlikte kullanıldığı durumları işaret etmektedir. Bu şekile göre birçok olayda birden fazla platformun kullanıldığı da gözlemlenmiştir. Şekilde “diğer” olarak kategorileştirilen başlık içerisinde, Snapchat, Youtube, Tiktok, Twitter, Tinder, Pub-G, Jauma, Line, Hornet, Discorte, Telegram gibi uygulamaların çocuğun cinsel istismarı olaylarında tek başına

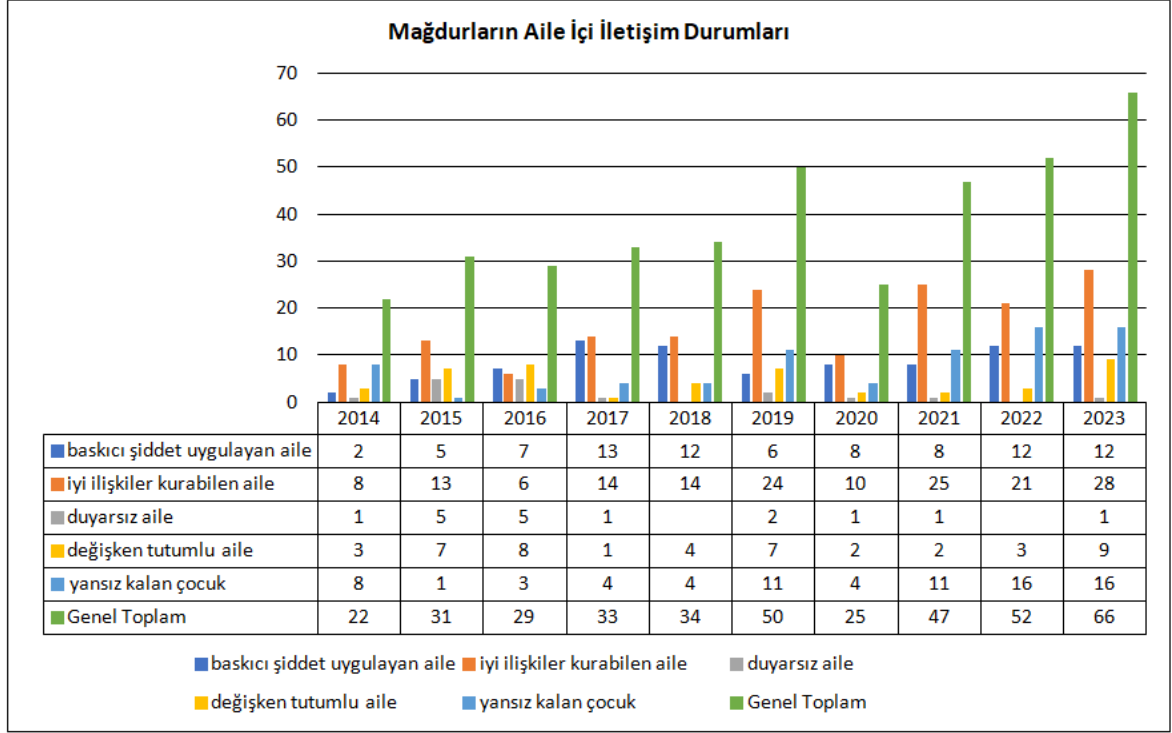
kullanıldığı durumları işaret etmektedir. Bu şekile göre farklı ve yeni sosyal medya uygulamalarında çocuğun cinsel istismarı suçu işlenirken kullanıldığı görülmüştür. Özellikle Jauma ve Hornet isimli uygulamaların “Gay” siteleri olarak adlandırıldığı ve bu uygulamalar ile erkek çocuk bireylerin mağdur edildiği değerlendirilmektedir. Son yıllarda Discorte, Tinder, Tiktok isimli uygulamalar ve bunun yanında Pub-G gibi dijital oyunlar genç bireyler arasında yaygınlaşmaya ve istismar suçu için araç olmaya başladığı düşünülmektedir.

Şekil 4. 13. Sosyal Medya Kullanım Durumunun Yıllara Göre Dağılımı

Şekil 4.13.' e göre sosyal medya üzerinden çocuğun cinsel istismarı suçunun işlendiği durumlar yıllar geçtikçe arttığı görülmüştür. Sosyal medyanın olmadığı durumların yıllara göre zaman zaman düştüğü görülmektedir ancak sosyal medyanın var olduğu durumlar sürekli artış göstermiştir. Ancak 2020 yılı pandemi döneminde sosyal medyanın var olduğu ve olmadığı her iki durumda da düşüş olduğu görülmektedir. Sokağa çıkma yasağı, sosyal mesafe kuralları gibi birtakım tedbirlerin uygulanmasının sosyal medya aracılığı ile çocuğun cinsel istismarı suçunun azalmasına neden olduğu değerlendirilmektedir. Sosyal medya olmadan gerçekleşen çocuğun cinsel istismarı suçunda da azalma vardır ancak sosyal medyanın olmadığı durum %30,1 düşüş gösterirken sosyal medya kullanımının var olduğu durumda %50 düşüş göstermiştir. Adli dosyalar incelendiğinde pandemi döneminde sosyal medya aracılığı ile işlenen çocuğun cinsel istismarı vakaları azalmış ancak aile içi veya akrabalar arası ensest ilişkilerin arttığı gözlemlenmiştir. Pandemiden sonraki yıllarda ise her iki durumunda hızla artış gösterdiği görülmektedir. Ancak sosyal medya kullanımının olmadığı durumun 2022 yılında pik yaptığı daha sonra düştüğü buna karşın sosyal medya kullanımının var olduğu durumda

sürekli bir artışın olduğu görülmektedir. Araştırma kapsamının son yılı olan 2023 yılında ise sosyal medyanın var olduğu ve olmadığı durumun sayı olarak birbirine neredeyse eşit olduğu görülmektedir. Bu bağlamda yıllar geçtikçe sosyal medya üzerinden gerçekleşen çocuğun cinsel istismarı suçunun sayısal oranının giderek artması ve sosyal medyanın olmadığı olayların sayısal oranını yakalamış olması ilerleyen yıllarda bu oranı geçeceğini düşündürmektedir.

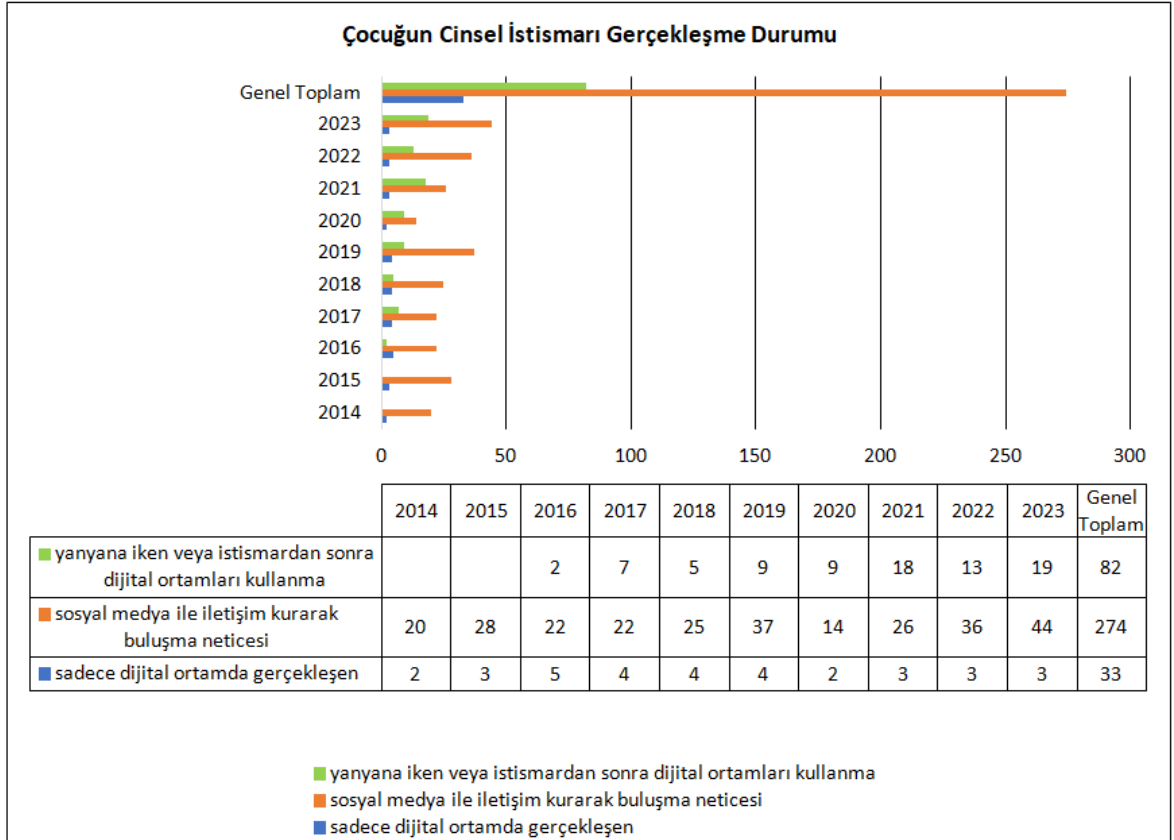
Şekil 4. 14. Sosyal Medya Kullanımı / Mağdurların Aile İçi İletişim Durumunun Yıllara Göre Dağılımı

Şekil 4.14' e göre aile ilişkileri iyi olan çocukların daha çok sosyal medya aracılığı ile cinsel istismara maruz kaldığı gibi bir tablo gözükse de aslında aile içi iletişimlerini iyi olduğu için istismarın ortaya çıktığı ve çocukların aileleri ile paylaşabildiği düşünülebilir. Aile içi iletişimlerini iyi olan çocuklar ifadelerinde her türlü sıkıntılarını ebeveynleri ile rahatlıkla paylaşabildiklerini belirtmişleridir. Adli dosyaların gizliliği sebebiyle detayların paylaşılabilmesi ile birlikte kimi ifadelerde "...ailemle aram iyidir. Sorunlarımı rahatlıkla paylaşabilirim...", "...babam ve üvey annemle yaşarım. Öz annem başka ülkede yaşar. Yanlış bir şey yaparsam kızarlar şiddet olmaz. Aile ilişkilerim iyidir..." beyanların bulunması, mağdur çocukların herhangi bir şekilde zarar görmeleri durumunda ailelerine durumu anlatabildikleri dolayısıyla suçun ortaya çıkmasında önemli rol oynadığını gösterebilir. Hatta cinsel istismar suçu gerçekleşmeden, gerçekleşse bile tekrarlanmadan müdahale edilmesinde çocukların aile bireyleri ile iletişiminin güçlü olmasının öneminin

büyük olduğu değerlendirilmektedir. Buna karşılık şekile göre baskıcı ve şiddet uygulayan aileye sahip mağdur çocukların sayısı da fazladır. Aile içinde şiddet gören çocukların mağduru oldukları istismar suçunu ebeveynleri ile paylaşmaktan çekindikleri ve korktukları görülmüştür. Beyanlarda “...gebe olduğumu annem öğrendi. Babam ve abim bilmiyor. Duyarlarsa beni öldürebilirler...”, “...Ailem istemedikleri bir şey yaparsam beni döver. En son bir ay önce annem odun ile dövmüştü. 6 yaşımdan beri döver. Her üç günde bir döverdi. Babam da bir ay öncesine kadar döverdi...”, “...annem babam ayrıldı. Annem ve ablamla yaşarım ilişkilerim iyi değildir. Onlardan korkuyorum annem her türlü sebepsiz beni döver...”, “...Annem öldü. Babam cezaevinde. Dedemle kalıyorum. Dedemle bazen iyi bazen kötüyüz. Bazen döver...”, “...aile ilişkilerimiz biraz karışık ve sıkıntılıdır. Annem hata yaptığımda bana şiddet uygular. Tokat atıp burnumu kanatmıştı. Babam bir meseleye takıldığında sürekli tekrarlar. O benim üzerimde baskı oluşturur. Bu nedenle kendimi kötü hissediyorum...”, “...Annem bir şey yapmaz. Babam vurur. Babamın şiddeti ve tacizi sebebi ile buradayım...”, “...gebe olduğumu annem öğrendi. Babam ve abim bilmiyor. Duyarlarsa beni öldürebilirler...” ifadelerinden mağdur çocuklar aile içi şiddete maruz kaldıkları için ebeveynleri ile sorunlarını paylaşmaktan korktuklarını ve bir tehlike ile karşılaştıklarını bunu aileleri ile paylaşmadıkları değerlendirilmiştir. Bir başka boyut olarak değerlendirilen değişken tutumlu aileler şekil 4.14’ de sayıca diğer boyutlar arasında dördüncü sırada gözükmektedir. Bu ailelerde, iç iletişimlerinin zaman zaman bozulduğu, istikrarlı bir huzurun olmadığı, aile bireyleri arasında sağlıklı iletişimin kurulamadığı, fiziksel şiddet olmasa dahi psikolojik şiddetin var olduğu değerlendirilmiştir. İfadelerde geçen “...Ailem ile aram bazen iyi bazen kötüdür. Doğum yaptım. Bebek öldü...”, “...ailem ile ilişkilerim çok iyi değil. Özellikle annemle sıkıntılı. Şiddet uygulamıyorlar ama sıkıntılardan dolayı problemlerimi anlatamıyorum...”, “...Sorunlarımı aileme söyleyemem. Zira bağırlar...”, “...ailem ile ilişkilerim çok iyi değildir. Özel sorunlarımı genellikle saklarım. İstemedikleri bir şey yaptığımda bana kızarlar. Ancak şiddet uygulamazlar...”, “...Üvey babam ve annemle yaşıyorum. Öz babamı hiç görmedim. Üvey babam bazen bana kızar. Beni taciz etti. Üvey babam ile annem imam nikahlıdır. Daha önceleri mutluyduk artık değiliz...” beyanlar göz önünde bulundurulduğunda bu ailelerin çocuklarının da sorunlarını veya başlarına gelen olumsuz durumları ebeveynleri ile paylaşma konusunda kaygılı olduğu ve saklama eğiliminde oldukları değerlendirilmiştir. Şekil 4.14’ e göre duyarsız aile kategorisi diğer boyutlara oranla daha az gözlemlenmiştir. Duyarsız aileye mensup mağdur çocukların az çıkmasının nedeni de aslında çocukların mağduriyet yaşamaları noktasında ilgili olmamaları, çocukların bu durumu ailelerine

aktarsa dahi emniyete yansımada göz ardı edilmesi olabilir. İfadelerde geçen “...Ailemle ilişkilerim kötü. Beni dinlemiyorlar. Annemle anlaşımadığım için evden kaçtım...”, “...Üvey annem babam ve kardeşlerimle yaşarım. Öz annem Bolu’ da başkasıyla evli. Babam bana karşı ilgisizdir. Babamdan şiddet görmem. Bana karşı tepkisizdir. O kadar şey yaşamama rağmen kendisinden herhangi bir tepki görmedim...”, “...Annem ve kız kardeşimle aram iyidir. Sorunlarımı onlarla konuşur paylaşıyorum. Ancak babam ve abim yaklaşık 5 yıldır benimle hiç konuşmuyorlar. Evde bulunduğumuz ortamlarda beni görmezden gelip ben yokmuşum gibi davranıyorlar. Babamdan ve abimden fiziksel şiddet görmüyorum. Annem ve babam sürekli tartışıyorlar. Aile ilişkilerim çok iyi değildir...”, “...annem babam ben küçükken ayrılmışlar okulu bıraktım sevgi evlerinde kalıyorum...”, “...annem babam boşandılar. Babamla konuşmuyorum. Madde bağımlısı olduğum için annem yurda verdi...” beyanlar bağlamında duyarsız aileye sahip çocukların da mağduriyetlerini veya sıkıntılarını ebeveynleri ile paylaşmadıkları, paylaşımlar dahi gereken ilgi ve alakayı göremedikleri değerlendirilebilir. Son olarak şekilde yansız kalan çocuklar olarak kategorilendirilen grubun sayı olarak fazla olduğu ve diğer boyutlardan 2. sırayı aldığı görülmektedir. Bu gruptaki mağdur çocuklar aile içi iletişimleri hakkında cevap verme noktasında çekimser kaldıkları değerlendirilmektedir. Bu çocuklar aile içi ilişkileri hakkında bilgi vermedikleri için nasıl bir aile yapıları olduğu değerlendirilememiştir. İncelenen adli dosyalarda iki vaka kategoriler içine alınırken mağdurun beyanına göre değil deliller ve üçüncü şahısların beyanlarına göre değerlendirilmiştir. Bunlardan biri, 11 yaşında olan mağdur erkek çocuğun, anne ve babasının boşandığı ve babası ile yaşadığı, babasının MS hastası olduğu ve ikametden ayrılamadığı bahanesiyle oğluna uzun bir süre cinsel istismarda bulunduğu, istismar olayını gerçekleştirdiği anları fotoğraf ve video olarak kaydettiği, sosyal medya platformlarında üçüncü şahıslar ile paylaştığı, son olarak oğluna yaşananları başkalarına anlatması durumunda kendisinin tutuklanacağını ve ortada kalacağını söyleyerek susturduğu incelenen dosyadaki delillerden anlaşılmıştır. Mağdurun ifadesinde geçen “...4. sınıf öğrencisiyim. Okuma yazma bilmiyorum. Babamla yaşıyorum. Babamla aram iyidir. Annem başka yerde yaşar. Annemle aramız kötüdür. Babam hastalandı. Babama ceza vermesinler...” beyanından çocuk bireyin ilköğretim 4. sınıfta olmasına rağmen okuma yazma bilmemesi, istismarın elde edilen deliller ile kanıtlanmasına rağmen babasını korumaya çalışması ve ortada kalacağı korkusuyla babasının ceza almamasını istemesi yaşadığı şiddetin boyutunu belirlemiş ve bu vaka baskıcı-şiddet uygulayan aile kategorisi olarak değerlendirilmiştir. Bir diğer vaka ise mağdurun internet üzerinden iş başvurusu yapmak

için sahte bir hesap ile iletişime geçtiği, daha sonra Whatsapp üzerinden yazışarak şüpheli şahısla buluştuğu ve iş konuşma bahanesiyle bir otele gittikleri burada dört farklı şahsın otelin 5. katında mağduru istismar ettiği, mağdurun odadan çıkamaması üzerine 5. kattan atlayarak vefat ettiği dosyadaki delillerden anlaşılmış, ayrıca üçüncü şahısların beyanlarından maktülenin anne ve babasının ayrı olduğu, evlilik dışı bir birliktelikten dünyaya geldiği, aile ilişkilerinin sağlıklı olmadığı anlaşılmaması üzerine bu vaka duyarsız aile kategorisine dahil edilmiştir.

Şekil 4. 15. Sosyal Medya Kullanımı / İstismarın Gerçekleşme Durumunun Yıllara Göre Dağılımı

Şekil 4.15' e göre sosyal medya aracılığı ile işlenen çocuğun cinsel istismarı suçu en çok sosyal medya platformlarından yazışarak sonrasında buluşma neticesinde meydana gelmektedir. İncelenen adli dosyaların gizliliği sebebi ile gerçekleşen istismar suçunun detayına girilmeden işleniş şekilleri ifade notları olarak teze dahil edilmiştir. Bu notlara göre “Mağdur, erkek arkadaşı Whatsapp üzerinden yazışarak çok sefer tehdit ve şantaja uğramış ve buluşarak cinsel birliktelik sonucu hamile kalmıştır.”, “Mağdur, internet üzerinden tanıştığı kişinin evlenme vaadiyle yazışmalarına ikna olarak buluşma neticesi cinsel istismara uğramıştır.”, “Mağdur, Facebook üzerinden tanıştığı kişiye Hotmail üzerinden 4 adet çıplak fotoğraf göndermiş, daha sonra şüpheli hem Facebook hem

Whatsapp üzerinden şantaj içerikli mesajlar göndererek mağdurun yaşadığı ilden şüphelinin yaşadığı ile gelerek burada cinsel istismara uğramıştır.”, “Mağdur erkek çocuğudur, internette ismini bilmediği gey sitelerinde ve Facebook’ ta gey arkadaşlıkları yaparak sonrasında başka bir erkek şahısla buluşarak cinsel istismara uğramıştır.”, “Mağdur, şüpheli ile Whatsapp üzerinden yazışmalar ve şüpheli mağduru ikametine gelmesi yönünde ikna eder, mağdur ikamete geldiğinde burada başka erkekler de vardır, istismar sırasında Snapchat’ te video çekerler daha sonra bu video yine Whatsapp üzerinden başkalarına gönderilir.”, “Mağdur %45 engelli, sosyal medya ismi belirtilmemiş, mağdur, internet üzerinden yazışarak şüpheli ile buluşur, farklı ikametlerde geçirilen 10 gün içerisinde çok defa çocuğun cinsel istismarı gerçekleşir.”, “Mağdur, Instagram üzerinden tanıştığı kişi ile bir müddet konuştuktan sonra şüphelinin ‘eğer evime gelmezsen sevgili olduğumuzu aileme söylerim’ tehdidi ile mağdurun ikametine gelmesini sağlar ve burada çocuğun cinsel istismarı gerçekleşir. Bu esnada şüphelinin çektiği fotoğraflar daha sonraki süreçte mağdura Instagram üzerinden göndererek ‘bir kez daha gelmezsen bu fotoğrafları aileme gönderirim’ şantajı ile mağdur çok defa cinsel istismara maruz kalır.”, “Şüpheli, mağdura Instagram üzerinden istek atar. Böylelikle tanışmalar şüpheli istediği güveni sağladıktan sonra mağdurdan çıplak fotoğraflarını ister. Mağdur bu fotoğrafları Whatsapp üzerinden şüpheliye gönderir. Yine Whatsapp üzerinden görüntülü konuşarak mağdurun kıyafetlerini çıkarmasını ister mağdur da çıkarır. Yine mağdurdan çıplak halinin videosunu ister. Mağdur gönderir ve şüpheli elindeki verileri yaymakla tehdit ederek mağduru buluşmaya ikna eder ve bir binanın bodrum katında cinsel istismar gerçekleşir.”, “Şüpheli ve mağdur (erkek çocuk) Jauma isimli uygulama üzerinden mesajlaşarak tanışmalar. Daha sonra birbirlerine telefon numaralarını vererek Whatsapp üzerinden yazışmalar ve eşcinsellik üzerine cinsel içerikli konuşurlar. Şüpheli birtakım vaatlerde bulunarak mağduru buluşmaya ikna eder ve şüphelinin ikametinde cinsel istismar gerçekleşir.”, “Mağdur (erkek çocuk) ve şüpheli Hornet isimli gey sitesi üzerinden tanışmalar. Şüpheli mağdura karşı birden fazla cinsel istismar olayını gerçekleştirir. Ayrıca şüpheli, yaşananları başkalarına ve mağdurun ailesine anlatmak ile tehdit ederek Whatsapp ve Instagram üzerinden kendisine çıplak resimlerini ve cinsel içerikli videolar atmasını sağlar. Daha sonra bu verileri yaymakla tehdit ederek cinsel istismarda bulunmaya devam eder.” biçimlerinde ve buna benzer şekillerde sosyal medya üzerinde cinsel istismar suçunun işlendiği görülmüştür. İncelenen dosyaların çoğunda mağdur ve şüpheli sosyal medya üzerinden tanışmış ya da sosyal medya platformları üzerinden haberleşerek buluşmuş ve sonrasında cinsel istismara uğramıştır. Dosyaların bir kısmında ise mağdurlar şüphelilere

kendilerine ait çıplak fotoğraf ya da video göndermiş ve şüpheliler bu verileri kullanarak mağdura şantaj ve tehditte bulunmuş ve istismarı sürekli hale getirmiştir. Bu şekile göre birçok istismarda mağdur ile yan yana gelebilen şahısların önce cinsel istismar suçunu gerçekleştirip sonra sosyal medya platformlarını kullanarak şantaj ve tehditle mağduru tekrar istismar etmesi ya da yanında olan mağdura sosyal medya ve internet üzerinden cinsel içerikli videolar izleterek cinsel istismar suçunu gerçekleştirdiği görülmektedir. Bu vakalar ise “Mağdur ve şüpheli cinsel birliktelik yaşadıkları sırada şüpheli tarafından çekilen fotoğrafların Whatsapp üzerinden yayılması ve yine Whatsapp üzerinden tehdit ve şantaj ile ilişkiye zorlanma şeklinde cinsel istismar gerçekleşir. Mağdur bu olay neticesi ilaç içmek suretiyle intihara teşebbüs eder.”, “Şüpheli baba, Twitter hesabından kızının çıplak fotoğraflarını paylaşarak başka çocukların da kendisine çıplak fotoğraf göndermesini sağlar. Bu hesap üzerinden kendisine gelen müstehcen fotoğrafları başkalarıyla paylaşarak onlardan da yeni fotoğraflar temin eder. Twitter üzerinden enest ilişki, çocuk pornografisi gibi araştırmalar yaparak önüne çıkan videoları izler ve paylaşır.”, “Şüpheli, mağduru dükkanına çağırarak arka depoda bulunan bilgisayarından internet üzerinden cinsel içerikli videolar izleterek cinsel istismarda bulunur. Şüpheli, mağduru bir daha gelmezse ‘ailesini öldürmekle’ tehdit ederek aynı şekilde internet üzerinden cinsel içerikli video izleterek mağdura karşı birden fazla cinsel istismar olayını gerçekleştirir.”, “Şüpheli mağdurun dedesi, mağdura internet üzerinden cinsel içerikli videolar izletip aynı şeyleri kendisine tehdit ederek yapmasını ister, torununu istismar ederken videoya çeker. Birden fazla gerçekleşen cinsel istismarın delili olarak çok sayıda kaset dosyaya delil olarak eklenir.”, “Şüpheli ve mağdur normal arkadaşken beraber metruk bir binaya girerler. Burada çocuğun cinsel istismarı gerçekleşir. Şüpheli bu yaşananları videoya alır ve mağdura Instagram üzerinden göndererek eğer kendisiyle tekrar ilişkiye girmezse bu videoyu yayacağını söyler. Mağdur korktuğu için kabul eder. Daha sonra tanımadığı biri Instagram üzerinden kendisine bu videoyu göndererek kendisi ile cinsel birliktelik yaşamazsa ve para vermezse videoyu yayacağını söyler. Mağdur bu kişi ile de cinsel birliktelik yaşar. Bu şekilde 5 kişi ile birlikte olur. Hepsi mağdura Instagram aracılığı ile ulaşır. Daha sonra ailenin durumu öğrenmesiyle konu emniyete yansır.”, “Mağdur (erkek çocuk) şüphelinin yanında çıraklık eğitiminde iken işyerinde cinsel istismar olayını gerçekleştirir. Şüpheli bu anları videoya alır. Bu videoyu Whatsapp üzerinden arkadaşına gönderir. Arkadaşı da bu video üzerinden tehdit ile mağdura karşı cinsel istismar suçunu gerçekleştirir. Ayrıca şüpheli elindeki videoyu TikTok isimli platformda yayınlama tehdidi ile bu istismarı birden fazla kez gerçekleştirir.” şeklinde

gerçekleştirdiği anlaşılmıştır. Bu biçimlerde işlenen istismarların genellikle mağdurun yakınında bulunan aile bireyleri, akrabaları, arkadaşları veya iş yerinde bulunan şahıslar tarafından gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Şekil 4.15’ e göre bir diğer boyut ise istismarın sadece sosyal medya platformları üzerinden gerçekleştiği biçimdir. Bu boyutun diğer boyutlara göre daha az olduğu görülmektedir. Bu vakalar “Mağdur ve şüpheli Facebook üzerinden tanışır. Yüz yüze hiç görüşmezler ancak mağdur çıplak fotoğraflarını şüpheliye yine Facebook üzerinden gönderir. Devamında şüpheli ‘başka foto göndermezsen gönderdiklerini internette yayarım’ şantajıyla mağdura ait çıplak fotoğrafları kendisine gönderilmesini sağlar. Ayrıca Whatsapp üzerinden tehdit ve hakaretlerde bulunur. Bununla beraber şüpheli şahıs mağdur adına 7 farklı Facebook hesabı açarak fotoğrafları burada yayınlar.”, “Mağdur amcası tarafından uğradığı cinsel istismarı Instagram üzerinden tanıştığı şüpheliye anlatır. Şüpheli ile Whatsapp ve Instagram üzerinden cinsel içerikli konuşur ve birbirlerine çıplak özel bölgelerinin fotoğraflarını atarlar. Aile mağdurun telefonuna baktığında hem amcanın olayını hem de şüphelini gerçekleştirdiği istismarı öğrenir.” şeklinde ve buna benzer şekilde gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Bu vakalarda her ne kadar şüpheli ve mağdur yan yana gelmesede mağdurun mahremiyeti aşarak özel bölgelerinin fotoğraflarını başka insanlara göndermesiyle tehdit, şantaj gibi olaylar ile karşılaşarak bitmeyen bir mağduriyetin içine düştüğü görülmektedir.

4.6.4. Alanında uzman altı Savcının görüşleri

1-Sizce çocuğun cinsel istismar suçu üzerinde dijitalleşmenin ve sosyal medya uygulamalarını ne tür bir etkisi vardır?

UZMAN 1: “...Özellikle çocuklarımızın ciddi bir eğilimi oldu ve kontrolsüz kullanılmaya başlandı. Facebook, Instagram, Twitter hızlı kullanıldı. Diğer arkadaşları arasında kullanılıyor olması aralarında dönen muhabbetler diğerlerini de özendirdi ve ailelerde çocuklar üzerindeki kontrolleri kaybetmeye başladı ne yazık ki. Gençler sosyal medya platformu kullanırken ya da çocuklar sosyal medya platformu kullanırken aynı zamanda da fotoğraflarını paylaşmaya başladılar. Günlük hayatlarından hikayeler paylaşmaya başladılar, videolar çekip atmaya başladılar. Daha sonra erişim hususunda kullanımında ciddi bir bilinç olmadığı için herkese açık bir şekilde kullanılmaya başlandı ve insanlar birbirlerinin fotoğraflarını, videolarını rahat bir şekilde erişim sağlamaya

başladı. Haliyle dışarıdan zaten görsel itibariyle de tacize açık bir yapı olduğu için taciz, istismar, rahatsızlık verme gibi suçlara ortam oluştu...”

UZMAN 2: “...17 yıl öncesine döndüğümüzde yine internet vardı. Yine dijitalleşme vardı. Fakat bir 10 yıl, 17 yıl önce sosyal medya bu kadar güçlü değildi, aktif değildi. Çeşitli platformlar yine vardı. Ancak katılım düzeyi insanların internette haberdar olma, çocukların fail boyutunda da mağdur boyutunda da dijitalleşmeden bu kadar haberdar olma imkânı yoktu. Materyal olarak telefon, tablet, bilgisayarla muhatap olma imkânı olanağı daha azdı... Dijitalleşme cihaz olarak düşündüğümüzde, dijital cihazların elinde bulundurma oranı önce sosyal ekonomik gelir grubu açısından üst grup ailelerin bu cihazları, çocuklarına alma, satın alma ellerinde bulundurma, onlarla bir yerde olma imkânı sağlama yönünden alt gelir grubu ailelere göre daha yüksek imkanlara sahiptiler... Bugün işte akıllı saatten tutunda tablet, telefon, dizüstü bilgisayar, masa üstü bilgisayar gibi cihazların daha da yaygınlaştığını görüyoruz. Bir de çocuklar teknolojiye ilgi duyuyorlar. Birinde varsa diğeri de ailesine baskı yapıp bu cihazları temin etmek istiyor...Bu cihazlar içerisinde sosyal medyayla entegre olmak, sosyal medya kullanıcısı olmak ayrı bir şey...Şimdi bu cihazların elbette faydaları var. Eğitim yönünden kullanmaları gerekiyor. Aileler bunları temin etmek durumundalar...”

UZMAN 3: “...Özellikle pandemi zamanında sosyal medyanın yaygınlaşması, insanların sosyalleşmede dijital materyalleri çok aşırı derecede kullanması neticesi çocuklarda bu durumdan etkilendi. Özellikle YouTube uygulamasını kullanılmasında...İçerikleri küçüklerde görmeye başladı. Kullanıcı kişi bilgilerini YouTube üzerinden 13 yaşından küçük olduğunun bilgi olarak girilmesi halinde YouTube çocuk/kids isimli uygulama o telefona yüklenmekte fakat çocuk yaşını büyük olarak girdiğinde her türlü içeriğe ulaşabilmektedir...O sebeple bir sıkıntılı bir durum oluştu. Aynı zamanda sosyalleşmede, özellikle pandemi zamanında sosyal medyanın aşırı kullanılması, para amaçlı para kazanma amacıyla kullanılması, annelerin TikTok özellikle TikTok' ta yayın yaparak para kazanma yoluna girmesi, çocuklarında durumunu haliyle etkiledi. Aynı zamanda sosyal medyada arkadaşlık bulma düşüncesi hem kızlarda hem erkekte yoğun bir şekilde bulunmaktadır... Kız deyince çocuk anlaşılıyor belki bayan şahıslarda özellikle şöyle bir durum oluşuyor, kendilerini ve sosyal yaşantılarını ifade edip, karşısındakinden de aynı şekilde dürüstçe bir davranış bekleme içerisine giriyor fakat karşı taraf tamamen kendi zevklerine kendi ihtiyaçları doğrultusunda değerlendiriyor. Suç tipi

olarak da kız çocuklarının cinsellikten bahsederken şantaja uğradıkları, çıplak fotoğraflarını elde etmesi halinde eylemi daha ileri götürüyor. Para elde etme, cinsel ilişkide bulunma şeklinde erkeklerin talepleri oluyor. Bayanlar da bir nevi maruz kalıyorlar. Bu şekilde cinsel istismara ya da şantaja açık hale geliyorlar...”

UZMAN 4: “...çocukların dedesi, kuzenleri, babası, abisi gibi yakın çevrenin sosyal medyada gördüğü cinsel içerikli eylemleri çocukların üzerinde uyguladıklarına dosyalarda şahit oldum. Çocuk büro bazında da çocukların özellikle ergenlik döneminde cinselliği merak ederek ve sosyal medya üzerinden edindikleri videolarda gördükleri eylemleri birbirlerine uygulamaya çalıştıklarını gördüm. Bu açıdan da 12 yaş altında dahil olmak üzere hemcinsler de dahil olmak üzere...erkek çocukların birbirlerine yöneldiklerini bu dönemde sosyal medyayla beraber bu yönelimin arttığını, hayvanlar üzerinde cinsel isteklerini tatmin etmeye çalıştıklarını, dürtüleriyle beraber yönelimlerinin olduğunu fark ediyorum. Sosyal medyada gördüğü eylemleri aslında biyolojik olarak da gerçekleştiremeyecek yaşta olmalarına rağmen birbirlerine yönelimlerinin olduğunu, tamamen sosyal medyada gördükleri hareketleri birbirlerine uygulamaya çalışıyorlar. Sosyal medya bu noktada merak uyandırıyor...mağdur anlatıyor, 5 TL, 10 TL karşılığında- hadi sana sakız alacağım gel beraber müstehcen video izleyelim- önce bu videoları birlikte izleyip sonra da caminin bahçesinde yahut tuvalet gibi yerlerde izledikleri eylemleri sergiliyorlar. Bakım yurtlarında çok fazla var, sevgi evleri ve cezaevlerinde...yani konuya genişletecek olursak aynı koşuğa çok fazla cinsel istismar eylemi yaşıyor...”

UZMAN 5: “...şimdi tabi artık bilişim çağındayız ve küreselleşen, globalleşen bir dünya var. Dolayısıyla bugün yazdığımız bir ileti anında dünyanın neresinde olursa olsun aynı anda görülebiliyor...dolayısıyla artık uzaklık diye bir şey kalmadı... mesela internetin çok da fazla yaygın olmadığı zamanlarda cinsel eylemler daha çok dokunma şeklinde veyahut sözlü olarak yani bizzat görerek veya aynı ortamda bulunma şeklinde oluyordu...internetin gelişme sürecinde ve çeşitli uygulamalardan sonra bu artık çok daha kolay hale geldi. O yüzden kanunumuzda da en azından cinsel taciz açısından bir artırım maddesi var. Bu sosyal medya ya da internet üzerinden yapılan cinsel eylemlerde daha çok arttığı gibi şikâyet şartına da bağlı olmaktan çıkıyor. Bu nedenle sosyal medyayı aslında kanun koyucu da bunun internetin daha gelişebileceğini düşünerek böyle bir ağırlaştırıcı madde koyduğunu düşünüyorum. ...bilgisayar veya telefon hepimizin elinde var...Twitter, Instagram ve bildiğim kadarıyla TikTok uygulaması üzerinden görüntü, fotoğraf veya

video şeklinde sınırsız bir kitleye hitap edilebiliyor...Dolayısıyla sosyal medya bu tür suçları kolaylaştırdığını net bir şekilde söyleyebilirim...şüpheliler, mağdurların belki yaş küçüklüğünden veya daha henüz bazı şeyleri tam kavrayamama durumlarından kaynaklı kandırabiliyorlar. Zaten çocuklar her zaman kandırılmaya açık bireylerdir... Dolayısıyla internet üzerinden iletişim kurduktan sonra bir buluşma teklifi oluyor...bazen çocuklar içinde bulunduğu olumsuz durumlardan mesela ailevi problemlerden dolayı daha savunmasız olabiliyor ve görüştüğü kişilere çok kolay inanabiliyor ve onlara kapılabiliyorlar. Ve tabi buradan sözlü olarak yapılabilen ya da işte resim atma gibi yazılı olarak da yapılabilen şeyler olduğu gibi bunun devamında da maalesef fiili eylemler çok rahat bir şekilde birbirini takip edebiliyor...kesinlikle bir artış var bu zaten teknolojinin getirdiği bir durum... belki eskiden sadece Facebook ile başladı. Ondan sonra Instagram, Twitter ve TikTok ile devam ediyor ancak bazı farklı uygulamalar da var. Telegramlar artık devreye girmeye başladı...”

UZMAN 6: “...sosyal medya örneğin Instagram, Facebook gibi etkin olarak kullanılıyor. İyi bir eğitim almış bir çocuk ya da birey kesinlikle bu platformlar ile yararlı şeyler yapıyorlar...çocuklar açısından değerlendirecek olursak, anne ve babası olmayan ya da anne baba boşanmış ya da aralarında sorun olanlar ya da eğitimsiz anne babanın yanında büyüyen çocuklar, küçük yaşta maalesef iyi bir eğitim almadıkları için ve devamında da okulda da iyi bir eğitim almadıkları için yine çevrenin de olumsuz etkilerinden dolayı maalesef çok sağlıksız bir şekilde gelişiyorlar...sosyal medya ortamları özellikle Instagram ya da Facebook gibi alanlar bunlar için birer tuzak, bataklık gibi ve suç potansiyeli olan insanlar maalesef bu platformlarda pusuda bekliyorlar. Resmen ava çıkıyorlar, oltasını atıp kim düşecek oraya diye. Maalesef öyle olduğu için de annesiyle, babasıyla ya da kendi çevresiyle iyi bir ortam sağlayamadığı için sosyal medya ortamlarında arkadaşlıklar kurmaya başlanıyor. Çocuklar neyin doğru neyin yanlış olduğu farkındalar değil. Şüpheli, fiziksel özellikleri ya da nitelikleri, mesleğiyle ilgili ya da maddi durumuyla ilgili olarak yanlış bilgiler veriyor. Çocuklar, karşıdaki kişinin iyi niyetli mi yoksa kötü niyetli mi olduğunu ayırt edemediğinden iletişim başlıyor, sonra telefon numarasını veriyor, kendi bilgilerini veriyor, adreslerini veriyor işte bir şekilde bir süre sonra buluşmalar falan meydana geliyor. Dediğim gibi kendini koruyamıyor...maalesef suç potansiyeli olan insanların tuzağına düşüyor... ‘bana çıplak resmini gönder gönderiyor, tabi o resimlerin gönderilmesi başlı başına zaten çok kötü bir koz...bu resmi annenle babana göndereceğim ve de başkaları ile paylaşacağım, seni rezil edeceğim’ diyor. Bu

fotoğraflar ve almış olduğu özel bilgileri kullanarak bu çocuğu sömürmeye devam ediyor. Bu kişiler çocukları bu tür şantajlarla evlerine götürüyorlar ve cinsel istismar olayı meydana geliyor. Maalesef bu istismarlar meydana geliyor. İfade aşamasında görüyoruz ki çocuklar hiçbir şey bilmiyor. Yaptığının gerçekten yanlış olduğunu bilmiyor, farkına değil psikolojisi bozulmuş...Çok etkin kullanıldığı için özellikle Instagram zirve yapmış durumda. Her geçen sene daha da artıyor...en azından bir yasal sınırlaman getirilmesi gerekiyor...Çok yönlü bir eğitim verilmesi lazım. Kontrol altında tutulması lazım. Gözlem altında tutulması lazım. Onun yetişmiş olduğu ortamdan uzaklaştırılması gerekiyor...”

2-Size intikal eden konularda en çok hangi sosyal medya uygulamalarıyla karşılaşıyorsunuz?

UZMAN 1: “...Sosyal medyaya ulaşım hususunda artık cep telefonu kullanımı da çok küçük yaşlarda düştüğü için cep telefonundan da bu uygulamalar rahatlıkla kullanılabildiği için artık hani bilgisayara da ihtiyaçları yok. Cep telefonundan da çok rahat erişim sağlıyorlar. Ne yazık ki çocuklar çok işte 3 yaş gibi evden çıkıyorlar. Kreş daha sonra anaokulu ilkököl çocuklarıyla iletişim kurabilmek için aileler cep telefonu vermek zorunda kalıyor. Elllerinde zaten cep telefonu ile tanışan çocuklar artık sosyal medyadan uzak kalamıyor... Facebook, Instagram, Twitter kesinlikle kullanmayacaksınız, YouTube’a girmeyeceksiniz yani bu mümkün değil, bunun önüne geçilemez ama kontrollü bir şekilde kullanımları için farklı koruma mekanizmalarını geliştirilmesi gerekir...en çok karşılaştığımız platformlar bunlar...”

UZMAN 2: “...Yani sosyal medya grupları dediğimizde bugün ilk akla gelen Facebook, WhatsApp, Instagram, Tiktok, Discort uygulaması, benim en çok rastladığım uygulamalar bunlar. Bu platformlarda çocuklar, kimliği gizlenen insanlarla kişilerle muhatap olabiliyorlar. Ya da karşısındaki hiç kimliğini gizlemese bile başlangıçta çok masumane amaçlarla bir araya gelebiliyorlar. Sadece oyun oynamak için bile bir araya gelebiliyorlar daha sonrasında oyun ortamından çıkıp başka mecralara kayabiliyorlar...”

UZMAN 3: “...Tarafların tanıştıkları Instagram olabilir, TikTok olabilir, hemen hemen her sosyal medya ortamında sıkıntılı durumlar meydana gelebiliyor...”

UZMAN 4: "...Facebook, Instagram en çok bunlar...Bir de süreli olarak tutulan bir uygulama var. Tinder olabilir, onu daha güvenli buluyorlar. Karşılıklı görüşmeden sonra konuşma, sohbet, canlı sohbet bitirildiğinde bütün yazışmalar ve gönderilen videolar siliniyor. Onun daha güvenli buluyorlar. Discord var...sohbet kapatıldığında birbirlerine gönderdikleri resimler, videolar ve yazışmalar siliniyor. Bir kanıt kalmaması şüpheliler açısından önemli çünkü şantajı aracı olarak kullanıyorlar...-benimle ayrılırsam bunları aileme gönderirim- diyor. Yahut kız çocuğu belki duygusal anlamda da bir yakınlık hissediyor ama erkek yalnızca cinsel yönden yaklaşıyor. Bu görüntüleri okuldaki erkek arkadaşlarına yayıyor. Diyorlar ki -bizimle de birlikte olmazsan bu görüntüleri başkalarına da yayarız, aynılarını bizimle de yapacaksın- diyor. Başka üçüncü şahıslar da bu şekilde şantajla suça ortak olabiliyor..."

UZMAN 5: "...En çok karşılaştığımız Instagram...çünkü artık Facebook uygulamasını genç nesil kullanmak istemiyor. Anne ve babalar daha çok kullanıyor. Mesela Instagram' ı 18, 17 ve 16 yaşındaki çocuklar daha çok kullanıyor. Biraz daha küçük yaşlar genelde Snapchat diye bir uygulama kullanıyorlar. Yani bu da karşımıza çok geldi. Onun dışında TikTok zaten yani çoğu kişide var, belki bazıları eğlence amaçlı kullanıyor ama bu platformda da müstehcen görüntüler çok rahat bir şekilde kullanım yönü var. Ama ben birinci sırada Instagram olduğunu düşünüyorum. Çünkü Instagram her şeye cevap veriyor. Yazıya cevap veriyor. Görüntülü aramaya cevap veriyor. Fotoğraf paylaşmaya cevap veriyor ki bence en tehlikeli olan kısımdan biri de bu..."

UZMAN 6: "...Yani şu anda en çok en yaygın olan Twitter, Tiktok var ama en etkin olanlar ve yaygın olan Instagram... Mağdura nerede tanıştınız diye soruyoruz cevaplar genelde Instagram. Anladığım kadarıyla Instagram her şeye kapı açıyor, paylaşımlar, ile birlikte aynı zamanda konuşma yapabiliyorsun. Bunların hepsini karşıladığı için Instagram daha çok tercih ediliyor kesinlikle..."

3-Çocuğun cinsel istismarı suçuna konu olan mağdur ve şüphelilerin demografik, ekonomik ve eğitim durumları hakkında ne düşünüyorsunuz?

UZMAN 1 : "...aslında baktığımızda genelde ailelerin sosyokültürel seviyelerin düşük olduğu hissine kapılıyorduk fakat ilerleyen süreçlerde ve gördüğümüz vakalarda ya sadece sosyokültürel seviyelere düşük yada sadece parçalanmış aile çocuklarının bu tarz

eylemlere maruz kalmadığı aynı zamanda birçok eğitimli ailede eğitimli çocukların ya da sosyokültürel seviyeleri çok yüksek kariyer sahibi maddiyatta ciddi anlamda refah düzeyi çok yüksek ailelerin çocuklarının da böyle eylemlere maruz kaldığı, hatta eğitimli kariyer sahibi ya da işte maddi imkanları çok yerinde olan anne babaların ya da şahısların da bu tarz suçlarda şüpheli olabileceğini gördük ne yazık ki. Tabi ki parçalanmış aileye mensup çocuklarda daha fazla oluyor. İletişim kopukluğu, yalnızlık, işte anne babasının ayrı olması, sağlıklı bir aile ortamında yetişmemiş olması ya da maddi imkanları ve eğitim düzeyleri düşük ailelerde vaka sayısı daha yüksek ama ne yazık ki son zamanlarda artık eğitimli aileler sosyokültürel seviyeleri yüksek aileler, kariyer sahibi aileler, refah düzeyleri yüksek olan aileler de hem mağdurun hem de bu dosyalarını şüphelisi olabiliyor. Yani aile ilişkileri, çocuğun yetiştirilme tarzı, ailelerin yapıları gerçekten bunların üzerine ciddi bir etkisi olduğunu düşünüyorum. Çünkü biz, çocuklarımızı yetiştirirken yalnız yetiştiriyoruz ne yazık ki. Yani biz bu çocukları yalnızlığa mahkûm ediyoruz. Odalarında tek başına kalmaya mahkûm ediyoruz. Çocuklarımızla iletişim kurmuyoruz. Kendilerini ifade etmeye başladıkları andan itibaren ya da kendilerini ifade edemiyor olsalar bile hani açıklayarak izah ederek gerekirse onların seviyesine inip ellerinden tutup gözlerinin içine bakarak iletişim kurmuyoruz. Son zamanlarda yetişkinlerde de cep telefonu ve sosyal medya kullanımı çok yaygın. Yani bunlar yoksa bile aileler eve geldikten sonra en basit ve kolay eğlence dinlenme aracı olarak televizyon gördükleri için televizyonlar zaten 7/24 açık. Dolayısıyla anne ve babasının elinde sürekli telefon ve sosyal medyalarda paylaşımlarda bulunduğunu ya da sürekli televizyon izlediğini gören bir çocuk zaten bir süre sonra kendi içinde yalnızlığa çekiliyor. Ailesiyle iletişim koparıyor...yani biz çocuklarımızı bilgisayar ve telefonların başına mahkûm eden bizleriz...”

UZMAN 2: “...Önce mağdurlar yönünden bakacak olursak, zaten mağdurların sosyal medyaya yönelme amacı insani bir takım duyguların tatmin edilmemesi...eğer ebeveynle çocuk arasındaki ilişki gayet sağlıklı, tatmin edici düzeyde ve sevgi boyutu çok yüksekse daha az rastlıyoruz...dağılmış aileler dediğimiz anne babanın ayrılmış olduğu, babanın cezaevinde olabildiği, annenin başka şehirde olabildiği durumlarda bu ailelere ait çocuklarda mağduriyetin daha yüksek olduğunu yada bu tür eylemlerle muhatap olma riskinin daha yüksek olduğunu gözlemliyoruz. Okuldaki eğitim başarısı yönünden de genelde dersleri kötü çocuklar olayın mağduru oluyor yani eğitim hayatına ilgi duymayan, okulu önemsemeyen, çok fazla devamsızlık yapıp derslere katılımı olmayan çocuklar daha fazla bu suçun mağduru oluyor. Failler açısından da genelde faillerimiz eğitim seviyesi

düşük insanlar oluyor. Ekonomik seviye, insanların hayata tutunmaları ve daha eğitilmiş olmaları açısından çok avantaj sağlayan bir durum, yüksek gelir grubu ya da ortanın üzerinde gelir grubuna sahip ailelerin her açıdan çocuklarının, fail olma yönünden de mağdur olma yönünden de daha baskılayan bir sosyal çevreleri oluyor. Onlar bu tür suçların daha az mağdur ya da faili olabilirken düşük ekonomik gelir grubuna sahip ailelerde bu oran daha fazla. Yani suçla, suçun faili ve mağduru olmakla düşük gelir grubuna sahip olma arasında pozitif bir oranlama olduğunu düşünüyorum. Yani yoksulluk arttıkça bu suçlara mağdur ya da fail olarak bu eylemlerin içinde yer alma oranı daha da yükseliyor...”

UZMAN 3: “...sağlıklı bir ortamda büyümeyen çocuklar, eğitim hayatında başarılı olması çok zor. Bize gelenlerin ekseriyetle %30-%40 belki %50’si boşanmış ailelerin çocukları. Bu çocuklar baskıya uğradıklarını düşünüyorlar ve sürekli evden kaçıyorlar. Bir kısmı yurda yerleştiriliyor, bir kısmı dışarıdaki hayatı merak ediyor...yönlendirmeler neticesi sağlıklı bir aile ortamı olan boşanmış olsa dahi bu ailelerin çocuklarında mağduriyet olmuyor. Bunun dışında kız çocuklarımız maddiyat arayışına da gidiyorlar...erkeklerin beklentisi başka kızların beklentisi başka...isteklerini karşılayan ya da bir arabayla gezmek bile onlar için çok önemli bir şey olabiliyor. Ekonomik yapıları şüphelilerin biraz daha iyi fakat mağdur çocuklar için bahsederek iyi değil...”

UZMAN 4: “...görev yaptığım bölge sosyoekonomik seviyesi düşük bir bölge. Suçlar baktığınızda %90’ ı diyebilirim, boşanmış aile çocukları yahut baba cezaevinde veya aile içerisinde kriminal insanlar varsa daha mümkün hale geliyor. Bunun dışında anne ikinci biriyle yani üvey babayla bir evlilik yapmış ya da evlilik olmaksızın birliktelik yaşıyorsa buradaki çocukların mağdur olma riskleri yüksek...o şahıs yine kız çocuğuna istismarda bulunabiliyor. Bu tip durumlarla çok karşılaşırız ama eğitim seviyesi ve ailenin gelir düzeyi yükseldikçe bilinçsizlik azalıyor. Aslında eylem çok çok da azalmıyor da biraz daha sonucu itibarıyla mesela şantaj azalıyor, kötüye kullanım bir tık daha azalıyor...mağdur kızlar biraz daha duygusal yaklaşıyorlar olaya ama erkekler görüntülerle şantaj yapıyorlar, başkalarına dağıtıyorlar. Bu demografik ve sosyoekonomik olarak gelir seviyesi düşük ya da parçalanmış ailelerde daha fazla var. İlişki her sosyoekonomik grupta yaşanıyor. Bu merak internetten yine videoları izleme, bunları birbirlerinin üzerinde uygulama her grupta var. Ama bir de bu olayın devamında gelen suçlar var. Cinsel istismar suçunun nitelikli ve fiilen işlenmesi gibi...”

UZMAN 5: “...baskıcı ailelerde veya çocuklarına gerekli anlayışı göstermeyen ailelerde ben bu durumun daha fazla olduğunu düşünüyorum. Yine aynı şekilde anne baba ilgisini çocuk üzerinde çok fazla olamadığı durumlarda, ebeveynlerde bir boşanma durumu varsa veyahut çocukla ilgilenmeyip farklı ilgi alanların olduğu ailelerde çocuklar maalesef yaşlarında verdiği ve ruhsal gelişiminde tam tamamlayamamış oldukları için bu konuda duygusal boşluk yaşayabiliyorlar. Tabii bir insan duygusal boşluk yaşadığı zaman bunu muhakkak doldurmak isteyecektir. Bunu nereden doldurabilir? Tabi ki de kendisine ilgi gösteren, sevdiğini söyleyen biri. Sosyal medya üzerinden suç işleme potansiyeli olan bireyler kendisini dünyanın en iyisi olarak da tanıtıyorlar. Hele ki çocuklar bu yalanlara çok daha fazla inanıyor. Aile zaten sıkıntılı veya baskıcı ise çocuk mutlaka bir çıkış yolu arayacaktır. Farklı sosyal medya mecralarında görüştüğü kişiler bu duygusal açıktan faydalanarak müthiş iyi biri olarak yaklaştığı için ‘gel evleniriz’ gibi ikna ve hile ile kandırdığı için bu çocuklar cinsel istismar suçunun mağduru olabiliyorlar...tabii bir buluşma durumu oluyor. Ondan sonra da devamında çeşitli gelişen fiziksel cinsel eylemler görüyoruz. Burada ailelere düşen görev sürekli kontrol etmek değil, yani mesele çocuğunuzun her zaman yanında olmak, onlara değer verdiğini hissettirmek ve o duygusal açığını kapatıp onun bu tür şeylere ihtiyaç duymamasını sağlamaktır. Bir başka açıdan eğitim seviyesi çok önemli. Çünkü okullarda çocuklara özel bölgelerini öğretiyorlar veya vücutlarının sadece kendilerine özel olduğunu, başka kimsenin dokunmaması gerektiğini yabancı birini gördükleri zaman yakın davranmamalarını, onu bir yere götürmek isterse oraya gitmemeleri şeklinde eğitimler veriliyor. Tabi ailelerin de bunu desteklemesi lazım. Bu eğitimleri vermesi lazım. Ben açıkçası eğitim seviyesiyle de alakalı olduğunu düşünüyorum. Eğitim seviyesi aynı zamanda ekonomik seviyeye de getirir. Dolayısıyla bu konuların düşük olduğu yerlerde yaşayan veya eğitim ve gelir durumu düşük olan bireyler bu suçlara daha çok maruz kalıyorlar...”

UZMAN 6: “...çocuğu suça iten ya da istismara uğramasına sebep olan durumlar önemli. Hep ısrarla üzerine basarak altını çizerek vurguluyorum eğitim. Eğitim çok önemli. Çocuk eğer eğitim düzeyinin düşük olduğu bir ortamda yetişiyorsa, aynı zamanda ekonomik durumu da düşük ise ve çocuk başarılı okullarda okutulamıyorsa bu çocukların mağdur ya da şüpheli olması daha muhtemeldir. Yaptığım çalışmalar ve araştırmalarda mesela Japonya’da çocuklara dayanıklılık öğretiliyor. Bunlar kriz anından çocukların dayanıklı olabilmesi için örneğin kötü bir şey yapmamaları için özel eğitim veriliyor. 3 yaşından itibaren çocuklara farkındalıklarının yüksek olması o eğitim veriliyor...ekonomik

durumu kötü olsa bile farkındalığı yüksek olan bir çocuk mağdur olma riskini düşürür. Mağdur çocuklarda duygusal boşluğu doldurma isteği var. Bir de çocukların yalnızlık hissiyatı ile bir arkadaş bulma, paylaşımında bulunma gibi birtakım istekleri vardır. Mesela bunları yaşayabilme amacıyla maalesef sosyal medyaya yöneliyorlar. Tabii burada önemli bir husus da şu boşanma aşamasında olan ya da boşanmış olan anne babalar maalesef çocukları çok acımasızca kullanıyorlar. Bu süreçte benim altını çizerek seminerlerde anlattığım ve çocukları başka mecralara iten bir mesele de budur...”

4-Hangi yaş aralığındaki bireyler daha çok sosyal medya aracılığı ile çocuğun cinsel istismarına mağdur veya şüpheli konumunda oluyor?

UZMAN 1 : “...dosya bazlı gördüklerimde artık 10’lu yaşlardan itibaren ne yazık ki bekaret yaşı da aynı şekilde ciddi bir düşüş oldu. Onun dışında sosyal medya kullanımı zaten çocuklar çok küçük yaşlarda başlıyor. 7- 8 yaş bunları da görüyoruz ama daha yoğun bir şekilde mağdur olarak kullananlar 12-13 yaş yaygın olarak karşımıza çıkıyor. Bu çocukların hepsi de kendi yaşını olduğundan daha büyük söylüyor. Şüpheliler açısından da şöyle bir şey söyleyebiliriz, garip bir şekilde şüphelilerden gelen profiller de 40 yaş üstü de fazla, 30 yaş üstü de çok fazla, 40- 50 yaş aralığı da var yani. Toparlayacak olursak şüphelilerin yaşı 20 yaşından 50 yaşına kadar ki olan aralıkta karşımıza çıkmaktadır...”

UZMAN 2: “...ben kendi özelimde çalıştığım gruplar itibariyle anlatabilirim. Ben 14 yaş kız çocuklarında daha dikkat çekici bir gözlemde bulundum. Tam ergenlik dönemi cinselliği tanıma anlama bununla baş etmeye çalışma dönemi 14 yaş kız çocukları bir erkek çocukla erkek bireyle cinsel birliktelik yaşama konusunda 13 yaş, 12 yaş ya da 17 yaşa göre daha farklı eğilimler gösterebiliyorlar. 14 yaş kız çocuklarında partnerine yalan söyleme eylemi yüksek oluyor. Özellikle yaşı konusunda karşı taraf aldatabiliyor, kandırabiliyor. Yaşadığı hayat konusunda karşı tarafı kandırabiliyor. Fail olma yönünden de 17 yaş grubu. Cinsel suçlarda fail olma, erkek çocuk yönünden fail olma yönünden de 17 yaş biraz daha diğer yaşlara göre fazla gibi düşünüyorum...”

‘UZMAN 3: “...Ekseriyetle 15-18 yaş arası çocukların çok önemli bir kısmı açık sosyal medya kullanımında bulunuyorlar. Sosyal medyada kişinin arkadaşlık isteğe gönderirken mesaj göndermesi de serbest. Şüphelilerin yaş aralığı 18-25 yaş arası...”

UZMAN 4: "...11-12 bir tık daha böyle ufak ufak hem ergenliğe girmemiş hem de cinselliği yavaş yavaş daha anlamlandırabilmiş bir grup orası biraz daha temiz kalıyor. 12-16 arası çok aktif, hatta 13 ile 16 diyelim bu yaşlarda artık cinselliğinde farkındalar. Dürtüleri de gelişmiş oluyor ama engelleyemiyorlar. Burası en aktif..."

UZMAN 5: "...eskiden belki 18, 19 veya 17 yaşlarındaydı ama şimdi artık çocuklar 10 yaşından itibaren çok rahat gözlemlediğim kadarıyla sosyal medya uygulamalarını kullanabiliyorlar. Telefonlara hakimler ve o uygulamalara girebiliyorlar. Tamam, uygulamaların bazıları diyor ya işte 18 yaş artık kabul etmiyoruz falan ama orada bir seçenek var. Ben 18 yaşında büyüğüm dediğin zaman istediğin gibi girebiliyorsun sisteme. O yüzden 10 yaşındaki çocuk da tün uygulamaları kullanıyor. Devlet eliyle bir şeyler yapılması gerekir. Ancak şu an itibariyle mevcut durum maalesef kötü ve bu artacak gibi duruyor. Ek olarak daha çok 15-18 yaş arasındaki çocuklar gördüğüm kadarıyla kandırılmaya çok fazla müsait olmasa da ikna edilmeye çok müsait...'arkadaş olalım, gel gezelim' tarzında başlıyor. O yüzden ben sıralarsam 15-18 yaş aralığını birinci sıra koyarım. En çok mağdur olarak ondan sonra 12-15 yaş aralığı ikinci sırada gelir, 18 yaşa en yakın olandan en uzak olana doğru bir sıralama yapabiliriz..."

UZMAN 6: "...genelde 10, 12, 13 ve 17-18 yaş arası olan çocuklar fazla. 15-18 yaş aralığı daha fazla. Çünkü biraz daha kendini özgür hissediyor. Biraz daha kendilerini, kendi ayaklarını üstüne durabilen kişiler olarak gördükleri için sosyal medya ortamlarında istismara açık hale geliyorlar..."

5-Sizce sosyal medya uygulamalarını mağdurlar ve şüpheliler ne amaçla kullanıyor?

UZMAN 1: "...iltifat duyma 'ne kadar hoş bir kadınsınız ne kadar güzelsiniz' bir de diğer kötü tarafı şöyle, çocuklar kendi kimliklerini kendi yaşlarını gizleyerek giriş yaptıkları için mesela 13 yaşında bir kız çocuğu ya da erkek çocuğu 15 yaşından daha büyük ya da 18 yaşından daha büyükmüş gibi kimliklerini girerek sosyal medya platformlarını kullanmaya başladılar. Böylelikle karşı taraftakiyle sohbetin kalıcı olmasını sağlamaya çalıştıklarını düşünüyorum. Yani karşı taraftaki netice itibariyle 13-14 yaşındayım dediği zaman bir noktada sohbeti keseceği için yaşlarını daha büyük göstererek sohbeti sürekli hale getirmeye başladılar. Şüpheliler tarafından da ciddi anlamda bu tabi geniş bir mecra olduğu için kötüye kullanımında kendileri için çok fazla mağdur kaynağı,

yani sayısız...bir tabağın içerisinde 1 ya da 2 tane var olan bir meyve gibi değil de bir meyve bahçesi içerisindeki sınırsız sayısız meyve, çeşitli ve meyve sayısı gibi geldi. Artık onlar içinde şüpheliler tarafından ve şüpheliler de kendi gerçek durumlarını gizleyerek çocukları bir araya gelip de artık buluşma sağlayabilecek düzeye getirdiler. Mesela mağdur çocuklar diyor ki ben durakta bekliyordum. Arabayla birkaç kez önünden geçti. Daha sonra beni neden takip ediyorsun diye sordum. Gel arabaya bin seni götüreyim dedi. Kendimi güvende hissetmedim, binmedim diyor eylem orada kesiliyor. Yani yüz yüze bir diyalog var. Daha sonra dışarıdan gören insanlar çocuğa soruyor ‘yanına gelen kim tanıyor musun? Evladım bak görünüş itibarıyla çok sağlıklı yani normal bir birey gibi görünmüyor. Dikkat et kendine’ diyor, tanımıyorum dediklerinde dışarıdaki insanların da müdahalesi oluyor. Bu şekilde şüphelerin eylemleri bir noktada kesilebildiği için sosyal medyada şüphelilerin hareket alanı ve tarzı daha geniş oluyor. Dışarıdan müdahaleye kapalı çocuklar da zaten anne babalarından gizliyorlar. Şüpheliler için sınırsız bir kaynak ve kolay kandırabilecekleri ikna edebilecekleri insanlarla dolu...”

UZMAN 2: “...Önce mağdurlar açısından bakalım 8-9 yaş belki daha çok oyun oynamak amacıyla sosyal medyaya giriyor olabilir ama ergen dönem dediğimiz 12-15 yaş ya da 15-18 yaş grubu çocuklarda beğenilme takdir edilme duyguları çok ön plana çıkıyor. Bu dönemde kimliğini ortaya koyma, sevilme, beğenilme, takdir edilme, yaralıysa bir onarılma ihtiyacıyla sosyal medyaya gidiyor. Kendini anlayabilecek, derdini anlatabilecek, aynı duyguları hissettiğini, onunla benzer duygular içinde olan insanlarla bir araya gelmeye dayalı bir insani ihtiyaç, mağdurların başlangıç adımlarının böyle olduğunu düşünüyorum. Çünkü duygusal boyuta geçen çok, mağdurlar olaya duygusal açıdan yaklaşıyorlar. Failler yönünden baktığımızda, dolandırma, maddi menfaat temin etme, şantaj, özellikle mağdurun bedensel görüntülerini elde edip daha sonra bunu başka insanlara yayma korkusu ile karşısındakini korkutarak bir maddi gelir elde etme veya istismar etmeye dayalı olabiliyor. Mağdurlar çok insani duygularla sosyal medyaya yönelebilirken failler büyük oranda kötü niyetle yöneliyorlar...”

UZMAN 3: “...Çocukların kullandıkları telefona sosyal medyanın kesinlikle yüklenmemesi lazım. Youtube'un uygulamasının 13 yaşının altında kullanıma izin yok. Diğerlerinin de olmaması lazım. Mesajlaşma dışında, WhatsApp, TikTok, Instagram ve Facebook tamamen arkadaş edinme amacıyla kullanılan programlardır. Bu programların kendi internet sitesine girdiğinizde nasıl hizmet verdiklerini açıklıyorlar. Kişilerin

birbirlerini bulması, arkadaş edinmeleri, ileri düşünceye gelmeleri halinde rahat ve özgür ortam diye bahsediliyor. Şimdi rahat ve özgür ortamları biz çocuklar için düşünemeyeceğimize göre denetlenmesi gereken bir ortam olması gerektiğine göre, çocukların telefonlarında veya kullandıkları cihazlarda bunların olmaması lazım...”

UZMAN 4: “...13-16 yaş arası kızlarda duygusal arkadaşlık yaşadığı ya da yalnızca sosyal medyadan tanışıp henüz yüz yüze hiç görüşmediği biriyle direkt cinsel sohbete girdiklerini görüyoruz. Yani ben daha ilk gün sosyal medyadan tanışıp ilk gün cinsel ilişkiye giren çocuklar biliyorum. Buluşup cinsel işe giriyorlar direkt. Tanıştıkları gün ya da 1 gün sonra 2 gün sonra aslında hiçbir duygusal paylaşım yok. Tamamen meraklarına gidermek amacıyla sevgili bulma amacıyla tanışıyorlar ve dürtülerini tatmin ediyorlar. Bu yolla aralarda hiçbir duygusallık olmadığı için de sonrasında kötüye kullanılıyor. Çoğu zaman da erkekler tarafından kızların görüntüleri, mesajları, vesaire ya da başkalarına yayarak hadi onlarla da ilişkiye gireceksin diye erkekler tarafından da kötüye kullanılıyor. Bu yaş grubu 13-16 için söylüyorum, 17-18 yaş grubu biraz daha akıllanmış oluyor. Daha bilinçli bir şekilde yaşıyorlar yaşadıklarını. Kolay çok kolay istediğiniz kadar engelleme koyun işte çocuk güvenliği, çocuk kilidi yok, evde mesela izleyemiyorlar ama cep telefonları inanılmaz yaygın. Bütün sosyal medya platformlarından, arama motorlarından cinsel içerikli şeylere ulaşabiliyorsunuz... bunu dışında bir insan neden sürekli her yaptığını, ettiğini, bütün pozlarını, gittiği her yeri sosyal medyada paylaşır. Kabul görme ve beğenilme dürtüsü diğer insanlar tarafından aslında biraz da özgüvensizlik belirtisidir bu yani özgüvenini bu şekilde tatmin etmeye çalışıyor, insanlar oradan beğeni gönderiyor. Oraya mı gittin, bunu mu giydin, ne kadar güzel olmuşsun, çok yakışmış dedikçe kendi egosunu tatmini ediyor. Şimdi yaş grubuna göre değerlendiresek kızlar o dönemde beğenilme dürtüsüyle en güzel fotoğraflarını, kendilerine dair güzel göründüklerini düşündükleri fotoğrafları paylaşıyorlar. Erkekler de cinsel dürtülerle yaklaşıyorlar...şüpheli için bu platformlar, suç işlemek amacıyla bir araç. Şüphelinin amacı tamamen cinsel cinsel yönden kendini tatmin edecek, beğeneceği güzel bulacağı bir kız bulmak. Onlar duygusal olarak yaklaşıyorlar. Direkt buluşup cinsel birliktelik teklif ediyor. Herhangi bir duygusallık yok diyorum. Tanıştıkları gün cinsel ilişkiye girenler var, tanışıyorlar, sosyal medyada birbirlerine fotoğraf gönderiyorlar, erkekler buluşma teklif ediyor. Arabanın içerisinde park tuvaletlerinde hani çokta nahoş yerlerde sosyal medya aracılığıyla tanışıp ücretsiz ve karşı tarafın gönüllü olduğu bir şekilde ilişkiye giriyorlar...”

UZMAN 5: “...Aslında iki grubun da amacı birbirinden tamamen farklı. Mağdurlar sosyal medyayı tamamen masumane, kendilerini ifade etmek veya güzel bir fotoğrafını diğer insanlarla arkadaşlarıyla paylaşmak veya normal sosyal arkadaş ortamı kurmak veya işte birbirlerine hani komedi videolar veya fotoğraf atarak hani gülmek, eğlenmek ya biraz açıkçası sosyal açlığını gidermek, yine aynı şekilde beşerî ilişkiler kurmak amacıyla kullanıyorlar. Ancak diğer taraftan baktığımız zaman şüpheliler, kandırabileceği veya tuzağa düşürebileceği kişileri yine tabiri caizse avlamak amacıyla kullanıyor. İnternet ağlarında sınırsız bir havuz var. Balıkçının bir denize olta atması gibi hepsine mesaj atıyor, ekliyor ya fotoğraf atıyor, zenginim diyor, bilmem ne diyor 1.000 kişiye 2.000 kişi sınır var mı? Yok. Bunlardan hangisi dönerse bu suçun mağduru oluyor. Pedofili durumu bir hastalık mıdır? Hastalıksa bunun tedavisi mi yapılması lazım veyahut da cezalandırma yöntemini mi uygulaması lazım? Bu tabi doktrinde tartışılan şeyler bazı ülkelerde bunun sağlık açısından yani sağlık derken kişiye tıbbi müdahale yapılması uygun görülüyor ama bizim ülkemizde daha çok cezalandırma yöntemine gidiliyor ve ben de açıkçası bunun doğru olduğunu düşünüyorum...”

UZMAN 6: “...mağdur açısından yalnızlık hissini ortadan kaldırmak, boşlukta hissetmesi ya orayı işte kendine bir dünya olarak görüyor. Yani kendi dünyası olarak görüyor. Öyle bir içine giriyor ki oradaki arkadaşlarla işte bu mecralar özgürlük alanı diyebiliriz. Mağdur kendine sanal bir dünya kuruyor orada. Fırsatçılar bunu çok iyi değerlendiriyor. Mağdurun zaafından yararlanıyorlar. Beğenilme, kabul görme, ilgi...sağlam bir eğitimi yoksa kişiliği tamamlanmamışsa maalesef o tuzağa düşüyor. Şüpheli içi sosyal ağlar amaçları için derya deniz galiba. Instagram ya da Facebook’ un merkezleri yurt dışı olduğu için şüpheli diyor ki aslında bana ulaşamazlar, beni tespit edemezler, inkâr ederim diyor. Yani burada cesaret alanı var...”

6-Karşılaştığını olayların seyri genellikle nasıl ilerliyor?

UZMAN 1: “...özellikle cinsel suçlar açısından örnek vermek gerekirse, çocuk pornosuna eğilimi olan yani birçok şüpheli var. Çocuk pornosuyla ilgili bir şekilde çocuklar ile iletişime geçiyorlar. Sosyal medyadan uzun süre yazışıyorlar. Karşı taraftakine bir güven sağlıyorlar. Karşı taraftakini kendisiyle işte her istediğini yapabilecek düzeye verdiği konuları birebir direktifleri yerine getirebilecek aşamada muhabbetler ilerletiyorlar ve daha sonra çocuklardan en fazlasını mesela fotoğraf göndermesini istiyorlar. Ama cinsel

içerikli işte artık bir süre sonra yüzünün fotoğrafını atarken daha sonra belden yukarı kısmın fotoğrafını çıplak bir şekilde daha sonra işte sadece genital bölgenin fotoğrafını istiyorlar. İlerleyen aşamada bu zaten elindeki verileri depoladıktan sonra ki bazen bu sanal sekse bile dönebiliyor. Özellikle bazı genç kızlarımıza şu şekilde yaklaştıkları dosyalara tanıklık ettik, cinsel yönden senin deneyim yaşamam gerekiyor, bazı cinselliklere vakıf olman gerekiyor, bunu sana sadece ben öğretebilirim, ben bu alanda iyiyim, sen benimle deneyimle daha sonra zaten kendi tercihini kendin yaparsın ama ilklerini benimle yaşamam istiyorum diye bu şekilde bile kandırdıkları çocuklar ya da gençler olabiliyor. Daha sonra bu şantajla dönüyor zaten. Yani cinsel boyutta başlayan sanal seks ya da fotoğraflarını gönderip depoladıktan sonra -bak elimde senin fotoğrafların ve görüntülerin var, aileme, arkadaşlarına yayarım. Deliklerimi yapmazsan herkesin haberi olur. O yüzden ben ne dersem onu yapacaksın- boyutuna kadar geliyor. Daha sonra fiziksel buluşma gerçekleşiyor birçoğunda ve hani fiili olarak da birlikte de oluyorlar. Hani istismar edilmeye başlanıyor. Buna ikinci üçüncü kişiler de ekleniyor...”

UZMAN 3: “...normal konuşma şeklinde devam etse bile karşı taraftan çıplak fotoğraf istiyorlar. Göndermese bile normal fotoğrafını Facebook' ta çocuk yayınladığı için o fotoğrafın baş kısmını alıp alt kısmına çıplak fotoğraf ekliyorlar. Bunu ben dağıtacağım dediği vakit çocuk bir endişeye sevk oluyor. Ya şantajla cinsel istismar yönelmiş oluyor. Şüphelilerin buradan kanca atmış oluyor...bir tanesi bir olayda erkek şahıstı ve erkek çocuklardan hoşlanıyordu. Eylemi gerçekleştirirken herhangi bir nitelikli eylemde bulunamamıştı. Ama kurduğu tuzak itibarıyla çok farklı davranışları vardı. Kendini 16 yaşındaki erkek çocuğuna bayan olarak tanıtmıştı. Genç erkeklerden hoşlandığını söyleyerek çıplak duş alan bir bayan videosunu çocuğa gönderip çocuktan da çıplak video istemişti. Çocukta mastürbasyon videosunu göndermişti. Daha sonra ben seninle çok hoşlandım, buluşalım şeklinde yaklaşarak çocuğu tuzağa düşürecekti. Çocuğa kadın olmadığını söylediği vakit aralarında kavga çıkması sonucu ortaya çıktı. Şüphelinin telefonunda gerekli delillerde elde edildi. Şüphelinin başka çocuklara da bu şekilde yaklaştığı ortaya çıktı. Aynı zamanda bu şüphelinin telefonunda hayvan pornosu çıktı...”

UZMAN 4: “...hem kız çocuklarında hem de erkeklerde sosyal medya üzerinden tanışma ve oradan birbirlerini yüz yüze görmeden yazışarak cinsellik yaşama isteği doğuyor. Şüpheliler yüz yüze gelmeksizin birbirlerine fotoğraf göndermek, cinsel içerikli sözler sarf etmek, video göndermek suretiyle kendilerini boşaltmalarını istiyorlar...Cinsel

bölgelerin bu yalnızca eskiden daha fazla erkekler kız çocuklarından isterdi. Şimdi kız çocuklarının da erkeklerin özel bölgelerinin fotoğraflarını vesaire istediğini görüyoruz. Merak duygusu ama artık cinsellik de hissediyorlar. Cinsellik ile ilgili herhangi bir eğitim verildiğini ben duymadım ama bunun eksik olduğunu düşünüyorum. Cinsellik yalnızca tahmince söylüyorum fen derslerinde ya da biyoloji derslerinde üreme şekli olarak anlatılıyor. Ahlaken yanlış tavırlar sergilemelerini engelleyici bir eğitim verildiğini ben duymadım. Çünkü kızlar 12, 13, 14, 15 yaşlarında yaşadıkları cinselliğin sonucunda hamile kalabileceklerini ve kürtajla sonuçlanabileceğini bilmiyorlar. Bunun biyolojik olarak kendilerine ne şekilde zarar verebileceğini, ailesinin kendisine bu hususta tepki gösterebileceğini toplumsal olarak tepki duyulabileceğini düşünemiyorlar...NCMEC raporlarında çocuk pornografisine ilişkin yapılan ihbarlar üzerine açtığımız dosyalarda, çocuk pornografisine ilişkin şüphelilerin Whatsapp grupları olduğunu öğreniyoruz. Burada çocuklarla ve hayvanlarla yaşanan cinsel ilişkileri, videolarını diğer sosyal platformlarda edinip birbirleri ile paylaşıyorlar... çocuk pornografisi videolarında gördükleri eylemleri uygulamaya başlıyorlar. Bu videoları izlemeden evvel yetişkinler, o çocuklara aslında normal çocuk başı okşanacak çocukmuş gözüyle bakarken cinsel obje olarak yaklaştırmaya başlıyorlar ve videolarda gördükleri eylemleri uygulamaya çalışıyorlar. Çocuğuyla enest ilişkiye girenler Facebook' ta açık bir platformda paylaşmışlar. Altına bir sürü yazı vardı. İşte ben de 9 yaştaki kızıma şöyle yaptım ben de şuna böyle yaptım. Hayal ürünü dahi olsa artık çocuğuna o gözle bakabildiği anlamına geliyor. Bundan zevk alıyor bunu gerçekte yapmamış bile olsa artık bir potansiyele sahip. Bu eylemi hayata geçirmenin, sergilemenin ilk adımıdır aslında. Başka bir dosyada sosyal medya paylaşımlarında belki gerçek belki pornografik bir videodan alınmıştır onu bilemiyorum ama ilkokul çağlarında yaşı küçük bir erkek çocuğun yine annesi olabilecek yaşlarda bir kadınla cinsel organına sokmak suretiyle cinsel ilişkiye girdiğine dair görüntü fotoğraf vardı. Yani aslında hayatın olağan akışına ters olan hem tıbbi olarak hem ahlaki olarak ters olan bütün eylemleri bu şekilde sosyal medyayla olağanlaştırıyoruz...”

UZMAN 5: “...Ülke olarak da bu sosyal medya uygulamanın yerleri yok dolayısıyla bir karşılığı olmadığı için biz veri alamıyoruz. Alamadığımız zaman da maalesef yani bir anonim hesap gibi kalabiliyor. Fake hesap kalıyor. Yani şüpheli tespit açısından biraz zorlanıyoruz...Şüpheliler ilk başta dost gibi görünüyor ve bir tane çocukla tanışıyor. O çocuğa diyor ki senin kendi arkadaşların varsa onları da evime getir, beraber oyun oynarız, ben size para veririm, kendinize yemek alırsınız diyor. Abi olarak yaklaşıyor. Tamam abi

diyor ve kendi çocuk olan arkadaşlarını da çağırıyor. Bu şüphelimiz 45 çocuğa birden temas etmiş, hepsine istismar eyleminde bulunuyor...Yabancı biri hiçbir şekilde karşılıksız sana bir şey yapmaz...Güven kazanana kadar normal konuşma -merhaba seni şurada gördüm, veyahut seninle tanışmak istiyorum- tarzı olabilir...Bir şekilde dışarıda yemek yeme, çay içme, kahve içme gibi isteklerle davet ediyor. Çünkü fiziksel olarak artık şüphelimiz güven kazanmak için dışarıda hani diğer insanların da olabileceği yerlerde buluşmak istiyor. Kaldı ki bu şüphelinin kendi açısından kendi güvenliği için de önemli. Çünkü belki de mağdur anladı. Şüphelinin ya bu tür eylemlerde bulunacağını belki de ailesine bahsetti... Dolayısıyla ilk eylemler genelde dışarıda normal ortamda oluyor ve tabii yine mağdurumuza güzel yaklaşıyor...sonraki günler ikinci buluşmalar daha çok kimsenin olmadığı yerlerde mesela kendi evi veya bir inşaat olabilir istismar gerçekleşiyor. Muhakkak ilk eylemden sonra şantaj oluyor. Sosyal medya üzerinde en çok bununla karşılaşırız. Şüpheli fotoğraf istiyor. Hani ilk başta normal fotoğraf yüzünün fotoğrafını istiyor. Kabul edince de bir tane fotoğraftan sonra maalesef devamı çorap söküğü gibi geliyor. Bu kez fotoğrafın var, ailen duyarsa senin için kötü olur veya arkadaşlarına gönderirim gibi tehditlerle istismar sürekli hale geliyor.”

UZMAN 6: “...İstismarda mağdurların tabi ki tanımadığı, ilk defa karşılaştığı insanların sayısı daha fazla. Yani mesela şüpheliler kendi çevresinde çok rahat hareket edemeyebiliyor. Aykırı davranışlarda bulunamıyor ya da aslında olmaması gereken bir şey yani öğrenilirse şöyle olur, böyle olur dediği davranışları yapmak istemiyor. Sosyal medyada tanımadığı insanlarla bunu rahatlıkla yapabiliyor...şüpheli sosyal medyada yeni tanıştığı kişiye ikinci üçüncü gün çıplak fotoğraf isteme cesaretinde bulunabiliyor. Daha sonra mağduru bu fotoğrafları eğer cinsel ilişkiye girmezse ailesine başka kişilere yaymakla tehdit ediyor. Mağdur artık çaresiz kalıyor, tükeniyor. Çaresiz bir şekilde mecburen artık ya istismara uğruyor ya da ihbar etmek zorunda kalıyor. Annesine ya da babasına söylemek zorunda kalıyor...”

7-Karşılaştığınız olaylardan örnek vermek ister misiniz?

UZMAN 1: “...Kamu kurumunda barındırılan bir erkek çocuğumuz ilk olarak sosyal medya platformlarından ya da internetten cinsel içerikli videolar önüne geldiğinde ‘her çocuk gibi korunaklı bir şekilde kullanımda değil, zaten sosyokültürel seviyesi çok düşük bir aileydi, 7 ya da 8 kardeşler doğuda ikamet ediyorlar, anne baba ayrılıyor, anne baba

ayrılıktan sonra çocukların hepsi yani bir arada kalması mümkün olanlar aynı iller diğerleri de farklı yerlerde sevgi evlerine barındırılmaya başlanıyor' ilk etapta izlemiş olduğu videolardan, cinsel deneyimlerden ben bunu izlemek istemiyorum, ayıptır, günahtır diye atlarken daha sonra artık üst üste üst üste maruz kalıyor ve karısına geldiğinde ilgisini çekiyor. Bunu izlemeye başlıyor. Daha sonra i te 1-2-3 derken ilk etapta sadece  p  me, sevi me derken daha sonra cinsel içerikli olanları izlemeye başlıyor ve izlediklerinde artık bir hastalık haline geliyor.  ocuk da artık bunları izleme noktasında kendisine engel olamıyor ve izlemeden duramıyordu. Benim ilgimi çekiyor, bunu izleyerek kendi hayat motivasyonumu bu şekilde sağlıyorum diyordu. Fakat için daha kötü tarafı  u, daha sonra izlediklerinin hepsini deneyimlemek istiyor. İlk olarak bunu kendi kız kardeşinin üzerinde dokunsal boyutta uyguluyor. Daha sonra bunu 1-2 kez tekrarlıyor. O esnada da kemik ya  normal kimlikte 12 ya ın altında görünüyor ama aslında geç yazdırılmışlar.  ocuk 12-15 ya  aralığındaydı. Kız kardeşi üzerinden başlayan bu istismar, daha sonra aynı kurumda kaldığı diğer erkek çocuklarına sirayet ediyor ve bir erkek çocuğunu organ sokmak suretiyle istismar etti. Delillendirilebildi, sperm örnekleri falan bulundu. Daha sonra üzerinden 10 gün ya da 20 gün geçtikten sonra istismar ettiği erkek  ocuk başka bir erkek çocuğunu istismar etti. Zincirleme bu nevide vakalar ya adık. Bir erkek  ocuk istismara maruz kaldığı zaman ister istemez süreç onu fail olmaya doğru itiyor. Ha dirayet gösterip bunun önüne geçebilen çocuklarımız, gençlerimiz, ailelerimiz var tabii ki ama diğer rakam da yadsınamaz şekilde ne yazık ki.  ocukla muhatap olduğumuzda da söylediği şey  u 'Savcım ben videoları izlemeye başlayıp bunu sürekli hale getirdikten sonra kendime engel olamadım ve izledim. Bütün bu videoları, savunmasız olan erkek ya da kız hiç fark etmez, onların üzerinde deneyimlemek istedim' Daha sonra kemik ya ına gönderdiğimiz  ocuk 15 yaş aralığında olduğu da raporlarla desteklendi.  ocuk tutuklanarak cezaevine gönderildi. Maalesef  ocuğumuz buna engel olamıyorum diye göz ya ları içerisinde anlatıyordu..."

UZMAN 3: "...Vatanda ın bir tanesi Cimer'e yazdığı bir şikayette çocukların maruz kaldığı animasyon ortamında cinselliğin anlatıldığı bir programın kötü amaçlı olduğunu söylemişti. Biz bu programın tümünü izleyemedik ama gönderdiği çıktılar da altyazı şeklinde de vardı. Yabancı bir ortamda hazırlandığı belliydi. Bu programda  ocuk yalnız başına ya ıyor. Sokaklarda yalnız dolaşıyor, bunalıma girmiş buhrana girmiş. Bunun sebebi de yakınlarının ona cinsel istismarda bulunması, bunu kimseye anlatamıyor. O şekilde bir yönlendirme vardı. Mesela bizim ilgilendiğimiz dosyaların bir kısmında da mağdur çocuklar geceleri rüya gördüklerini söylüyorlardı. Birinde onlara birinin

dokunduğunu söylüyorlardı. Ondan sonra gözlerini açtıklarında babaların, kardeşlerini, akrabalarını gördüklerini söylüyorlardı. Bu kişilerin kendilerine bir şey yapmış olabileceğinden şüphelendiklerini söylüyorlardı. Bu şekilde çocukların bilinç altına işleniyor. Buna benzer içerikleri animasyon şeklinde hazırlıyorlar ki çocuklar izlesin diye. Dolayısıyla burada çocukların yönlendirildiğini görüyoruz ama biz bu yayınları yapan kişilere tespit etmemiz mümkün olmuyor, edemiyoruz...”

UZMAN 4: “...Anne baba ayrı olduğu için ve de kendi hayatlarını kurdukları için dedenin baktığı bir torun kız çocuk vardı. Dede önce salonda çocukla beraber sosyal medyadan pornografik içerikli video izleyip sonra tuvalete gidip kızını da götürüp orada cinsel duygularını tatmin ediyordu. Kız buna yıllarca maruz kalmış, yanlış hatırlamıyorsam 14-15 yaşlarında annesinin yanına gidiyor. Gittikten sonra da anlatıyor. Sen benim burada neler yaşadığımı biliyor musun diye isyan ettiğinde olay ortaya çıkıyordu. Başka bir dosyada bir abi iki tane kız kardeşine cinsel istismarda bulunuyordu. Evde yalnız kaldıkları zaman yatak odasında anne baba babalarının yatak odasında birlikte önce tabletten video izleyip sonra da cinsel isteklerini tatmin ediyordu. Sosyal medya bağlantılı olarak hatırladıklarım bunlar vaka çok da şüpheliler ya da suça sürüklenen çocuklar, eylemi sergilemeden önce bir şey izliyor mu, izlemiyor mu onlar kabul etmediği için eylemi her zaman bilemiyoruz. Mağdura izlettiği zaman, mağdurla beraber izlediği zaman mağdurlardan geri bildirim alarak öğreniyoruz...”

UZMAN 5: “...sosyal medya şöyle kolaylık sağlıyor, kişi istediği zaman beni rahatsız eden engellerim biter olay diye düşürüyor. Çünkü sokakta gördüğü yabancıyla konuşmak korkutucu bir şey olarak düşünülüyor ama sosyal medya istediği gibi çok rahat konuşuyorlar. Anlatacağım dosyada biz şüpheliyi bulamayacağımızı düşündük ama kolluğunda aracılığıyla bulduk. Valla kolluğunda o dosyaya tebrik ediyorum. Şöyleydi, yakın zamanda bir olaydı. Kızımız 14 yaşında, Snapchat uygulamasında fake kullanıcı hesabından biriyle konuşuyorlar ve arkadaş oluyorlar. Çok iyi arkadaş olduk zannediyor kız. Tabi çocuğun adı yok, cismi yok. Sonra çocuk, kıza fotoğraf atıyor çocuk da dövme falan var kızımızın da ilgisini çekiyor. Biraz işte saç tarzı falan...yüzünün de tamamını atmıyor. Sonra diyor ki sen de fotoğraf at kız da atıyor, normal fotoğraf atıyor bu arada. Sonra çocuk diyor ki başka fotoğraflarını da atmazsan fotoğrafını ailene gönderirim. Aslında burada kızın ‘gönderirsen gönder’ diyebilmesi lazım. Çünkü zaten normal fotoğraf ama çocuk olduğu için korkuyor herhalde ve başka fotoğraflarda atıyor. En son şuna kadar

gidiyor. Şüpheli diyor ki kamera açacağız, görüntülü, ben olmayacağım karşıda sen olacaksa ve kendi vücudunu okşayacaksın. Hatta kendi cinsel organına parmağını sokacaksın ben seni izleyeceğim diyor. Kız da bunu kabul etmek zorunda kalıyor kendince ve bu eylemi yapıyor. Bu eylemi yaparken de şüpheli kamerada görünmüyor bu arada şüphelinin yaşı 21, şüpheli bu eylemi görüntüye çekiyor. Bu sefer şüpheli diyor ki bana para gönder, görüntün var. Bu şekilde hem maddi hem de cinsel menfaate doğru yol alıyor ve kız yine ailesine söylemiyor ancak ailesi şüpheleniyor. Hani kızları bilgisayarda fazla vakit geçiriyor veya mutsuz, kötü görünüyor ve şüpheleniyorlar. Ailenin ısrarı ve takibi sonrası kız çocuğu çaresiz kalıp durumu ailesine anlatıyor. Bu arada tamamen sosyal medya üzerinden gerçekleşiyor hiç buluşmuyorlar ama kızın da beden muayenesini yaptırdık. Maalesef kızlık zarında bozulma meydana gelmişti. Ama temas hiç yok. Biz burada suçu belirleme konusunda çelişki yaşadık. Hangi suç olmalı? Çünkü biz diyoruz ki cinsel istismarda temas olmalı. Burada temas yok sosyal medya üzerinden ama kız çocuğuna cinsel anlamda zarar verdirtmiş. Şüpheli sosyal medyayı kendine araç olarak kullanmış ve bedensel zarara uğratmıştı. Bu durumu ben şahsen araştırmalarım neticesinde cinsel istismarın vücut bulduğu sonucuna ulaştım. Çünkü bir kere kız çocuğun yaşı 14 olduğu için ‘mağdurun ayırt etme gücü yok’ bu mağdurun yaptığı tüm eylemleri, karşı tarafın ikna etmesi ile yani tüm eylemler aslında karşı tarafın yaptığı eylemler olarak karşımıza çıkmış oldu. Bu dosyada şüpheliyi bulamayacağımızı düşünmüştüm fakat bulduk. Snapchat’te konum diye bir şey varmış, bir otelde mi ne gösteriyormuş bize de ilginç geldi emniyet güçlerine yazılar yazdık ‘şu yaşlarda, şurasında şöyle dövme olan’ gibi sonrasında araştırmalar neticesinde otelden polis şüpheliyi buldu. Gerçekten polisi tebrik etmek lazım. Ben çok umutlu degildim...”

Tablo 4. 23. Görüşme Soruları ve Uzman Görüşlerinin Yorumlanması

Sayı	Görüşme Soruları	Uzmanların Ortak Cevaplarının Yorumlanması
1	<i>Sizce çocuğun cinsel istismar suçu üzerinde dijitalleşmenin ve sosyal medya uygulamalarını ne tür bir etkisi vardır?</i>	Globalleşen dünyada iletişim aygıtlarının ve internet ağlarının her yaştaki insanın yoğun olarak kullanması, özellikle çocukların da kullanıcılar arasında bulunması onları tacizin, cinsel istismarın veya başka suçların mağduru olmaları konusunda açık hale getirmektedir. Çocukların ikna edilebilir olması ve hassas gruplar arasında yer almaları sebebi ile suç işleme saikiyle sosyal medya platformlarını kullanan insanların hedefi olabilmektedirler.
2	<i>Size intikal eden konularda en çok hangi sosyal medya uygulamalarıyla karşılaşıyorsunuz?</i>	Uzman görüşlerine göre en çok kullanılan sosyal medya platformları, Facebook, Instagram, Whatsapp, TikTok, Discord, YouTube, Snapchat uygulamalarıdır. Bu uygulamaların çok fazla kullanıcılarının olması ve çocuk bireylerinde kullanılması, her kullanıcının içerik paylaşımı yapabilmesi, ses, görüntü, video paylaşımı ile metin paylaşımı ve aramalara da imkân tanınması bu uygulamaların kullanımını cazip hale getirdiği değerlendirilmektedir.

3	<i>Çocuğun cinsel istismarı suçuna konu olan mağdur ve şüphelilerin demografik, ekonomik ve eğitim durumları hakkında ne düşünüyorsunuz?</i>	Sosyal medya aracılığı ile cinsel istismara maruz kalan mağdur ailelerinin genellikle düşük gelirli ve eğitim seviyesi düşük aileler olduğu düşünülmüştür. Parçalanmış ve ilgisiz ailelerin çocuklarının da sosyal medya üzerinden cinsel istismara uğrama noktasında hassas gruplarda yer aldığı değerlendirilmiştir. Yine sosyal medya üzerinden çocukları istismar eden şüphelilerinde eğitim ve ekonomik düzeyinin düşük olduğu uzmanların görüşüdür. Bu bağlamda mağdur ailelerinin eğitim ve ekonomik durumlarının düşük olması çocuklarına gerekli bilgi paylaşımı yapamaması, çocuklarının ihtiyaçlarını karşılayamadıkları için çocukların farklı hayatlara özenmesi ve sosyal medya platformlarında paylaşılan hayatların özendirici etkisi ile istismara açık hale geldikleri düşünülebilir. Şüpheli bakımından ise eğitim ve ekonomik durumları düşük kişilerin kaybedecek değerlerinin olmaması, sosyal çevresinin dar olması, birtakım ihtiyaçlarını giderememeleri gibi nedenler ile sosyal medya ortamlarında kendilerinin hükmettiği sanal hayatın imkanlarını kullanarak elde etmek istediklerini buradan temin ettikleri düşünülebilir.
4	<i>Hangi yaş aralığındaki bireyler daha çok sosyal medya aracılığı ile çocuğun cinsel istismarına mağdur veya şüpheli konumunda oluyor?</i>	Uzmanlara göre sosyal medya üzerinden en çok cinsel istismara uğrayan yaş grubu 12-18 yaş aralığındaki çocuk ve en çok istismar eden şüpheli yaş grubu da 18 yaş üstü yetişkin bireylerdir. Buradan anlaşıldığı üzere medya okuryazarlığı yetişi başladığı an çocuklar, sosyal medya platformlarını kullanmaktadır. Her ne kadar medya okuryazarı olarak sayılsalar da çocuklar, medyayı nasıl okumaları gerektiği konusunda yetersiz bilgi sahibidirler. Ve uzmanlara göre okullarda medya okuryazarlığı üzerine yetersiz eğitim verildiği için çocuklar bu platformlarda mağdur konumuna gelebildikleri düşünülmektedir. Şüpheli bakımından ise belli bir erişkinliğe ulaşmış ve sosyal medya ağlarını suç işlemek için kullanan bireylerin kandırılmaya müsait yaş gruplarına yoneldiği düşünülebilir.
5	<i>Sizce sosyal medya uygulamalarını mağdurlar ve şüpheliler ne amaçla kullanıyor?</i>	Uzman görüşlerine göre çocuk bireyler sosyal medya platformlarını arkadaş edinmek, içerik paylaşmak ve beğenilmek, farklı insanlar ile iletişim kurarak zaman geçirmek, ilgi görmek gibi nedenlerle kullanırlar. Ancak suç işlemek ya da araştırmaya konu olan cinsel istismar suçunu işlemek için kullanan şüpheliler ise yüz yüze gelemeyeceği insanlar gelse de yakınlık kuramayacağı insanlara sosyal medya üzerinden iletişim kurmanın daha kolay olması, suç işlediği zaman tespit edilme olasılığının düşük olması, suç delillerini ortadan kaldırabilme imkanının olması ve sahte hesaplar açarak çocuk bireyleri kandırarak hedefine ulaşma noktasında kolaylık sağlaması nedenleri ile kullanabilmektedir.
6	<i>Karşılaştığını olayların seyri genellikle nasıl ilerliyor?</i>	Uzman görüşlerine göre sosyal medya aracılığı ile gerçekleşen çocuğun cinsel istismarı suçu genellikle sosyal medya platformları üzerinden tanışma, bir müddet yazışma ve şüphelinin mağdurdan çıplak fotoğraflarını isteme ve temin etmesiyle devam etmektedir. Daha sonrasında şüphelinin elde edilen görüntüleri yaymakla mağduru tehdit ederek buluşmaya ikna etmekte devamında da çocuğun cinsel istismarı gerçekleşmektedir. Kimi olaylar ise istismar esnasında şüpheli tarafından çekilen görüntülerin yayılımı ile tehdit edilen mağdur çok kez istismara maruz kalabilmektedir. Kimi olaylarda ise tehdit ya da şantaj olmadan evlenme vaadiyle mağduru buluşmaya ikna eden şüpheli çocuğun cinsel istismarı suçunu işleyebilmektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Çocuğa yönelik her biçimde şiddet, hemen hemen her ülkede görülebilen toplumsal bir sorundur. Özellikle şiddetin görülme biçimlerinden en yıkıcı olduğu düşünülen cinsel şiddet sadece ülkemizin çocuklarını değil tüm dünya çocuklarını tehdit etmektedir. Teknolojinin gelişmesiyle bireylerin oturdukları yerlerden her ülke vatandaşına saniyeler içerisinde ulaşabilmesi bu şiddet türünü daha yaygın ve korkusuzca gerçekleştirilebilen bir suç haline getirmiştir. Sosyal medya üzerinden etkileşime geçen her yaşta birey, özellikle hassas grup olarak sayılan çocuklar cinsel şiddetin mağduru olabilmektedirler. Bu şiddetin gerçekleşebilmesi için artık yan yana olmak gerekmemekte ve iletişim aygıtları bu şiddetin uzaktan da gösterilebilmesine zemin hazırladığı düşünülmüştür. Bu bakımdan çocuğun cinsel istismarı olayı dijitalleşme ile birlikte değişim ve dönüşüme uğramıştır.

Günümüzde teknoloji/internet ağlarının gelişmesi ve hızlanması ile birlikte, sosyal ağ platformları hem çeşitlenmiş hem de işlevselliği artmıştır. Sosyal ağ platformları tüm kullanıcılarına üre-tüketici olma imkânı sağlamıştır. Artık insanlar dünyanın diğer ucundaki bir başka insanı takip edebiliyor, bu kişinin ürettiği içerikleri görebiliyor, iletişime geçebiliyor ve aynı zamanda kendisi de içerik üreterek takipçilerine sunabiliyor konumuna gelmiştir. Teknolojinin bu denli gelişmesi ülkeler arası sınırları yok etmiş ve insanların etkileşimlerini, bilgi paylaşımlarını, dünyada olup bitenleri anında öğrenme imkânı sağlamıştır ancak diğer yandan bakıldığında, yeni medya teknolojilerinin suç işleme maksadıyla da kullanıldığı görülmüştür. İnternet ağları üzerinden, dolandırıcılık, hakaret, tehdit, uyuşturucu ticareti, cinsel istismar ve cinsel taciz gibi suçların işlendiği bilinmektedir. Suç işleme saikiyle yeni medya aygıt ve ağlarını kullanan kişinin tespit edilme ve yakalanma olasılığı daha düşük olduğu değerlendirilmektedir. Ayrıca suça dair delillerin silinebilmesi, kişiye açılan sahte hesapların olması gibi kolayların olması sebebiyle de sosyal ağ platformları üzerinden suç işlemek daha tercih edilebilir hale geldiği düşünülmektedir.

Dijital ortamların etkileşimsellik özelliği ile dünya çapında insanları bir araya getirmesi, hipermetinsellik özelliği ile bilgi ve belgelerin hızla bireylere ulaşması, multimedya biçemselliği ve kullanıcı türevli içerik özelliği ile her yaş gruptaki insanların dijital ortamda aktif olabilmesi ve yayılım/sanallık özelliği ile üretilen içeriklerin sanal ortamda hızla yine dünya çapında insanlara ulaşabilmesi bir çok iletişim kuramlarının ve

psikolojik kuramların geçmişten günümüze halen etkin bir şekilde araştırmalara ışık tuttuğu düşünülmektedir. Bandura' nın geliştirdiği Sosyal Öğrenme Kuramı bağlamında bakıldığında, çok sayıda insanın dijital ortamda yeni medya araçları ile etkileşime geçerek birbirlerinden yeni bilgiler öğrenmesi, üretilen içeriklere maruz kalan insanları bunları taklit ederek yeni içerikler oluşturmalarının yanında yine bu ortamları suç işlemek için kullanan bireylerin de hem kendileri gibi suç işleme potansiyeli olan insanları hem de mağdur bakımından birbirlerini etkiledikleri değerlendirilmektedir.

Tannenbaum' ın öncülük ettiği Uyarma Kuramı bağlamında dijital ortamların özelliklerini suç işlemek amacıyla kullanan bireylerin yeni medya ortamlarında karşılaştıkları veya özellikle izledikleri şiddet olaylarının uyarıcı etkilerine maruz kaldığı düşünülmektedir. Mesela bireyin suç işleme ihtimali olmasa bile medyada sunulan içerikler cinsel uyarılmaya sebebiyet vermesiyle yine sosyal medya aracılığı ile başkalarına ulaşarak bu eylemi gerçekleştirme ya da yakınında ulaşabileceği bireylere karşı sergileme isteği yaratabilir. Bu araştırmaya konu olan dosyalarda şüpheli şahıslardan bazılarının yeni medya araçlarında izledikleri cinsel içerikli videoları çocuklar üzerinde gerçekleştirme veya onlara da izletme gibi davranışlarda bulunduğu görülmesi bu kuramı destekler niteliktedir.

Katharsis Kuramına göre şiddet hayatın bir parçası olduğu için dijital ortamlarda maruz kalınan şiddet olayları da izleyicilere zarar vermemektedir. Bu bağlamda yeni medya ortamlarında karşılaştığımız diğer şiddet türleri gibi cinsel şiddet de hayatımızda var olduğu için izlenebilir ve içerik üretilebilir. Bu kurama göre bu içerikleri tüketen insanlar duygusal ve psikolojik arınma yaşamaktadır. Bu araştırmaya konu olan dosyalar içeriğinde de kimi şüphelilerin duygusal ve psikolojik olarak rahatlamak amacıyla cinsel içerikli içerikleri tükettiği ve başka insanlara karşı uyguladığı anlaşılmıştır. Duyarsızlaştırma Kuramına göre ise bireyler, şiddet içerikli görsellerin artmasıyla ve bireylerin bu içeriklere sıkça maruz kalması aslında suç olan ve toplumda anormal karşılanması gereken olaylara tepkisiz kalmaktadır. Yeni medya ortamlarında cinsel içerikli görsellerin artması, kamusal mahremiyetin ortadan kalkması ve çocukların dahi rahatlıkla bu içeriklere ulaşabilmesi günümüzde cinsel istismar gibi suçların yaygınlaşmasına sebep olurken bu olayların yaşanmasına da artık neredeyse normal karşılanmasına neden olduğu değerlendirilmektedir. Bu araştırmada adli dosyalar içeriğinden anlaşıldığı üzere bazı istismar olaylarının mağdurlar ve şüphelilerinin

yaşadıkları olayı bir suç olarak görmediği, istismarın normal karşılandığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Gerbner' in Yetiştirme Kuramı, medya ürünlerinin etkileri, zaman geçtikçe eklenerek ve birikerek izleyicilerin hayatına entegre olarak benliklerini oluşturduğunu öne sürmektedir. Bu kuram bağlamında bakıldığında yeni medya ortamlarının hibermetinsellik, etkileşimsellik, kullanıcı türevli içerik üretimi, yayılım ve sanallık özellikleri ile gelişen ve dönüşen medya ve içerikleri bireylerin hayatlarını da değişim ve dönüşüme uğratmıştır. Yeni medya araçlarının gelişmesiyle bireyler pasif konumdan aktif konuma geçerek artık hem medya tüketicisi hem de üreticisi olmuşlardır. Dolayısıyla bireylerin yaşam şekilleri değişmiş ve yeni medya ortamlarına uyum sağlamışlardır. Diğer yandan yeni medya aygıtları ile suçların işleniş biçimleri de değişmiş ve medya ortamlarında dolandırıcılıktan cinsel tacize kadar birçok suç internet aracılığı ile işlendiği görülmüştür. Bu araştırmanın konusu olan çocuğun cinsel istismarı suçu da bu duruma örnektir. Önceleri bu suçun işlenebilmesi için mağdur ve şüphelinin yakın temasta olması şartı aranırken artık bu suç internetin multimedya biçimselliği özelliği ile ekran başında da işlenebilmektedir. Ya da internet ağları ve yeni medya araçları bu suçun fiziken işlenebilmesi için şüphelilerin mağdurlar ile iletişime geçme noktasında araç olarak tercih edilmektedir.

Durkheim' in Sosyal Sapma Kuramı bağlamında ise yeni medya araçlarının globalleşen dünyada milyonlarca insanı bir araya getirmesi ile toplumların kendilerine özgü kültürlerinin diğer kültürler ile etkileşime girerek bireylerin kendi örf ve adetlerinde sapmalar yaşaması olarak değerlendirilebilir. İnternet üzerinden işlenen suçların veya sapkın davranışların yaygınlaşması bu kuram kapsamında değerlendirilebilir. Örneğin bir ülkede kadınların değersizleştirilmesi normal iken bu tavır ve davranışları benimseyen birey, kendi ülkesinde durum böyle değilken bile kültüründe bir sapmaya uğrayabilir. Yeni medya üzerinden işlenen suçlar kapsamında da bu durum yaşanabilmektedir. Bir ülkede 17 yaşındaki bir kız çocuğunun bir erkek ile cinsel birliktelik yaşaması suç değilken bir başka ülkenin kanunlarında bu olay bir suç olarak düzenlenebilmektedir. İnternet aygıtları ve ortamları sayesinde hemen hemen her ülkenin kültürü ve yaşam tarzları hakkında bilgi sahibi olmaktayız. Bu etkileşim hayat tarzlarımızda ve geleneklerimizde sapmalara neden olabilmektedir.

Günümüzde sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan bireyler dahil olmak her yaş grubunda insanın çoğu yeni medya araçlarına sahip olmakla birlikte bu teknolojileri aktif olarak kullanmaktadır. Sosyal medya ortamları ve internet ağlarının kullanıcı sayısı çok fazla olması, her kültürden insanın aktif olarak kontrolsüzce kullanması, yeni medya araçlarını suç işleme amacıyla kullanan bireylerinde sanal ortamlarda bulunabilmesi, dijital etik kurallarına uyulması noktasında sorunlara neden olmaktadır. Dijital etik kurallarının göz ardı edilebildiği yeni medya ortamlarında çocuklar şiddetin birçok türüne maruz kalmaktadır. Çocuklara yönelik cinsel istismar suçu, insanlık tarihinde var olan bir suçtur ancak gelişen internet teknolojileri ile birlikte bu suç daha çok görünür hale gelmiştir. Buradan hareketle, sosyal medya uygulamalarının çocuğun cinsel istismarı suçuna zemin hazırladığı, bu suçun işlenme şeklini çeşitlendirerek kolaylaştırdığı, gün geçtikçe istismar olaylarını artırdığı ve istismar suçunun işlenmesinde etkin bir rol aldığı düşüncesiyle bu araştırmada çocukların yeni medya ortamında maruz kaldıkları siber takip, siber taciz ve siber sömürü/intikam pornosu ile neticelerinde gerçekleşen çocuğun cinsel istismarı olayları incelenmiştir.

İncelenen adli dosyalardan elde edilen sosyal medya üzerinden cinsel istismara uğrayan çocukların cinsiyetine ilişkin bulgulara Ki-Kare Bağımsızlık Testi uygulandığında $\alpha=0.05$ anlamlılık seviyesinde $p=0,003<0,05$ olduğundan farklılık gösterdiği, buna göre kız çocuklarının sosyal medya üzerinden daha fazla cinsel istismara uğradığı sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal medya aracılığı ile cinsel istismara uğrayan çocukların cinsiyetlerinin yıllara göre dağılımına bakıldığında, kız çocuklarının erkek çocuklarına oranla çok daha fazla cinsel istismara uğradığı ve her iki cinsiyetteki istismara uğrayan çocuk sayısının her yıl giderek arttığı görülmüştür. Sadece 2020 yılı pandemi döneminde sosyal medya üzerinden cinsel istismara uğrayan çocuk sayısı azalmış ama pandemi bitimi ivme kazanarak artmıştır. Uzman görüşleri ve ifade notları doğrultusunda bulgular değerlendirildiğinde, sosyal medya üzerinden gerçekleşen cinsel istismarın özellikle kız çocuklarında artış göstermesi, çocukların arkadaş bulma, beğenme ve beğenilme isteği gibi birtakım nedenler ile kullandığı sosyal medya platformlarında takip ettikleri içeriklere özenerek yaşlarına uygun olmayan paylaşımlar yaptıkları gözlemlenmiştir. Bu durumun Sosyal Sapma Kuramı, Yetiştirme Kuramı ve Sosyal Öğrenme Kuramı ile örtüştüğü değerlendirilmektedir.

Araştırmaya konu olan verilerden sosyal medya üzerinden cinsel istismara uğrayan mağdur çocukların yaş gruplarına ilişkin bulgulara Ki-Kare Bağımsızlık Testi uygulandığında $\alpha=0.05$ anlamlılık seviyesinde $p=0,000<0,05$ olduğundan farklılık gösterdiği, buna göre yaş gruplarının sosyal medya üzerinden istismara uğrama noktasında anlamlı bir sonuca ulaşılmıştır. Sosyal medya aracılığı ile cinsel istismara uğrayan çocukların yaş gruplarının yıllara göre dağılımına bakıldığında, 15-18 yaş grubunun sosyal medya üzerinden istismara uğradığı anlaşılmıştır. Bu yaş grubunun iletişim aygıtlarına diğer yaş gruplarına oranla daha rahat ulaşmaları ile sosyal medya platformlarının bu yaş grubunda daha çok dikkat çektiği bu durumu açıklayabilir. Ayrıca uzman görüşleri ve ifade notlarına bakıldığında 8-11, 12-14 ve 15-18 yaş gruplarından en çok 15-18 yaş grubunun sosyal medya üzerinden istismara uğradığı sonucuna ulaşılmıştır. Uzman görüşleri ve ifade notlarından da anlaşıldığı üzere 15-18 yaş grubu çocukların sosyal ağlarda daha aktif oluşu, çevrelerinde sosyal ağ platformlarını kullanan yaşıtlarının daha fazla oluşu bu yaş grubunu mağdur olma noktasında daha açık hale getirdiği düşünülmektedir. Dolayısıyla çocukların yaşları ilerledikçe sosyal medyayı daha fazla kullanmaları ve yeni medya araçlarını gün geçtikçe hayatlarına entegre etmeleri Gerbner' in Yetiştirme Kuramına, gençlerin birbirlerinden görerek ve etkileşime girerek yeni ağlar keşfetmesini, yeni medya ağlarında karşılaştıkları içerikleri özümseyerek kendilerinin de aynı tavır ve davranışlarda bulunmasını Bandura' nın Sosyal Öğrenme Kuramına dayandırılabilir.

Araştırma verilerinden sosyal medya üzerinden cinsel istismara uğrayan mağdur çocukların eğitim durumlarına ilişkin bulgulara Ki-Kare Bağımsızlık Testi uygulandığında $\alpha=0.05$ anlamlılık seviyesinde $p=0,000<0,05$ olduğundan farklılık gösterdiği, buna göre mağdurun eğitim durumunun sosyal medya üzerinden cinsel istismar mağduru olma durumunu etkilediği sonucuna ulaşılabilir. Sosyal medya aracılığı ile cinsel istismara uğrayan çocukların eğitim durumlarının yıllara göre dağılımına bakıldığında, en çok sosyal medya aracılığı ile cinsel istismara maruz kalan çocukların eğitim düzeyinin ortaokul ve lise olduğu anlaşılmıştır. Bu bulguya göre eğitim seviyesi düştükçe yani medya okuryazarı olma yetisi azaldıkça sosyal medya üzerinden istismara uğrama riski de azalmaktadır. Uzman görüşleri ve ifade notlarına bakıldığında ise ortaokul ve lise çağındaki çocukların daha fazla arkadaş edinme isteği ve ergenlik çağı olma sebebi ile daha fazla beğenilme isteği sosyal medya platformlarına yönelme ihtiyacını arttırdığı düşünülmüştür. Ayrıca okullarda medya okuryazarlığı hakkında yeteri kadar eğitimin verilmemesi bu eğitim düzeyindeki çocukların ağ platformlarını yanlış kullanmalarına ve karşılaşabilecekleri

tehlikeler noktasında çocukların bilinçsiz hareket ettikleri söylenebilir. Medya okuryazarlığı hakkında yeteri kadar eğitim almamış çocukların sosyal medya ortamlarında maruz kaldıkları olumsuz içeriklere özenmeleri ve bu içerikleri kendi hayatlarına entegre etmeleri Durkheim' in Sosyal Sapma Kuramı ve yine olumlu ya da olumsuz yeni bilgilerin sosyal ağlar aracılığı ile başka insanlardan öğrenmeleri Bandura' nın Sosyal Öğrenme Kuramı bağlamında değerlendirilebilir.

Sosyal medya üzerinden istismara uğrayan çocukların ailelerin medeni durumlarına ilişkin bulgulara Ki-Kare Bağımsızlık Testi uygulandığında $\alpha=0.05$ anlamlılık seviyesinde $p=0,172>0,05$ olduğundan farklılık göstermediği, buna göre ailelerin birlikte veya boşanmış olmasının çocuklarının ağ platformları üzerinden istismar edilmeleri noktasında bir anlam ifade etmediği olarak yorumlanabilir. Sosyal medya aracılığı ile cinsel istismara uğrayan çocukların ailelerinin medeni durumlarının yıllara göre dağılımına bakıldığında, en çok birliktelikleri devam eden ailelerin çocuklarının cinsel istismara uğradığı görülmüştür. Uzman görüşleri ve ifade notlarına bakıldığında boşanmış veya boşanmasalar dahi aile içi anlaşmazlıkları olan ailelerin çocuklarını daha çok sosyal medya platformlarına yöneldiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgulara göre mağdur ailelerin birlikte olmaları çocuklarının sosyal medya üzerinden cinsel istismara maruz kalmalarının önüne geçmediği değerlendirilmiştir. Yeni medya aygıtlarının ve çok çeşitli sosyal medya uygulamalarının her eve girdiği bu çağda ailelerin bu duruma alışmış olması, çocuklarına sosyal ağları kullanmalarına sınır getirmemeleri veya sınır getirselers dahi ağ üzerinde ve taşınabilir aygıtlar üzerinde kontrol mekanizmalarının olmaması bu durumu açıklayabilir. Sosyal medya üzerinden cinsel istismar olayının ailesi birlikte ya da boşanmış olan ve yurt çocukları dahil olmak üzere tüm çocukları tehdit etmesi, bu durumun giderek artması, ailelerin bu duruma duyarsız kalması veya ağ platformlarının varlığına alışıp bir tehdit olarak algılamaması Gerbner' in Yetiştirme Kuramı ve Berkowiz' in Duyarsızlaştırma Kuramı ile açıklanabilir.

İncelenen adli dosyalardan elde edilen sosyal medya üzerinden cinsel istismara uğrayan çocukların ailelerinin eğitim durumlarına ilişkin bulgulara Ki-Kare Bağımsızlık Testi uygulandığında $\alpha=0.05$ anlamlılık seviyesinde $p=0,393>0,05$ olduğundan farklılık göstermediği, buna göre ailelerin eğitim durumlarının, çocuklarının ağ platformları üzerinden istismar edilmeleri durumu ile bağlantılı olmadığı söylenebilir. Sosyal medya aracılığı ile cinsel istismara uğrayan çocukların ailelerinin eğitim durumlarının yıllara göre

dağılımına bakıldığında, yığılmaların ilköğretim, ortaokul ve lise eğitim düzeyinde olduğu ve sayıların dağılımında bir istikrarın olmadığı görülmüştür. Ancak resmi olarak eğitim almamış veya eğitim seviyesi lisans ve üstü olan ailelerin çocuklarının sosyal medya üzerinden daha az cinsel istismara uğradığı sonucunun çıkması incelenen dosyaların hitap ettiği bölgede eğitim seviyesinin genelde ilköğretim, ortaokul ve lise eğitim düzeyinde olması ile alakalı olduğu düşünülmektedir. Çocukların sosyal medya üzerinden cinsel istismar olayına maruz kalmalarında ailelerin eğitim durumunun olumlu ya da olumsuz etki yaratmaması, yeni medya aygıtlarının her eğitim düzeyine sahip ailelerin evlerine de girmesi, sosyal ağ üzerinde maruz kalınan içeriklerin normal karşılanması ve çocuklarında özgürce bu platformlarda yer almaları Gerbner' in Yetiştirme Kuramı ve Berkowiz' in Duyarsızlaştırma Kuramı ile açıklanabilir.

Araştırma verilerinden sosyal medya üzerinden cinsel istismara uğrayan mağdur çocukların ailelerinin ekonomik durumlarına ilişkin bulgulara Ki-Kare Bağımsızlık Testi uygulandığında $\alpha=0.05$ anlamlılık seviyesinde $p=0,055>0,05$ olduğundan farklılık göstermediği, buna göre ailelerin ekonomik durumlarının, çocuklarının ağ platformları üzerinden istismar edilmeleri durumu ile bağlantılı olmadığı söylenebilir. Sosyal medya aracılığı ile cinsel istismara uğrayan çocukların ailelerinin ekonomik durumlarının yıllara göre dağılımına bakıldığında, en çok düşük gelirli ailelerin çocuklarının ağ platformları üzerinden cinsel istismara uğradığı sonucuna ulaşılabilir ancak adli dosyaların incelendiği Cumhuriyet Başsavcılığının yetki bölgesinin geneli düşük ve orta gelirli olması sonucu etkilemiş olabilir. Uzman görüşlerine göre düşük ve orta gelirli ailelerin çocukları sosyal medya üzerinden daha fazla istismara uğramaktadır. Ailelerin eğitim ve gelir seviyelerinin doğru orantılı olduğu değerlendirilebilir. Yani eğitim seviyesi yükseldikçe ekonomik gelirin de yükseldiği düşünülebilir dolayısıyla ailelerin eğitim seviyeleri ile ilgili yapılan yorumla ekonomik gelir seviyeleri düşük olan aileler ile ilgili de aynı yorum yapılabilir. Bu bağlamda çocukların sosyal medya üzerinden cinsel istismar olayına maruz kalmalarında ailelerin ekonomik durumunun olumlu ya da olumsuz etki yaratmaması, yeni medya aygıtlarının her ekonomik düzeyine sahip ailelerin evlerine girebilmesi, çocukların da özgürce bu platformlarda yer almaları Gerbner' in Yetiştirme Kuramı ve Berkowiz' in Duyarsızlaştırma Kuramı ile açıklanabilir.

Sosyal medya üzerinden istismara uğrayan çocukların şüpheliler ile yakınlık derecelerine ilişkin bulgulara Ki-Kare Bağımsızlık Testi uygulandığında $\alpha=0.05$ anlamlılık

seviyesinde $p=0,000<0,05$ olduğundan farklılık gösterdiği, buna göre ağ platformları üzerinden istismar olayını gerçekleştiren şüphelilerin mağdura yakınlık derecesinin olayda etkin olduğu söylenebilir. Sosyal medya aracılığı ile cinsel istismara uğrayan çocukların şüphelilere yakınlık derecelerinin yıllara göre dağılımına bakıldığında, bu suçu işleyen kişilerin mağdura yakınlık derecesi olarak en çok yabancılar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanında bu suçun şüphelisi olarak mağdurun arkadaşları, akrabaları ve uzaktan tanıdıkları da yer almıştır. Uzman görüşleri ve ifade notlarına bakıldığında, sosyal medya üzerinden çocuklara cinsel istismarı suçunu işleyen kişilerin daha çok mağdura yabancı kişiler olduğu, bunun yanında arkadaş ve akrabalarının da bu suçu işlediği anlaşılmıştır. Bulgular değerlendirildiğinde mağdurun akran ve arkadaşları tarafından sosyal medya üzerinden cinsel istismara uğramasını, bu tarz olumsuz davranışları birbirleri arasında veya yeni medya araçları sayesinde öğrenerek uyguladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Mağdur çocukların akrabalarının ise daha sosyal medya üzerinden cinsel içerikli video ve görselleri izleyerek ya da izleterek istismar eylemini gerçekleştirdiği anlaşılmıştır. Mağdura yabancı olan şüphelilerin ise sosyal medya platformları üzerinden çocuklar ile iletişime geçtiği ve cinsel istismar olayını gerçekleştirdiği görülmüştür. Bulgular bu haliyle değerlendirildiğinde, şüpheli konumundaki insanların bir çocuğu cinsel yönden istismar etmesinin onlar için normalleşmesi Berkowiz' in Duyarsızlaştırma Kuramı ile açıklanabilir. Şüpheli şahısların çocuğun cinsel istismarı olayını bir suç olarak görmemeleri, bu tarz bir ilişkinin onlar için normal olması ve bu eylemlere yeni medya teknolojilerinde rahatlıkla ulaşılabilmesi, şüphelilerin bu eylemi gerçekleştirdiklerinde suçluluk hissetmedikleri gibi ruhen rahatlama yaşamaları Katharsis Kuramı ve Tannenbaum' ın Uyarma Kuramı ile açıklanabilir. Bunun yanında mağdurların akranları veya arkadaşları tarafından gerçekleşen sosyal medya üzerinden cinsel istismar olayı da Bandura' nın Sosyal Öğrenme Kuramı bağlamında değerlendirilebilir.

İncelenen adli dosyalardan elde edilen sosyal medya üzerinden cinsel istismar suçunu gerçekleştiren şüphelilerin yaş gruplarına ilişkin bulgulara Ki-Kare Bağımsızlık Testi uygulandığında $\alpha=0.05$ anlamlılık seviyesinde $p=0,000<0,05$ olduğundan farklılık gösterdiği, buna göre sosyal medya üzerinden istismar olayını gerçekleştiren şüphelilerin yaşı belirleyici bir faktör olarak değerlendirilebilir. Sosyal medya aracılığı ile cinsel istismar suçunu gerçekleştiren şüphelilerin yaş gruplarının yıllara göre dağılımına bakıldığında, en çok 18-44 yaş aralığındaki şüphelilerin bu suçu işlediği sonucuna ulaşılmıştır. Uzman görüşlerine göre ağ platformları üzerinden istismar olayını

gerçekleştiren şüphelilerin sosyal medya uygulamalarını kullanabilecek yetileri olan 20 yaş üstü genç ve yetişkin bireylerin olduğu yönündendir. Bu bulgular ışığında sosyal medya üzerinden cinsel istismar suçunu işleyen şüpheliler genellikle yeni medya araçlarını en aktif kullanan yaş grubu olan 18-44 yaş aralığında olduğu, bunun yanında 12-17, 45-64 ve 65 yaş üstü yaş gruplarında da bu suçu işleyenlerin görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır. Bulgular değerlendirildiğinde 12 yaşından 65 yaş üstü bireylere kadar her yaştan insanın sosyal medya üzerinden çocuğun cinsel istismarı suçunu işleyebilmesi yeni medya araçlarının hayatımıza ne kadar yer ettiği ve yaşam tarzımızı ne denli etkilediği gerçeğini göstermektedir ki bu durumu Gerbner' in Yetiştirme Kuramı ile açıklamak yerinde olacaktır. Yine her yaştan insanın bu suçun şüphelisi olabilmesi, medyada sunulan şiddet olaylarının artık normalleşmesi ve suç işleme potansiyeli olan insanların bu suçu işlemesinde herhangi bir tedirginlik yaşamaması Berkowiz' in Duyarsızlaştırma Kuramı ve Tannenbaum' ın Uyarma Kuramı ile açıklanabilir.

Araştırma verilerinden sosyal medya üzerinden cinsel istismar suçunu gerçekleştiren şüphelilerin eğitim ve gelir düzeylerine ilişkin bulgulara Ki-Kare Bağımsızlık Testi uygulandığında $\alpha=0.05$ anlamlılık seviyesinde $p=0,000<0,05$ olduğundan farklılık gösterdiği, buna göre şüphelilerin bu suçu işlemesinde eğitim ve gelir düzeyinin etkili olabileceği söylenebilir. Sosyal medya aracılığı ile cinsel istismar suçunu gerçekleştiren şüphelilerin eğitim ve ekonomik düzeylerinin yıllara göre dağılımına bakıldığında, bu suçu işleyen şüphelilerin eğitim düzeyinin en çok lise daha sonra ortaokul olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca bulgulara göre bu suçu işleyen şüphelilerin daha çok geliri olmayan ya da düşük gelirli bireyler olduğu görülmüştür. Uzman görüşlerine göre adli dosyalarda karşılaştıkları şüphelilerin daha çok düşük gelirli ve eğitim seviyesi düşük bireyler oldukları anlaşılmıştır. Eğitim ve ekonomik gelir seviyesi düşük olan şüphelilerin sosyal çevre edinebilmek için kendilerini en rahat hissettikleri yerin sosyal medya platformları olduğu düşünülmektedir. Bu platformlarda insanlar gerçek kimliklerini gizleyerek kendilerini olmak istedikleri ya da göstermek istedikleri şekilde tanıtmaya imkân bulurlar. Kendilerine sosyal ağlarda yer bulan şüpheliler burada daha fazla vakit geçirirler. Dolayısıyla hayatlarının çoğunu yeni medya teknolojileri ile geçiren şüpheliler, bu uygulamalarda paylaşılan olumsuz ve şiddet içerikli görüntülere de daha fazla karşılaşır hatta kendi istekleri ile bu içerikleri takip ederler. Bu durumlar Berkowiz' in Duyarsızlaştırma ve Katharsis Kuramı, Durkheim' in Sosyal Sapma Kuramı ile Tannenbaum' ın Uyarma Kuramları bağlamında açıklanabilir. Bu doğrultuda

değerlendirildiğinde şüphelilerin yeni medya teknolojileri sayesinde tükettikleri olumsuz ve şiddet içerikli görüntülere maruz kaldıkça bu olumsuzlukların kanunda bir suç olarak düzenlenmesinin bir önemi kalmaması sosyal sapma olarak görülebilir. Yine şüphelilerin pedofili içeren cinsel içerikli videoları izleyerek ruhlarını arındırdıklarını düşünmeleri Katharsis Kuramı ve bu eylemleri gerçek hayatta gerçekleştirmeleri Uyarma ve Duyarsızlaştırma Kuramı ile ilgili olduğu değerlendirilebilir.

Sosyal medya üzerinden istismara uğrayan çocukların şüpheliler tarafından şantaj ve tehdide uğramalarına ilişkin bulgulara Ki-Kare Bağımsızlık Testi uygulandığında $\alpha=0.05$ anlamlılık seviyesinde $p=0,000<0,05$ olduğundan farklılık gösterdiği, buna göre şüpheliler bu suçu işleyebilmek için sosyal ağlar üzerinden mağdurlara yönelik tehdit veya şantaj suçlarını da işlemek durumunda kaldığı söylenebilir. Sosyal medya aracılığı ile cinsel istismar suçunu gerçekleştiren şüphelilerin tehdit ve şantaj suçlarını işleme durumlarının yıllara göre dağılımına bakıldığında, sosyal medya üzerinden gerçekleşen istismar olaylarında şantaj ve tehdit olaylarının da giderek arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Uzman görüşlerine göre sosyal medya üzerinden başlayan iletişimin istismar suçu ile sonuçlanmasına kadarki süreçte genellikle mağdura ait çıplak fotoğrafların yayılımı şantajı ile buluşmaların gerçekleştiği anlaşılmıştır. Bulgular ışığında mağdurların sosyal medya üzerinden yabancı şahıslara yada tanıdıklarına çıplak fotoğraflarını göndermesi, bu duruma sosyal medya platformlarında sıkça rastlamasından dolayı bir tehlike ile karşılaşacağını düşünmeyerek normalleştirmesinden kaynaklandığı değerlendirildiğinden bu durum Durkheim' in Sosyal Sapma Kuramı ve Berkowiz' in Duyarsızlaştırma Kuramı ile açıklanabilir. Şüpheli açısından bakacak olursak, suç işleme potansiyeli olan bireylerin sosyal ağlar üzerinden takip ettikleri olumsuz içeriklerin onları kendilerini rahatsız etmemesi Katharsis Kuramı ve suç işleme isteği uyandırması Tannenbaum' ın Uyarma Kuramı ile açıklanabilir. Şüphelilerin cinsel istismar suçunu gerçekleştiremediğinde mağduru ikna etmek için şantaj ve tehdit suçlarını da işlemesi Durkheim' in Sosyal Sapma Kuramı ve bu durumu normal karşılaması ise Berkowiz' in Duyarsızlaştırma Kuramı ile açıklanabilir.

İncelenen adli dosyalardan elde edilen ağ platformları üzerinden cinsel istismar suçunun gerçekleştiği sosyal medya uygulamalarının yıllara göre dağılımına bakıldığında, bu suç en çok Facebook, Instagram, Whatsapp isimli uygulamalar aracılığı ile işlendiği sonucuna ulaşılmıştır. Bunların yanında TikTok, Tinder, Twitter, Discord, Snapchat, Hornnet, Telegram ve Jauma gibi uygulamalar aracılığı ile de çocuğun cinsel istismarı

suçunun işlendiği görülmüştür. Bulgulara göre Facebook 2014 yılından 2019 yılına kadar istismar suçunda araç olarak kullanılırken 2017 yılında Instagram isimli uygulamanın ortaya çıkarak yaygınlaşmasıyla birlikte Facebook' un bu suçta kullanılmasa giderek azalmıştır. Instagram ise ortaya çıktığı andan bugüne kullanımı hızla artmış ve genç yaştaki bireylere hitap ettiği için istismar suçunun işlenmesinde daha fazla araç olarak kullanıldığı değerlendirilmiştir. Sosyal medya uygulamalarının toplum içerisinde hızla yayılarak kullanılmaya başlanması ve bireylerin yaşam tarzını etkilemesi Gerbner' in etiktirme Kuramı ve Bandura' nın Sosyal Öğrenme Kuramı ile açıklanabilir.

Araştırma verilerinde; sosyal medya üzerinden cinsel istismar suçuyla mağdur olan çocukların aile içi iletişim durumlarının yıllara göre dağılımına bakıldığında, aile içi ilişkilerinin iyi olduğunu belirten mağdur çocukların Şekil 4.14' de tanımlı diğer kategorilere giren mağdur çocuklara oranla sayıca daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Duyarsız, değişken tutumlu, baskıcı ve şiddet uygulayan aileye mensup çocukların sosyal medyaya yönelişi aile içi huzursuzluğa bağlanabilir. Fakat aynı zamanda aile içi iletişimlerini iyi olan çocuklar da sosyal medyaya yönelmekte veya bir tehlike ile karşılaştıklarında ailelerinden gizlememelerine rağmen bu suçun mağduru olabilmektedirler. Bu durum, sosyal medya platformu kullanan çocukların bu mecrada cinsel istismara maruz kalmasında aile içi iletişimin iyi veya kötü olmasının çok etkisi olmadığı sonucuna ulaştırabilir. Ancak aile içi iletişimin iyi olması, bu suçun ortaya çıkması açısından önemli görülebilir. Genel çerçeveye bakılırsa; yeni medya teknolojilerinin her eve girmesi, bireylerin yaşam tarzlarının içinde yer alması, bu teknolojiler sayesinde gelişen uygulamaları hemen hemen her yaş kesimindeki bireylerin kullanabilmesi ve olumlu olumsuz tüm içeriklerin özgürce takip edilebilmesi gibi durumların normalleştiği değerlendirilmektedir. Dolayısıyla Gerbner' in Yetiştirme Kuramında öne sürdüğü medya araçlarının etkilerinin, uzun zaman maruz kalarak ve eklemlenerek hayat tarzımıza yer etmesiyle kendini göstermesi bu bulguyu destekler niteliktedir. Ayrıca medyada karşılaşılan olumsuz ve şiddet içeren görüntülerin sürekli tekrarlanması bireylerin artık bu duruma normal gözüyle bakması ve çocuklarını medyanın olumsuz etkilerinden sakınmaması Berkowiz' in Duyarsızlaştırma Kuramı ile açıklanabilir.

Sosyal medya aracılığı ile cinsel istismar suçunun gerçekleşme durumunun yıllara göre dağılımına bakıldığında, cinsel istismarların çoğu sosyal medya üzerinden tanışarak ya da yazışarak buluşmaların gerçekleşmesi ile meydana geldiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bunun yanında şüpheli ve mağdur yan yana iken sosyal medya platformlarının kullanımı ile ve sadece dijital ortam ile sınırlı kalan cinsel istismarın görülme biçimlerinin de olduğu görülmüştür. Uzman görüşlerine göre de sosyal medya üzerinden gerçekleşen cinsel istismar suçunun çoğunluğu önce bu platformlar üzerinde tanışarak ve yazışarak başladığı daha sonra şüphelinin mağdurdan elde ettiği çıplak fotoğrafların yaymakla tehdidi ile buluşmanın gerçekleştiği ve istismar olayının meydana geldiği anlaşılmıştır. Bunun yanında bulgulardan elde edilen verilere göre mağdurlar genellikle arkadaş bulma, sosyal çevre edinme, lüks hayata özenme, beğenme veya beğenilme, içerik paylaşma, vakit geçirme gibi nedenler ile sosyal medya platformlarını kullanırken şüpheliler sahte hesaplar açarak ağlarına mağdur düşürmek, cinsel ihtiyaçlarını karşılamak, saldırgan tavır ve davranışlar ile insanları mağdur ederek egolarını tatmin etmek, yüz yüze kuramayacakları ilişkileri kendilerini gizleyerek sosyal medya aracılığı ile mağdur havuzu oluşturmak gibi birtakım nedenler ile kullandığı sonucuna ulaşılabılır. Bu bakımdan bahsedilen nedenler mağdurlar için Durkheim' in Sosyal Sapma Kuramı, Bandura' nın Sosyal Öğrenme Kuramı ve Berkowiz' in Duyarsızlaştırma Kuramları ile açıklanabilirken şüpheliler için Durkheim' in Sosyal Sapma Kuramı, Berkowiz' in Duyarsızlaştırma ile Katharsis Kuramı ve Tannenbaum' ın Uyarma Kuramı ile açıklamak yerinde olacaktır.

Son olarak incelenen cinsel istismar konulu adli dosyaların sosyal medya kullanım durumlarının yıllara göre dağılımına bakıldığında 2014 yılından 2019 yılına kadar istismar olaylarında artış olduğu yine bu istismar olaylarında sosyal medya aracılığı ile gerçekleşen olayların da yıllar geçtikçe arttığı sonucuna ulaşılmıştır. 2020 yılı pandemi döneminde sokağa çıkma yasağı, sosyal mesafe kuralları gibi birtakım tedbirlerin uygulanmasının çocuğa yönelik cinsel istismar olaylarını azalttığı ancak yine de sıfırlanmadığı görülmüştür. Verilere göre sosyal medya uygulamaların aracı olmadığı durumlarda enstest ilişkilerin gerçekleştiği, sosyal medya uygulamaları aracılığı ile gerçekleşen istismar olaylarının ise çoğunun dijital ortam ile sınırlı kaldığı ya da yine ev içi bireylerin sosyal medyayı kullanarak yakınlarındaki çocukları istismar etmesi gibi olayların gerçekleştiği anlaşılmıştır. Bulgulara göre pandemi döneminin bitmesi ile çocuğa yönelik cinsel istismar suçu ciddi bir ivme kazarak arttığı görülmüş ancak sosyal medyanın olmadığı durumlar daha sonraki yılda düşüşe geçerken sosyal medya uygulamalarının var olduğu olaylar artmaya devam ettiği sonucuna ulaştığı ve araştırmaya konu olan son yıl 2023 itibariyle her iki durumun eşitlendiği görülmüştür. Genel itibari ile bakıldığında son 10 yıllık

bulgulara sosyal medya uygulamaları ile gerçekleştirilen çocuğun cinsel istismarı olayları artarak devam etmiştir.

Sonuç olarak bulgular değerlendirildiğinde yeni medya teknolojilerinin gelişmesiyle getirdiği yenilikler sayesinde bireylerin yaşam tarzları değişim ve dönüşüme uğrarken diğer taraftan suç ve işleniş şekilleri de değişerek olumsuz sonuçlara da neden olmuştur. Sosyal ağ platformlarının metin yazımına, görüntü ve video paylaşımına izin verdiği için milyonlarca insan etkileşim için bu uygulamaları tercih etmektedir. Bunun yanında sosyal medya platformları her ne kadar kaydolurken kullanıcı yaşı sorulsa da çocukları yaşlarını 18 yaş üstü girerek hesap açabilmektedir. Dolayısıyla her niteliğe sahip birey kolaylıkla sosyal ağlarda hesap açarak insanlarla iletişime geçebilmektedir. Bu durum sosyal ağlar aracılığı ile suç işlemek isteyen insanlar için bu platformlar ucu açık bir havuz haline gelmektedir. Günümüzde sosyal medya üzerinden nefret söylemi, tehdit, hakaret, dolandırıcılık ve kişilerin huzur ve sükununu bozmak gibi birçok suç işlenebilmektedir. Çocuğun cinsel istismarı da bu suçlardan biri ve belki de en yıkıcı olanı olarak bu platformlarda işlenen suçlar arasında yer etmiştir. Medya okuryazarlığı hakkında çocuklara yeterli eğitimin verilmemesi, ailelerin sosyo-ekonomik durumu, çocukların yaş ve eğitim durumları, istismar suçunu işleyen kişilerin sosyo-ekonomik durumları ve mağdurların sosyal medya kullanım durumları bu suçun meydana gelmesinde etkin rol oynadığı düşünülmektedir. Bu araştırmanın bulguları bu suçun işlenmesinde rol alan etkenleri destekler niteliktedir.

Son yıllarda giderek artan sosyal medya üzerinden çocuğun cinsel istismarı suçu, sonraki yıllarda da ivme kazanarak artacağı düşünülmektedir. Bu suçun önlenbilmesi ve daha fazla çocukların mağdur edilmemesi için öncelikle sosyal medya platformlarına çocukların erişimi için engellerin getirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Devlet destekli güvenlik programlarının geliştirilerek bu platformlarda hesap açacak birelerin 18 yaş altı olması durumunda sistemin buna izin vermemesi gerektiği önerilmektedir. TikTok, Instagram gibi cinsel içerikli paylaşımlara izin veren uygulamaların denetimlerinin daha sık yapılarak bu tarz içeriklerin erişim engelinin sağlanması, hatta engellenemediği durumlarda uygulamaların yasaklanması gerektiği düşünülmektedir. Bunun yanında ailelere ve özellikle çocuklara resmi olarak medya okuryazarlığı hakkında kapsamlı ve detaylı eğitimlerin verilmesi, medyanın etkileri ile karşılaşılacak tehlikeler hakkında bilgiler verilmesi, böylelikle farkındalığın arttırılması önerilmektedir. Ayrıca yeni medya

araçlarını kullanan bireylerin Türkiye Cumhuriyeti Kimlik Numarası ile hesap açması, kişisel bilgilerin devlet tarafından korunması gibi önlemler getirilerek sahte hesap açmanın önüne geçilebileceği gibi sosyal medya üzerinden suç işleyen kişilerin tespiti ve suç işlemesi durumunda bu platformları tekrar kullanmasına kısıtlılık getirilmesi gibi önlemlerin alınabileceği düşünülmektedir. Sosyal medya üzerinden gerçekleşen Çocuğun Cinsel İstismarı Suçu' nun ülkemizle sınırlı kalmayıp uluslararası bir sorun olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu çalışmanın sözkonusu suçun önlenmesine yönelik daha kapsamlı araştırmalara ve projelere kapı açmasının mümkün olduğu değerlendirilmektedir.

KAYNAKLAR

- Abrahamson, M. (1990). İşlevselcillik, Çev. Nilgün Çelebi, Konya: Sebat Matbaası.
- Adaçay, R. F. ve Güney, G. (2012). Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet, Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu, s:312-328, 27-28 Nisan 2012, Ankara.
- Aghaei, S.; Nematbakhsh, M. A.; Farsani, H. K. (2012). “Evolution of the World Wide Web: From Web 1.0 to Eb 4.0.” International Journal of Web & Semantic Technology, 3(1): 1-10.
- Ahioglu, N. ve Koç, İ., (2009), “Çocukların Eğitim Hakkı ve Sokak Çocukları”, Sokak Çocuklarının İhmali ve İstismarı (Ed.) Özkan Yıldız, Gaziantep Üniversitesi Yayını.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı [ASPB] Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2013). BM Çocuk Hakları Sözleşmesi’ne ek çocuk satışı, fuhuşu ve pornografisi ülke raporu. http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/data/5422b041369dc316585c0d87/cocuksatisiveporno grafisi_ulkeraporu.pdf.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı [ASPB] Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2016). Çocuk Hakları, <http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/uygulamalar/cocuk-haklari>”http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/data/5422b041369dc316585c0d87/cocuksatisivepornografisi_ulkeraporu.pdf.
- Akarslan, H. (2011). Bilişim Suçları, Bilişim Yoluyla İşlenen Suçlar ve Adli Bilişim Ayrımı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Polis Akademisi- Güvenlik Bilimleri Enstitüsü.
- Akca, E. B. (2014). Demokratik Katılım Bağlamında Yeni Medya ve Dijital Yurttaşlık. Yeni Medya, Pratikler, Olanaklar. Ed: Emel Baştürk Akca. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Akca, E., Sayımer, İ., Salı, J. ve Başak, B. (2014). Okulda Siber Zorbalığın Nedenleri, Türleri ve Medya Okuryazarlığı Eğitiminin Önleyici Çalışmalardaki Yeri. Elektronik Mesleki Gelişim ve Araştırmalar Dergisi, Cilt:2, Özel Sayı, 17-30.

- Akgül, M. ve Hekimoğlu Toprak H. (2019). Sosyal Ağlarda Mahremiyetin Dönüşümü: Instagram Örneği. *Online Academic Journal of Information Technology*, 10(38), 75-114.
- Akmeşe, Z., Deniz, K. (2017). Stalk, Benliğin İzini Sürmek. Makale. Yeni Düşünceler. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/euifydhed/issue/33438/342095/>
- Akyüz, E. (2000). Ulusal ve Uluslararası Hukukta Çocuğun Haklarının ve Güvenliğinin Korunması. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Aladağ, G. (2010). İstanbul'un Üç Farklı Adli Bölgesindeki Cinsel Saldırı Olaylarının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü.
- Alav O. (2020). Kitle İletişim Araçları Medya. Medyanın Birey ve Toplumsal Yapıya Etkileri. İstanbul: Hiperlink yayınları.
- Altıntaş, M. E. (2022). “Ailede Mahremiyet Eğitimi. H. Şule Albayrak” (Ed.), Tüm Yönleriyle Mahremiyet içinde, Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 405-431.
- Alver, F. (2004a). “Neil Postman’ in Çocukluğun Yok Oluş Sürecinde iletişim Teknolojisi Eleştirisinin Eleştirisi.” İletişim Araştırmaları. 2(2): 129-141.
- Anadolu Ajansı. (2018). Dünyanın orta sorunu çocuk istismarı. Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/dunyanin-ortak-sorunu-cocuk-istismari/1071819>
- Anderson, C. (2008). Uzun Kuyruk-Geleceğin İş: Çoğun Azını Satmak, İstanbul: Optimist Yayınları.
- Anderson, C. A. ve Dill, K. E. (2000). Video games and aggressive thoughts, feelings, and behavior in the laboratory and in life. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78(4), 772-790. doi: 10.1037//0022-3514.78.4.772
- Apple Apps. Tiktok. Erişim Adresi: <https://apps.apple.com/tr/app/tiktok/id835599320?l=tr>
- Arendt, H. (2014). Şiddet Üzerine (7. b.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Arık, E. (2018). Dijital Mahremiyet: Yeni Medya ve Gözetim Toplumu. Literatürk Academia Yayınları, Konya.

- Arslan, M. (2005). İş ve Meslek Ahlakı. (1. Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Arslantürk, M. (2018). Cumhuriyet Savcısının Soruşturma Temel Kitabı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2018, s. 35.
- Artuk, M. E., Ahmet G., Yenidünya, A. Caner, (2007). 5237 Sayılı Kanun’a Göre Hazırlanmış Ceza Hukuku Özel Hükümler, 8. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2007, (5237 Sayılı...).s. 166
- Atabek, Ü. (2005). “İletişim Teknolojileri ve Yerel Medya İçin Olanaklar.” Yeni İletişim Teknolojileri ve Medya (ss. 61–90). Seveda Alankuş (der.) içinde. İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- Atalay, G. E. (2019). Sosyal Medya ve Çocuk: “Babishko Family Fun TV” İsimli Youtube Kanalının Eleştirel Bir Analizi. Erciyes İletişim Dergisi, 1, 179-202.
- Avcı, A., Aslan H., Kerimoğlu, E. ve Yalın, A. (1995). Çocuklarda Fiziksel Örselenmenin Ankara ve Adana İllerinde Görülme Sıklığının Taranması. 3P Dergisi, 3(1), 39-43.
- Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin “İnsan Hakları Kılavuzu” adlı, 16 Nisan 2014 tarihli ve CM/Rec (2014/6) sayılı Tavsiye Kararı ve açıklayıcı memorandumu.
- Ayan, B. (2016). Sosyal Ağlar Tarihi. Abaküs Yayınları. İstanbul.
- Aydemir, İ., ve Yurtkulu, F. (2012). Çocuğa Yönelik Cinsel İstismarla Mücadele: Çocuk İzlem Merkezi. Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi, 1(2), 151-165.
- Ayerdem, İ. T. (2019). Türkiye’deki Dijital Medya Platformları ve İzler Kitle Profili. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aytekin, Ç. (2012). “Yeni Medyada Sosyal Ağ Uygulaması Olarak Twitter ve Fikir Madenciliği”. D. Yengin (Ed.). Yeni Medya ve. Anahtar Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 102-122.
- Bağ, Ö., Alşen, S. (2016). Çocuğun cinsel istismarının değerlendirilmesinde yeni model: Çocuk İzlem Merkezleri. İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastanesi Dergisi, 6(1), 9-14.
- Bağlı, M. (2003). Türk modernleşmesi bağlamında hukuk ve yargılama: çocuk yargılaması, E. Akyüz, S. Uluğtekin, Y. Baykara Acar ve Ö. Cankurtan Öntaş (Ed.), III.

Ulusal çocuk ve suç sempozyumu bildiriler, Ankara: Türkiye’de Çocuklara yeniden Özgürlük Vakfı.

Bal, H. (2003). Hukuk-Hukuk Sosyolojisi, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Yayın No:32,

Balasubramanian, V. (1994). “State of the Art Review on Hypermedia Issues and Applications. Graduate School of Management”, Rutgers University.

Ballı, Ö. (2010). Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi’ne Başvuran Çocuk İstismarı ve İhmali Olgularının Değerlendirilmesi. Uzmanlık Tezi. Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi: Adana.

Baltes, S., ve Ralph, P. (2022). “Sampling in Software Engineering Research: A Critical Review and Guidelines”, Empirical Software Engineering, 27 (4), 94. <https://doi.org/10.1007/s10664-021-10072-8>

Bandura, A. (1971), “Behavior Therapy from a Social Learning Perspective”, Proceedings of the 19. International Congress of Psychology, London.

Bandura, A. (1986), Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory, Prentice- Hall Inc., Englewood Cliffs/ABD.

Barnet, B. (2000). “Hypertext and Association: Space, Time and Hypomnesia”, Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies, 2000, 6, s.76-100.

Barron M, Kimmel M. (2000). Sexual violence in three pornographic media: Toward a sociological explanation. Journal of Sex Research.37(2):161-168. <https://doi.org/10.1080/00224490009552033>

Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, (1999). Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Ulusal İlk Rapor. Ankara: T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Yayını.

Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu. (2001). Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Ulusal İlk Raporun Ekleri ve Birleşmiş Milletler Çocuk

Hakları Komitesi'nin sonuç gözlemleri. Ankara: T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Yayını.

Berger, A. A. (1991). Bir Terör Aygıtı Olarak Televizyon: Kuramsal Bir Deneme Yaklaşım Denemesi, Enformasyon Devrimi Efsanesi, (Çev. ve Der. Yusuf Kaplan), İstanbul: Rey Yayınları.

Berkowitz, L. (1993). Aggression: Its Causes, Consequences, And Control. New York, McGrawHill.

Bıçak, V. (2011), Suç Muhakemesi Hukuku, (2. Bası), Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Binark, M. (2007). Yeni medya çalışmaları. Ankara: Dipnot Yayınları.

Binark M.-Bek Gencel M. (2007). Eleştirel Medya Okuryazarlığı Kuramsal Yaklaşımlar ve Uygulamalar, İstanbul: Kalkedon Yay.

Binark, M, Bayraktutan-Sütcü, G. & Buçakcı, F. (2009). İnternet Kafelerde Gençlerin Oyun Oynama Pratikleri: Ankara Mikro Ölçeğinde Etnografik Alan Çalışmasının Bulgularının Değerlendirilmesi ve Yeni Medya Okuryazarlığı Önerisi, Dijital Oyun Rehberi: Oyun Tasarımı, Türler ve Oyuncu (187-224). İstanbul: Kalkedon,

Binark, M. ve Çomu, T. (2013). Medya ve Nefret Söylemi: Kavramlar, Mecralar, Tartışmalar. Hrant Dink Vakfı Yayınları: İstanbul.

Binark, M ve Löker, K. (2011). Sivil Toplum Örgütleri İçin Bilişim Rehberi, Ankara, Sivil Toplum Geliştirme Merkezi Yayını

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi'nin "Dijital Medya ve Çocuk Hakları" Konulu 2014 Yılı Genel Tartışmalar Günü Raporu, s. 3.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi'nin "Dijital Medya ve Çocuk Hakları" Konulu 2014 Yılı Genel Tartışmalar Günü Raporu, s. 3.

Birtek, F. (2017) Ceza Muhakemesinde Delil ve İspat, (2. Baskı), Ankara: Adalet Yayınevi.

Bozkurt, E. (2002) Hukukun Temel Kavramları, 3. Baskı, Ankara: Nobel Yayınları

- Bozok, Z., Geniş, E., ve Avcu, Y. E. (2020). Özel Yetenekli Öğrencilerde Bilişim Etiği Öğretimine Yönelik Bir Dijital Oyun Geliştirilmesi ve Uygulanması. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 6(1), 36-54.
- Brenner, S. (2010). *Cybercrime: Criminal Threats From Cyberspace*, 1. Baskı, California: Preager.
- Buckingham, David. (2006). "Children and New Media." *The Handbook of New Media*. Leah A. Lievrouw and Sonia Livingstone (der.) içinde. London, Thousand Oaks and New Delhi: Sage.
- Bulut, Z. A., ve Doğan, O. (2017). The ABCD Typology: Profile and Motivations of Turkish Social Network Sites Users. *Computers in Human Behavior* 67(67), 73-83.
- Burfeind, J. ve Bartusch, D. J. (2006). *Juvenile Delinquency: An Integrated Approach*. London: Jones and Bartlett Publishers.
- Burns, N. ve Grove, S. K. (1993). *The practice of nursing research: Conduct, critique & utilization* (2nd Ed.). Elsevier Science Health Science.
- Bushman, B. J. ve Huesmann, L. R. (2006). "Short Term and Long Term Effects of Violent Media on Aggression in Children and Adults". *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*. 160. 348-352.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2018), *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (25. Baskı), Ankara: Pegem Akademi.
- Can, C. (2002). *Toplumsal insanın evrensel doğası ve cinsel suçlar*, Seçkin, Ankara, s. 475.
- Can, H. (2006), "Aristoteles'te Katharsis Kavramı", *FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 2: 63- 70.
- Cantor, J., ve Wilson, B. J. (2003). *Media and Violence: Intervention Strategies For Reducing Aggression*. *Media Psychology*, 5(4), 363-403.
- Centel, N. ve Zafer, H. (2022), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, (21. Bası), Ankara: Beta Yayınevi.

- Centel, N.; Zafer, H.; Cakmut, O. (2008). Turk Ceza Hukukuna Giriş, 5. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2008, s.282.
- Choudhury, N. (2014). “World Wide Web and Its Journey From Web 1.0 to Web 4.0”. International Journal of Computer Science and Information Technologies, 5(6): 8096-8100.
- Citron, K. D. (2009). Cyber Civil Rights. *Boston University Law Review*, 89(61), 69–75.
- Council Of Europe Portal. (2023). Erişim adresi: (<https://www.coe.int/tr/web/impact-convention-human-rights/council-of-europe-convention-on-the-protection-of-children-against-sexual-exploitation-and-sexual-abuse#/>)
- Council Of Europe Portal. (2023). Lanzarote Sözleşmesi. Erişim adresi: <https://www.coe.int/en/web/children/lanzarote-convention>
- Council Of Europe Portal. (2021). Avrupa Konseyi Çocuk Hakları Strajesi. Erişim adresi: <https://rm.coe.int/avrupa-konseyi-cocuk-haklar-stratejisi-2016-2021-/1680931c9b>
- Coleman, B. (2012), Hello Avatar, (Çev.) Emrah Bilge, İstanbul: Mediacat Yayınları.
- Conklin, J. (1987). Hypertext: An Introduction and Survey. IEEE computer, 20(9): 17-41.
- Cormode, G. ve Krishnamurthy, B. (2008). “Key differences between Web 1.0 and Web 2.0”, First Monday, 13(6). <https://doi.org/10.5210/fm.v13i6.2125>
- Creswell, J. W. (2008). *Educational research planning, conducting and evaluating quantitative and qualitative research*. International Pearson Merrill Prentice Hall.
- Çakır, A. A., ve Türkeş, S. (2021). Bilimsel Çalışmalarda Karma Yöntem Nasıl Kullanılır?. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (42), 1-15.
- Çakmut, Ö. Y. (2016). Cinsel şiddet mağduru çocuk kavramı ve Türk Ceza Kanunu’ nun çocuğa yönelik cinsel şiddet düzenlemelerine genel bakış. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(1), 35-52.
- Çalık, M. ve Sözbilir, M. (2014). İçerik analizinin parametreleri. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 39(174), 33-38. doi: 10.15390/EB.2014.3412

- Çalık, M., Ünal, S., Coştu, B. ve Karataş, F.Ö. (2008). Trends in Turkish Science Education. Essays in Education, Special Edition, 23-45
- Dağlı, T., ve İnancıcı, M.A. (2010). Üniversiteler İçin Hastane Temelli Çocuk Koruma Merkezleri El Kitabı, Ankara.
- Danış, M.Z., Aygün, M., Karasu, M., & Danış, Y. (2019). Çocuk İzlem Merkezleri ve Sosyal Hizmet. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7(89), 518-528.
- Dashora, K. (2011). Cyber Crime in The Society: Problems and Preventions, Journal of Alternative Perspectives in The Social Sciences, 3(1), 240-259.
- Dedeoğlu, G. (2006). Bilişim toplumu ve etik sorunlar. Bursa: Alfa Aktüel Yayınları.
- Demirbaş, T. (2010). Kriminoloji. 3. Bası. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Demirbaş, T. (2013), “Soruşturma Evresinde Şüphelinin İfadesinin Alınması”, Seçkin Yayınevi, Ankara.
- Develioğlu, F. (1990). *Osmanlıca- Türkçe ansiklopedik lügat*. Ankara: Aydın Kitapevi.
- Dijk, J. V. (2016). Ağ Toplumu. İstanbul: Kafka Yayınevi.
- Doğan, B.Ö., Ertürk, Y.D., Aslan P. (2018). Facebook kullanıcısı kız çocuklarına yönelik zorbalık odaklı siber tacizin Cinsel Tacize Dönüşümü: Gazete Haberleri Üzerinden Betimsel Bir Değerlendirme. Etkileşim. (2):36-55. <https://doi.org/10.32739/etkilesim.2018.2.27>
- Doğan, M. D. (1996). *Büyük Türkçe sözlük*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Doğan, R. (2014). Kadına Yönelik Şiddetin Bir Türü Olarak, Israrlı Takip (Stalking) Kavramı ve Sucu. Makale. Ankara Barosu Dergisi. <https://dergipark.org.tr/>
- Dolgun, U. (2005). Enformasyon Toplumundan Gözetim Topluma. Ankara: Ekin Kitabevi.
- Domenach, J.-M. (1978). L’ubiquité De La Violence. Revue Internationale Des Sciences Sociales. Paris, 30(4), p.759-767.

- Donnerstein, E., ve Linz, D. (1986). Mass Media Sexual Violence And Male Viewers: Current Theory And Research. *American Behavioral Scientist*, 29(5), 601-618.
- Drouin M, Tobin E. (2014). Unwanted But Consensual Sexting Among Young Adults: Relations With Attachment And Sexual Motivations. *Computers in Human Behavior*. 31:412-418. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2013.11.001>
- Drouin M, Ross J, Tobin E. (2015). Sexting: A new, digital vehicle for intimate partner aggression?. *Computers In Human Behavior*. 50:197-204. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.04.001>
- Dumas, T. M., Maxwell-Smith, M., Davis, J., & Giulietti, P. (2017). Lying or longing for likes? Narcissism, peer belonging, loneliness and normative versus deceptive like-seeking on Instagram in emerging adulthood. *Computers in Human Behavior*(71), 1-70.
- Durkheim, E. (1985). *Toplumbilimsel Yöntemin Kuralları*, Çev. Celal Baki Aka!, İstanbul:B/F/S Yayınları.
- Duygulu, S. (2019). Sosyal Medyada Çocuk Fotoğrafları Paylaşmanın Mahremiyet İhlali ve Çocuk İstismarı Açısından Değerlendirilmesi. *TRT Akademi*, 4(8), 428-487.
- Ekiz, D. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Anı Yayıncılık.
- Erbay, E. (2013). *Çocuk hakları*. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Erdoğan, S., Alemdar, K. (1990). *İletişim ve Toplum*. Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Erkmen, F. (1995). “Çocukta Duygusal istismar ve ihmal”, *İstanbul Barosu Dergisi*, Cilt:69, Sayı:1-2-3, s. 80.
- Eroğlu, Y. ve Güler, N. (2015). Koşullu Öz-değer, Riskli İnternet Davranışları ve Siber Zorbalık/Mağduriyet Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, Cilt: 5, Sayı:3, 118-129.
- Fanti, K. A., Vanman, E., Henrich, C. C., Avraamides, M. N. (2009). “Desensitization to Media Violence Over a Short Period of Time”. *Aggressive Behavior*. 35.179-187.
- Farkas, David K. (2004). “Hypertext and Hypermedia,” *Berkshire Encyclopedia of Human-Computer Interaction*, pp. 332-336, Berkshire Publishing.

- Feather, M. (1999), "Internet And Child Victimization", Paper Presented At The Children And Crime: Victims And Offenders Conference, Convened by the Australian Institute of Criminology, Brisbane, 17–18 June 1999.
- Ferrari, A. (2013). DIGCOMP: A Framework For Developing And Understanding Digital Competence in Europe. Ed. Yves Punie and Barbara N. Brečko. Seville: JRC-IPTS. Available from <http://ftp.jrc.es/EURdoc/JRC83167.pdf>
- Fidan, M. (2016). Bilişim Etiği Boyutlarına Göre Bilişim Teknolojileri Ve Yazılım Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının İncelenmesi. Kastamonu Eğitim Dergisi, 24(4), 1641-1654.
- Finkelhor, D., Mitchell, K. J. ve Wolak, J. (2000), Online Victimization: A Report on the Nation's Youth, Crimes Against Children Research Centre, www.missingkids.com
- Freedman, Y.L., Sears, D.O., Carlsmith, J.M. (1993). Sosyal Psikoloji Çev. A, Dönmez İmge Kitapevi Yayınları Ankara.
- Fuchs, C. (2011). "An Alternative View of Privacy on Facebook." Information, Vol: 2.
- Fuchs, C. (2016). Sosyal Medya Eleştirel Bir Giriş. İstanbul: Dotabene Yayınları.
- Funk, J. B. (1993). Reevaluating the impact of video games. Clinical Pediatrics, 32, 86-90.
- Funk, J. B., Baldacci, H. B., Pasold, T., Baumgardner, J. (2004). "Violence Exposure in Real-Life, Video Games, Television, Movies, and the Internet: Is There Desensitization?". Journal of Adolescence. 27(1). 23-39.
- Gámez-Guadix M, Almendros C, Borrajo E, Calvete E. (2015). Prevalence And Association Of Sexting And Online Sexual Victimization Among Spanish Adults. Sexuality Research and Social Policy. 12(2):145-154. <https://doi.org/10.1007/s13178-015-0186-9>
- Gámez-Guadix, M., Borrajo, E., ve Almendros, C. (2016). Risky Online Behaviors Among Adolescents: Longitudinal Relations Among Problematic Internet Use, Cyberbullying Perpetration, And Meeting Strangers Online. Journal of Behavioral Addictions, 5(1), 100-107.

- George, C. E., Scerri, J., (2007). Web 2.0 and User-Generated Content: Legal Challenges in the New Frontier, *Journal of Information, Law and Technology*, Vol. 2.
- Geray, H. (2003). İletişim ve Teknoloji Uluslararası Birikim Düzeninde Yeni Medya Politikaları, Ankara: Ütopya Yayınları.
- Gerbner, G. (1990). Epilogue: Advancing on the path of righteousness (maybe). Nancy Signorielli ve Michael Morgan (Ed.). *Cultivation analysis: New directions in media effects research içinde* (ss. 249-262). London: Sage Publication.
- Gerbner, G. (1996). *The Hidden Side Of Television Violence*. Herbert Schiller vd. (Ed.). *Invisible crisis içinde* (ss. 27-34). Colorado Westview Press.
- Gerbner, G., ve Gross, L. (1976). *Living With Television: The Violence Profile*. *Journal of Communication*, 26 (2), 173-99
- Gere, C. (2008). *Digital Culture*. Expanded Second Edition. London: Reaktion Books.
- Gezgin S. (2018). *Medya ve İletişime Diyalektik Bakış*. 1.Baskı. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Gezginci, G. (2016). “Dijital Yayıncılıkta Hipermetin Yazarlığı Sorunu”. 5. Uluslararası Matbaa Teknolojileri Sempozyumu, ss. 271-282, İstanbul Üniversitesi- İstanbul.
- Gigli, S. (2004). *Children, Youth And Media Around The World: An Overview Of Trends & Issues*. [Conference presentation]. 4th World Summit on Media for Children and Adolescents. Rio de Janeiro, Brazil.
- Gilster, P. (1997). *Digital Literacy*. New York: John Wiley.
- Gorman, L. ve McLean, D. (2005). *Media and Society in the Twentieth Century: A Historical Introduction*. USA: Blackwell Publishing.
- Gökkaya, V. B. (2011). “Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet: Sivas İli (Cumhuriyet Üniversitesi) Örneği”, *ZFWT Vol, 3 (3)*, ss.129-145
- Gönültaş, M.B. (2013), *Çocuğa Yönelik Cinsel Şiddet Olaylarında Olay Kurgusunda ve Şüpheli İfadelerindeki Ortak Özelliklerin İncelenmesi (Doktora Tezi)*, İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.

- Görmez, E. (2014). Ortaokul Öğrencilerinin Medya Okuryazarlığı Düzeyleri. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2014(3) (October), 137–157.
- Green, J. C., Krayder, H., & Mayer, E. (2005). Combining qualitative and quantitative methods in social inquiry. In B. Somekh & C. Lewin (Eds.). *Research methods in the social sciences* (pp. 275-282). London: Sage.
- Griffiths, M. D. (2012). Facebook Addiction: Concerns, Criticisms And Recommendations. *Psychological Reports*, 110, 518–520.
- Gunter, B. ve McAleer J. (1997). *Children and Television*. London: Rutledge.
- Guidingtech. <https://www.guidingtech.com/top-tiktok-musically-app-tips-tricks/>
- Güler, A., Halıcıoğlu, M.B., Taşgın, S. (2015). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma* (2. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Gümüş, A. (2004). Şiddet Türleri: Bir Refleksiyon, Bir Sembol, Bir Gösterge Olarak Şiddet. *Toplumsal Bir Sorun Olarak „Şiddet“ Sempozyumu*, Eğitim Sen Yayınları.
- Gündoğdu, R. ve Adıgüzel, N. Ö. (2011). *Ebul Faruk, Kâmûs-ı Türkî (Latin Harfleriyle): Şemseddin Sami*. İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık.
- Güngör, A. (2021). Sosyal Medyada Çocuk Hakları İhlali ve Çocuk İstismarı: Instagram Anneleri. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 2021(54), 1-24. <https://doi.org/10.47998/ikad.836192>
- Gürçan, H. İ. (2005). İnternet haberciliğinde etik değerler. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 22(0), 39-46.
- Güvenliweb. (2024). We are social şubat 2024 raporu. Erişim adresi: <https://www.guvenliweb.org.tr/dokuman-detay/we-are-social-subat-2024-raporu>
- Habermas, J. (2013). *Kamusallığın yapısal dönüşümü*. İletişim Yayınları.
- Habermas, J. (2004). “Kamusal Alan”. *Kamusal Alan* (iç.). Der. ve Çev. Meral Özbek. İstanbul: Hil Yayın. 95-102.

- Halder, D., ve Jaishankar, K. (2011). Cyber gender harassment and secondary victimization: A comparative analysis of the United States, the UK, and India. *Victims & Offenders*, 6(4), 386-398.
- Han, B.-C. (2016). Şiddetin Topolojisi. İstanbul: Metis Yayınları.
- Hassan, I. (2008). Bir Postmodernizm Kavramına Doğru. *Hece Aylık Edebiyat Dergisi*, (138,139,140), s.267–277.
- Hekim, H., ve Başbüyük, O. (2013). Siber Suçlar ve Türkiye'nin Siber Güvenlik Politikaları. *Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi*, 135-158.
- Helmert, V. (2012). Avrupa Mukayeseli Hukuku'nda Suç Kavramı, '25 Nisan 2012'de Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde sunulan tebliğin yazılı hali' 2012, S;41.
- Henry N, Powell A. (2016). Sexual violence in the digital age: The scope and limits of criminal law. *Social & legal studies*. 25(4):397-418. <https://doi.org/10.1177/0964663915624273>
- Hillis S, Mercy J, Amobi A, et al. (2016) Global Prevalence of Past-year Violence Against Children: A Systematic Review and Minimum Estimates. *Pediatrics*. 2016;137(3): e20154079.
- Hobbs, R. (2010). Digital and Media Literacy: A Plan of Action, The Aspen Institute Washington, D.C. 20036
- Holloway, D., Green, L., ve Livingstone, S. (2013). Zero to Eight: Young Children And Their İnternet Use.
- Holmes, Arthur F. (2007). Approaching Moral Decisions (Second Edition). USA: InterVarsity Press.
- Hsu, C. L. ve Park, H. W. (2011). "Sociology of Hyperlink Networks of Web 1.0, Web 2.0, and Twitter: A Case Study of South Korea", *Social Science Computer Review*, 29(3), 354-368.

- Hu, Y., Manikonda, L., & Kambhampati, S. (2014). What We Instagram: A First Analysis of Instagram Photo Content and User Types. Proceedings of the Eighth International AAAI Conference on Weblogs and Social Media, 595-598.
- Işık, Nazik S. (2007), “Türkiye’de Kadın Hareketi ve Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet”, Aile İçi Şiddet, Kadın Çalışmaları Dergisi, Cilt:2, Sayı:4; 112-117.
- İçli, T. (2004). Kriminoloji, Ankara: Martı Yayınları
- İlhan, V. ve Ulusoy, A. (2013). Televizyon bağımlılığı ve izleyici: Tv izlememek mümkün mü? The Journal of Academic Social Science Studies International Journal of Social Science Doi, 6(5), 1127–1154. doi:10.9761/JASSS1443
- İnan, T. (2013). Medya Okuryazarlığı Sürecinde Medya, Çocuk ve Ebeveyn İlişkisi: Ortaokul Öğrencilerinin ve Ebeveynlerinin Televizyon ve İnternet Kullanımlarına İlişkin Tutum ve Davranışlarının İncelenmesi. Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Doktora Tezi.
- İspir, B. (2013). Dijital İletişim ve Yeni Medya. ISBN 978-975-06-1617-4, 1. Baskı. Anadolu Üniversitesi, Ocak 2013.
- Jensen, G., F. (1988) "Functional Research on Deviance :A Critical Analysis and Gulde For The Future", Deviant Behavior ,9(1), 1-17.
- Jina, R., Thomas, Leena S. (2013). “Health Consequences of Sexual Violence Against Women.” Best Practice&Research Clinical Obstetrics and Gynaecology 27: 15-26.
- Jones, L. M., Mitchell, K. J., ve Finkelhor, D. (2012). Trends İn Youth İnternet Victimization: Findings From Three Youth İnternet Safety Surveys 2000–2010. Journal of Adolescent Health, 50(2), 179–186.
- Jonsson, L.S., Fredlund, C., Priebe, G., Wadsby, M., Svedin, C.G. (2019). Online Sexual Abuse Of Adolescents By A Perpetrator Met Online: A Cross Sectional Study. Child Adolesc Psychiatry Ment Health, 13, 32.
- Juntire. (2024). WhatsApp kullanıcı istatistikleri, kaç kişi kullanıyor. <https://juntire.com/blog/whatsapp-kullanici-istatistikleri#whatsapp-aylik-aktif-kullanici-sayisi>

- Kara, H. (2005). “Bilgisayar/İnternet Teknolojisi ve Değişen Gazetecilik.” Yeni İletişim Teknolojileri ve Medya (ss. 97–139). Sevda Alankuş (der.) içinde. İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- Karaaziz, M. ve Atak, İ. E. (2013). Narsisizm ve Narsisizmle İlgili Araştırmalar Üzerine Bir Gözden Geçirme. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 1(2), 44-59.
- Karaduman, M. (2002). Değişen İletişim Ortamı, Yeni Medya ve İnternet Gazeteciliği. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Karaduman, M. (2005). “İnternet ve Gazetecilik”, Yeni İletişim Teknolojileri ve Medya. S. Alankuş (drl.). IPS İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Karagözoğlu A. M. (2016). Bilgi Teknolojileri ve Dijitalleşmenin Türkiye’de Bilgibilim Literatürüne Yansıması: Bilgi dünyası dergisi örneği (2000-2014). *Information World/Bilgi Dünyası*, 17(1), 87-103.
- Karahisar, T. (2014). İnternette Çocukları Bekleyen Riskler ve Medya Okuryazarlığı. The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication - TOJDAC October 2014 Volume 4 Issue 4.
- Karaismailoğlu, E. (2014). İnsanlık Toplumu Eski Medya Köleliğinden Dijital Medya Efendiliğine Geçebilecek Mi?. *Dijital Panorama*. Ed: Z. Beril Akıncı Vural, Ankara: Ütopya Yayıncılık
- Karakaş, H. S., Rukancı, F. ve Anameriç, H. (2009). Belge yönetimi ve arşiv terimleri sözlüğü. TC Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Yayın Nu: 24.
- Karaman-Kepenekci, Y. ve Akyuz, E. (2005). Suça Yönelen Çocuğun Hakları. Ed. Sevda Uluğtekin. Ankara: Dostlar Dayanışma Derneği Yayınları.
- Karınca, E. (2011) Sorularla kadına yönelik aile içi şiddet. Ankara: Ankara Barosu Yayını, http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/2012yayin/2011sonrasikitap/kadina_yonelik_aile_ici_siddet_ic.pdf
- Kaspersky. (2024). Kendinizi siber takipçilerden korumak için işaretler ve ipuçları. <https://www.kaspersky.com.tr/resource-center/threats/how-to-avoid-cyberstalking>

- Kebapçı, R. A. (2001), Televizyon Ana Haber Bültenlerinde Şiddet Olgusu, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Keser, İ., (2011). Çocuk cinsel istismarı. Ankara: Karahan Kitabevi.
- Keyman, S. (1970). Ceza Muhakemesinde Savcılık, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1970, s. 54-62.
- Kılıç, E., ve Karadeniz, Ş. (2006). “Farklı Hiper Ortam Tasarımlarının Etkililiği”, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 26(3): 251-262.
- Kılıçer, K., ve Odabaşı, H. F. (2006,). Bilgisayar öğretmenliği: Etik bunun neresinde? 6. Uluslararası Eğitim Teknolojileri Konferansı’nda sunulan bildiri. Yakındoğu Üniversitesi, KKTC. 2-6 Mayıs.
- Kirel Ç., Kayaoğlu A., Gökdağ R. (2004). Sosyal Psikoloji. Eskişehir. Anadolu Üniversitesi. Web-Ofset.
- Kim, D. H., Seely, N., ve Jung, J.-H. (2017). Do You Prefer, Pinterest or Instagram? The Role of Image-sharing SNSs and Self-monitoring in Enhancing Ad Effectiveness. Computers in Human Behavior (70), 535-543.
- Kırtış, K. A., Karahan, F. (2011). To Be Or Not To Be In Social Media Arena As The Most Cost-Efficient Marketing Strategy After The Global Recession. Procedia Social and Behavioral Sciences, 24, 260-268.
- Kocadaş, B., Özgür, Ö. Ve Özbulut M. (2010). Gençlik ve Şiddet Toplumsal Alanda Şiddetin Yükselişi. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi.
- Korkmaz A. ve Kocadaş B. (2006). Toplumsal Sapma: Sapmanın Teorik Temelleri (Doğu Kütüphanesi (İstanbul), 2006) s.19.
- Köseoğlu, Ö. (2012). Halkla İlişkilerde Yeni Medyanın Kullanımı. Stratejik Halkla İlişkiler Yönetimi, Araştır, Planla, Uygula, Değerlendir. Der: Alin Göztaş, Füsün Topsümer. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Kubat, A., ve Ayaşlıgil, T. (2002). Doğa bilimlerinde Ki-Kare Bağımsızlık Testi ve tek yönlü varyans analiz testi uygulamasında SPSS programı kullanımı. *Journal of the Faculty of Forestry Istanbul University*, 52(1), 155-167.
- Kulaksız, Y. (2014). Yoksulluk Bağlamında Çocuk İşgücü. ÇSGB Çalışma Dünyası Dergisi, Cilt 2, Sayı 3, 91-111.
- Kuss, D. J. & Griffiths, M. D. (2011). Online Social Networking And Addiction – A Review Of The Psychological Literature. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 8, 3528–3552.
- Kutlu, M. (2018). Medya Okuryazarlığı Dersi Kapsamında Benimsenen Yaklaşımlar ve Uygulamalardaki Aksaklıklar: Kayseri Örneği. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo Sinema Televizyon Anabilim Dalı Yüksel lisans Tezi.
- Kutlu Özkan, T. (2014). Yeni İletişim Teknolojileri Bağlamında Yeni Gazeteci Kimliği. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Kutup, N. (2010). “İnternet ve Sanat, Yeni Medya ve net.art”. XII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri. 10-12 Şubat 2010, Muğla, 9-20.
- Küzeci, E. (2010). *Kişisel verilerin korunması*. Turhan Yayınları.
- Landow, George P. (1995). *Hipertexto: La Convergência De La Teoria Crítica Contemporânea Y La Tecnología*, Barcelona: Paidós.
- Lenhart, A., Madden, M., Smith, A., Purcell, K., Zickuhr, K., ve Rainie, L. (2011). Teens, Kindness And Cruelty On Social Network Sites: How American Teens Navigate The New World Of "Digital Citizenship". Pew Internet & American Life Project
- Levine D. (2013). Sexting: a terrifying health risk ... or the new normal for young adults? *J Adolesc Health*. 52(3):257-258. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2013.01.003>
- Lister, M. J. Dovey, S. Giddings, I. Grant ve K. Kelly. (2009). *New Media: a Critical Introduction*, II. Print, Routledge, Londra.

- Livingstone, S., Smith, P. (2014). Annual Research Review: Harms Experienced By Childusers Of Online And Mobile Technologies: The Nature, Prevalence And Management Of Sexual And Aggressive Risks In The Digital Age, *J Child Psychol Psychiatry*, 55, 635-654.
- Lovink, G. (2017). Sosyal Medyanın Dipsiz Kuyusu. (Çev. D. Esen), Otonom Yayıncılık, İstanbul.
- Machimbarrena, J. M., Calvete, E., Fernández-González, L., Álvarez-Bardón, A., Álvarez-Fernández, L. ve González-Cabrera, J. (2018). “Internet Risks: An Overview Of Victimization In Cyberbullying, Cyber Dating Abuse, Sexting, Online Grooming And Problematic Internet Use”, *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 15(11), 1-15.
- Manovich, L. (2001). *The Language Of New Media*, Cambridge: Massachusetts Institute of Technology.
- Marketsplash. Erişim Adresi: <https://marketsplash.com/tr/tiktok-istatistikleri/#link2>
- Mascheroni G, Vincent J, Jimenez E. (2015). “Girls are addicted to likes so they post semi-naked selfies”: Peer Mediation, Normativity And The Construction Of Identity Online. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*. 9(1):5. <https://doi.org/10.5817/CP2015-1-5>
- Maxwell, J. A. (2016). Expanding The History And Range Of Mixed Methods Research. *Journal of Mixed Methods Research*, 10(1) 12–27
- McCartan KF, McAlister R. (2012). Mobile Phone Technology And Sexual Abuse. *Information & Communications Technology Law*; 21:257–268.
- McLuhan, M. (2005), *Yaradığımız Medya Medyanın Etkileri Üzerine Bir Keşif Yolculuğu*, Ünsal Oskay (çev), İstanbul: Turkuvaz Kitap.
- McMillan, J. S. (2006). “Exploring Models of Interactivity from Multiple Research Traditions: Users, Documents and Systems.” *Handbook of New Media: Social Shaping and Social Consequences of ICTs* (ss. 205–229). Leah A. Lievrouw & Sonia Livingstone (der.) içinde. London: Sage Publications.

- McQuail, D. (2005). *McQuail's Mass Communication Theory*. (5th edn). London: Sage Publications.
- Merritt, M. (2014). *Siber Taciz Hakkında Dürüst Konuşma*. <http://tr.norton.com:>
<http://tr.norton.com/cyberstalking/article> adresinden alınmıştır.
- Michaud, Y. (1991). *Şiddet*, (Çev. C. Muhtaroglu), İstanbul: İletişim Yayınları
- Miller, V. (2011). *Understanding Digital Culture*, Sage, London, 2011.
- Mishna F, McLuckie A, Saini M. (2009). Real-World Dangers İn An Online Reality: A Qualitative Study Examining Online Relationships And Cyber Abuse. *Social Work Research*. 33:107–118.
- Morgan, M. (1984). Heavy Television Viewing And Perceived Quality Of Life. *Journalism Quarterly*, 61, 499504.
- Morgan, M. (1995). The Critical Contribution of George Gerbner. John A. Lent (Ed.). *A Different Road Of Taken İçinde* (ss. 99-117). Boulder Colorado: Westview Press.
- Morgan, M. ve Shanahan, J. (1997). Two Decades Of Cultivation Research: An Appraisal And Meta-Analysis. *Communication Yearbook*, 20, 1-45.
- M, Quayle E. (2003) *Child Pornography: An Internet Crime*. Brighton, United Kingdom: Routledge
- Mullırı, G. (2010). *Codice penale rassegna di giurisprudenza e di dottrina, i delitti contro la persona*, V. XI, T. II, a cura di Giorgio LATTANZI e Ernesto LUPO, Milano, s. 1084
- Murray, Meg C. ve Pérez, J. (2014). Unraveling the Digital Literacy Paradox: How Higher Education Fails At The Fourth Literacy. *Issues in Informing Science And Information Technology*, 11, 85-100. Retreived from <http://iisit.org/Vol11/IISITv11p085-100Murray0507.pdf>
- Muşmal, H. ve Gürbüz, İ. (2018). “Doküman incelemesi”, *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri* (Nicel, Nitel ve Karma Tasarımlar İçin Bir Rehber), Ed. Şebnem Aslan, Eğitim Yayınevi Yayınları: Konya, s. 217-243.
- Mutlu, E. (2005), *Globalleşme, Popüler Kültür ve Medya*, Ankara, Ütopya Yayınevi.

- Naik, U. ve Shivalingaiah, D. (2008). Comparative study of web 1.0, web 2.0 and web 3.0. 6th International Caliber, 28-29. DOI:10.13140/2.1.2287.2961.
- Nathanson, Amy I; Sharp, Molly L; Aladé, Fashina, Rasmussen, Eric; E; Christy, Katheryn (2013). "The Relation Between Television Exposure And Theory Of Mind Among Preschoolers", Journal of Communication, 63(6), p.1088–1108.
- Nath, K., Dhar, S. ve Basishtha, S. (2014). "Web 1.0 to Web 3.0-Evolution of the Web and its various challenges", In International Conference on Reliability Optimization and Information Technology (ICROIT), 86-89
- Neigh, G.N., Gillespie, C.F., and Nemerof, C.B. (2009). The Neurobiological Toll of Child Abuse and Neglect. Trauma, Violence & Abuse, 10 (4), 389-410.
- Nelson, Theodor H. (1965). Literary Machines, Sausalito: Mindful.
- Newson, (1995). Televizyonda Şiddet ve Çocukların Korunması Özet. Çev. Şeniz Özusta Düzen. Türk Psiko loji Bülteni, Nisan. (2), 59-61.
- Oblak, T. (2005). "The Lack of Interactivity and Hypertextuality in Online Media." Gazete: The International Journal for Communication Studies. 67 (1): 87–106.
- O'Donnell I, Milner C. (2007) Child Pornography, Crime Computers And Society. Cullompton, United Kingdom: Willan Publishing.
- OECD (2019a). Going Digital: Shaping Policies, Improving Lives. OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/9789264312012-en>.
- O'hara, C. ve O'hara, G., (1994), "Fundamentals of Criminal Investigation", (Sixth Edition), Charles Thomas Publisher: USA
- O'Keeffe, G. S., ve Clarke-Pearson, K. (2011). The İmpact Of Social Media On Children, Adolescents, And Families. Pediatrics, 127(4), 800-804.
- Osler, A. ve Starkey, H. (1996). Teacher education and human rights. London: David Fulton.
- Outhwaite, W. (2008). Modern Toplumsal Düşünce Sözlüğü. (Çev: M. Pekdemir). İstanbul: İletişim Yayınları.

- Önder, M. (2008). Medya Kıskaçındaki Çocuklar. Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi (4), 183-190.
- Özbek, M. (der.) (2004), Kamusal Alan, İstanbul: Hil Yayınları.
- Özbek, V. Ö., Kanbur, N., (2008). İzmir Serhi, Yeni Türk Ceza Kanunu' nun Anlamı, Açıklamalı-Gerekçeli-İçtihatlı, Cilt 2, Özel Hükümler, Seçkin, Ankara 2008.
- Özel, S. (2012). Yeni Medya'nın Temelleri Üzerine Bir Tartışma, AJIT-e: Online Academic Journal of Information Technology, Spring/Bahar 2012 – Cilt/Vol: 3 – Sayı/Num: 7, DOI: 10.5824/1309-1581.2012.2.003.x.
- Özen, M. (2022), Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri, (7.Baskı), Ankara: Adalet Yayınevi.
- Özer, Ö. (2010). Medyada Sunulan Fiziksel Şiddetin Etkilerini Açıklayan Psikolojik Kuramlar. (Ed.). Ö. Özer. Medyada Şiddet Kültürü: Bu Öyküde Sen Anlatılıyorsun. içinde (s. 385-410). Literatürk Yayınevi.
- Özgüden, M. (2014). “Nietzsche ve Postmodernizm”, Mülkiye Dergisi, C.31, Sayı: 257, s.155-174.
- Özgür, G., Yörükoğlu, G. ve Arabacı Baysan, L. (2011). Lise Öğrencilerinin Şiddet Algıları, Şiddet Eğilim Düzeyleri ve Etkileyen Faktörler. Psikiyatri Hemşireliği Dergisi,2(2), 53-60.
- Özkan, A. (2016). Dijital Medya ve Çocuk: Sosyalleşmenin Yeni Boyutları. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.
- Öztürk, B. (2006). Adli Bir Organ Olarak Savcılık, Bir Adli Organ Olarak Savcılık, Ankara, TBB Yayını, Sempozyum, 7-9 Temmuz: 157.
- Özünlü, S. (2012), Social Media As A Consumer Socialization Agent For Adolescents And Adolescents' Purchase Intention Between The Ages Of 11-15, master's thesis. Yeditepe University Institute Of Social Sciences
- Patchin W. J. ve Hinduja, S. (2006). Bullies Move Beyond The Schoolyard A Preliminary Look At Cyberbullying. Youth Violence and Juvenile Justice, 4(2), 148-169.

- Patton, M. Q. (1990), *Qualitative Evaluation and Research Methods* (2nd Edition), Newbury Park, CA: Sage.
- Pavlik, J. (1998). *New Media Technology: Cultural and Commercial Perspectives*. (2nd edn). Boston: Ally and Bacon.
- Peker, B. (2010). *Bilişim Suçları ve Bilişim Güvenliğinin Ulusal ve Uluslararası Boyutu*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pelendecioğlu, B., ve Bulut, S. (2009). Çocuğa yönelik aile içi fiziksel istismar. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi*, 9 (1), 49-62. 13)
- Polat, O., (2007a). *Çocuk pornografisi*. İstanbul: Nokta Kitap.
- Polat, O., (2007b). *Tüm boyutlarıyla çocuk istismarı tanımlar I*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Polat, O. (2016). Şiddet. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(1), 15-34.
- Polat, O. (2017). *Şiddet*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Polat, O. (1995). “Fiziksel ve Cinsel İstismar”, *İstanbul Barosu Dergisi*, Cilt:69, Sayı:1-2-3, (Cinsel İstismar), s. 78.
- Polat, O., ve Öztel, H. (2007). “Çocukların Kaçırılması ve Organ Ticareti”, *CHD*, Yıl:2, Sayı: 5, Aralık, s. 5.
- Potter, W. J. (1999). *On Media Violence*. Sage.
- Potter, W. J. (2013). *Review of Literature On Media Literacy*. *Sociology Compass*, 7(6), 417-435.
- Quayle, E., ve Jones, T. (2011). *Sexualized Images Of Children On The Internet*. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, 23, 7– 21. doi:10.1177/1079063210392596
- Resmî Gazete. 15.07.2005. 5395 sayılı “Çocuk Koruma Kanunu”.
- Resmî Gazete. 17.12.2004. 5271 sayılı “Ceza Muhakemesi Kanunu”.

Resmî Gazete. 12.10.2004. 5237 sayılı “Türk Ceza Kanunu”.

Roger, F. (1997). *Mediamorphosis: Understanding New Media*, California: Sage Publications, s. 23.

Rothman, E. F. ve Adhia, A. (2015). “Adolescent Pornography Use And Dating Violence Among A Sample Of Primarily Black And Hispanic, Urban-Residing, Underage Youth”, *Behavioral Sciences*, 6(1), 1-11.

Rotter, J. (1954), *Social Learning and Clinical Psychology*, Prentice-Hall Pub., Englowood Cliffs/ABD.

Roxin, (2006). *Strafrecht, Allgemeiner Teil, Band I, Grundlagen, Der Aufbau der Verbrechenslehre*, 4. Auflage, 2006, § 7 kenarnotu 3.

Sayar, T. E. (2019). *Dijitalleşen Dil: Emoji ve Kısaltmalar Dilimizi Değiş (Geliş)tirecek mi?* Editör, Genel, Mehmet Gökhan (2019). *İletişim Çağında Dijital Kültür*. Eğitim Yayınevi.

Sayımer, İ. (2009). *Sanal Ortamda Stratejik Halkla İlişkiler Yönetimi*. İstanbul: Beta Yayınları.

Schweiger, W. ve Quiring, O. (2006). *User Generated Content on Mass Media Web Sites: Just a Kind of Interactivity or Something Completely Different?*, New York: International Communication Association Annual Meeting.

Sekaran, U. (2003). *Research Methods for Business: A Skill Building Approach*. (4. Edition). New York: John Wiley & Sons, Inc.

Semiz Türkoğlu, H. (2018). *Sosyal Medya Üzerinden Mahremiyet Farkındalığı ve Değişimin Ölçümlenmesine Yönelik Bir Araştırma*. *Istanbul University Journal of Communication Sciences*, 54(1), 163-189.

Sen, E. (2006). *Yeni Türk Ceza Kanunu Yorumu*, Cilt I, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2006. s. 376.

Seyidoğlu, H. (2016). *Bilimsel Araştırma ve Yazma El Kitabı*. Güzem Can Yayınları.

Shaw, William H. (1999). *Business Ethics*. Belmont, (3rd Edition). Wadsworth.

- Signorielli, N., ve Morgan, M. (1996). Cultivation analysis: Research and practice. Michael B. Salven ve D.W. Staks (Ed.). An integrated approach to communication theory and research içinde (ss. 111-126). Lawrance Earlbaum Associates Publishers.
- Seale, C. (1999). Quality in Qualitative Research. *Qualitative Inquiry*, 5(4), 465-478.
- Singh, A. (2023). What is Cyberstalking & How To Prevent It? <https://www.naukri.com/learning/articles/cyberstalking-how-to-prevent-it/>
- Soo, K., Bodanovskaya, Z. (2011). ‘Risk Factors Of Becoming A Victim Of Internet Related Sexual Abuse’ İn Mare Ainsaar And Lars Lööf (Eds) Online Behaviour Related To Child Sexual Abuse Literature Report
- Soyaslan, D. (2006). Ceza Hukuku Özel Hükümler, 6. Baskı, Yetkin, Ankara 2006, s. 182.
- Sözüer, A. (2004). Adalet Komisyonu Görüşme Tutanakları, in: Güney, Niyazi/Özdemir, Kenan/Balo, Yusuf Solmaz, Gerekçe ve Tutanaklarla Karşılaştırmalı Yeni Türk Ceza Kanunu, Adil, Kasım 2004, s. 346.
- Statista. (2023). Number of tiktok downloads from 1st quarter 2017 to 2nd quarter 2021. Erişim adresi: <https://www.statista.com/statistics/1116267/tiktok-worldwide-downloads-quarterly/>.
- Staksrud, E. (2013). Online Grooming Legislation: Knee-Jerk Regulation? *European Journal Of Communication*, 28(2), 152–167. <https://doi.org/10.1177/0267323112471304>
- Subrahmanyam, K., Greenfield, P. M., ve Tynes, B. (2004). Constructing Sexuality And Identity İn An Online Teen Chat Room. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 25(6), 651-666.
- Sütçü, C. (2012). Sosyal medyaya girmeden önce bilinmesi gerekenler. D. Yengin (Ed.). Yeni medya ve... içinde, İstanbul: Anahtar Kitaplar.
- Şener, M. T., Set, T., Dursun, O. B. (2012). “Güvensiz İnternet Kullanımı ile İlgili Bir Olgu Sunumu: Sanal Taciz”. *Türk Aile Hekimleri Dergisi*. 16(3). 127–129.

- Şık, H. (2019). Bazı Ülkelerde Savcılık Kurumu, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Yıl 7, Sayı 14, Aralık, s. 401.
- T24 Bağımsız İnternet Gazetesi. (2019). Sosyal medya çağının günah keçisi: tiktok. Erişim adresi: <https://t24.com.tr/yazarlar/emre-tansu-keten-sosyal-medya/sosyal-medya-caginin-gunah-kecisi-tiktok,24340>
- Tallim J. (2010). What is Media Literacy. Media Awareness Network. http://www.media-awareness.ca/english/teachers_media_literacy.cfm.
- Tannenbaum, P. H. ve Zillmann, D. (1975). “Emotional Arousal İn The Facilitation Of Aggression Through Communication”. Advances in Experiment Social Psychology. 8. New York: Academic Press.
- Taşdemir Afşar, S. (2015). Türkiye’de Şiddetin ‘Kadın Yüzü’. Sosyoloji Konferansları, 52, 715-753.
- Temel, H. Y. ve Yapraklı, H. (2015). Küreselleşen Dünyada İşsizlik. https://www.researchgate.net/publication/283123031_Kuresellesen_Dunyada_Issizlik
- Thompson, J. B. (2008). Medya ve Modernite. (S. Öztürk, Çeviri). İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Timisi, N. (2011). “Medyada Çocukları Koruyucu Önlemler” Çocuk Hakları ve Medya. Mustafa Ruhi Şirin (der.) içinde. İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Tocci, Ronald J.; Widmer, Neal S.; MOSS, Gregory L. (2007). Digital Systems: Principles and Applications, New Jersey: Pearson Education Ltd.
- Topçu, S. (2009). Cinsel İstismar, Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Toroslu, N. (2009). Ceza Hukuku, Genel Kısım, Savaş Yayınevi, Ankara 2009.
- Törenli, N. (2005). Bilişim Teknolojileri Temelinde Haber Medyasının Yeniden Biçimlenişi: Yeni Medya, Yeni İletişim Ortamı. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Törenli, N. (2005). Yeni Medya, Yeni İletişim Ortamı. Ankara: Bilim ve Sanat.

- TÜİK, (2020). Güvenlik birimine gelen veya getirilen çocuk istatistikleri, 2015-2019. 21 Temmuz 2020. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Guvencuk-Birimine-Gelen-veya-Getirilen-Cocuk-Istatistikleri-20152019-33632>.
- TÜİK. (2023). Güvenlik birimine gelen veya getirilen çocuk istatistikleri. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Guvencuk-Birimine-Gelen-veya-Getirilen-Cocuk-Istatistikleri-2023-53674>
- Tulloch, M. (2000). “The Meaning of Age Differences in the Fear of Crime”. British Journal of Criminology. 40. 451-467.
- Tuna, S. (2010). Aile İçi Çocuk İstismarı: Annelerin Bazı Risk Faktörleri Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Turgut, S. (2013). Yeni Medya, İstanbul, Destek Yayınları
- Türkiye Bilişim Derneği, (2010). Kamu bilgi işlem merkezleri yöneticileri birliği kamu bilişim platformu XIII Bilişim Etiği Nihai rapor, <http://www.tbd.org.tr>
- Türkiye Büyük Millet Meclisi [TBMM] Çocuk Hakları İzleme Komitesi. (2013). Türk çocuk hakları bildirisi. <http://www.cocukhaklari.gov.tr/tr/>.
- United Nations. (2015) Global Sustainable Development Report, 2015 edition. Erişim Adresi:<https://www.un.org/en/development/desa/publications/global-sustainable-development-report-2015-edition.html>
- United Nations Children’s Fund, A Familiar Face: Violence in the Lives of Children and Adolescents, UNICEF, New York, 2017
- United Nations Children’s Fund. (2024). Erişim adresi: <https://www.unicef.org/turkiye/bas%C4%B1n-b%C3%BCltenleri/unicef-d%C3%BCnyada-%C3%A7ocuk-ya%C5%9Fta-tecav%C3%BCze-u%C4%9Frayan-veya-cinsel-sald%C4%B1r%C4%B1ya-maruz-kalan-370>
- United Nations Children’s Fund. (2019). <https://www.unicef.org/turkiye/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme>

- United Nations Children's Fund. (2021). Ending Online Child Sexual Exploitation and Abuse. Erişim Adresi: <https://www.unicefturk.org>
- UNICEF Türkiye Milli Komitesi. (2024). UNİCEF: Dünyede Çocuk. Erişim adresi: <https://www.unicefturk.org/yazi/cocukyastatacizeugrayankizlar-kadinlar>
- United Nations Children's Fund. UNICEF very ambarı. Erişim adresi: https://data.unicef.org/resources/data_explorer/unicef_f/?ag
- UNICEF (n.d.). Cyberbullying: What is it and how to stop it | UNICEF. <https://www.unicef.org/end-violence/how-to-stop-cyberbullying>
- Uyanık, F. (2010). *Sosyal medya eylemsizliği teşvik ediyor. Kevin Robins' le Yapılan Röportaj*. http://www.bbc.com/turkce/ozeldosyalar/2010/03/100306_superguc_kevinrobinns
- Uysal, M. (2006). Medya ve Şiddet. Toplumsal Bir Sorun Olarak Şiddet Sempozyumu, 20 Mayıs 2006, Ankara. <http://egitimsen.org.tr/wp-content/uploads/2016/11/Medya-ve-%C5%9Eiddet.pdf>
- Ünal, Ş. (2001). İnsan haklarının uluslararası ilkeleri Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi. Ankara: TBMM Basımevi.
- Ünsal, A. (1996). Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi. Cogito, 6-7, 29-30, 185-195.
- Ünver, F. (2023). Ortaokul Çağındaki 10-14 Yaş Arası Dezavantajlı Çocukların Dijital Medyaya Bakışı: Sosyal Medya Üzerine Bir Çalışma. İstanbul Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek lisans Tezi.
- Ünver, Y. (2001). "Özellikle Cinsel Suçlar Alanında Olmak Üzere, Kadınlarla İlgili Ceza Hukuku Normlarındaki Değişim ve Türkiye'deki Durum", Adalet Yüksek Okulu 20. Yıl Armağanı içinde, İstanbul, s. 295
- Van Dijk, J. (2004). The Sage Handbook of Media Studies. J.D. Downing, D. McQuail, P. Schlesinger ve E. Wartella (Eds.). Digital Media (145-163). Thousand Oaks: Sage Publications, Inc.

- Vural, B. A., ve BAT, M. (2010), Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma, Yaşar Üniversitesi Dergisi, S. 20, s. 3348-3382.
- Walter Von, B., Quiring, O. (2004). The Transformation of the Media Sector: An Interdisciplinary Discourse of its Economic and Social Implications. Paper presented at the 15th Biennial Conference of the International Telecommunication Society, Berlin.
- Wardrip-Fruin, N. (2004, August). “What hypertext is”, In Proceedings of the fifteenth ACM conference on Hypertext and Hypermedia, pp. 126-127, ACM.
- Webster, G. J. (1986). “Audience Behavior in the New Media Environment.” Journal of Communication. 36 (3): 77–91.
- Websiterating. (2025) Facebook kullanım istatistikleri. Erişim adresi: <https://www.websiterating.com/blog/research/facebook-statistics/#chapter-2>
- Weidkuhn, U. (2012). An International Assesment On Child Prosecutor Offices, Uluslararası Çocuklar için Adalet Sempozyumu Yargılama Cildi içinde, 5-7 Aralık, Türkiye Adalet Akademisi Yayın No: 29, Ankara, s.3-5.
- Whitton, B. J. (1941). “War By Radio”, <https://www.foreignaffairs.com/articles/1941-04-01/war-radio>,
- William P. Eveland, Jr. (2003). “A Mix of Attributes an Approach to the Study of Media Effects and New Communication Technologies.” Journal of Communication. September: 395–410.
- Winkel, F. W. ve Vrij, A. (1990). “Testing a Theory of Psychological Incapacitation of the ‘Stressor’ Based on Downward Comparison Processes”. International Review of Victimology. 1. 251-265.
- World Health Organization (2012). World health statistics. https://www.who.int/gho/publications/world_health_statistics/EN_WHS2012_Full.pdf
- World Health Organization; (t,y), “Çocuklara Kötü Muamelenin Önlenmesi: Bu Konuda Harekete Geçilmesine ve Kanıt Toplanmasına Yönelik bir Kılavuz”,

[https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/43499/9241594365_tur.pdf?sequ](https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/43499/9241594365_tur.pdf?sequence=21&isAllowed=y,.)

ence=21&isAllowed=y,.

Yağcı, Y. (2009). ÜNAK 2009 Bilgi Çağında Varoluş: Fırsatlar ve Tehditler Sempozyumu Bildiriler Kitabı (ss. 138-148), Düzenleyen Yeditepe Üniversitesi İstanbul. 01-02 Ekim 2009.

Yanık, A. (2016). Yeni medya nedir ne değildir? Journal of International Social Research, 9(45), 898-910.

Yargıtay 4.Ceza Dairesinin 26.02.2001 tarih ve 2001/1048-2300 E. ve K. sayılı kararı

Yazıcı, T. (2015). “Kişilerarası İletişimde Anlık Mesajlaşma Uygulamalarının Yeri: Whatsapp Uygulaması ile İlgili Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir İnceleme”. International Journal of Social Sciences and Education Research, 1(4): 1334-1356.

Yemen, S. (2021), Şiddetin Sosyal Medya Üzerinden Yayılması: Emine Bulut Cinayeti, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yeniçıktı, N. T. (2016). Halkla İlişkiler Aracı Olarak Instagram: Sosyal Medya Kullanan 50 Şirket Üzerine Bir Araştırma. Selçuk İletişim, 9(2), 92-115.

Yenidünya, A. Caner, (2005). “5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu’ nda Cinsel Dokunulmazlığa Kars Suçlar”, Legal Hukuk Dergisi, Y: 2005, C: 3, S: 33,

Yenisey, F. ve Nuhoglu, A. (2022), Ceza Muhakemesi Hukuku, (10.Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yengin, D. (2012). Yeni Medyaya Eleştirel Bir Bakış. D. Yengin (Ed.) Yeni medya ve... içinde. İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi.

Yengin, D. (2014). Yeni medya ve dokunmatik toplum. İstanbul: Der Yayınları

Yıldız, Ş. (2005). Dil Kültür İletişim ve Medya. Ankara: Sinemis Yayınları.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2003). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınları

- Yıldırım, E. (2008). Çocuk ve Televizyonda Şiddet, Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, S. (2019). Medya ve Çocuğa Yönelik İstismar. Anasay Dergisi, 10, 107 – 122 , DOI: 10.33404/anasay.644174.
- Yıldırım, Ş., ve Şimşek, H. (2021), Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (12. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, E. (2005). Hukuk Sözlüğü, 9. Baskı, Yetkin, Ankara 2005, s. 587
- Yılmaz, G. (2009). Cinsel İstismara Uğramış ve Uğramamış 6-12 Yaş Grubundaki Çocukların Aile Resmi Çizimleri, Davranış Sorunları ve Ailelerin İşlevsel Özelliklerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Yurtcan, E. (2015), Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi C.I, (7. Baskı), Ankara: 5;
- Yurtcan, E. (2017). Ceza Yargılaması Hukuku (14. Baskı). Ankara: Adalet Yayınevi.
- Yurtcan, E. (2019), Ceza Yargılaması Hukuku, (16. Baskı) Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yüksel, F. (2018). Ankara Çocuk İzlem Merkezinde 2011-2015 Yılları Arasında Adli Görüşmesi Yapılan Çocuklara Verilen Hizmetin Değerlendirilmesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Danışman: Prof. Dr. Betül ULUKOL, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Pediatri Anabilim Dalı, Ankara.
- Yüksel, M. (2003). Mahremiyet Hakkı ve Sosyo-Tarihsel Gelişimi. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 58(1), 181-213.
- Yüksel, M. (2004). Modern kültürde hukuk ve ahlak. RTÜK (Radyo ve Televizyon Üst Kurulu) toplantısında sunulan çalışma. İstanbul, Türkiye.
- Zhang, X. (2010). “Charging Children With Child Pornography–Using The Legal System To Handle The Problem Of “Sexting”, Computer Law & Security Review, 26(3), 251-259.

EKLER

Ek-1 Başkent Üniversitesi Etik Kurul Onayı

Evrak Tarih ve Sayısı: 16.02.2024-316069

T.C.
BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Akademik Değerlendirme Koordinatörlüğü

Sayı : E-62310886-605-316069
Konu : Rabia Demir Güvenli'nin Etik Kurul
Onayı

16.02.2024

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 25.01.2024 tarih ve 307976 sayılı yazınız.

Enstitünüz Radyo Televizyon ve Sinema Ana Bilim Dalı öğretim üyesi, Prof. Dr. Özcan YAĞCI danışmanlığında, Rabia DEMİR GÜVENLİ'nin yürütmekte olduğu, "Dijital Ağ Platformları ile Çocukların Cinsel İstismarı Suçunun Kullanımlar ve Doyumlar Kavramı Bağlamında İncelenmesi" başlıklı doktora tez çalışması değerlendirilmiş ve bilgilerinize ekte sunulmuştur.

Prof. Dr. Sadegül AKBABA ALTUN
Kurul Başkanı

Ek: Değerlendirme Formu

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :BSM54FEFH0

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/baskent-universitesi-ebys>

Başkent Üniversitesi Bağlıca Kampüsü Fatih Sultan Mahallesi Eskişehir Yolu 18. Km
06790 Etimesgut/ANKARA
Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
e-Posta:adk@baskent.edu.tr İnternet Adresi:www.baskent.edu.tr
Kep Adresi:baskentuniversitesi@hs02.kep.tr

Bilgi için: Gamze SONBAY
Koordinatör
Telefon No: 246 66 66 / 5138

Sayı : 17162298.600-39
Konu : Doktora Tez Çalışması

5 Şubat 2024

İlgili Makama

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo Televizyon ve Sinema Ana Bilim Dalı öğretim üyesi, Prof. Dr. Özcan YAĞCI danışmanlığında, Rabia DEMİR GÜVENLİ'nin yürütmekte olduğu, "Dijital Ağ Platformları ile Çocukların Cinsel İstismarı Suçunun Kullanımlar ve Doyumlar Kavramı Bağlamında İncelenmesi" başlıklı doktora tez çalışması değerlendirilmiş ve yapılmasında bir sakınca olmadığı tespit edilmiştir. Bilgilerinize saygılarımızla sunarız.

Başkent Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler ve Sanat Alan Araştırma Kurulu

Ad, Soyad	Değerlendirme	İmza
Prof. Dr. Gözen Güner Aktaş	Olumlu/ Olumsuz	Karartma İşlem Uygulanmıştır.
Prof. Dr. Sadegül Akbaba Altun	Olumlu/ Olumsuz	Karartma İşlemi Uygulanmıştır
Prof. Dr. Fatih Çetin	Olumlu/ Olumsuz	Karartma İşlem Uygulanmıştır.
Prof. Dr. Hasan Tahsin Fendoğlu	Olumlu/ Olumsuz	Karartma İşlem Uygulanmıştır.
Prof. Dr. Filiz Kalelioğlu	Olumlu/ Olumsuz	Karartma İşlem Uygulanmıştır.
Prof. Dr. Hidayet Hale Künuçen	Olumlu/ Olumsuz	Karartma İşlem Uygulanmıştır.
Prof. Dr. Özcan Yağcı	Olumlu/ Olumsuz	Karartma İşlem Uygulanmıştır.

Bu belge,güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Ek-2 Cumhuriyet Başsavcılığı Tez Çalışması İzin Onayı

Evrak Tarih ve Sayısı: 06.03.2024-321937

T.C.
"Karartma İşlemi Uygulanmıştır."
CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI

Sayı : 2024/2534 B.M.
Konu : Tez çalışması izin talebi hk

05.03.2024

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
(Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne)

İlgi : 05.03.2024 tarih ve E-59877887-600-320806 sayılı yazınız.

İlgi sayılı yazınız ile Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo, Televizyon ve Sinema Doktora Programı 22110317 numaralı öğrencisi Rabia DEMİR GÜVENLİ'nin "Dijital Ağ Platformları ile Çocukların Cinsel İstismarı Suçunun Kullanımlar ve Doyumlar Kavramı Bağlamında İncelenmesi" başlıklı doktora tez çalışmasında verileri kullanabilmesi için gerekli izin verilmesi talep edilmiştir.

Talep edilen izin uygun görüldüğü hususunu,
Bilgilerinize rica ederim.

"Karartma İşlemi Uygulanmıştır."
Cumhuriyet Başsavcısı

*Bu Belge E-İmza ile imzalanmıştır. Ayrıca fiziki olarak gönderilmeyecektir.

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.